CAELII AVRELIA-
NI METHODICI SIC-
CENSIS LIBER CELERVM
VEL ACVTARVM PAS-
sionũ, qua licuit diligentia recognitus, atq;
nunc primùm in lucem æditus.

PARISIIS
Apud Simonem Colinæum.
1 5 3 3.

EXCELLENTISSIMO viro Ioanni Brayllon Medicorum apud Luteciã facile principi, Ioannes Guinterius Andernacus, S.

Aeliũ illũ Aurelianũ de morbis acutis quem mihi nuper emaculãdũ credideras, vir ornatissime ad te remitto, formis Colinæi Typographi citra cõtrouersiã in Gallijs primi excusum, leuitérq; potius q̃ seuere castigatũ, simul vt volũtati tuę qua maior mihi vix est vlla, obsecundẽ, simul vt studiosos homines hoc etiã beneficio prolixi⁹ demerear. Qua in re si minus petitioni tuę respõderim, cogitato maluisse me prudentiam meã abs te desiderari, q̃ beneuolentiam. Cur enim nõ tibi de me tam præclare quotidie merẽti, támq; honesta ĩ cõmunẽ studiosorũ gratiã postulãti morẽ geram? Imò gratias potius referẽdas tibi censeo, ꝙ in tanta Medicorũ turba vnũ me dignũ existimaueris, cui op⁹ hoc Cœlij in re Medica olim Clarissimi castigãdũ, ædẽdũq; cõmitteres. Nã quis nõ abs te

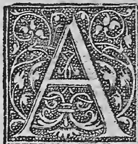
haberi aliquis optet, qui omnium doctorum consensu, communi hominum suffragio, ac etiam experientia principatum in arte nostra, hoc est, medicā teneas, in cuius venerationē nunc pateat omnia, qui veluti præsens non tam priuatis q̃ principibus viris, adeóque regibus numen expetare. Id quod non leui iudicio hominū fieri aliquoties sum expertus. Tam exacte veterum, per quos hæc consummatur professio, scripta cōplexus es: tam diligenter recentiorum examinasti, vt nihil tibi queat imponere. Accedit huc incredibilis per tot annos rerum plurimarū experientia, qua omnes nos per varias mortalium ægritudines, tanq̃ manu ducis, ac ne alicubi vacillemus, cōfirmas. Iam quantū illud est, ꝙ in maximis occupationibus nūq̃ intermittis studia doctrinæ. Quippe nihil aut vetus, aut nouum ex doctorum officinis prodit, quod non diligenter legas, discutiásq;. Hinc etiā est, ꝙ omnes qui aliquid de literis possunt iudicare, singulari beneuolentia comprehendas, tueare, iuues. Proinde quicquid operæ in hoc authore castigādo insumpsim⁹,

tibi vir clariſſime, à quo accepi, nuncupatim dedico, cupióq; vt Cęlij noſtri patrocinium ſuſcipias. Nam ſcio non defore, qui calũniabuntur Veneris ſandalium. Certe author, ſi quid iudico, lectu dignus eſt vel hoc nomine, vt cognoſcamus, quales tãdem fuerint, quibuſcum Galenus noſter acerrime certare dignatus ſit. Item vetuſtas nõ parũ apud doctos commendari ſolet. Præterea diligens illa ſeu in refellẽdo, ſeu in aſtruendo vetuſtiſſimorum authorum commemoratio plurimum habet authoritatis, eáq; latino ſermone, quo hoc in opere vſus eſt, græcæ eruditionis, vt cuiuis facile erit intelligere, peritiſſimus. Cæterum dictio ipſius, Afrum fuiſſe teſtatur, haud paucis ante Galenũ annis cognitum. Habes itaq; vir excellentiſſime penſum abs te mihi impoſitum: quod ſi gratum eſſe ſentiam, ſerio triumphabo: ſi ſtudioſi aliquid, hinc vtilitatis percipiant, percõmode cecidit. Vale ex ædibus noſtris Luteciæ, Calend. Septemb. 1533.

CAPITA PRIMI LIBRI.

Primus de phreniticis passionibus.

CAELII AVRELIANI METHODICI SICCENSIS CELERVM VEL ACVtarum passionum Liber primus.

Iunt Ippallum pythagoricum Philosophũ interrogatum quid ageret, respondisse, nondum nihil: Nondũ quidem mihi inuidetur. Si igitur proficientium testis est inuidia, quę nobis olim comes est, magna gerimꝰ, in his quę gerimus. Placet itaq; Bellice discipulorũ summe celerum passionũ libros scribere, quos tibi vtiles magis q̃ necessarios fore cõfido. Vtiles inq̃ vt si qua forte à Gręcis obscurè dicta sunt, reuelētur. Nõnunq̃ necessarios: hæc enĩ necessario in quo sunt posita me tradente legisti. Nam interrogationũ ac responsionũ libros, quibus omnẽ medicinam breuiter dixi iamdudum ad Lucretium nostrũ perscriptos aptissime destinaui. Is enim, vt nosti, ex omni parte Gręcarũ scientia prędistus est, literarum. ¶Principio te scire volo omnium celerum passionũ aliquas esse cũ febribus, aliquas sine febribus. Quarum necessario cũ febribꝰ, sunt plurimæ: vt phrenitis, lethargia, pleuritis, peripneumonia. Sine febribus autem synanche, cholera, & id genus, sicut ex consequentibus docebimus. Sed exordiũ sumemus ab his quæ cum febribus esse noscũtur, siquidem fe-

brès sunt acutis magis comites passionib9, in qui bus est phrenitis præponēda. Nomē igitur sumpsit à difficultate mentis, sicuti & dysenteria, & dysuria, quòd vrinā vel ventrē impediant. Phrenas enim græce mentes vocauerūt. quare vt supra diximus impedimentum phrenitica ingerit passio. Nam Demetrius Erophilum sequens libro sexto quē de passionibus scripsit, hanc diffiniens, delirationē dixit vehementē cū alienatione atq; febre, & in interfectionē celerē, aliquādo, & in sanitatem. Sed neq; à deliratione vehemēti alienationē differre quisquā existimet: quā sanè passionē frequētius cū febribus, sed iugiter ac necessario nunq̄ sine febribus esse accepimus. dehinc vltra disciplinam elatus longa hoc diffinitione explicasse perspicitur adijciendo cito interficientem esse passionē, vel in sanitatem celerem. Erat facile acutā vel celerem passionem dicere, quòd in vtrāq; partē ocyus feratur, & esset hoc diffinitioni sufficiens. Asclepiades primo libro de celeribus scribens passionibus phrenitis, inquit, est corpusculorum statio, siue obtrusio in cerebri membranis frequēter sine sensu cū alienatione & febribus. Hanc ipse explorans diffinitio nē cum febribus dixisse inquit: siquidē sine his etiam mēte alienantur, vel qui papauer aut mandragoram, aut altercum biberint, aut immensa ira, aut nimio timore commoti, vel mœstitia etiam cōpressi, aut epileptica agitati passione, sine consensu (inquit) diffiniens. Ne etiā pleuriticum vel peripneumonicum phreniticū putaremus, qui in statu passionis septima vel octaua die sæpe mentis erroribus agitātur. Eius

sectatores quidam residuã partem diffinitionis differentes stationẽ corpusculorũ vel obtrusionẽ aiunt eum dixisse secũdum membranas cerebri, si quidem sint etiam medullarũ spinæ membranę. In quibus cũ fuerit obtrusio, nõ ingerit phrenitim. Pluraliter autẽ vsum dicunt, vt membranas diceret. Siquidẽ siue per multas, siue per omnes id eueniat, etenim si singulariter poneret, negaret esse in multis, sed quisquis hũc sequeretur vnius esse membranæ causam putaret. Frequenter autem quod adiecit diffiniens, quidam sequẽtibus adscripserunt, vt sic intelligamus, frequenter sine consensu. siquidem cum sensu atq; vehemẽter fiat aliquãdo phrenitis. Alij vero ãtecedẽtibus esse inquiũt iungẽdum, vt sic intelligatur: frequẽter statio, vel obtrusio. Quomodo febrem, illam vehemẽtem dixit, cum de causis tractaret, & quæ per stationem vel obtrusionem fuerit, Illam vero solubilem atq; leuem quæ ex turbatione fuerit, liquidarum materiarũ, atq; spiritus, sic etiam phrenitice passionis illam dixit esse vehementẽ quę statione vel obtrusione fuerit effecta corpusculorũ. Alij vero non inquiunt quòd sine obstrusione fiat aliquando phrenitis. Hoc Asclepiadem dixisse accipiamus, sed quia sola ex vehementi. Sunt etiam quædã in hominibus sanis obstrusiones. Erat igitur melius, vt manifestis & cum sequentibus verbis intelligendam traderet passionem, & non per occultam atq; dissonantẽ obtrusionem, & quę fortasse neq; esse probetur, sicut libris quos intra sectas vnius scriptoris docebimus. Sed neq; oportuit eãdem obtrusionem simul phrenitim atq; phrenitice passiõis causam

vocare. Siquidem vis loquutionis nihil aliud desi-
gnet, q̄ phrenitim esse phreniticę passiōis causā.
Etenim dicere quòd secūdum Asclepiadem cau
sa ea scriptionū siue partitionū sint quas Gręci
categorias appellant, non appellationum quas
idem prosegorias vocant. Non enim alienatio-
nis aut febriū, sed alienandi, vel febricitandi cau
sas nominat. sic etiam phrenitizādi non phreni-
ticę passionis causas dixit. Primo ad aliud ex a-
lia re transire videbimur. Vtrum ne partitionū,
aut ascriptionum, an appellationum sint causæ:
de qua re cum de passionum causis scribere cœ-
perimus, dicemus. Dehinc paululum progrediēs
at quę statio corpusculorū, siue obstrusio in qua-
libus, vel ex qualibus corpusculis fiat, atq; etiā
quomodo ea quæ partib⁹ eueniunt, totū cōmo-
ueāt corpus ac febres generēt. Primo in his quæ
decimo scripsim⁹ enodauim⁹. Nūc enim febres,
inquit, generent nō febricitare. oportebat autē
proprie, non improprie loqui. Alij hæc defendē
tes aiūt eū verbis significasse phrenitim esse pas-
sionē ex obtrusione effectā. Habet cōsuetudinē
pro effectu causas ponere. Deniq; luē diffiniens,
lues, inquit, est qualitas insueta, in his, vbi est, lo-
cis consistentium animalium, qua ex communi
causa facilibus morbis & interfectiuis adficiun-
tur. Etiam nunc luis causam pro effectu sum-
psisse perspicitur. Causa etenim luis est qualitas.
Lues autem, decliuitas in ęgritudinē prona atq;
celeberrima cōmunibus antecedētibus causis. Et
in alijs vero his vtitur sæpe sumptionibus quas
Gręci metalepses appellāt, vt exēpli causa, dicat
densatū liquorē pro partib⁹ liquoris dēsatis. par-

tes enim ad totum redigit. Sed neque expiant his maledicta, sed ostendunt etiam in alijs similibus peccatis adfectum. Quærimus enim non si consuetudinem habuit sumptionis faciendæ, sed vtrum hæc consuetudo recta esse videatur. Externa etenim si fuerit hæc à diffinitionibus consuetudo, veniam fortasse merebitur: in diffinitionibus vero non poterit ad veniam pertinere. Oportebat enim diffinitiue loquētem proprijs vti sermonibus, & non abusiuis, neq; sumptionibus, quæ in contrarium sæpe vocentur. Neque nunc obstrusio causa est phreniticæ passionis, sicut in alijs ostendimus. Neque causam debuit pro effectu accipere, neque in membranis consequentem obtrusionem fieri, sed in sensibus, hoc est in sensualibus vijs, quas græci αἰσθήρια vocant. Omnis enim phrenitis alienationem generaliter, cōmuniter autem alienationis substantiam in sensibus constitutam existimauit Asclepiades. Denique in diffinitionum libris alienationem diffiniens, hoc genere explicauit: alienatio est passio in sensibus, ex qua aliquando maiores intellectus efficiuntur, capacitate, sensu aliarum viarum, aliquando vero vię capaciores motibus, sed hoc intardās inquit, ac sine febribus furor vocatur, quē vulgo insaniā dicunt: recēs autē atq; cū febrib⁹, neq; cū sensu phrenitis intelligitur. si igitur phrenitis passio est in sensu, nō recte eā principaliter diffiniēs obstrusionē dicit esse in cerebri mēbranis. Addo etiam fieri phrenitim ex consensu perseueranti ac vehementi, sicuti ex alijs antecedētibus causis. Oportuit ergo etiā in eo quod diffiniēs adiecit, verbum frequētiæ seruare ordinē, ne

dicendi ãbiguitatẽ daret. Ex qua eius sectatores inter se plurimũ pugnauerũt. Mētit etiã aptissime cũ suã explanãs diffinitionẽ dicit ꝙ papauer alienationem facit. Soporiferam etenim ingerit pressuram. Hoc adeo defendentes quidam eius sectatores aiunt etiã somno fieri alienationẽ. Ipse deniq; Asclepiades in primo libro celerũ passionum, furiosos inquit facere somnum, sic etiã alienationem faciunt. His nos respondebimus, differre pressuram à somno contra naturam. Etenim pressura intelligitur secũdum naturã somnus. Papauera autem pressuram, non somnum faciunt. At si accipiunt etiam pressuram somnũ vocari, quæ necessario contra naturam est, oportebat etiam lethargos dicant alienari, & erit diffinitio phreniticæ passionis lethargiæ cõmunis. Et in lethargis obtrusio est secũdũ Asclepiadem in membranis cerebri cum febribus ac sine sensu. De hinc etiam in furore febricitantium cõmunis erit diffinitio. in his enim, vt ipse ait, obtrusionem, in membranis cerebri frequenter sine febribus atq; cum alienatione effectam. Huic occurrentes quidam aiunt quod inquit, cum febribus duo significare. Vnum quod tardantem cum mẽbranarum obtrusione longi scilicet temporis febrem significet, & non ex ipsa soluerit exordium: aliud cum febribus quidem, sed ex causa obtrusionis membranarum, febres oriuntur paruæ atq; immitiusculæ, in his, & imminutissimis fiunt plagæ siue percussa, atq; adfricationes quæ corpori minime accẽdere feruorem possint. Sed etiam nunc confitentur confusum dictum, si ex hoc duo significat alterum ex his verum, alterũ

falsum, dehinc febres fieri in phreniticis ex obstrusione membranarum solitum accipiamus, eorum tamen dictis repugnans. Additur enim alienatio cum febribus, denique etiā obstrusio ex qua alienatio fiet. Quod igitur secundo sequitur, causa prioris esse non potest. Addo etiam febres quę per totum corpus causam earum ex obtrusione membranarum factam quo totum corpus accēdatur, ratione carere. Etenim in epilepticis quib⁹ etiam raptus omnium membrorum ex cerebri membranis, atq; maiore causa secundum Asclepiadem descēdit, quapropter etiā phlebotomiā probat adhibendam, oportebat magis ac vehementius febrem accendi. Siquidem maiora corpuscula maioribus mista cum toto maiores faciant plagas siue percussiones & adfricationes. In libris denique diffinitionum phrenitim inquit esse alienationem repentinam cum febribus. Sed etiam nouus furor, quem insaniam vocant, sæpe mouetur cū febribus. Nos igitur manifeste atq; breuiter quantū res patiuntur intelligentiā, siue diffinitionem passionis trademus, dicentes, phrenitim esse alienationē mentis celerē, cū febri acuta, atq; manuū vano errore, vt aliquid suis digitis attrectare videātur, quod græci Crocydismon, siue carphologiā vocāt, & paruo pulsu ac denso.

Vtrumne sint signa phreniticæ futuræ passionis. Cap. I.

DE hinc quærēdum vtrum ne sint signa phreniticæ futurę passionis. Nā multi sectarum principes īter quos fuit & Asclepiades signa futurę passionis posuerūt. At Thessalus & ei⁹

ſectatores,id poſſe fieri negant,dicentes quia nõ futuræ phreniticæ paſſionis ſigna vera atque neceſſaria fuiſſent.Oportebat autem omnes in iiſdem cõſtitutos neceſſario eſſe phreniticos. Nũc vero quidam cum his afficerentur ſignis,in phreniticam paſſionem non venerunt.Secundo oportebat etiam aliarum paſſionum futurarum eſſe ſigna.Nullius autem futuræ paſſionis ſigna eſſe perſpicimus. Neque igitur phreniticæ paſſionis eſſe poſſe ſigna credamus . Sed neque præſtantius quicquam antecedentium cauſarum, vt adustio,cruditas, vinolentia,atque exercitium poſt cibum,vel manſio,ſiue ſomnus,in ſpeluncis confertur,aut noua politura in muris parietis cubiculorum.Hæc alias quoque paſſiones ingerunt generaliter,vt lethargiã, apoplexiam, epilepſiam. Neque multos tempore certo ſpecialiter phreniticam incurrere paſſionem,vt autumno vel alio quolibet firmum eſſe credamus. Incertum eſt enim.ſiquidem non omnes phrenitici efficiantur, ſed alij diuerſis afficiantur paſſionibus . Neque etiam vigilare , ac iugiter cum dolore vrinam reddere paruum vel plurimum , atque grauedinem vel dolore capitis,vel occipitis,vel clunium affici , aut oculorum rubore . Hæc enim ſigna communia ſunt paſſionum, quæ vexata membrana cerebri fiunt,atque male laborantiũ ægrorum non neceſſario omnium ac ſemper phreniticorum.Dehinc audacia ſine ratione, vel econtrario ſecuritas & hilaritas nõ futuram,ſed præſentem alienationem deſignant.Hæc expugnantes Aſclepiadis ſectatores contra primum reſpõderunt , quanquam inquiunt ſignis futuræ paſ

ſionis ægri afficiantur, ratione tamen certa non in ipſam plerumque veniunt. Si quidem immi-nentem paſſionem cohibeat Medicinalis vera cu ratio, quod inquiunt debemus diffinitione expli-catum accipere. Etenim furore febricitantium, non ex obſtruſione membranarum quæ non ſi-nat initium ſumere. Non igitur negant ſigna fuiſſe futuræ paſſionis. Dehinc ſignorum quæ-dam inquiunt ſecundum Aſclepiadem eſſe ne-ceſſaria, vt cordis vulneratio mortis ſignum: quę-dam non neceſſaria, ſed frequenter futura ſigni-ficantia, ſicut membranę capitis vulneratio mo-riturum vulneratum ſignificat. frequenter enim hoc non iugiter, ac neceſſario contingit. & fu-tura igitur phreniticæ paſſionis ſigna frequentia non neceſſitatem futurorum deſignantia. qua-propter manet genus futuræ phreniticæ paſſio-nis inſignis. Quanquam neceſſario in eam veni-ant ægrotantes. Contra ſecunda vero hæc pro-bauerimus & de ſingulis ſcribentes docebimus. Dehinc poteſt etiam ſoli phreniticę paſſioni hoc priuatum inueniri. Vt enim ab alijs paſſioni-bus differt, ſic etiam cum nondum eſt, differre cæteris reſpondentes aiunt antecedentes cauſas quas procataracticas appellant, ſingulares qui-dem non eſſe futuræ paſſionis ſigna, neque rem ſine tempore neque concurrentia vt forte oculo-rũ ſanguinolẽtiã, vel capitis grauedo, ſed in vnũ coaceruata, atq; concurrentia. Audacia vero ſin-ceratione atq; hilaritas certa ſignificatiõe dictãs ſigna futuræ phreniticę paſſionis ſicuti & in ex-ternis, quanquã præſentia paruitate iam latẽtia pro futuris accipim⁹. Igitur Theſſalus Primo li-

bro diætetico pręcepit phlebotomari in strictură magnam venturos, atque hos ita designat iugiter febricitantes & vsque ad dimissionis tempus submerso pulsu affectos, frequenter vel cum dolore vrinam reddentes, cum hæc præsentis iam sint vehementiæ signa, non futuræ. Ex ea enim significatione futuram dicũt intelligi phrenitim quæ non naturalis est, sed multorum placitis est firmata. Dehinc præsentis passionis signa necessaria esse confitentur. Aiunt enim quædam esse quæ futura denuntient, quędam quæ sæpe futura, quorum secunda futuræ phreniticæ passionis esse dicunt. Siquidem non necessario sequatur. Quid enim est repugnãs? omne etenim signum ad eam rem quam significauerit intelligitur, est enim ex his quæ ad aliquid intelliguntur. Quomodo igitur signum vocari potest cuius non solum præsens non est quod ostẽderit, verum etiam in quibusdam neque erit. Secundum nos itaque decliuitatis atq; pronæ ægritudinis in phrenitim recte nuncupatur, vt labiles in passionem ægros pronũtiemus, quos græci ἐυνόσ ους totius appellatione vocant. Ipsius enim verbi qualitas, siue veritas excussa designat, aliquid esse, quo res ferantur nec tamen necessario vẽturæ. Signa igitur res ipsa semper præsens, quæ significatur, ostendit. Qua sæpe etiam futura noscuntur. Alia vero esse signa decliuitatis ĩ phrenitim. Alia in lethargiam, atq; cæteras passiones, ex his reddere cœperimus, cũ sua suis manifestabimus.

Quæ sequũtur eos qui in phreniticã passionẽ pni intelligant, quos labiles diximus. Cap. II.

IN phreniticam igitur passionẽ pro nos vel decliues sequitur febris acuta, atq; difficile ad superficiem corporis ascendẽs, pulsus humilior, densior, vultus subinflatus siue plenus, sanguinis p nares destillatio, vigiliæ iuges, aut turbatus somnus, & insania turbulenta, mentis solicitudo, ac prauitas sine ratione, frequens tergorũ est versio iacendi cum capitis assidua commutatione. Aliquando etiam sine causa hilaritas, oculorum rubor cum leui lachrymatione, & circumiectio manuum sine vllo capitis dolore, articulorum frigus sine tremore, vrinę abundantia flauę, aquatę, tenuis, & paulatim exclusę. aliquibus etiam sonitus capitis atque aurium tinnitus: dolor quoq; capitis repente non quiescit, nulla ex manifesta ratione præcordiorum etiam tensio, visus attentus vel frequenter palpebrans. quidam medici ex quibus sunt Asclepiadis sectatores, etiam attendunt aëris qualitatem, quam græci catastema vocãt, & tempus, & antecedentes causas, & naturam, & ætatem. Aëris inquiunt habitu nequis calescat quòd eius causa plurimos afficiat vt sæpe oculorum lippitudines vel vlcera. Temp9 autem, vt æstatis finem vel autumnum. In his enim aiunt hanc frequentare passionem. Antecẽdentes inquiunt causas, vt vinolentiã vel vigilias ac iuges adustiones, naturam inquit, ægrotantis, vt si fuerit mẽte mobilis, atque iracundus, vel in disciplinis literarum exercitatus, aut capite debilitato & facile inflationem sentienti, vel si quo-

ties ægritudine afficitur facile alienatiōe vexetur, ætatem inquiunt si iuuenis. Omnia quidem sunt prouidenda, non enim ex vno vel duobus, sed ex multis concurrentibus, significatio firmatur. vnū etenim quiddam etiam ad aliud quiddam commune est. At vero in vnum conueniens multorū concursus, discretionum facit intelligentiam prominere.

Quo modo intelligitur phrenitis.

Caput III.

Ntelligimus phrenitim ex toto signorum concursu. Vnum etenim singulare quicquam, vt est alienatio, vel frebricula nō designat phreniticum, sed si multa concurrerint, quæ nihil aliud quàm passionē designent, vt sit significatio quæ vt suprà diximus ex multis confecta, vnum faciat signum, & significans eius rei quam demonstrat. Quare vt dixi intelligimus phrenitim ex concurrenti febre acuta, & alienatione & pulsu paruo atque crebro attestāte carphologia & crocidismo. Ex his enim intelligitur passionis genus: magnitudinis vero atque proprietatis differētiam, plurima atq; alia sunt quæ designant à græcis symptomata appellata, vt febris cōtinuę, vel hemitriteas esse, vel inæquales, atque superficiem corporis difficile ascēdentes, alienatio intra diatria, vel post diatria tēpus, iugis aut intercapedinata, cum risu tacito, aut cum cachinno, & cātilena vel certe mœstitudine, silentio, vel murmure, aut vagitu, aut leui se-

cum sua ipse mussitatione,vel mētis indignatione,vt in furore exiliēs difficile teneatur,atq; omnibus iracundus sit,& exclamet,vel sese percutiat,aut suam vestem atque propinquantium scindat, aut metu se abscondendum existimet, aut lachrymetur, atque secum loquentibus non respondeat,cum loquatur tanquam visis & non solum visis,sed etiam mortuis:& neque potum postulet neque cibum, aut acceptum vehementer inuadat,& immasticatum transuoret atque masticet.Neque transuoret,sed in ore contineat, & post paululū proijciat,lucē quoq; aut tenebras fugiat,adsint etiā vigiliæ iuges,aut paruus & turbulentus somnus, oculi sanguinolenti, cum tensione venarum suarum & fixo visu atque sine vlla palpebratione,aut multum mobili, & cum iugi palpebratione. Aliquando etiam manuum ante oculos præmissione, quasi aliquid apprehendere, vel detrahere volentium, quod aut inhæsisse oculis, aut ante volare ægrotanti videatur. Vultus etiam quibusdam collectus atque conductus,genarum rubor perseuerans, aut per interualla in pallorem mutatus, capitis siccitas quæ statim ebibat fomenti liquorem, dentium stridor, guttæ sanguinis leuissimæ per nares, capitis frequens alienatio, cum aurium intentione, vt aliquid audire videatur, indecens iacendi positio,pedum quoque iugis ex alto submissio, corporis vacua fortitudo, articulorum iugis torpor, raptus etiam, vel attractio coopèrimentorum à pedibus ad superiora,ventris fluor, vrinæ aquatæ,vel felleæ cum nubeculis portētuosis,vltimo quibusdā etiā vultus mortuosus,

alijs cum collo ſubinflatus, manuum tremor, pulſus creberrimus, atque ſubmerſus & tremulus, & imbecillis. Aliquando etiam deficiens & in ſimilitudinem oleo defecti luminis marceſcēs, prę cordiorum vehemens tenſio, atque ad ſuperiora adductio, ſingultus, linguę impedimentum atq; loquutionis inapprehēſibilis articulatio. Dehinc quibuſdam diaphoreſis, quibuſdam ſpaſm⁹, aut preſſura quæ lethargicam paſſionem atteſtantibus cæteris denuntiet, hoc pulſus inducit celeres: multos, aut paruos ſaltus. In magnitudinem erectio quæſita & ægrotanti incōgrua atq; ſubinanis. Releuatis autem atque ad ſedem pergentibus omnia ſupradicta minuuntur. Grauius autem ac pernicioſe affici dicimus eos quos vt ſupradictos plurima atque varia fuerint ſecuta & iugi & ſine vlla indulgia laxamenti. Peius autem laborare dicimus eos qui poſt primam diatriton fuerint hac affecti paſſione, quàm qui ante ipſam. etenim pręſauciatis viribus quicquid adhibetur graue atq; indignum adiutorium, vel phlebotomice quæ principaliter temporis cauſa adhiberi prohibetur. Exitialiter etiam affici dicimus eos qui aſperrimi atque audaces fuerint ægrotantes. Inſontine etenim etiam ſanis iracundi eſſe perſpiciuntur. Nec non etiam qui ſubridere videntur, & ſtridore dentium, aut ſingultu affici. His etiam ſpaſmus imminere ſignificatur. Grauius etiam ſi mutabiles fuerint colore, & tremuli & ſtertentes, aut faſtidioſi per omnia. Aliarum vero principes ſectarum iuxta ætatis differentiam grauius affici dicunt, iuuenes à cæteris ætatibus, iuxta ſexum & naturam viros, ac

fœminas, quomodo etiam ſapere plus eſt in iuue
nibus, atque maioribus. Maius enim fit malum,
firmitate reliqua adiutũ. Dehinc etiam illos qui
natura fuerint triſtes & in paſſione cum ridiculo
delirauerint, aut rurſum hilares natura atque ca-
chinnoſi cũ iracundia & mœſtitudine ęgrotãtes
grauius affici dicunt. Siquidem nulla veſtigia ex
his quæ ſanitati fuerint conſueta, remanſiſſe vi-
deantur. Nos vero dicimus communiter grauiter
laborare quos paſſionis adficit magnitudo. Illud
enim ſemper in ægritudine magis afficit, quod
à natura plurimum receſſerit.

Quæ ſunt huic ſimiles paſſiones, & quo-modo diſcernuntur.

Caput. IIII.

Imiles ſunt atque vicinę phreniticę paſſioni ex ipſa alienatione, furor quam vulgo inſaniam vocant, me-lancholia, pleuritis, atque peripneu-monia: quæ ſæpiſſime acceſſionis tempore alienationem faciunt. Item mentis alie-natio. In his qui mandragoram, aut altercum biberint. Internoſcuntur autem furentes atque melancholici à phreniticis. ſiquidem alienatio ſine febricula, atque crocidiſmo, vel carpholo-gia eſſe videatur. Dehinc tarde ſæpiſſime atque ſine paſſione. Item melancholia fellis nigri vo-mitum faciat ſtomacho patiente, aut plus à cæ teris corporis partibus ægrotante. Præſtantius autem odiſſe homines facit, atque vultus colo-rem plumbeum. Item vt pleuritis & peripneu-

monia & omnes passiones, quæ ex dolore accessionis tempore alienationem faciunt, internoscũtur hoc modo. Primo quòd cum dolores asperãtur, extenditur atque consurgit alienatio, & eorũ indulgẽtia minuitur, quippe leuis atque solubilis desiratio. Nam phreniticorum si ex consensu fuerit, facta tamen, & non semper accessionibus aucta, aut demissionibus minuta, sed magis intardans atque perseuerans perspicitur. si vero poto malo medicamine, vel alterco alienentur, discernuntur secundum interrogationem præcedentes causæ. sed quia etiam de medicamine poto potest phrenitis euenire, (Non enim præordinatæ atque fixæ sunt necessario eius antecedentes causæ) ad interrogationem præcedentium causarũ æger credibilis esse non potest, item externi, hoc est, ab ægro alieni antecedentia nescire possunt, totius differentiam accipimus, vt si non febricitat hoc sit signum internoscendarum causarum, si autem febricitat crocidismus atq; carphologia & densitas pulsus absint. His enim qui mandragoram vel altercum biberint rarus est pulsus.

Quomodo discernimus à phreniticis eos qui furore febricitant.

Caput. V.

QVomodo furentes siue insanos à phreniticis sola febriũ sinceritate omnes sectarũ principes decreuerunt, & sæpe etiam febris ex alijs causis his passionib⁹ incidit. Oportebat hos etiam cum febribus furore delirantes à phreniticis discernere. Non quidem mutandæ curationis causa. Omnes etenim passiões celeres

ſupradictæ atq; tardæ, ſed inſuper poſitione conſtitutæ, quam græci epitheſim vocant, laxatiua atque mitigatiua indigent curatione. Sed ad demõſtrationem, quo probemus etiam ſpecialium vti diſcretione, hęc poſuimus. Eſt autẽ vtiliſſimũ etiam localibus adiutorijs, vt patientibus locis, vel plus patientibus curationem adhibeamus. Nam phreniticis atque furioſis caput magis, melancholicis ſtomachus patitur. Igitur non febricitare furioſos percunctatum non eſt ſiue vniuerſale, quod græci catholicon vocant, ſed eſt diſcrepatione partile. ſiquidem, vt diximus, quidam febribus afficiantur, ſed phrenitici acutis, vel celeribus, furioſi vero tardis, quanquam ſit etiam hoc inſufficiens diſcretioni propter eos qui repentino furore agitati febricitant: remanet, vt ordine accidẽtium diſcretionẽ faciamus. Præcedit enim febrem in furioſis alienatio, in phreniticis vero febricula alienationem: ſed quia aliquãdo poteſt furentum alienatio concurrens febriculæ latere, aut ordinis, aut interrogationis, vt ſupra diximus cauſa, ſi quidem ab ægro narrari non poſſit, aduertamus in phreniticis paruum atque crebrum eſſe pulſum neceſſario, in furioſis vero maiorem. Sed quia initij, vel augmenti acceſſionis febrium par in his atque creber pulſus eſſe poteſt, declinationis autem atque indigentię maior, illud aduertere debemus: quia in phreniticis etiam tunc paruus atq; dẽſus perſeuerat, vt diſcretionẽ magis ex pulſu faciamus, quanq; etiã ipſa infirmetur ſæpe febrium nequitia, quæ vt in alijs paſſionibus ſic etiã in furioſis pulſum paruum atque denſum ſeruat, ita diſcerni vel in-

ternosci potest cum neq; crocidismum in ęgrotā tibus viderim⁹, quod est ex operimentis fimbriarum veluti decerptio: neque carphologiam, quæ est festucarum leuium à parietibus veluti detractio, quam necesse est phreniticos facere. Quæ denique si furiosis aduenerint, in febribus constitutis, in phreniticam passionem, ex insania venisse pronuntiamus, tanquam rursum & phrenitica passio recedentibus proprijs signis, hoc est, supradictis in furorē transeant. Non aliter quàm si etiam alijs id testantibus signis, in lethargiam veniant, vel certe releuati ex lethargia, in phreniticam redeant.

Quomodo discernimus dormientes phreniticos ab his qui in lethargicam deueniunt passionem. Caput. VI.

Vomodo phrenitici aliqui augmēto passionis in lethargiam, aliqui declinatione in somnos deuenerint, & cū aspectu cōmune quod vtrique non sentiunt atq; multos inexercitos medicos errore fefellerunt, vt dormientes tanq̄ depressos excitarēt, aut opp̄ssos tanq̄ dormiētes sine adiutorio passioni traditos, reliquissent. Vtilē ducimus eorū discretionē faciendā. discernūtur igitur colore, charactere, respiratione, pulsu, tactu, schemate iacēdi, febriū magnitudine. Colore inq̄, dormiētiū eni mūdū corpus, atq; floscule viuidū & naturali habitudine plenū. Oppressorū vero in lethargia passione pallēs, vel plūbeū, vel quolibet alio colore affectū, iuenit. Character aūt dormiētiū hilaris, lethargicorū tristis inuenit. Itē spiratio dormiētiū ordiata, lethar

gicorũ tarda esse probatur. Pulsu etiã discretionẽ facimus, ꝙ quanq̃ vtriq; subinflat⁹ atq; maior, tamen cũ inanitate in lethargis, cũ plenitudine dormientibus inuenitur. Tactu autem lethargis etiam præcordia distenduntur plurimũ, & totum corpus durius fiet ob nimiam stricturam: dormientibus vero econtrario, quia strictura minuitur. Etiam præcordia relaxantur, & totius corporis tactus mollior efficitur. Schemate iacendi discretio fiet. Siquidem lethargi à capite lecti ad pedum loca labantur, & incomposito, vel indisposito iaceãt corpore. Dormientes vero congrua naturę positione cernantur. Magnitudine inq̃ febrium, dormientium enim minor ac lenior, lethargorum maior atq; aspera febricula inuenitur. Quapropter obseruanda sunt etiã tempora. si enim in declinatione passionis, & in dimissione vel declinatione accessiõis sensus ægrotantium quieuerint, intelligimus somnum. Si vero in augmẽto passionis vel accessionis & magis in eius initio, vel augmento id acciderit, lethargum pronuntiamus.

Quæ sint differentiæ phreniticæ passionis. Cap. VII.

Differẽtias phreniticæ passionis quidam ex accidentiũ proprietate faciendas existimant. Aiunt denique aliam esse alienationẽ cũ risu atq; puerili saltatiõe. Aliam cũ mœrore atque exclamatione vel silentio aut timore. Nos vero aliam dicim⁹ esse ex strictura, aliam ex cõplexione stricturæ atq; solutionis. Est enim verũ ita discernere, vt non accidẽtium diuersitas pas-

ſionis differentias oſtendat. Sed generalis quæd ac neceſſaria deſignatio, quæ fiet vt ſupra diximus ex principalibus paſſionibus, vnde etiã curationum ratio ſumatur.

Quis locus in phreniticis patitur. Cap. VIII.

Væſitum etiam quis locus in phreniticis patitur & magis à principibus aliarum ſectarum, vt ſecundum differentiam patientis loci curationes adhiberẽt, & localia locis adiutoria comparent. Nos autem ſiue locorum ſiue vicinitatis eorum cauſa generalem curationem non mutamus. Non eſt enim ſub eodem genere iacens locorum neceſſaria differentia. aliqui igitur cerebrum pati dixerunt, alij eius fundum, ſiue baſin quam nos ſeſſionem dicere poterimus: alij membranas: alij & cerebrum & eius membranas: alij cor: alij cordis ſummitatem: alij mẽbranam, quæ cor circuntegit: alij arteriarum eam quam Græci ἀόρτηυ appellant: alij venã craſſam, quã ijdẽ φλέβα παχεῖαν vocauerũt: alij diaphragma: & quid vltra tendimus quod facile explicare poſſumus, ſi id quod ſenſerunt dixerimus? Nam ſinguli eum locum in phreniticis pati dixerunt, in quo animæ regimen eſſe ſuſpicati ſunt. Denique ſingulorum iudicium atque aſſertionem pertractantes expugnabimus libris quos de paſſionum cauſis ſcribemus. Nos igitur communiter totum corpus pati accipimus. etenim totum febre iactatur. Implet

denique phreniticorum significatione febrium signum, quapropter totum corpus curamus, sed plus pati dicimus caput. etenim antecedentia demonstrant signa vt eius grauedo, tensio, dolor, sonitus aurium, tinnitus, siccitas atque sensuum impedimentum, & cætera quæ iam passionis præsentis esse signa noscuntur, singuli sensus suo careant apprehensionis officio, palpebra dura, oculi sanguinolenti, ac prominentes, genarum rubor, venarum extensio, vultus inflatio, ac plenitudo, linguæ asperitas. Eos vero qui nos ex naturali tractatu, quam Græci physiologiam, patientem locum apprehendere dixerūt. (Siquidem prenoscētes animæ regalia in capite constituta, exinde mentis alienationem fieri acceperimus) ita expugnam⁹, vt primo regale*lo cum maternum remanserit. Sed nos varietas atque multitudo accidentium in capite signorum, plus à cętero corpore docuit pati. Sed aiūt faciem magis plurimis signis affici, & propterea huic esse adhibenda adiutoria. Nunc vero cucurbitam occipitio apponitis. Si quidem per apertionem, quam Græci anatomiam, didiceritis sensuales vias inde sumere exordium. Hic rursum similiter eos peccare perspicimus, etenim faciem curamus cataplasmate, atque vaporatione: atque occipitium tanquam dolens & extentum apposita cucurbita scarificamus, sicut etiam alias partes atque præcordia si in tumore fuerint constituta. Explicata variæ passionis apprehensione ad eius curationem transeamus.

Quomodo curādi sunt phrenitici. Cap. IX.

Vomodo curationib⁹ principio locus aptād⁹ est: iacere oportet phreniticos, in loco omni ex parte deuio: ne aliqua transeuntium voce pulsentur: fenestris etiā altioribus luminato. Sæpe enim in passione constituti alienatiōis causa sese pręcipitātes latuerūt. Dehinc ob obscuratiōis proprietatē strictura laborātes, in lucido atq; tepido & amplo mediocriter locamus. Etenim vltra modum feruēs naturaliter febricula caput incendit, & rursum frigidus cōstringit atq; corporis auget densitatem. Item nimium lucidus membranā percutiet cerebri immodici splendoris causa. paruus etiam si fuerit atq; humilis tecto, suffocabilis erit aeris paupertate. Sit etiam sine vllo picturæ figmento, ne visa ægri ex picturis mēte accipientes, quę Græci phantasmata vocauerūt, plus asperentur, aut in risum soluātur. maxime cū ratione careat, multorum ingressum aut frequentiam prohibere, & pictura occasionem lacerandę mentis acquirere, cum iugi visu falsa coguntur pro veris accipere. Hinc etiam splendidi colores parietum siue straminum vel operimentorum prohibendi. Resultantes enim, vt ita dixerim, percutiēt visum. solutione autem optinenti laborantes econtrario iacere oportet loco medie obscuro, atq; refrigeranti. neq; enim nimium frigidus, neq; obscurus passionis mitigare celeritatē potest. stramenta etiā omnibus mollia atq; operimenta cōueniunt: sed tenuia solutione laborantibus, corpulenta vero atque calida strictura affectis. *Sic*

etiam lectus omni ex parte firme locatus,vt cũ fuerint impatienter iactati vel necessitate cogẽte deuicti,immobilis perseueret.forib⁹ etiã atq; fenestra auersi,ne ingressu hominum asperẽtur. At si etiam alienatio fuerit principali passioni contraria,vt strictura laborantes lucem odisse faciat,solutione laborantes tenebras, oportet alijs oculos contegi,alijs tenue atq; blandum lumen immittere,lucernæ aut lucis ętheriæ,sed arguto vsu machinatũ, quo velim per quandam cauernam, ægrotantis vultum perfundat, & nullas tangat alias corporis partes.Sic etiam mitigabitur alienationis augmentum & adiutorium passioni aptum congrue seruabit qualitatis effectum.Laxat enim,vt supra diximuus,lux colore quo videtur,sed consequẽter necessario suæ tenuitatis causa manet cætero circunfusa corpori tametsi non uideatur.Similiter etiam obscuritas vel tenebræ si fuerint ægrotantib⁹ odiosa & curationi necessaria,erũt artis astutia cõponenda. Sed si ita fuerint alienatione commoti qua obscurari totum vel luminari velint, erit conijciẽdum vt,quibus obscurum aerem fecerimus calidum tamen faciamus,quibus autem lucidũ ecõtrario vero frigidum faciamus,vt & congruam passioni seruemus qualitatem,& eorum furorẽ mitigando nõ asperemus. Si vero nihil ægrotãtes praua cupiditate turbauerit,seruabit lucem strictura,obscuritas solutione laborãtibus adhibenda.Vel quomodo turbatio atq; motus & iactatio corporis celeritatẽ asperat passionis, erit aliquando mitigandi furoris causa ægrorum voluntati seruiendum.stringitur enim magis solu-

tio,vel ſtrictura laxatur,ſi grauiorib⁹ auerſis par ua contrarietate vexentur.ſtrictura laborantib⁹ obſcurum, ſiue ſolutione laborantibus lucidum adhibendum iudicamus locum. Dehinc ſi ſtrictura obtinuerit, conuenit ægrum vſque ad acceſſionis declinationem vigilare,tunc ſomno dimitti. At ſi longa fuerit acceſſio, etiam ante dimiſſionem ſomnus poterit adhiberi.Maior enim ab intemporali ſomno vigiliarum eſt vexatio. Siquidem etiam vires ægrotantes inſinuat. Dehinc iudicio noſtro abſtineri vel tolli non poteſt, ſomni autem intemporalitas ſi fuerit interrumpenda, excitare dormientem poterimus atque ſoporis oppreſſionē prohibere. Delirationes vero ægrotantium vſu dextero atq; artificio feruentes accipere & tolerare debebunt, vt alijs aſſentiant,alias uero conſentientes redarguant,ne frequenti correctione aſperos faciant ægrótantes. Denique ſi quos ſanitatis tempore inuiſos habuerũt,intrare prohibemus, ne his viſis aſperentur. Eos vero quos metu aut verecundia coluerunt,per interualla intrare permittimus: parit enim frequentia contemptum. At ſi exilire de lecto viderimus nimietate furoris,melius erit plurimis vti ad remedium miniſtris,ſed qui poſſint lenitate retinere, vt etiam laxamētum ſtricturę præbeamus.Vel ſi fuerint qui vt ſupra diximus teneant,aut ipſorum viſu commoti fuerint ægrotantes,ligationibus vtimur,ſed prætectis lana aut veſte locis,quos vinculis nectim⁹, ne maior vtilitate quieſcendi imprimatur vexatio. Ligationibus etenim immodice conſtricta,

necessario tumescũt, propterea omnis in peius extenditur passio. si linguæ atque totius oris siccitas fuerit, oportet spongia tenera, aqua calida infusa, atque mediocriter expressa, sensim vniuersa quæ siccauerunt, humectare, non sine cautione. adiunctos enim sæpe digitos spongia, alienatione coacti ægri momorderunt. Quapropter, si fieri poterit, cogendi sunt, vt exerãt linguam, atque ita supradicta faciamus. declinante accessione, hoc est, cum è uisceribus reclusus feruor ad superficiem corporis atque articulos venerit ægrotantis, pulsus quoque densitas, & humilitas in amplitudinem atque raritatem venerit, oportet pubetenus, hoc est, inter vmbilicum & pectinem, quod Græci ἦτρον appellant lanas oleo calido expressas apponere, quæ omnia etiam vicina contegant, vt inguina, atque vesicæ partes, vel si qua ventrem contegant: fouendum caput oleo dulci atque calido. Dehinc alienatione perseuerante etiam calida cum oleo mixta, quod Græci vocant hydræleon. Paulo etenim vehementius hoc genus fomenti operatur, si vt supra diximus oleo aqua calida miscea tur, vel fœnugræci, aut lini seminis succus. Sed hæc singula sine vllo esse odore debent, atque nullo fumi afflatu vexata, ne caput impleãt, & alienationem exasperent. At si adiuncta fuerit stricturæ solutio, vt aut venter fluens, aut sudores esse videantur, caput supradicto modo, atque fomentis supradictis curabimus. etenim alienatio, tumore membranarum cerebri fiet. Medias uero partes frigido ac viridi curabimus

oleo. Si autem plurima atque superans fuerit & occulte in diaphoresim venire posse ægrotantes viderimus, tunc etiam caput dulci quidem, sed frigido oleo fomentamus. etenim frigus diaphoresim, dulcedo stricturam temperat. detergẽdus etiam erit sæpissime sudor, qui per vultum atque thoracem emicuerit, spõgia molli. At si plus fuerit extentus, vt integros solui videamus, etiã flabris vtimur, non quidem sine respectu alienationis. etenim si constricturam ea curatione mitigari videamus, audacius id facere perseuerabimus. Si autem asperari senserimus, erunt minuenda quæ gerimus, conijcientes, non tantũ solutionem constringi adiutorijs, quantum alienatione augetur. Nanque necessario requies congrua solutioni atque xnoius motus accipitur. declinãte accessione os colluere iubemus ægrotantẽ ex aqua calida, vel si impatienter siti iactatur, dabimus ei potum, sed strictura sola laboranti, plurimum: ut densitas irrigetur. solutione laborãti, paruũ: vel si plurima cogit solutio, etiã frigidũ.

De phlebotomia. Cap. X.

T si sola atque vehemens strictura ægros in phreniticã extemplo passionem perduxerit, designat adhibẽdam esse phlebotomiã, permittentibus viribus: atque si passio cogit, intra diatriton: si minus, in ipsa prima diatrito: vltra nũq. vexãtur enim in eiusmodi ægritudinibus corporis vires. phlebotomandi autem disciplinam, vel magnitudini passionis moderationẽ faciendi cõgruam, libris quos de specialibus adiutorijs scripturi sumus, docebimus: prin-

cipaliter monētes ne vſq; ad animi defectū,quē Græci lipothymiā vocant,adiutoriū tendere nitamur. Timendum enim hoc ſæpe eſt accidens, quod Græci ſymptoma vocant:quanq̄ in omnibus paſſionib⁹ ſiquidem ſit mortuoſum,plus tamen in phreniticis afficitur male prætacta neruoſitas. Dehinc poſt phlebotomiam caput ſimiliter fouemus, atque occipitio lanas oleo calido ac dulci madidas apponimus. Similiter etiā vertebris,quas Græci ἴσχια vocant,præcordijs etiam atque pectini. Hæc enim neceſſario in phreniticis paſſioni conſentiunt. At ſi intra diatritū, vt ſuprà diximus, phlebotomia fuerit adhibita, poſt paululum os colluere aqua calida ægrotantes facimus:potum quoq; dabimus: dehinc dormire permittim⁹. Sin verò in ipſa diatrito phlebotomia adhibita cum adiutorio motus quieuerit, oleo ægrotantium corpus perungendū erit, atq; à miniſtris facies lauanda, vt alienatio nullo nouorum vultu aſperetur. Noti enim vſu prudentes delirationes faciunt,non reſiſtendo. Præſentibus etiā his quib⁹ vt ſupra docuimus ægrotantes verecundiā debent. Cibum dabimus ſimplicem,digeſtibilē, paruū, laxatiuum, vt eſt alica,calida aqua, aut mulſa decocta, vel panis ex aqua calida,aut alica ſupra dicta ſorbilis facta, vel ex melle atq; oleo & anetho,& ſale pauciſſimo præcocta. Solutione autē laborātibus pultē dabim⁹,atq; panē & oua ἁπαλὰ. Dehinc ōnes ſomno dimittim⁹, vel ſi minime dormire potuerint,quieſcere tamē iubemus. Nō enī min⁹ ſomnus cibo reficit opportun⁹. Dehinc alia die à cibo abſtinemus,fomēto atq; potu vtētes. Secūda

vero diatrito si vẽter suũ non agnouerit officiũ, clysterem adhibebimus ex aqua & oleo calido, vel decoctione fœnugræci aut lini seminis, cum oleo, eteni intestinorũ siccitas rigatur, & aliena quæ retinebãtur excludentur, & acrimonia quæ ex ipsis nascens ex alienatione quadã capitis tumentia aspernabat, detrahetur, atq; ipsum caput localibus adiutorijs melius præparatur. Tũ post intellectionẽ medias partes cataplasmate curamus ex fœnugræci & lini seminibus admixto polline, quod Græci macton vocant, & est omnibus vsitatũ. Dehinc simili supra dicto cibo vtemur. Alia vero diatrito caput detondemus, eteni detractis capillis partes reflantur plurima grauatione liberatæ. Tunc post tonsuram lanis oleo calido expressis caput tegemus.

De cucurbita. Cap. XI.

Lia dehinc diatrito rasis partib9 cucurbitam apponimus occipitio mitigãter atq; sub ipsa fronte sanguisugas facim9 inhærere quatuor vel quinq;, vt non ex vna parte detractio fieri sanguinis videatur, sed veluti circulatis totum spiret atq; reueletur caput. At si plurimũ laxamentũ facere voluerimus, totũ caput rademus & per circulũ plurimas cucurbitas affigim9 alterã occipitio, alterã medio capitis, quod Græci bregma vocãt, alias duas superius à tẽporib9, sed neq; cũ multa flãma, neq; multo tempore immorari. Arentes enim atq; siccatæ facile commouẽt caput, implẽt, ac mẽtis faciũt alienationem augeri. Ita detractis cucurbitis si partes erubuisse viderimus, leniter scarificamus, si minus

mitigamus vaporãtes spõgijs, sine nimis calidis relaxamus: vapore etenim nimio tanq̃ frixantes densamus. Quapropter vt supra diximus post iugem atq; temperatã vaporationẽ vbi partes rubuisse viderimus scarificamus. Post nanq; etiã vaporatio ante cucurbitæ appositionẽ adhiberi debet, ne plurimũ infixa immoretur, & inde partes radi videantur. suppositis ergo cucurbitis cũ sufficientem locorum verticẽ factũ viderimus, scarificamus. Si enim nõ solũ cucurbitæ quassatio mitigatur, sed etiã fluoris sanguinis facilitas fiet, explicita scarificatione rursum cucurbitas imponimus, vt sanguinis detractio fiat. Sed eo tempore capiti atq; collo & vicinis partibus leues erũt cucurbitæ apponendæ, quo in laxamẽtum cõsentiãt. At si in præcordijs tumor fuerit, erunt ipsa prius scarificanda, sic etiam & vesicæ partes vel vicinę ei⁹. Tũc in alia diatrito caput, dehinc clunes etiã simul scarificare noxiũ atq; vexabile est. Erit eni eiusdẽ tẽporis multas per partes effecta sanguinis detractio phlebotomiæ quæ necessario vires absumat. Quapropter partiatim erit adhibẽda cucurbita, vt exẽpli causa, nũc pręcordijs atq; pubeten⁹ prærasa capillatura, nũc capiti, nũc clunib⁹, ac vertebroten⁹ quod Gręci ἴσχιον vocãt. Cęteris quoq; partib⁹ fomẽto curatis ac decoctiõib⁹ supradictis & cataplasmatib⁹ relaxatis, atq; ita lenib⁹ cucurbitarũ raptib⁹ vtemur, quos gręci abusiue cufar vocant. pręfricatis partib⁹ ad tractationẽ manuũ. At si vires illęsę aut min⁹ lęsę fuerĩt, post detractionẽ sanguinis factã spõgias expressas ex aqua calida partib⁹ applicamus, vel oleo calido mediocriter

fouemus. Tunc totũ corpus per vnctionẽ curamus, his operãtib9 magis qui ęgro seruiẽdo iam noti sunt, ne mẽtis alienatio asperetur. Etenĩ eorum facile accipiũt atq; redarguũt delirationem præsentib9, vt sæpe dixim9, his quib9 verecũdiã ægrotantes debẽt. Post perunctionẽ factã vt supra diximus cibũ dabimus. At si accipere congrua noluerit, vel cõtraria voluerint, erũt fallen, di. facile enim id fieri potest. Si quidẽ etiam mentis ægritudine afficiãtur. Dabimus ergo cõgrua, fingẽtes ea quę ipsi petebãt. At si minime cõsenserint, erit cõfectionis argumẽtatio adhibenda. Vt si exempli causa vinũ accipere cupiũt, mulsum demus: vel si ptisanæ succũ petierint, alicã demus vel ex milio in similitudinẽ ptisanę cõfectũ cũ possint, si ex aliqua parte sapuerint, hortationibus, aut metu compesci. Si neque hoc fieri potuerit, dabimus ea quæ non satis aliena sint ab his quæ rationi cõueniunt, vt olus, aut ptisana. dabit enim quiddam laxamenti atq; indulgentiæ asperitatibus animorum, cõcupita oblatio, & non omnino sine cibo atque nutrimento perseuerabunt. Vinum vero omnino negamus, tanq̃ repugnãs & nihil à veneno differens. etenĩ datum statim furorem exasperat, atq; in nimiã magnitudinẽ tollit. Post refectionem itaq; erũt somno dimittendi, vel quod est vicinum, somno requies adhibenda, atq; vsq; ad totius passionis statum alterna, vel per interualla, cibi refectio, hoc est interposita diei vnius ieiunitate, permittentibus quidem virib9: sed ea die qua cibum nõ dederimus, erit cataplasmatib9 vtendũ cõgruis, atq; iugibus, vsq; ad mediũ tempus dimissionis.

At ſi porrecta ĩ dies numeroſior erit ęgritudo,& ſtatũ infirmitas acceperit,cõuenit vt declinatio-ne,augmẽto,vel impetu paſſionis trãſacto motũ geſtationis adhibeamus,ſi vires patiuntur,in do-mo ſuſpenſo lecto,ſi aer loci bonus atq; mũdus fuerit.Etenim ſi motus vel geſtatio ſomnũ rupe rit,rurſum addormiũt,atq; difficile expergiſcun-tur,perſeuerante iugi motu .At ſi hoc fieri non potuerit,in vicina porticu geſtatio adhibẽda,ita vt ſella baiulatoria vel quolibet ſeſſorio leniter atq; mediocriter moueantur. Similiter enim etiã ſi fuerint experrecti non ſtatim erit geſtatio in-cidenda.nam repẽtina ſtatio atq; interrupti mo tus in præteritas vigilias reuocant ægrotantes. Non enim dimiſſio acceſſiõis,ſed totius paſſiõis declinatio,nũc curationem poſcit. Quapropter oportet ægros perſeueranter mouere,ſed leniter atq; ſenſim & ſine vlla nimietate . At ſi ſolutio magis inerat paſſioni,non erit geſtatio adhiben-da.Tenuat enim atq; dirarat motus, dehinc cũ ſolutio prouocatur,etiã vigiliæ neceſſario augẽ-tur.In dimiſſiõe vero acceſſiõis,quã Græci ane-ſin vocant,perſeuerandũ eſt localibus adiutorijs cucurbitæ appoſitione,ſed non adhuc adiungẽ-da ſcarificatio.Bonum eſt enim corporibus ſua ſeruare,ne latenter effuſione frequenter ægrotã-tes in diaphoreſin veniant . At ſi aliquo in loco vehemẽs dolor emerſerit,ſola erit ſcarificatione curandus.Tunc cõſequentibus atq; cõgruis va-porationibus & fomentis & cataplaſmatib⁹ & punctione vtendum,& cibo cũ tẽporis oppor-tunitatem viderimus , quæ probatur ſignis quæ de febrib⁹ ſcribẽtes docebim⁹.Generaliter autẽ

omniũ paſſionũ ſtrictura laborãtes min⁹ cibamus: cõuenit enĩ cibi paruitas dẽſitati. Si quidẽ corpora min⁹ exhalẽt, vtcq̃ ecõtrario ſolutiõi plurim⁹ cõuenit cib⁹. Si quidẽ celeri⁹ inſumaꝛ, plurimæ exalatiõis cauſa. At ſi vires ægrotãtis fuerint diſſolutę & febres nõ ita acres, ſed tũc ſpem veluti declinationes oſtentent, aſpiciẽda erit imbecillitas viriũ, dãdus cib⁹, & ſi neceſſitas cæperit, etiã vinũ, ſed omnino paruũ ad releuãdas corporis vires. In his enĩ ſane magis erit cõſiderãda liquidarũ emiſſio materiarũ, atq̃ corporis deſluxio, & cutis veluti ruginoſa, vel ſulcata pãnoſitas, quã greci rhacoſinvocãt. Etenĩ humilitas atq̃ denſitas pulſus plurimos facit errare, vt putarẽt viriũ ſolutionẽ, atq̃ ita importune vinũ dantes, inſuperabiles mẽtis alienatiões fecerũt excitari. Quapropter oportet etiã cũ aliјs, pulſũ cõſiderare, nõ ſolũ ſi denſus atq̃ humilis eſt. Hoc enĩ etiã nõ ſolutis virib⁹ ſæpe occurrit, ſed ſi etiã imbecillis, &in cõparatione multarũ effuſiõe ſemp ac magis denſatur, atq̃ humilis & tremul⁹ efficitur. Cordis etiã mot⁹ tarditate quadã defecti ſpiritu, motu torpeſcit, vt poſt factũ ſaltum ad ſemet ex reſiduo corpore prærogatũ ſpiritũ trahat, difficulter aliũ faciat ſaltũ, ſiquidẽ nõ poſſit ſpirit⁹ vſq̃ ad articulorũ finẽ, vel omniũ mẽbrorum peruenire ſummitatẽ. His deniq̃ accedit tremor, ſed nõ à tẽpore, quo corpora requieſcũt, ſed cũ aliquis ſua mẽbra attractare tentauerit. Etenĩ ceſſante officio atq̃ viſu ęgrotãtis tremor ſi fuerit ſolutus, atq̃ ẽ natura, vel ſanitas tempore intelligitur iam fuiſſe. Prouidẽdũ itaq̃, quia in iſta ægritudinis qualitate incauta vini dandi cõ-

ſuetudo ꝑpter vitas,vt ſupra memorauim⁹,accuſabilis apud inertes,quos idiotas appellãt, inuenitur:q̃q̃ paſſionis cauſa ægrotantes interfecti videãtur. Quapropter erit primo periculũ prædicendũ,ac deinde vinũ dandũ. At ſi viriũ ſolutio nõ fuerit,ſed ex ſpõte,pfect⁹,in meliorẽ partẽ paſſiõis fuerit demõſtrat⁹,nõ illico precipue feſtinandũ circa mutandũ curatiõis curſum,niſi triduo fuerit cõfirmata paſſiõis declinatio. Etenĩ facilis in recurſum peiorẽ atq; in augmẽtũ hoc paſſiõis eſt gen⁹, etiãſi parua occaſio impulerit cauſę. Quapropter etiã tũc propter difficultatẽ paſſiõis cauti⁹ erũt omnia agẽda,atq; primũ capiti, vel magis patiẽtib⁹ locis cerotũ apponẽdũ ex oleo dulci confectũ. At ſi reliquiæ fuerint in tumorib⁹ viſcerũ,cataplaſmatib⁹ erũt pſeuerãti⁹ relaxandæ,vel pinguibus palmulis. Si quidẽ nõ præſentis tẽporis,ſed etiã ſequentis habeãt relaxandi virtutẽ. Tunc etiã cõuenit caput fomẽtis curare frequẽtius,ſed cauta diligentia, nequa pars frigore tãgatur. Nam lata ſpongia erit ſupponẽda gutturi,atq; mento. Dehinc paulo prominentius à lecto producẽdus æger, atq; paululũ inclinãdus. Tũc ſupponenda ſcaphula alta aqua calida plena,deinde duo adhibendi,qui foueant alterno officio, ne vllo tempore fomentũ frigeſcere faciat caput. Per interualla denique erit etiam oleo perfundendum, & manibus leniter defricandum,ſed non impreſſis. Tunc expreſſa ſpongia detergẽdum,& vltra quę humectata ſunt forte pannis calidis detergenda atque lana calida eſt tergenda. Tunc reſiduum corpus oleo perungendum molli quidem tactu

manuũ. Procedẽte declinatione, solitũ nobis est vti etiã fomẽto à genib⁹ ad inferiora. Tũc cõparatiõe profect⁹, cibi augẽda humanitas. Primo enĩ oportet ac sufficit varietatẽ de simplicib⁹ facere, dãdo pultẽ, aut sorbilẽ cibũ, oua atq; panẽ, vel elutã alicã, & nõ alternis sed quotidianis diebus, & plurimũ, cõparatione præteriti tẽporis illorũ dierũ, quib⁹ paruũ dare solebam⁹. Simpliciorẽ vero & tenuẽ atq; paruũ illis dieb⁹ quib⁹ nihil dare solebam⁹. Cõfirmata atq; plurimũ ꝓficiente declinatione, erũt addẽdæ etiam mediç materiæ pulmẽta, quod Græci μέσηυ ὕλην appellãt, vt pisces saxatiles, cerebrũ, olera, sed non acria, vt betã, maluã. Tũc etiam ex deposito, vt salsum, oliuas. Hæc enĩ quæ de cellario ꝓferuntur, Gręci apothecion vacauerũt. Oportet etiam aduertere vt quãdo dam⁹ multũ, minoris sit nutrimẽti, aut quãdo paruũ, maioris sit nutrimẽti. Sicut respõsionũ libris resũptiuũ quid tũc scribentes docuim⁹. semꝑ autẽ vtantur. dandus est cib⁹ vt intra dimissionis medietatẽ digeratur, & nihil superfluũ sequens inueniat accessio. Augẽdi sunt igitur cibi pro viriũ q̃titate. Deniq; si se corporis fortitudo attollere cœperit, dabim⁹ etiã volantũ carnes, ut turdos, vel pullos gallinarũ, & colũbinorũ. Tũc etiã porcinã carnem, atq; crura porcina, quę Græci acrocolia vocauerũt, vel quę motu frequẽte exercẽtur in ijsdẽ animalib⁹. dabim⁹ etiã hœdinã carnẽ resũptis virib⁹, vt omnes supradictos cibos facile accipere ac digerere possit ægrotãs. Ordinẽ cibi cõponim⁹, vt primo dem⁹ ea quę sũt medię materię, quã gręci mesen hylen vocãt, vt pultes, pisces, cerebrum, alica, sed

quæ nō percutiāt,vt ficus vel ex melle,aut mulsum coctū,malū,vel celsa. Tūc deinde volantia, sed nō pīguia,neq; cibis nutribilib⁹ adescata ob acquirendam pinguedinē,sed mediocriter carnosa,vltimo porcinā atq; hœdinā. Proficiente curatione addenda erit gestatio, quæ in domo vel in porticibus fiat, sed hæc quoque erit sensim augenda.similiter etiam & corporis vnctio, atq; defricatio, cibus supradictus, nunc quantitate, nunc qualitate, erit augendus. Tunc lauacrum adhibendum,& in abstinentia vini permanendū. Cum autem sine vlla inquietudine corpus habitare senserimus, dabimus vinum splendens leue atq; mediè acre,non nimij odoris,temporis mediocris,vt neq; vetustum, neq; satis nouum sit. Erit præterea aquatum dandum: metuenda est enim in ista passione vini datio.Siquidem eius in tumore fuisse substantia videatur. Tempore igitur quo vinum dam⁹, erit primo æger perungēdus,tunc idem modus cibi dandus.Cum omnis deinde solicitudo recesserit, atq; omnia suspecta circunscripta viderimus,& alienatio mentis omni ex parte recesserit,febrib⁹ desertis atq; virib⁹ resumptis impauide omnibus supradictis vtēdū erit coniunctis,vt gestatione,vnctione, lauacro, & vario cibo atq; vino.Omni autem tempore resumptionis erit curādum,vt ab alienatione mētis reducti sapere cogantur. Pleriq; enim vsq; ad sanitatis tempus,mœstitudinem,vel iracūdiam, aut alienationē mentis seruauerint. Quare oportet eos qui hilaritate afficiebantur, seuera verborum atq; tristi oratione corrigere.Sic enim mentis laxata habitudo atq; pueris effrenata baccha-

tio coercetur. Eos vero qui mœstitudine atq; ira afficiebantur, leui consolatione atq; nūc dictis hilarioribus & iucunditate releuare. Etenim tędiū, vel mœstitudo non solum in his, sed etiā in alijs passionibus valuit sæpe passionem refricare. Nā si sani homines pleriq; anxietate in passiōes corporis deuenerunt, nimirum etiam qui nondum sunt passione purgati, in eadem redeant cum animæ qualitas, sua, vt ita dixerim, cubilia quadam vulneratione affecerit. hæc est secundum Methodon curatio phreniticę passionis. Dehinc aliarum sectarum principes, quid ordinauerint prosequamur.

Ad Dioclem. Caput. XII.

HIpprocrates igitur solum nomen videtur tetigisse passionis libro quem de ptisana scripsit, Item libro prædictiuo quē prorrheticum appellauit, nam curationem nullam tradidit. Sed neq; Praxagoras, neq; Herophilus. Diocles vero libro quem de febribus scripsit, ait oportere phreniticos fortes, atq; audaces lauacro curari. Simili etiam phlebotomare iuuenes fortes atq; plurimum sanguinis abundantes, vel cōsuetudine vinolentos, quosdam intra sextum diem, Aliquos vero etiam post septimum, & octauum. Item libro quem de passionibus & earum causis, & curationibus scripsit, non solū, inquit, ex brachio sanguis est phreniticis detrahendus, sed etiā de venis quæ sub lingua sunt. Quantum ad hæc miseris erat melius debilitate potius q̄ vana corporis fortitudine laborare, ne tantis cladibus errantis medici vexarētur. Etenim audacia & irra-

tionabilis fortitudo peiorãtis est passionis,& magis in augmento. Perniciosius autem cum passio vehementescit, vexato tãtis turbationibus ægro, lauacrum adhibere. Quod est econtrarium vtilissimum in declinatione, etiam nõ audacibus, neq; fortibus phreniticis, dehinc noxius est etiam clyster acrior quem sępissime probant, atq; nihil ab officio differens. Phlebotomia quoq; iugulatione non differt, cũ vexatis viribus adhibetur, vt aiũt post septimũ vel octauũ diem, atq; ita etiam ex vinolentia in phreniticam passionem venientes conuenit plerunq; non phlebotomari, cum forte etiam solutio adfuerit. Alios etiã hoc est ex alijs causis phreniticos effectos, vt est adustio, sæpe phlebotomari oportet, Sed neq; parum sanguinis habentes, quos græci ὀλιγαίμους appellant, ita curandi erunt, vt phlebotomi beneficio priuẽtur. Et quid vltra? cũ enim nõ ętates, neq; cętera, quæ superfluo posuerunt, prouidenda probem⁹, sed passionẽ magis atq; eius comitãtia cõsideremus, falsa deniq; ac superstitiosa est etiam ex venis sub lingua cõstitutis sanguinis detractio, etenim caput implet, & eius fluor abstineri difficile potest.

Ad Erasistratum. Cap. XIII.

Rasistratus tertio libro de febribus scribẽs, hoc solũ dixit, quomodo in febriũ alienatiõe vinũ cõuenit cum melle dari. Nõ ad examẽ dãdi tẽpora sumpsit. Dicit deniq; multis profuisse, & miratur quomodo nescius tẽporũ conuenisse fortunã dehinc multã inflationem facere nemo dubitat, atq; plenissimã vẽtris cõmotionẽ, quippe cũ neq; dandi quãtitatem adiecerit, neq; alias adiutorij partes manifestandas aduerterit.

Ad Asclepiadem. Cap. XIIII.

Sclepiadi responsuri eius primum dogma proponamus, qua voluti apprehensionis falsitate, peccatis etiã inuoluuntur curationum: Primordia nanq; corporis primo constituerat atomos, Secũda corpuscula intellectu sensa, sine vlla qualitate solita, atq; ex initio comitata, æternum mouentia, quæ suo incursu offensa, mutuis ictibus in infinita partium fragmenta soluãtur, magnitudine atq; schemate differentia. Quæ rursum eundo sibi adiecta, vel coniuncta omnia faciant sensibilia, vim in semet mutationis habẽtia, aut per magnitudinem sui, aut per multitudinem, aut per schema, aut per ordinem. Nec, inquit, ratione carere videatur, quòd nullius faciant qualitatis corpora. Aliud enim partes, aliud vniuersitatem sequetur, argentum deniq; album est, sed eius affricatio nigra: caprinum cornu nigrũ, sed eius alba serrago. fieri etiam vias ex complexione corpusculorum intellectu sensas magnitudine, atq; schemate differentes, per quas succorũ ductus solito meatu percurrẽs, si nullo fuerit impedimento retentus, sanitas maneat, impeditus vero statione corpusculorum morbos efficiat. Fit autem eorum statio, aut magnitudinis, aut schematis, aut multitudinis, aut celerrimi motus causa, aut viarum flexu, conclusione atq; squamularũ * exputo. Varias inquit fieri passiones, locorũ, aut viarum differentia, & nõ omnes statione corpusculorum, sed certas, hoc est phrenitim, lethargiã, pleuritim & febres vehementes: solubiles vero liquidorum atq; spiritus turbatione, Item buli-

mum magnitudine viarum ſtomachi atq; ventris fieri ſenſit. Defectionem vero atq; corporis fluxam & irregibilem laxitatem, viarum inquit raritate fieri, Item hydropiſmum perforatione carnis in paruam formulam viarum quæ poſſit ſolita corporis nutrimēta inaquare, Item typum quotidianum maiorum corpuſculorum ſtatione fieri aſſeuerant. Cito etenim inquit ea exantlari atq; impleri. Tertianum vero minorum ſtatione corpuſculorum. Item quartanum minutiſſimorum. Difficile enim impleri atq; exantlari poſſunt, febrium ponũt ſignum feruorem plurimũ, atq; immutationem pulſus, in vehemētia, niſi ex aliqua hæc manifeſta fuerint cauſa. Et neq; inquit eſſe in paſſionibus ſtatos dies, quos criſimos appellant. Etenim non certo, aut legitimo tempore ægritudines ſoluuntur. Vinum iubet febricitantibus dari, ſed adiecta diſcretione, Impari deniq; adhibendum probauit, primo clyſterem & iugiter adhibendum. Non etiam ſitim vehementem donec pulſus concidat, probat: etenim oportunitatem temporis fieri magis ab artifice poſſe q̃ ſua ſponte, aut deorum nutu venire. Appellauit deniq; illam magnificam. Item in Samothracia clyſterem, atq; vomitum probat, circa veſperam pridie. Sed in his qui periodicis typis afficiuntur, vomitum pręponit clyſteri. Itē lue ægrotantibus vomitum & lauacrum probat. Typicis vero, clyſterem & vomitũ, & vinum ſamothracium, atq; ſalſum bibendum inquit, primo vſque ad tres quartas ſextarij, & ſuperbibendam partē ſextarij. Itē tēpus dandi cibi nō dimiſſione perfecta, ſed acceſſionis declinatione dicit. Et quoſdã

prima die,quoſdã ſecũda,quoſdã tertia,quoſdam quarta,vel quinta,aut ſeptima cibari iubet.phlebotomat eos qui cum dolore fuerint ægrotantes,alios omnes prohibet phlebotomari, & magis ſpecialiter phreniticos, adijciens etiã non eſſe tondendos: loci quoq; obſcuritatem recuſans. Item cardiacos vehementioribus clyſteribus curat,& cum leui fuerint indulgentia releuati,reficit vino,& cibo.in ſynanchicis vero, vt ſupradictis etiam vtitur,pharingotomia, hoc eſt cannæ ſiue gutturis ob reſpirationem diuiſura, item hydropibus paracẽteſin probat,qua inquit,ſi forte plus modo fuerit facta humoris detractio,erunt ægri aqua calida replẽdi tantũ, q̃tum plus videbamur abſtuliſſe. Huic ſane adiutorio detractionem ſanguinis ex talo factam,hoc eſt ex eius vena interiore ſimiliter mederi dicit, & non eſſe actiuas atque operantes cauſas ægritudinum in liquidis conſtitutas,quas ſynectitas vocant,ſed eſſe antecedẽtes,quas græci procatarcticas appellant, item plenitudinem pleraſq; paſſiones adiuuare dicit.Laudat etiam in ſalutaribus pręceptis vitæ varietatẽ, atq; vehementer vtile dicit aquã bibere, & frigida lauari quam pſychroluſiam appellant,& frigidam bibere.Item habitudinem athleticam negat eſſe tutam,& neq; vllam digeſtionem in nobis eſſe,ſed ſolutionem ciborum in ventre fieri crudã,& per ſingulas particulas corporis ire, vt per omnes tenuis viſa penetrare videatur,quod appellauit Leptomeres, ſed nos intelligimus ſpiritum.Et neq; inquit feruẽtis qualitatis neq; frigidę eſſe nimiæ ſuæ tenuitatis cauſa,neq; aliũ quemlibet ſenſum tactus habere,ſed

per vias receptaculorũ nutrimenti. Nunc arteriã, nunc neruum, vel venam, vel carnem fieri. Item transuorationis primam partem dicit extẽtione fieri faucium, secundã viarum tenuitate, quæ ad ventrem ducunt. Item orexim quam nos appetentiã dicere poterimus: eam quæ cibũ appetit, viarũ maiore perfectione fieri dicit in stomacho atq; vẽtre. Eam autẽ quæ potũ appetit, paruarũ viarũ causa fieri dicit. Præterea excrementa ventris græci scybala dicunt, negat aliena esse natura. Siquidem etiam ex ipsis corpora augeantur. Quædã deniq;, inquit, animalia ex ipsis solũmodo nutriũt. Somnũ enim etiã fieri spirit[9] sensibilis crassificatione asseuerat, deinde regnũ animæ aliqua in parte corporis cõstitutũ negat. Etenim nihil aliud esse dicit animam, q̃ sensuũ oĩm cœtũ, intellectũ autẽ occultarũ, vel latentiũ rerum per solubilẽ fieri motũ sensuũ, qui ab accidẽtib[9] sensilibus atq; antecedẽti perspectione perficit. Memoriã vero alterno eorũ exercitio dicit. Omnia præterea fieri necessitate, & nihil sine causa, & neq; naturã aliud esse, q̃ corpus, vel eius motum. Deinde, inquit, non solum prodest, sed etiã nocet. Hoc est Asclepiadis dogma, nunc quemadmodum phreniticos curauerit, prosequemur.

Item ad Asclepiadem phreniticos curans. Caput. XV.

Hreniticos curans, primo libro celerum, vel acutarum passionũ, expugnat eos qui contraria posuerũt adhibenda. Secundo quomodo declinãda, vel auertenda sit phrenitis. Ter.

tio quomodo curanda, cum fuerit. Contradicens igitur primo in causa clysteres atq; irim bibendã, & acetũ cũ melle, & ex sinapi apophlegmatismum & tonsuram. Siquidem hortamẽto quodam liquidior faciat ad caput ascẽsum, & in cõstructionem atq; tensionem cerebri membranã cogat. Accurrit enim incisuræ capillorum materies, & pori deniq; & capilli post tonsuram crassescunt, atq; fortiores fiunt. Quapropter etiamsi homines, si post cibum totõderint, tussicula atq; catarrho, vel lippitudine vexãtur, dehinc si lanis caput post tonsuram tegere curamus, q̃to meli9 si naturali tegmine capillorum lateat obtectum? Improbat etiam in obscuro loco iacere ægrotantes, in luce enim, inquit, mentis siue intelligentiæ visa debilia, atq; parua efficiuntur, cum sensualibus visis arguũtur: sicut nocturni luminis ac funaliũ flamma sub ætheria luce cõstituta visi potioris oppressione languescit. in obscuro autẽ ecõtrario vehementiora atque maiora fieri mentis atq; intelligentiæ visa asseuerat, cum nullis sensualibus visis arguuntur, quiescentibus sensibus, deniq; tanq̃ præsentia, vel vera fiunt, sicuti somniantum etiam: tunc enim silentibus sensibus solius mentis visa operantur. Ac deinde cum nullis adhuc sensualibus incisa vocantur, tanq̃ præsentium non præsentiũ visa sequuntur, phlebotomiam etiam nihil inquit iugulatione differre, in phreniticis siquidẽ sit cum dolore ægrotantibus congrua. Nam dolor maiorum corpusculorũ statione fiet, quæ sola phlebotomia exantlari posse noscuntur, phrenitici igitur nullo dolore vexantur. Siquidem angustijs in his paruorũ facta vi-

deatur statio, & propterea phlebotomati animi defectu,atq; corporis frigido torpore afficiantur, aut vocis amputationem, aut mentis alienationem sustineant . detracta enim materie passionum causa remanente crassificari contingit, atq; corporis facere algorem, tunc ad cerebri membranam spiritum,vel feruorem ferri, & statione corpusculorum geminata quoque alienatione.Et recte quidem clysteres atque irim & mulsum ex aceto & sinapi apophlegmatismum recusat.Sed se ipse quoque impugnans sicuti in consequentibus docebimus, item tonsuram atque obscurum locum & phlebotomiam non recte prohibere voluit, nocentur enim quidam non tonsuræ causa, sed intemporalitatis eiusdem, denique etiam sanos post cibum tondentes nocere manifestum est, ante cibum vero oportunitatis causa releuari. Dehinc etiamsi vi sua prodesse tonsuram negat, oportuit tamen eam adhiberi propter vsum localium adiutoriorum,sine qua necessario adhiberi non possunt,sicut superius docuimus. Aëris vero qualitas non occulta causa , sed manifesto passionis indicio erit iudicanda,secundum passionem.Igitur quomodo videmus alios strictura,alios solutione magis affici,cōuenit vt pro differētia his lucidus,illis obscurus sit adhibendus.Nam crassitudine,ac frigore constringens aër redarguit corporis defluxiōes,quas græci aporrhœas vocant.At si,vt nuper docuimus, proprietatem accidentiū seruauerimus,quomodo quidā lucē fugiunt,vel oderūt,alij tenebras,cōuenit vt alios obscuro,alios lucido esse faciamus loco.Quid dicā quomodo pleraq; ægris aliter sunt q̄ videntur.ex

visis nanque veris ducentes quidã mentis errorem, falsitate magis afficiũtur. Sic denique Hercules filiorum & coniugis inimicos visibus vultus accepit, Orestes etiã Electræ furiales vultus expauit. Non omnes igitur lucido in loco iacere concordat. sicut latius adiutoriorũ libro explicam⁹. Est etiã vehementer noxiũ phlebotomiæ vtilissimũ adiutoriũ prohibere. Quippe cũ videam⁹ in ipso vsu sæpe passionẽ fecisse cõpẽdiũ. Eteni defectio vocis, atque algor sequentur eos qui incongrue fuerint phlebotomati, cõiuncta scilicet solutione aut intẽporaliter, aut immodice. Vanum est etiã quia non dolent phlebotomiam prohibere, tanq̃ maiorũ corpusculorũ cõgruã detractioni, quorũ obtrusione dolores efficiũtur. Primo enim paralyticos & peripneumonicos, & apoplectos cõgrue phlebotomam⁹, cũ nullis dolorib⁹ afficiant. Secũdo etiã phrenitici dolẽt, sed eorũ mens, quia iudicio caret, nescit queri, quòd doleat. Videm⁹ nanque eos sese mordere, aut vrere, aut pũgere: & naturale nõ est nullo dolore cogẽte fieri existimare. Dehic maiorũ corpusculorũ detractionẽ, etiã minorum necessario sequit. At phrenitici nõ solũ alienãtur, sed febricitãt. Ita febres secundum Asclepiadem maiorum corpusculorum statione fiunt. Si igitur propter alienationem non conuenit, propter febres tamen conuenit adhibere phlebotomiam, sic etiam sanguis maiorum corpusculorũ materia, sed non solum detrahit phlebotomia, verum etiam spiritum & feruorem, quæ vt dicit, paruorum sunt corpusculorum materiæ. Conuenit igitur secundum ipsum phreniticos phlebotomari, vt detractione minorum corpusculorum alie-

natio mentis, maiorum febres auferantur. Apparet itaq; neq; secundum se cõsequenter Asclepiadẽ phlebotomiã prohibere. Proide præcauẽs vel auertens mẽtis alienationem, iubet addisci, quæ sit accessionis ac dimissionis dies. Tũc grauiori die cibum dari paucissimũ, atq; expectato febrium statu, dari ptisanã, vel ordeum, aut alicã, aut cum beta lenticulã, vel his quicq̃ simile, conijciẽs solam ex his dandi nouitatẽ prodesse, nec habendum iudicium, quid istorum debeamus offerre, sed potestati ægrotãtium dimittẽdũ, quid velint eligere. Alia die si febricula perseuerauerit exantlare obtrusiones, & requiem corporis adhibere, aquã dantes potandam, nõ plusquam bis in die vsq; ad heminã, vel duas, & hunc modum etiam nocte seruare, sic rursum secunda die, transacto accessionis augmẽto dãdum quiddã de pręscriptis sorbilibus, atq; alia die declinãte febricula, vti sorbili cibo. Perseuerante vero rursum abstinere, & præterito similẽ tertium imitari diẽ. Tunc septima audere iam pane atq; piscibus, & vino vti, soluitur inquit enim passio tertia sæpe periodo. Ad hæc respondemus quia etiam si sua sponte passio intra septimum diem solui potuerat, non soluetur, iniquæ curationis causa. Etenim neq; de somno, neq; de vigilijs neq; de capitis fomento, vel cæteris quæ ad diligentiam pertinẽt curationis, quicquam videmus ordinatum, solis ex tribus medelam credidit adhibendam, potu, cibo, clystere, & hoc tanq̃ de experimẽto. Nam cibus, vt voluit, ante dimissionem dandus, transacto mox accessionis statu, turbatis ad huc liquidis atq; spiritu, quo febres duplicent, & alienatio

mentis ardescat,& non solũ intẽporaliter, verũ etiam incongrue,stringit enim ordeũ,& lenticula:relaxat prisana,& alica,& nõ possunt contrariæ qualitatis species iisdẽ passionibus adhiberi, nulla discretione seruata.Dicimus etiã curiosum genus pulmenti atq; congestum,& primæ oblationi contrariũ esse betã cũ lẽticula,quod appellauit seutlophacen,item ptisanã:cõtrarius etiam clyster atq; noxius perspicitur omnibus quidem propter intestinorũ mordicationẽ,& cætera,magis tamẽ solutionẽ.Ipse deniq; accusans vrẽtes, ait continuationẽ clysterũ incẽdiũ atq; sitim facere.Inusta enim intestina melle,atq; cæterarum specierũ mordicatione mouent feruorẽ plurimũ qui per alta quadam continuitate viarũ mẽbranæ cerebri influat.Cuncta eteni,inquit,quæ sunt in alto corporis constituta sese occulta vicinitate contingunt.Quorum in numero mẽbranam cerebri ponimus. Reuocat etiam & grauæ passionis, atq; perniciosum malum, nihil enim in ipsa grauius q̃ ventris est fluor. Quòd igitur crescit peiorante passione,hoc phibet fieri clysterũ prouocatione, denique quæ culpans alios dixerit in ipsum conuertenda,vtentẽ clystere. Non enim dici potest solam frequentiam iniectionis accusasse,genus autem innoxium iudicasse,cum manifeste propter acrimoniam clysteres noxij iudicentur,& magis etiam si vsu frequenti,atque copia peccauerint adhibentes. Quid dicã quod neque semel Asclepiades clysterem iusserit adhibe ri,cum secundo vna die dixerit innouandum,dicens perseuerante rursum,cibo abstinendum, & innouandum tertio præterita die quo clyster fue

rit adhibitus. Eſt etiam vanum ſine diſciplina tẽporis potum ordinare. Ait enim bis dandum in ſingulos dies, mitto nõ õnibus ægris eundẽ modum competere ſtrictura atq; ſolutione laborantibus, at iſte duas heminas omnibus iuſſit dari, ſed etiam vinum atque varium cibum ſeptima die offerendum dixit, non declinationem paſſionis, ſed numerum dierum aduertens, tanq̃ tũc neceſſario ſolui paſſionem exiſtimans, quod eſt iuri, vel legib9 ſimile. Dehinc explicita paſſionis aduertendæ præcautione præſentis, hoc etiam effecta curatione ordinauit, cuius duplicẽ dicit differentiam, vnam meticuloſam ac multis phreniticis aptandam, aliam vehementem atq; periculoſam, quã philoparabolon appellauit. Quarum primam ordinans, ſi inquit, eum qui non ſit ab alio curatus, acceperũt, & propterea nullo ſit tẽtatus adiutorio, odoramentis vtemur, hoc caſtoreo, peucedano, ruta & aceto, vel ex his infuſo liquore, & clyſtere detrahendæ obtruſionis cauſa. Sin vero ab aliquo medico fuerat ante curatus, erit, inquit, omnis vnctio, atq; cataplaſma, vel odoramentum prohibẽdum, ſtatim primo ingreſſu, & ad lucem ex vmbra tranſmutandus ægrotãs, ſternutamentũ etiam adhibendũ, mulſum, æſtate quater, hyeme bis, in die dimidia hemina ĩ ſingulis potionibus, ſed præcocto melle, ne venter humidus, aut fluidus fiat. Tunc veniente nocte primo ad domicilium mediocre ſecedẽdum atq; plurimus vel apertus aër fugiendus, dehinc ſi aliqua fuerit acceſſio, vel articulorũ ſtupor, his trãſactis dandũ quidq̃ de præſcriptis ſorbilibus neceſſario, ſi autem æqualia permanſerint febrium

ſigna,ſtatim veſpertino tempore, oleo totũ corpus perungentes,caput etiã atq; collum roſaceo: dabimus ſorbilem , cibum tunc ad largiendum requiem,vel ſomnum ſufficiens erit motus, baiulatoria ſeſſione adhibit⁹,mox ægros mites ac delicatos facit. Aliqui deniq; phreniticorũ dirarato corpore motus cauſa deficiunt. Quapropter noƈte magis atq; poſt cibum geſtationem cõuenit adhibere. Hæc eſt ſecundum Aſclepiadem metu periculoſa,atq; cauta differẽtia curationis. Huic extemplo reſpondemus,quia nulla eſt metu periculoſa differentia curationis arte formata , ſed eſt potius tuta:neq; etiam vehemens,quam ſecũdam poſuit periculoſam ac metuendam. Vocanda eſt enim artis iudicio probata neceſſario magis q̃ ſupradiƈto eſt vocabulo nuncupanda. At ſi vere fuerit illa quam putat,tuta, quomodo non omnibus, ſed multis erit phreniticis cõgrua? aut cur non manifeſtauit, quibus ſit incongrua?quid dicam ? quia ipſa quoque quam putat , tutam paſſionem,peior eſſe perſpicitur. Primo etenim inuidioſe iubet ſi qua ante ipſum medicus adhibuit,repudianda. At ſi non adhibuerit,tunc probanda tanq̃ legitimum putans,vt hæc aliis adhibentibus noceant, ipſo medeantur. Dehinc neq; quibus vtendum ſit his prohibitis dixit,vt oporteat phreniticum ſine vllo adiutorio derelinqui. Eſt etiam vehementer noxiũ aceto vti atq; peucedano,& ruta,& caſtoreo:premunt hæc enim, & vertigines ingerunt,& ob acrimoniam ſui tumentes diſſecant membranas. Hinc etiã alienationẽ geminant , aut preſſuram ingerunt vehementem:horum teſtis ipſe eſt Aſclepiades.accu-

ſans enim eos qui rutam probauerunt adhibendam, vitandas inquit primo grauabiles virtutes. Siquidem aſcenſu quodam inſpirationis caput inuadant,& magnas menti occaſiones alienationis ſubijciant. Propterea paulo ſuperius in eodẽ libro ait, ipſum caput obſidere non ſinũt hi qui curantes cataplaſmatibus & aceto & polline & confectis fomentis ex multiformi materia abluendum exiſtimant.Similiter vngentes nõ ſolum caput,ſed etiam faciem atq; collum,quæ omnia non difficulter naris implendæ odoris acerrimi, atq; grauabilis. Nobis deniq; ſæpe contigit ingredientibus ad ægros quibus hæc fuerant adhibita, vertiginem pati. Quid nunc Aſclepiades grauius olens habuiſti caſtoreo? quid grauabilius ab his quæ adhibenda confirmas. Cataplaſmata vero ex pollinibus, & aceto fuit cataplaſma remoto aceto per ſe efficax. Laxatiuum eſt enim ſi acetum tibi repugnat. Ipſo enim caput foueri iuſſiſti. Clyſteris vero culpam ſuperius probauimus.eſt etiam iners omnes ægros, vt voluit, ex tenebris ad lucem tranſferre,cum quidam tenebris curari magis videantur,ſicut ſuperius demõſtrauimus. Vexat etiã ptarmicum quod credidit adhibendũ.Acre eſt enim atq; ignitum,vt piper, ſtruthiũ,& albũ helleborũ,quibus tumẽtes mẽbranæ ex eorũ acrimonia in aſperitatẽ ſurgunt, & agitatione ſternutamẽta extẽtæ prouocãtur. Deniq; ſtatio corpuſculorũ cauſa eſt phreniticæ paſſiõis,vt putat, vehemẽti⁹ eã his reb⁹ excitari ſuſpicãdũ eſt,cũ ad ſternutamẽti motũ materia cõcurrit.Oĩno deniq; ſic curatiões ſuas cõfundit, vt quę etiã ipſe ordinauit excludat,cũ ſibi quadã

comparatiõe fuerint opposita, ait denique maiora adiutoria vitãda. Siquidem nocere magis q̃ prodesse videãtur. Sed quid tandẽ leuioribus laceramus, si fomentis, atque vnguentis & cataplasmatibus & odoramentis & sternutamentis ægros afficiendos credidit? quibus apparet eum contra semet tulisse sententias. Caret etiam artis auxilio, quòd pro temporum aëre, atque loco ordinanda adiutoria putat, & non pro passionis tempore. Dehinc non oportet solum considerare, quoties potum demus, verum etiam quando. etenim accessionis tempore limpida quoque aqua febriũ facit incendium. Mulsum vero dandum dicit subleuandi pulsus causa, nescius quomodo proprium phreniticæ passionis, inesse paruum, atque humilẽ pulsum, vt lethargo maiorem ac tardum. Oportuit igitur passionem destrui, non pulsum optari maiorem, qui sæpe peiorando consurgit, quando ex phrenitico in lethargũ venerit, ita quoties potum demus autũno, vel verno tẽpore, nõ docuit. Dehinc clystere vtẽs mellis metuit admixtionẽ, ne ventrem, inquit, fluidum faciat, decoquẽdum iussit, & clysterem non timuit, ne ventrem commoueret. Falsum est etiã cũ continua atque iugis fuerit passio circa vesperũ cibũ dare. Siquidẽ etiã secundum ipsum Asclepiadem releuẽtur omnes lucis initio, vespero accessiones augeãtur. natura, inquit, vesperum ob aëris crassitudinem densata inflat corpora, atque initium generat accessionis. Omnibus denique pulsus leuat statim ex medio die initiũ sumẽs. Oĩno igit ratione caret vesperũ cibo tẽpus eligere, quo etiã secundũ Asclepiadẽ accessiones augẽtur. Graue est etiã oleo rosaceo

tumentia frigerare,atq; constringere,& ex odore vertiginem facere,atq; pressuram & inchoante accessione ægros ad aliū transmutare locum, quādo magis eos oportebat quiescere. Sed neq; quotidie cibo nutrire est,vt putat, necessarium, & magis si nulla fuerit solutio cōiuncta,solo tumore constrictis corporibus quo ferre non possint quotidianam cibi sumptionem.Noxium est etiam omnes gestatione agitare, in his enim qui solutione & constrictione vexantur, magis extenditur passio, & horum testis Asclepiades est primus:etenim ait vias apertiores fieri gestatione, denique defectio atque diaphoresis sequitur eos qui incōgrue gestatione fuerint moti. Quod quidem nescius qua causa fiat, tanq̄ remedium quærēs vexationi gestationis nocte gestari atq; post cibum ægros æstimauit, scilicet vt non solum incongruo adiutorio,verumetiam inordinato homines noceātur.Neq; enim sanis vtilis gestatio post cibum:inertem etiā perspicimus dietam,quòd ait quibusdam esse cōtrariam,nec tamen docuit quibus.si enim quos nocet nescierimus,necessario etiam quos releuet , nescire consequitur. Tradens etiam periculosam siue temeram,quam philoparabolon appellauit, ita composuit curationē,in alia īquit,habere similia prędictæ passioni solum,quòd vinū pro melle circa vesperam non nisi omnino coegerit passio,damus:si minus primo ingressu statim,atq; plurimum & extentum,hoc est,meracum & salsum dabimus vinum,quod appellauit terhalassomenon.etenim inquit quæ primo imbecilla atque tarda de sorbilibus & mulsa dederunt,ægro cō-

moda omnia ex vino celerius atq; coaceruatim implētur,etenim feruor plurim⁹ accedit,& pulsus erectio & roscida sudatio mitigatur tanq̃ ex cautere per totum corpus vino concurrēte,atq; inurente sensum,scientia,hæc est vehementior, quam dicit curatio,pro mulsa habens vinum,vt cæteris peccatis manentibus in odoribus & fomentis & sternutamentis & iacendi loco & gestatione omnibus ordinata grauiorem ex vino vexationem adiecerit. In quibus neque mulsum recte secundū ipsum ordinatū esse perspicimus, dat enim vinum & incongrue & intemporaliter & immodice.incongrue inquā quoniam salsum & propterea acre. quādo deniq; mel iubet ne venter veniat in fluorem,atq; ab alijs ordinatum clysterem remouet,& tanq̃ in cōmemorationem ducentem grauem phreniticis vexationem,hoc est fluorem ventris. Cū magis salsum vinum id facile possit efficere, & per acrimoniā febres,atq; tumens corpus incendere. Intemporaliter autem quomodo circa vesperam,quando secūdum ipsum fiet accessio,vel certe statim, vt ait,primo ingressu tanq̃ secum opportunitatem dandi attulerit vini.Item immodice dare probatur,quomodo mulsum atq; meracū,& propterea ignis ī modū vexare pspicitur,vt vere ipsum videatur cauteris esse virtute,quæ neruos incurrens atq; penetrans infestæ iamdudum febriculæ coniuncta etiam illud quo sapimus & alienationem geminet mētis,aut spasmū faciat ægrotanti,afferēs etiam quod hi qui nō mulsum neq; meracum accipere voluerint,noceātur.Si quidē minus inebriare contingat.Erat enim conueniēs

omni phrenitico qui ab eo curatur hāc adhibere ꝓpriā alienationē mētis,aut omnino vinū accipere noluisset,quippe cum Asclepiades ex vino frequēter phreniticos fieri fateatur, atq; similes ebrijs inueniri.quomodo igitur credi potest eosdem multo vino accepto, atq; meraco releuari, quibus alienatio ex vino facta perspicitur? Quę necessario in capite simili semper vexatiōe operatur. In his nos credulitate occupari existimat vt tanq̄ ebrios plurimū vinū in altū somnū demergit,nō aliter etiam phreniticos vinolētia in somnū venire posse putem9 mulso atq; meraco potu affectos.Hæc enī vere ipsorū aliquis dicere potest.sed cōtrà erit aduertendū,nullā esse similitudinē vinolētiæ phreniticę passionis.In ebrijs enī alienatio ex multitudine poti vini facta perspicitur,quæ reflata tēporalē citius alienationē soluit. In phreniticis vero ex tumore alienatio fiet. Quo cōsiderandū est quia vinū in his reflari minime potest propter difficultatē viarū,quę sunt ex morbo adeo densatæ vt neque naturaliā quę per sensuales vias excludi cōsueuerūt reddātur,neq; accepta per cibos impartiri corpori facile videātur,vel per tenues vias digestiōe soluta ꝓpriari,atq; ad sua destinata ꝑuenire. Sed manētia statione insueta nouo turbore corp9 afficiāt,atq; tumētia exagitēt,mentē quoq; turbēt vel receptacula quæq; ꝑcutiāt, tēpore quo etiā ille spirit9 qui naturalis ac tenuis est angustatos suos ambit9 pūgat,ac dolores corporis efficiat. Mitto etiā,quomodo,si vt volunt,ebrijs similes phreniticos accipim9, nō oportuit ebriū inebriādo curare. Null9 enī vinolent9 bibēdo in sobriū venit.nam magis econtrario qui perseuerando

potauerunt multo poto multum mentis alienationem auxerũt, aut in spasmum, aut in vigilias incurabiles deuenerũt. Adiuuant etiam vexationem vinolentię, grauabilia odoramenta, atq; fomenta, quibus deniq; fortes ac recte valentes in conuiuijs incautius vsi multa se grauatione vexarunt. ait etiam vinum in cauteris similitudinẽ abstinere sudorem, cum idem dicat mitigari alienationem accepto vino, cum se plurimi ac per totum corpus sudores effuderint, vt secundum ipsum id sit intelligẽdum quòd nunc abstineat vinum sudores, nunc faciat. libro deniq; quẽ de cõmunibus adiutorijs scripsit, vtriusque virtutis vinũ, dixit. Sicut enim, ait, coagula dẽsant atq; extenuant lactis naturam, cum caseus ex lacte crassescat, & materia exinde tenuior ac magis liquida fiat, quam Græci ὀῤῥὸμ appellant, atque hæc contraria eadem virtute suffecta separãtur. Non aliter & vinũ vi quadam suæ percussionis, plurimã nutrimenti partem densare accepimus, atq; in se cogere, plurimã vero resoluere ac diarare & tenuem facere. Quibus probatur repugnantia ex ijsdem promittere, & frigido exemplo deniq; errare. Sed neq; discretionibus generalibus vini coniectura cõuenit, falsis exemplis immissa. In his deniq; adhuc constitutus demõstrationibus vanis inuoluitur, dicẽdo vini tritam potationem in passionibus tardis magis quàm in celeribus vel acutis: Et in his qui dimissionibus releuãtur, magis quã in his qui cõtinuatione vexantur. Et senibus magis quàm in iuuenibus, & præpurgatis clystere, vel sitientibus magis quã plenis cibo. Et inchoantibus ac deficientibus fe-

bribus magis quàm summa tenentibus, & post accessionem potius quàm ante ipsam. Nunc autem curans phreniticos ordine quodam vsque ad finem seruato, sicut in nutriendis virginibus vinum dari constituit, in celeri passione, atq; cōtinua & omnibus, nihil sane considerans, sed statim primo ingressu, ac frequentius in statu passionis. Tunc enim, inquit, vehementius alienãtur ægrotãtes. Præterea & in vehementia accessionis intelligitur dare cum vespero tempore dandum iubet. hæc sunt quibus neq; sibi conueniẽs phreniticorum curationem ordinasse probatur, quanquam plurima quæ dici potuerant, infinita consideratione taceantur.

Ad Themisonem. Cap. XVI.

Vomodo Themison scribens cælerum passionum curationes antiquorum peccatis assentiens quædam incondita dereliquit. Nam necdum purgauerat suã sectam, & ob hoc phreniticorum ordinans curationem quibusdam erroribus implicatur, ipsius quoque inspiciẽda sunt singula. Primo igitur ex prima diatrito nutriendos dicit, nullis etiam cogentib⁹ causis, quod est impropriũ tempori. Dehinc dat sorbilia, ita cucurbita, aut solũ mulsum, aut pomorum. Q uędam quomodo nunc dissimilitudo virtutis ciborum docet, errorem facile perspicimus. Etenim sorbilia quæ posuit succi sunt melioris, cucurbita vero cito corrũpitur. Poma quoque succi maligni, ac facile acescentis esse noscũtur, etiamsi sani fuerint accipientes, quibus deniq; medio cibo vti debere salutarib⁹ præceptis

docuimus. Vbi autem viſcera tument & altiora febribus inurũtur, multo facilius aceſcere poma probam⁹. prohibet ſane in fomẽtis peucedanũ, caſtoreum, rutam, ſed aceto roſaceo admixta hiberno tempore. Æſtate vero aqua admixta roſaceo initio paſſionis caput foueri iubet, non continens quomodo ob magnitudinẽ tranſcenſo initio extemplo paſſiõis, ſumit augmentũ. Dehinc etiam ſi initium habere pötuerit, quod eſt difficile, erat melius conſtrictiuis vti leniorib⁹, vt oleo hiſpano atq; nouo. Etenim acetum & roſaceum percutit, & implet caput. Quod autem refrigerantis ac denſantis virtutis eſt, creſcẽte ſtrictura, incongruũ eſſe perſpicitur. Ita iuxta differẽtiam temporum hyemis vel æſtatis fomenti mutare qualitatem, nullius eſt rationis. Item duob⁹ diebus, vel tribus tranſactis etiam hederæ folijs, vel ſucco, aut ſerpilli, aut mentæ, vel cuiuſq; ſimilis virtutis ſimplicium ac non vehemẽtium ſpecierum cũ oleo, atq; aceto per interualla fouendos dicit, etiã nunc non iuxta ſectæ rigorem. Neq; enim ad numerũ dierũ oportet fomẽta ordinare, cũ debeamus magis paſſionẽ, vel tempus attendere, & neq; conſtrictiua tumorib⁹ atq; grauabilia ægrotantib⁹ adhibere. Nam hedera cum bibitur mẽtis errorem inducit: cadit etiã cum in acceſſione thoracẽ putat vngendũ, & in his qui forte ardorem ſentiunt roſaceo fouendum. Hoc etenim quũ virtutis ſit denſatiuæ, cõſtringit tumentia, & ardorẽ geminat. Omne etiã vnguẽtũ acceſſionis tẽpore & magis in augmẽto febriũ incendiũ facit ex ſuperficie corporis ad altiora perduci. Peccat enĩ & in reprobãdis odoramẽtis,

nō docēdo quæ illa ſint, ac quot dieb⁹ abſtinem⁹ ægrotos, vnguentū adhibēdo quod eſt laborioſum, niſi etiā cib⁹ fuerit datus. Oportet enī neq; cibari nō antecedēte perūctione, neq; perūgi niſi cib⁹ fuerit cōſequutus. Sed etiā poſt vnctionē aqua frigida faciē fomētat cōſtringēs rurſum tumētia, phreniticis ſtrictura caput afficit. Omnis eteni phrenitico ſtrictura caput affici nemo negat. item inaniter putat ex tertia die qua mente alienari cœperūt nulla acceſſionū diſcretione cogēte, quotidie cibū dari. At ſi alternis dieb⁹ fuerit occurrēs acceſſio, alternādū etiā nutrimentū. Oportuit eni ſiue declinato ſolutionis metus occurrerit, atq; quotidianis diebus acceſſionis fuerint effectæ, omnibus cibū alternis dari. Nam nō poteſt corp⁹ diurnis acceſſiōib⁹ grauatū ſuis partib⁹ applicare nutrimēta quę ſumpſerit. Sed hic grauius peccans ait adiuuare etiā lauacrum, quāq̄ ſit adhuc paſſio in gradu cōſtituta, tribus tamē vel quatuor dieb⁹ trāſactis, quo mētis alienatio irruiſſe videtur. Quomodo igitur cōueniēs lauacrū paſſiōi probatur, cū nec dū quotidianis dieb⁹ cibū dare videatur? Quippe cū adhuc paſſio ſuæ magnitudinis teneat ſūmitatē, & ꝓpterea mitigatiua ſit curatio, magis q̄ turbatio ex lauacri cōmotiōe adhibēda. Mitto quòd ęger ad hęc magis moueatur alienatione mētis, nec vllo aſſenſu noſtro pareat īperio. Siquidē ferali mēte omnia quoq; accipiat, ac recuſet. Itē iubet lauantes ſoliū primo deſcēdere, tunc aſcēdentes ſoliū fricare plurimū & rurſum deſcēdere, quod eſt laborioſum: ſufficiebat enim defricatos, tunc ſolū deſcēdere cū ſe modico ſēſerint ſudore vexatos.

At iste post lauacrum oleo rosaceo caput fouet, quo grauius odore impletum ægrotãtes afficiat. Est autem incongruum atq; consequens laxata, vt putat, lauacro corpora oleo rosaceo fomentare, cum sit frigidæ atque constrictiuæ virtutis, & propterea corporis efficiat densitatē. Non enim eius frigus erit aquæ frigidæ comparandum, cũ aqua frigida ob extinguendum feruorem, veluti cocti corporis adhibeatur. Rosaceũ vero perseueratione quadam simili, atq; eadem vexatione iugi frigore, & odore percussibili caput afficiat. Vinum etiam dandum declinationis ordinauit tempore, cum neq; omnibus hoc sit adhibendũ, sed solis illis qui simplici ægritudine afficiuntur. Dehinc non in omnibus prohibuit vinũ falsum, sed in his qui sunt insueti, nescius quia consueti vexantur. Si quidem sit natura noxium febricitantibus vinum. Consuetudo autem nihil aliud prodesse, quàm vt non plurimum corpora noceantur, potest. Nos vero oportet consuetudinem rerum vtilium facere, noxiarũ fugere. Dat etiã vinum plurimum heminam, etenim vel tres dimidias iubet ante cibum, si fuerit sitis nimia cõsequuta. Quod est, vt sentio, sine vlla ratione: in graui enim ac periculosa ægritudine nudis & sitientibus visceribus, ingrediens vinum facile cõcurrit ad neruos, atq; mentis iudicium tollit, cũ non habuerit præmissum cibum quẽ incurrens quadam tarditate moretur. Proficiẽtibus igitur ægris perseuerandum inquit in vtendo vino, si vero profectus cessauerit, tribus vel quatuor diebus aquam dabimus, vsum vini differẽtes. Rursum dierum numerum & nõ passionis conside-

tantês motū. Quapropter etiam si post tres dies difficultas adhuc declinationis obstiterit, non oportet ad vsum vini descendere, etenim sollicitæ passiones his in pulsibus facile ad augmenta recurrunt. Hæc nunc Themison phreniticis curandis ordinauit. Sed post ex methodica secta multa bona contulit medicinæ.

Ad Heraclidem. Cap. XVII.

EMpiricorū sufficit soli Heraclidi Tarentino respondere. Etenim eorum posterior atq; omnium probabilior apud suos inuenitur. Idem nāq; primo libro curationū de internis passionibus varias curationū differentias scribit, pro suspicionibus causarum. Nam primū phreniticū iacere iubet loco obscuro, Siquidē, luce, inquit, eorum mens asperatur. cum plerosq; magis videamus tenebris asperari, atq; luce eos qui adiuncta solutione afficiuntur, adeo vt si paulo vehementior fuerit, diaphoreticam faciat solutionē. Item iubet ventrē clystere deduci, tunc phlebotomiā adhiberi, atq; alia die rursum vsum innouari clysteris, non aduertens quomodo tumētibus præcordijs atq; extētis vel adductis simul cū visceribus periculosum est quicq̄ acre, vel quod commoueat immittere, quo retento tumor magis augeatur. Dehinc turbulentū atq; vexabile & per omnia contrariū esse perspicitur, eadē die clysterem atq; phlebotomū adhibere. quippe cū neq; tempus vtendi dixerit, neq; qui sunt phlebotomādi discreuerit. etenim eos qui solutione afficiūtur nocet, vt gladius. extendit peccatū dicendo oportere quotidie adhiberi clysterē, vt neq;

quiescendi aliquod tempus occurrat, & cibo nõ nutriatur, viribus priuet iniectio. Tradens etiam loca alia adiutoria, caput fouet decoctionibus lauri. Tunc nouacula radit, & ex eodem liquore vaporat. Post rosaceo oleo caput atque nares iubet vngi, percutiens tumentia ante declinationem ex fomentis supradictis, implens etiã caput ex odore lauri, atque grauedines ac vertigines efficiens. Similiter & ex oleo roseo constringens simul ac frigidans cerebri membranã. Imponit præterea cataplasma ex polline & aqua mulsa admiscens iris illyricæ decimam partem & lentiscini olei, & aromatici calami, quæ omnia ignea atque percutientia odoris causa esse perspiciũtur: & oportebat tumentia congruis relaxare virtutibus. Item iubet post hæc medicaminibus vngi caput & nares hoc genere confectis, peucedani, castorei, opij vt in libro quem Nicolaum vocat olei amygdali amari põdus supra scriptum sed pretriti, cũ aceti sextarijs duobus & olei irini vncijs tribus, quorum vsus ita, inquit, erit adhibendus, vt præcalefacta apponantur, ex quibus grauatio capitis, atque commutatio nascetur, vt statim alienatio in pressuram transeat, cum tantis perniciosissimis malis ægrotantis caput obsidetur, empiricos laudat. mirandum sane vnde hęc ei venisse suspicio potuerit, vt discrepantium commixtio vnam facere virtutem posse putaretur: vel quæ illis natura vel fortuna fuerit magistra, quas sępe suis inuẽtionibus duces fuisse testãtur. Vel certe quomodo discrepantis historiæ in ista medicaminis cõfectione iudicium tacuerunt. Sed si hoc experi-

mentum dixerint apertissime delirabunt, vt laborans * empirica ad occultarum confugiat apprehensionem causarum. Item iubet nocte caput vaporari, si facultas fuerit papaueris decoctione, atque serpylli, non adijciens vsus causam, neque rationem qua sit hoc circa vesperam faciẽdum, cum tunc maxime phreniticis asperius tẽpus occurrat. Vaporatio autem caput exagitat, & tunc magis in requie fuerat habendus ægrotans. Sed intelligimus eum in ista fuisse rerum diuersitate coactum, cum solas vigilias ægrotantis attendit, somnum quibuscunque ambitionib⁹ adhibendũ existimat. Quin etiam potãdos dicit ægrotantes antidotum diacodion, cum mulsi sextario, vel seminali medicamine poto, quod diaspermaton vocant, aut tussiculari, quod bechicũ appellant: cum magis opium, hoc est papaueris lachryma, densitatẽ faciat. Item seminalis potio acrimoniæ causa incendium faciat viscerũ, atque hæc omnia grauando pressuram magis quam somnum facere videantur. Somnus enim laxatis fiet corporibus indulgentia naturali. Pressura vero densatis aduersitate morborum. igitur præscripto medicamine negligens tumentia contrarijs stricturã geminat reb⁹, nõ similib⁹, quomodo cũ causa impeditiõis somni, hoc est strictura augetur, in lethargicã passionẽ ægrotãtes veniũt, vel certe maiores vigilias. item eodẽ libro accusans vtentes medicaminib⁹ ex castoreo atque aceto & spõdylio confectis & cataplasmatibus ex aceto siquidem sint acria, ipse quoque nihil min⁹ peccare videtur, adhibẽs grauabiliora atque acriora. Etenĩ dicere quomodo nõ ad soluendã passionem, sed

seruãdi ægroti causa hæc adhibuit, est omnino inertiæ. Nam primo quibus passio leuigatur, his etiã æger seruatur. Secũdo quib⁹ laborãs retinetur in vita, iisdem etiam passio releuatur. Tertio cũ non paruo periculo ex vigilijs afficiãtur, mai⁹ tamẽ ex pressura Heraclides facere perspicitur, nã somnũ fecisset grauabilib⁹ vtẽs medicaminibus, cũ sit semper, vt in vtilibus maius, sic in aduersis leuius eligendum. sed inquit, vt vinũ mediocriter datum nutribile ac salutare probatur, plurimũ vero atq; immodice datũ capitis grauedinẽ, atq; mentis errorem facit, sic etiã medicamen supradictũ moderatione accedente somnos faciles facit, remota grauedine. Est autẽ exẽplum dissimile horum, etenim medicaminũ etiã si paruũ quidq̃ fuerit datũ, grauedinem facit: si plurimũ, mortem. Nam quia grauatio magis q̃ somnus efficitur, facile perspicere poterimus. Etenim de somno coloris melioris efficitur corp⁹, fortitudine quoq; acquisita. Ex medicaminis vero pressura pallor atq; debilitas, & grauatio corporis nimia sequetur. Dehinc omnis somnus in corpore spirabili atq; indulgentia laxato nascetur. Medicamina vero quæ ob vigiliarũ mitigationẽ dantur, magis accessiõis tempore offerẽda dicũtur. Tũ enim vehemẽter ægri vigilare noscũtur, cũ sit impossibile turbore corpus impletum, somni tunc indulgẽtia tẽperari, cum hæc commoda medicamenta etiam sponte ventura corrumpat, incendat etiam altiora & præsentẽ augeat accessionẽ. Neq; enim etiam cibos consuetos, atq; qualitatẽ cõueniẽs accessionis tẽpore offerre, vel quod multo leuius est, aqua corrumpi

posse negatur, vt cuiq̃ credendũ sit supradicta medicamina, isto præsertim tempore digestionis officio superari. ait præterea succũbente passione dãdum viscellũ simplex gallinaceũ, vel succũ ptisanæ, ordei, vel orizæ, ac deinde per profectũ ad vsum panis accedere, leui ex farina confecti, & gobionũ pisciũ pulmentũ, secũdo carnis gallinaceæ ac leporis, quæ nõ recte quisq̃ etiam declinationis tempore ob reficiendũ corpus prima dari permittat, quæ quidem declinatio forsitan nec futura sit his malignis ęgrotanti atque tantis affecto & nulla mitigatione, tolerato. Neq; oris collutione neq; potu neq; cibo. Mitto etiam quia si dimissio fuerit facta, nõ necessario tẽpus accipit. pręfinitũ etenim nunc decima, nũc duodecima die vel vltra sæpi⁹ occurrit. quapropter tantis diebus innutritum ægrotantẽ relinquere, non solũ noxiũ, verum etiã impossibile esse perspicitur. Dehinc gallinarũ viscellũ, facile corrũpitur, & est digestione difficilis ordei atq; ptisanæ succus, oriza vero quòd stringat nulli dubiũ est, atq; ita panis q̃titatẽ augere nos quoq; admittimus, pisces autem gobiones dare prohibemus, etenim locũ in passionib⁹ celerrimis vel acutis acrior cibatio, quã polyphagiã vocãt, nõ habet. Item dari iubet, atq; varios cibos & neq; lauandam faciẽ, neq; aliã congruã corporis diligentiã ordinandã vidit, sine qua minime digestio fieri potest, non solũ variæ cibationis, verum etiã simplicis, nisi corpori punctiõib⁹, atq; alia diligẽtia recreato fuerit illata. Hęc est secundũ Heraclidẽ curationis, prima phreniticorum differẽtia. illis verò qui cruditate phrenitici fuerint effecti, ita

curationem ordinauit, vt supradicta similiter ad hibeantur. Cataplasma vero non prius quàm clyster antecesserit, adhiberi iubet. etenim perniciosum est, inquit, pleno corpori hęc adhibere. Siquidem ad caput rapta materia in salutis periculum præcipitet ægrotantem, atq; ita prohibendam dicit phlebotomiam, adhibēdam vero corporis purgationē, poto medicamine quod appellat diascammonias, hoc est quod ex diagredio cōficitur, quibus apparet hūc suæ sectæ peccata custodire, vt ea quæ empirici seruabilia vocauerūt, etiam nūc adhibēda existimet, adijciēs etiam peiora. Prohibendo phlebotomiam, quæ simplici atq; innoxio laxamento, nullis obstantibus adhibita facile laxato corpore passionem posset auferre, cuius in vicem nocētissimam adhibendam purgationē iudicauit scammonię quę est grauior cruditate, quàm ipse metuens in cōtraria venit argumēta curationis. Etenī ex hac corporis purgatione siue liquidarum detractiōe materiarum corpus confluere manifestum est, atq; eius solida quadam dimissione lentescere, & in liquida migrando deperire. Mitto quòd neq; suæ sectæ seruauerit morem, quæ nunq̄ vasculorum corporis materias attenderit, si quidem sint nō solum occultę, verumetiam empiricorū iudicio falsissimæ, etenim existimare, quòd discendæ passionis causa succorum nominauerit cruditatem, potuimus, nisi etiam curationis ordinem ipsum intuens discessisset, adeo vt etiam scammoniam bibendam credidisset. Quærendū etiam vbi esse cruditatem suspicetur, vbi scammonia putaret detrahendam. in intestinis? sed

ſic fuerat melius atq; facili⁹ eam clyſtere purgare. an in capite, an vero in toto corpore? ſed cum hæc incerta dimiſerit, videtur iudicium ſui operis medicamini dimiſiſſe, vt tanq̃ ſentiens animal operetur, ſeparando à naturalibus aliena, hoc eſt cruditate corrupta, atq; ſola detrahere. Tertiam inde curationis ſcribit differẽtiam, qua iubet, ſi totum corpus non fuerit multo ſanguine grauatum, ſed ſolæ capitis partes videantur impletę, ex vena frontis detractionem fieri: cum neque paſſionis eſſe cauſam ſanguinem videamus, neq; ex patientibus locis detractio aliquid medeatur, etenim magis patiẽtes adimplet partes. Primo ex antecedenti faſciolæ cõſtrictione, ſecundo ipſius coactæ materiæ concurſu. illos vero quos corruptione, inquit, in paſſionem veniſſe viderimus, clyſtere purgandos, aquam dantes largius bibẽdam. Aliquãdo etiam mulſum, vinum chium, aut rhodiũ, ſed primo aquatum, ſecundo etiam meracum. Hic etiam rurſum ſuę ſectæ rigorem contempſit ſuſpicionibus in errorem deductus, liquidarum materiarum corrupta temperare feſtinans, & ita iugiter, vt incurabilem faciat manere paſſionem. Dat etiam ſine tempore vinum. & quid pluribus? ita curandi diligentiam permiſit, vt varia mobilitate videatur eſſe cõfuſus, quorum omnium meminiſſe decet, ſed ſola ſupradictorum probari ratione. Hæc ſunt quę de phrenitica paſſione credidim⁹ ordinanda, nunc de cæteris celeribus vel acutis cũ febricula paſſionib⁹, ſequẽti docebim⁹ libro.

PRIMI LIBRI FINIS.

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAELII AVRELIANI METHODICI SICCENSIS Oxeon Liber Secundus.

De Lethargo. Cap. I.

Elerum cũ febricula passionum primam superiore libro tradidimus phrenitim, nunc lethargicam cum cæteris ordinamus. Vocatur lethargus à cõsequẽti passionis obliuione, græci enĩ lethen obliuionem vocauerunt, argiam vacationem, quam corpori atq; animæ ingerit vis supradictæ passionis. Et est comparatio grauior phrenitice. Non aliter q̃ negatus in toto visus, ab ex parte impedito: vel silẽtium ab impedita loquutione, aut surditas ab auditus falsitate, vel hebetudo sensuum, à difficultate. Denique vehem ẽti strictura phrenitici, sępissime in lethargiam venerunt. Vtq; declinante lethargia aliquãdo econtrario lethargi in phrenitim deciderunt. Quorũ rarius ex supradictis prima contingunt. Siquidem facile periclitantes passionis magnitudine in peiorem deueniant, difficile autem in periculis bona locum accipiãt. Quapropter Asclepiadi credendum non est, dicenti pulsum, atq; respirationem humaniorem lethargis q̃ phreniticis esse, siquidem habeat magnitudinẽ & percussum fortiorem, tanq̃ iugi somno dormientium.

ſed neq; iſte ſomnus eſt impeditis omnibus naturalis acceſſionis officijs, ſed eſt oppreſſio quæ nihil reſumat ægrotantem,ac potius demergat. Neq; etiam pulſus fortis, ſed magis debilis percuſſus inuenitur,atq; piger ac inanis. Quòd autē in inflatione erectus videtur, nō fortitudinis cauſa,ſed paſſionis neqtia id efficitur. Deniq; in his quibus ob phreniticam paſſionē paruus eſt pulſus,ſæpe peiorante morbo, atque in lethargiam tranſeunte, pulſus in magnitudinem erigitur ob ſpecialem proprietatem paſſionis,non proficientium virium cauſa: quippe cum generaliter ſtrictura peiorante omnia deterius roborentur. Sed hanc pleriq; diffinientes paſſionem,aiunt lethargiam eſſe delirationem cum febribus acutis ad perniciem ducentibus, & erat non delirationem,ſed preſſuram dicere. Demetrius autē Herophilus paſſionem inquit acutum cum preſſura & obſtruſione ſenſuum cum febribus. in qua diffinitione ambiguum eſt, quod ſit accipiendū frequenter. Vtrum ne antecedenti ſeruiat orationi,vt intelligamus frequenter cū difficultate ſenſuum:an conſequenti ſit orationi iungendum,vt intelligamus frequenter cum febribus: an verò vtriq; ſeruiat parti:quo inuenimus nihil rectè eſſe diffinitum, ſemper enim cum difficultate ſenſuum atq; febribus hæc intelligitur paſſio. Aſclepiades hanc paſſionem non definiuit,ſed Alexāder Laodicenſis ex Aſia ſecundum ipſum ait lethargum eſſe ſubitam, vel recentē cum febrib9, & preſſura atq; ſenſuū iugi difficultate. Sed eſſe videmus plerunq; etiā cū dimiſſionib9 lethargiā & preſſuram,id ipſum eſſe perſpicimus,quod eſt

ſenſuum difficultas,q̄q̄ hāc grauiorē putauerint preſſurā. Nec ſanè debuit in diffinitione magnitudinis differentias ponere, ſed paſſionis genus: quemadmodum intelligatur manifeſtare. Nōne etiam complexionem magis phreniticæ paſſionis cum lethargia dediſſe videtur? Deniq; alienatio ſubita acreſcens cum febribus acutis phreniticæ eſt paſſionis. Preſſura verò cum febribus lethargię Atheneus Tharſenſis,furorē,inquit mētis cum mœſtitudine.Siquidē Aſclepiades in primo libro celerum paſſionum dixerit phreniticis alienationem cum turbore effici, in lethargis cū ſomno atq; triſtitia. Alij alienationem cum mœſtitudine & iugi ſomno eſſe lethargiam dixerūt. etenim non habent mentem in furorem extenſtam,vt Atheneus ait, ſed ſola in alienatione cōſtitutam,vt Aſclepiades. Sed etiam nunc traditiones caducas ſimul aduertendas exiſtimo ex his,quæ ſupra memorauimus:non enim ſomnus in lethargis eſſe aduertitur.cæterum nullum periculum ſequeretur. Neq; etiam acceſſionis tempore magis ægros afficeret. Item neque iugis in omnibus eſt preſſura, ſed etiam plerunq; dimiſſionis intercapedine leuigatur. At ſi cum febribus eſſe non adiungerent, vt Aſclepiades fecit, communis eſſet cum epilepſia diffinitio. Leonides autem epiſyntheticus lethargus inquit,eſt lethargia ſecundum vias membranarum,cum furore mētis atq; febre,& mœſtitudine,ac preſſura & pulſu magno. Sed neq; cauſam oportuit dicere quæ ſit occulta,atq; apud veteres diſcrepās, & iniudicata, cū paſſionem manifeſtare fuerit neceſſarium. Neq; etiam mœſtitudinē,vel triſti-

tiam atq; mentis furorem. Etenim pressuram in semet mœstitudinem atq; furorem cõtinet. item Menemachus pressuram inquit, celerrimam vel acutam cum acutis febribus, & non semper iugi bus. Soranus vero cuius hæc sunt quæ latinizãda suscepimus. Pressuram inquit, celerem esse, vel acutã cũ acutis febribus, & pulsu magno, ac tardo, atq; inani: frequẽtare inquit, in senibus. Siquidem aptior sit sensuum difficultati atq; demersioni ipsa quoque senectus.

Quæ sequuntur eos, qui in lethargiam venire posse noscuntur. Cap. II.

Equuntur eos qui in lethargiã faciles, ac proni esse videntur, aliqua cõmunia ex his quæ etiam in phrenitim fore denuntiat. Aliqua propria quæ etiam causa communi tanquã propria accipimus, vt sunt ea quæ in phreniticã venturos passionem designare præscripsimus, vt febres acutæ ac vehementes & sæpe continuæ, ac difficile ad superficiem corporis ascendentes, capitis grauedo, vel somnus, aut dolor vehemẽs repente, ac sine ratione recedens, tinnitus auriũ, vultus inflatio, pallor tanq̃ ex vinolẽtia & mœstitudo, vel tristitia. Erit præterea tacitus is, qui natura atq; sanitatis tẽpore fuerat multiloquus. Tunc piger ac non sponte initiãs loquelam, sed alienam prosequens suarum tacitus querelarum, aut non digña ratione referens. Multo etiam veluti somno affectus, nec quicq̃ somnians, aut eorum quæ somniauerit memor. Schema iacendi frequenter supinum contra solitam consuetudinem, oscitatio iugis, extensio crurũ, tanq̃ mox è

somno expergiscentis, pulsus etiã inæqualis post aliquãdo saltus, ordinatus, aut inordinatus, & pro ætate, aut natura maior, aut tardior. Aliquando etiã in inanitatem intercapedinatus. Quod denique si in phrenitica passione contigerit, in lethargiam transituros ægrotantes significat, etenim maiorem pulsum fieri, neq; tardum neq; inanẽ, sed ætati ægrotantis conuenientem, speciem declinantis phreniticę passionis accipimus. Certius etiam quoties circa numerum æquales minoribus maiores saltus efficiuntur, ac velocibus & dẽsis & vehementibus. Multo potius si etiam multi maiores atq; celeres fuerint. quidam attenderunt etiam naturam ægrotantis, si saliuosus semper fuit. Etenim decliues atq; faciles istius modi naturæ impressuram probantur attendendã etiam consuetudinem. Aiunt vtrum ne febricitans, in pressuram venire ac demergi solebat. Ætatem quoq;, vtrũ ne sit mediæ: & aëris habitum, vtrũ multis hãc ingesserit passionem: & animi vel tẽporum partem, vtrum autũni media. tunc enim frequentare istam passionem probauerunt.

Quomodo discernimus lethargos ab his qui similibus afficiuntur.

Caput III.

IAm lethargũ intelligere debemus. Est enim melius atq; certius sicut in phreniticis dicere, q̃ si dicas, quæ sunt signa lethargi. Vnum enim quicq̃ singulare, vt est pressura, vel febricula non significat lethargum, sed plurima atque sibi conuenientia, vt concursus multorum

ſignum faciat, indicabile lethargi. Lethargus vero ſit ſigno indicatus, vt ſupra diximus. intelligimus lethargum ex obtruſione, atque hebetudine ſenſuum, preſſura etiam, atque febre acuta ſiue iugi ſiue de miſſionibus intercapedinata, pulſu magno, tardo, inani, & inflato. Sine his enim neque eſſe intelligi lethargus poteſt. Nam quædam præterea alia ſequentur multa, vel pauca ſecundum paſſionis magnitudinem, vel generalis temporis atque ſpecialis differentiam. Primo igitur ſequitur dubia atque ſomni ſimilis preſſura, & demerſio, ſed quam facile æger vocatus excutiat, interrogatus ſane non ſtatim, ſed ſecundum reſpondeat. Tunc iuſſus, vel oſcitatione perſuaſus, inſpectioni linguam exerere, aut non id faciat, aut tardè fieri conſentiat: vel cum protulerit, non reducat, aut tarde colligat. Si quid etiam manu tenuerit neſcius, atque ſine voluntate dimittat, & loquens, priorum obliuiſcatur. Et neque enuntiationis ordinem ſeruet, ſed potius intercedat. Exprimere etiam quæ loquitur non valeat, nullo corporis atteſtante defectu, manus impatienter extendat atteſtante tremore, atque membrorum ſaltu. Nulla etiam ſiti afficiatur, ſed frequenti, ac reflua ſaliua ore impleto ſpuere contendat. Tunc ſupra mentum atque ſtramenti ſputa remaneant, ac ſi vrinam mittere fuerit admonitus matellam non poſtulet, vel ſi petiuerit neſciat datam. Atq; vrinam non dimittat, niſi fuerit admonitus. Hanc quoque difficulter excludat, vel paulatim & turbulentam, aut plurimam: ſaliuam aut exuſtam, & craſſiorem, aliquando etiã indigeſtã:

crescente passione iacendi schema supinum iuge efficitur, color plumbeus, vel liuidus vultus, ipse conductus atq; concurrentibus superciliis caperatus, non aliter q̄ mœstitudine siue luctu videmus oppressos, lapsus etiam à superioribus lecti partibus, ad inferiora, negligenter abiectis cruribus, atq; conuersis, residuo quoq; corpore non recte disposito, pulsus maior, rarus, inflatus: respiratio tardior, ac maior cum quodam gemitu, cōductio præcordiorū ad superiora, oppressio sensuū, & difficilis recordatio, adeo, vt nisi puncti vel inclinati fuerint, non excitentur, sed solum motis labijs leuiter, atq; cōductis sursum demergātur. Sint etiā obscuræ vocis, ac deinde si fuerint manu lacessiti, aut punctione aliqua adhortati, vel titillis, non exaudiant. Vel si quis eorum manus leuauerit, ac dimiserit, statim concidant. Ventris etiam atq; vrinæ officio cessante, adeo vt pleriq; ex passione liberati discussa pressura, vrinæ reddendæ imppossibilitate moriātur. At si passio in peius duxerit ægrotantem, respiratio crassescit, ita vt ista videatur palpebrarum quoq; non perfecta conclusio. Oculorum cauitas, linguæ ariditas, atq; asperitas, dētium confixio, atq; stridor, adeo, vt si quisq̄ velit facere eorum discretionem, non valeat, vel certe semiclauso ore ac dimisso, ita vt mentum propendens videatur, & neque manu conduci separata possint, stridore pectoris attestante, atq; immissi, vel destillati ob nutrimētum liquoris, difficilis atq; interrupta transuoratio. Pallor & saltus inferioris labij, articulorum stupor, vnguium liuor, guttur prominens, atque extans, pulsus humilis, ac per profectū diminu-

tus, ſudores frigidi, & glutinoſi, vultum ſecus & collũ, plerunq; etiam inuoluntaria vrinæ, vel ſtercorum emiſſio, & ſpaſmus, hoc eſt, membrorum conductio. At ſi ad ſalutaria ſigna æger cœperit recurrere, vt paſſio minui videatur, omnia ſupra dicta leuiora efficiuntur. Et quidam profecto in ſanitatem veniũt, reddita ſcilicet valetudine meliore. Aliqui vero alienatione mentis recedente preſſura tentantur. Tunc etiam pulſus humilior, atq; denſior fiet; aut admoniti rurſum demerguntur, vt cum plexæ duæ paſſiones videantur. Aliqui deniq; è lethargo liberati abſolutam phrenitim incurrunt, ac deinde ad ſanitatẽ peruenerũt.

Quomodo curandi ſunt lethargi.

Caput. IIII.

Vomodo & defectio animi in febribus veluti ſenſuum facit hebetudinem, ita mandragoram, vel altercum bibentes opprimũtur grauatione ſorbili, ſopori ſimili. Item alij lumbricorum adiectione deprimũtur. diſcernenda cuncta ſunt, ne vnq̃ ſimilibus inducti vera putemus. Defectionibus igitur animi denſus atque paruus, & coaceruatim interiens pulſus efficitur. Mandragoram vero, vel altercum bibentibus, pulſus rarus, ſed plenior fiet; à lethargis inanis & inflatus. Item his qui lumbricorum vexatione afficiuntur, vel demerguntur; denſus & velox & paruus, & deficiens pulſus inuenitur. Et magis tempore dimiſſionis febris, ex acceſſionis augmẽto, quantum creditur, non valent ventrẽ vel ſtomachum lactare, atque fellare. In dimiſſione vero, reſumpta inhæreſcunt viſceribus ſu-

pradictis,atq; ita cõsensum pressuræ ex antecedẽtib⁹ faciũt.Sed hæc diligẽtius chronias passiones scribentes,cũ de lumbricis dicemus,docebimus.

Ad Dioclem. Cap.V.

Vidam Asclepiadis sectatores etiam differẽtias lethargorũ tradũt. Alium enim per se dixerunt, alium ex antecedenti passione, vt phreniti: atq; ex ipsa venientem esse grauiorem.Item alium esse nouum atque recentem, alium inueteratum atq; tardantẽ,quod ex numero dierum conijci dixerunt.Et alium fieri cruditatis corpore, alium inani atq; passione macerato. Sed nullam lethargi velut ad lethargum,differentiam tradiderunt. existimabile non certum probatum est liquidorum plenitudinem iudicare.Item Mnaseas lethargum alium strictura effici,alium solutione dicit. Siquidem somnus nunc densitate, nunc laxamento corporum fiat,atq; in alijs abstentas videamus officiorum naturalium egestiones:in alijs vero largius influentes,adeo vt etiam inuoluntario exitu stercorum, siue vrinæ fundãtur. Item multi nostrorum,tẽporibus atque magnitudine cõstare lethargi differentias tradiderunt.Alium enim magnum,alium paruum esse dixerunt: & alium initio,alium in augmento,alium in statu, alium in declinatione,& accessione vel dimissione.Sed omnes illius summæ atq; generalis passionis differentias tradiderunt,& non specialem lethargi.Falsum etiã solutione lethargum fieri, quantum intelligitur, atq; est lethargus.Etenim inuolũtariã egestionẽ dixerunt, in infantibus nõ solutionis ratione,sed

mentis occupatione fieri. Nihil deniq; plusq̃ naturæ conuenit, excludunt, sed solum quod debuit etiam voluntate deponi. Tenues etiam sudores pressura fieri, non solutione intelliguntur, sed neque adiutorijs laxatiuis, sicut in adiutoriorum libris demonstrabimus. Quapropter lethargi differentias tradendas esse negamus.

Ad Praxagoram. Cap. VI.

Ale quidam etiam patientem in lethargo partem, caput dixerũt. vt enim de phreniticis dictũ est, communiter totum corpus patitur, febricula testante: specialiter vero caput plus ob multitudinẽ vexationũ, qb[9] afficit. Difficile igit intra primã diatriton lethargus fieri potest, sed frequẽter post ipsã: & oportet iacere in loco lucido, atq; calido mediocriter. In accessione p interualla leuiter excitari, suo nomine exclamatũ. Eteni iugiter titillatu, vel impsssione, ac pũctionib[9] hoc facere nihil aliud q̃ strictura erit asperare, ob inqetudinẽ quassationis. Dehinc ꝓbabilior atq; eligẽda erit quassabili, & noxia vigilãtia, qeta pressura. blãdo etiã articulorũ fricamẽto vtendũ est. Est autẽ accessione iugi fomẽto caput curãdũ, oleo dulci, atq; calido, mollib[9] lanis collũ tegẽdũ. Blãdioris laxamẽti causa locorũ capiti vicinãtiũ, & ob excipiẽdũ ex fomẽto, siqd ẽ capite fuerit lapsũ. Tũc aliquando etiã elato ad lectum, translatione facta & declinante accessione oris collutio adhibenda: terminata vero, potus dandus. At si febrium continuatio fuerit, primo tempore lucis erunt media fouenda, atque dorsum lanis mollibus circumtegendum: si

magnitudo paſſionis exegerit, phlebotomia adhibenda intra primã diatriton, aut in ipſa. Dehinc ſi ante diatriton fuerit adhibita, ſola fomentatione vtemur, atque oris collutione, & potu aqua vel mulſo. atque ſi in ipſa diatrito phlebotomia fuerit adhibita, paulůlum differentes perunctionem adhibemus, atq; oris collutionẽ. Tũc dabim⁹ ſorbilem cibum ob celerem paſſionem. Si faſtidioſus fuerit ægrotans, tanq̃ ſanis ſæpe cõtingit, poſt altum ſomnũ, experrectis, vel ſi trãſuorationis oblitus, aut piger, tanq̃ ſunt ſani, imminente ſomno decliues in ſoporem, erit accelerãda alicuius cibi tranſuoratio, vt corpus relaxetur. Nam grauiore ſtrictura lethargi phreniticis afficiuntur. Dehinc poſt cibum paululum differẽtes, atque articulorum blanda fricatione vtentes, dormire permittimus, atque vſque ad declinationis tempus, alternis diebus à cibo abſtinemus, permittentibus viribus, ſolo mulſo vtentes. Si autem vires obſtiterint, etiam his diebus ſorbilia mediocriter damus. At ſi venter non fuerit ſolutus, clyſtere vtemur, oleo calido & aqua in qua decoctum ſit fenugræci ſemen, admixto aliquãdo melle. Tunc ſicut in phreniticis tondendum caput atque radendũ, & appoſita cucurbita ſcarificandum, & ſanguiſugis releuãdum. At ſi media tumeant, ſimili curatione cucurbitæ, atque cataplaſmatum vtemur, tanquam in phreniticis ordinauimus. Attendenda etiam cætera paſſionũ accidentia, quæ ſymptomata græci vocauerunt, vt ea quæ in corpore frigida fuerint mẽbra, blãdo tactu manibus continẽtes, leui cum fricatione vaporemus, ſudantia citius detergamus, linguæ

asperitatem vel ariditatem spongia infusa aqua calida humectemus. Nam sępe faucium siccitate præfocationis imitamur effectum. Tunc oculos lenis obsitos, vel lachrymantes spongia vaporabimus, atque ita dimersos excitamus. Calidus etenim tactus habet quoddam resumptionis illatæ leuamen. At si pressura perseuerauerit etiam dimissionis tempore, & propterea cibi dandi difficultas occurrerit, oportet ægrotantē in pressura excitari, donec sentiat. tunc priusquam rursum demergatur, distillandum ex cochleari sorbile quiddam faucibus, atq; manu mētum quod laxius propendet, subleuandum, vt infusa priusquam reuocentur, transuoratione vorentur. At si forte mutatio accessionum, atq; pressuræ fuerit facta, quod quidem raro contingit, vt in continuationibus, cibi tempus oriente luce est aptius. Vtendum etiam spōgiarum vaporationibus, & fomentis capitis, atq; domestica molli, ac pensili gestatione. In declinatione vero certissima, varius cibus dandus, & lauacrum sine vino adhibendum scilicet, in alia vero diatrito danda poma: tunc etiam vinum. quorum rationē ex his quæ in phreniticorum curatione sunt ordinata, accipiēda dicimus. Tunc cerotarium scarificatis partibus apponemus. Hæc est secundum Methodicos lethargorum curatio. Antiquorum vero Hippocrates, & Erasistratus, & Herophilus ad eorū curationem nihil posuerunt, sed Serapion Empiricus in primo libro quæ ad sectas scribit obscura nimium, atque pauca ordinauit, quorum nihil est dignum enarrare.

Ad Asclepiadem. Cap. VII.

DIocles libro quo de passionibus atq; causis earũ, & curationibus scripsit, prohibet demergi lethargos, acutissimis vtens potionibus, atq; iugiter corpus defricat, adhibẽs etiã sternutamẽta, quæ græci ptarmica vocauerũt: & neq; manifestans, quas vocat acutas potiones, vtrum in qualitate acutas, vt est acetum, an officio vsus, vt est celerrima transuoratio, sed vtrum elegerit, malè dictũ est. Alterum enim densat corpus strictura laborans, alterum inflat. Item sternutamẽta corpus vehementi motu concutiũt, & magis mẽbranas capitis in tumore constitutas iugiter excitare, sine dubio asperatio passionis est. Peccatur etiã grauius sine vllo adiutorio caput relinquendo, in quo secũdũ ipsum passionis est causa.

Ad Themisonem. Cap. VIII.

PRaxagoras secũdo libro de curationibus, in sorbilibus cibis, hoc est ptisanæ succis, semper, inquit, ægros oporteret seruari. Cũ nõ semp hoc cõueniat, quãdo decliuis tẽpore, oportet varia ciborũ resumptione vires reparari, non tunc vti succo ptisanæ, sed ipsa potius. ille enim & corrũpi facilius, & inflare perspicitur. Deinde clysterẽ iubet adhiberi, & nõ, inqt, metuẽdũ si remãserit, nõ reddit⁹. Erat hoc verę rationis, nisi esset virtutis acrioris. Sed qa est acerrimę, atq; mordicãtis qualitatis iuxta veterũ consuetudinẽ, quomodo sperandũ est nõ graui⁹ nocere q̃to plus fuerit tumẽtib⁹ partib⁹ immoratũ? Dat etiã meracũ bibere, acetũ cũ melle, & piperis immodica q̃tita-

te,vel pro vino,absinthium,dicens latere ignaros vini dationē,& fomētū adhibet pedū. sed ex his omnibus nihil sperandū est vtile,sed magis incēdia viscerū,vel altiorū,& veluti putredines tumētiū mēbranarū ob nimietatē feruoris. Nō enim cū acriora collyria tumētes oculos,in dolores atq; lachrymas plurimas cogere videam⁹,mēbranas quoq; cerebri delicatas atq; faciles ad iniuriā ob naturam sui tumētes passionis causa minime ex supradictis inuri credere potest, cum singula igneæ virtutis esse monstrentur. Item meracū,inquit, hoc est vltra moderationē tēperamenti cō mixtū acetū cum melle dari & appellauit oxymeli. Nec tamē manifestauit quid sit vltra modum temperamenti mittendum, vtrum ne mel debeat superare,an acetum, non enim adiecit aquam quoq; miscendam. Dehinc quam similitudinē potest absinthium habere cum vino, vt in eius vicem dandum iusserit,cum sit & hoc generaliter acre,atq; densabile. Vinum vero omnibus ante declinationē ægritudinis aduersum est, & magis lethargis ob nimiā vehementiā passionis, immoderate vero,vt ipse voluit meracum,etiam sanos demergit. Ridēdum præterea quod caput patiens incuratum relinquendum putat, & fomentum pedibus adhibendum, per venas auertendæ materiæ traductus.

Ad Heraclidem. Cap.IX.

Sclepiades primo libro de acutis passionibus scribens multa,inquit, adhibenda lethargis, quę phreniticis sunt ordinata. Nititur etiam iugiter dimersos excitari sternutamē

tis,& odoramentis castorei,rutę & aceti, & spō dylio,& conidia,& agno,herbis:baccis etiam lauri,vel communiter, inquit, omne quod tenuare atque mouere vehementer membranas valeat cerebri. iubet etiam ea adhiberi quæ epilepticis,vel matrice pręfocatis adhibuit odoranda,hoc est lanam,vel capillos,aut cerui cornu, vel galbanum carbonibus imposita:& omnia quæ caput grauare valent,vel iniucunda sunt odoranti. Omnium inquit præstantius, atque operantius esse sinapi tritum cum aceto admixto atque hinc caput cataplasmandum, & dandum manibus, quod excitet ægrotantem. Potum dat bis in die vel ter, & veniente nocte offert tanquam phreniticis vinum, vel eo audacius. Etenim,inquit, accedere ex vino furor in phreniticis potest: in lethargis vero nunquam.Siquidem sint omnes sensus apprehensi, atque mentis vigor oppressus. ex quibus apparet peius eum à phreniticis lethargum cæca curatione vexare. Etenim noxium atque perniciosum est iugiter eos excitare,sicut supra diximus.Multo autem grauius non cō munibus remedijs hoc facere, sed, vt ille putat, sternutamentis immoderate mouentibus, atque dissecantibus corpus & magis cerebri membranam,in tumore constitutam. Si enim pedes quā quam sint habitudine fortes, in tumore constituti paruo deambulationis motu facile vexātur, atq; ob iniuriam in augmenta tumoris veniunt, quomodo non membranę cerebri in tumore cō stitutæ,atque viarum densitate constrictę,magis posse moueri creduntur? Dehinc perseuerare magis sternutamēti vsum iubet,vt scilicet ita forte

conuenire videatur, tanq̃ in chronicis passionib⁹, moderatione interea cessante, noxius atq; vexabilis esse probetur. Extendet etiam peccatum ex castoreo atq; aceto & ruta & spōdylio atq; agno herbis: & lauri baccis, & conidia. Etenim acetum acre manifeste probatur, & quòd valeat membranam inurendo vexare, cum laxamento, non constrictione indigeat. alia quoq; graueolētia & quæ pressurā faciant nō solum demersis, verum etiam recte valentibus, improbātur. Hæc peccāter ex epilepticorum curatione, atq; præfocationis matricis transferenda iussit, cum constet etiā in ipsis adhiberi nō oportere sinapi, etiā si chronicas passiones quadā corporis nouatione excludit: acutas autem vel celeres prouocans, in magnitudinem tollit. Omnis enim acrimonia tumoribus incongrua. Nam & temporaliter quidem æger omnis tanq̃ adustus igne cōsurget, sed rursum grauius opprimetur. Oportet etiam secundum eius præcepta manente capillatura aliquod cataplasma apponere. Et propterea nō parui tēporis vexatione membranam afficere. Nam tonsuram noxiam phreniticis probat. His etiam lethargos similiter curandos existimat, quo fiet vt etiam in ipsis tonsurā prohibuisse videatur. Nō enim in illis materiæ post tonsuram ascēsus vexabiliter caput poterit onerare, in lethargis vero id minime facere: quæ si tanq̃ vexabilis, excludenda est, multo magis sinapi excludendum. Adducit enim ad semet materiam sicut inflatæ atque in ruborē deductæ eius appositione partes demonstrant. Nanq; adductam tenendo cogit, & viarum perficit densitatem. Dehinc odore

penetrando membranas inurit, & tanq̃ acre collyrium oculos, sic mentes inflammat. Quomodo etiam fricare manibus sinapi lethargos potest cum sensib⁹ ac mente captus esse videatur. Atq; ita odoramentorum tempus tacuit, & solam materiã nominauit. Hoc quidem etiam de dando potu fecisse perspicitur, dicens: quoties detur temporũ tacita disciplina, vinum etiam lethargis est incõgruum nulla declinatione passionis firmata. Simile est enim ebrios ac vinolẽtia madentes vino oportere vti tanq̃ congruè superdato, in quibus periculum spasmi fore nemo sapiens negat. At iste importunius verò lethargis probandum existimat, sperans vini furorem sub oppressione passiõis posse latere, vehementer enim curandum putat occultare noxia quàm prohiberi. miseriores igitur lethargis phrenitici iudicandi, & experimẽtorum probationi subiecti, nãq; etiam in lethargis demersionis aucta vexatio ex vini efficitur potu: siquidẽ spiratio alia ac conductus corporis atq; raptus adueniat, & celerrime mortis sequatur effectus. Themison libris acutarum vel celerum passionum rectè cætera ordinauit, sed iubet obscuro in loco haberi lethargos: etenim, inquit, lux apta non est, siquidem moueat atque turbet corpora, & non sufficiant spiramenta turbationis commotæ congruam exhalationem præbere. Quapropter etiam sani in luce dormientes grauantur, quorum maxime hi qui sole dormierũt vexari noscuntur. Non aduertens quòd omnis tenebrosus aer constringit. Lethargica autem passio nullo alio magis quàm strictura cognosci-

tur,quam necesse est augeri ob solis densitatem. Sub sole autem dormientes grauari etiam nos asserimus, sed ob contrarietatem afficientium causarum. Lux enim solis atque vapor relaxat, econtrario somnus astringit. Dehinc lethargia grauis atque perniciosa esse passio perspicitur. Somnus autem naturale est officium. Item sol grauat caput,lux autem quam lethargicis adhibemus tectorum sub tegmine nullo vapore lucifici solis augetur,neque splendore radiorũ perfusum corpus grauiter afficitur ægrotantis. iubet etiam parua per interualla eorum faucibus insinuari liquorem, quod preter tempus faciens ardorem illum, cuius causa id adhiberi existimat,augere potius quàm minuere videtur. At si venter strictus fuerit,aloës iubet dari apponendum triobolũ,hoc est,dimidiã drachmam,cum aqua ante cibum ,prodesse inquit prius quàm passio augeatur. Siquidẽ multa quæ ad caput ex corpore concurrunt detrahentur. Soranus vero qui normarum regulis methodum restituit, noxiam esse inquit istius modi potionem. Forsitan enim ob nimiam stricturam retineatur, & non solum nihil egerat, verum etiam ipsa remaneat. Credibile autem ad eius pigmenti in stomacho effectum sensum, accurrere materiam, ac deinde ad caput recurrere,quod per vias stomacho vicinũ & mẽbranas ad rapiẽda quæ sunt summa facultate aptissimum ob tumoris feruorem, dehinc grauius augeri peccatum videmus, cum ante cibum hoc medicamen dari iubet. Adiectus enim cibus necessario corrũpitur,manente adhuc in ore aloe. Corruptio autẽ cibi vexat ea

quæ ſe circumplexa ſunt, attrahens deinde materiam à capite. Attrahit etiam eius nutrimentum. Non enim ratione quadam tacita veluti animal ſentiens poterit medicamē animalia relinquere,& ab his quæ contra naturam ſunt detrahenda ſeparare. nutrimenta igitur propria deperdere dubium nō eſt,cum vi medicaminis detrahuntur. Poſt tertiū diem ſternutamento vtitur, cum ipſe prohibuerit lucido in loco ægrotos iacere, ſiquidem moueantur atq; turbentur liquida & ſpiritus. ſed vtique multo vehementius ſternutamēta cōmouere poſſe perſpicimus. Dehinc quatuor inquit,vel quinq; dies, declināte acceſſione ſi nihil obſtiterit, vltra muros producendus ægrotās,& vſq; ad viginti, vel triginta ſtadia geſtatiōe mouēdus. Quo tempore excitare etiam cōuenit,atq; ſternutamento & aceti cum ſinapi odoramento vti,vel cataplaſmatibus,& hoc per totam paſſionem faciendū probat. Sed omnino lucem inquit, recuſandū, tanq̄ cōmobilem corporis, cum ſit grauior in ſinapi vel geſtationis motu,commotio. Iners etiā atq; vana intentio dierum numerus atq; modus ſtadiorum circa geſtationē adhibēdam. Addo etiā immodicum motum eſſe ſtadiorum triginta periclitanti. quòd etiam conſiderans ſinapi probauerit adhibendum, ratione caret. Vtrum ne tumorem ſenſerit in membrana? ſed hæc acrimonia neceſſario denſatur: an verò ſenſuum torpētium mouendorum cauſa? ſed iamdudū lucem ne commoueat recuſauit. Poſtea inquit,radendū ſequenti die,duabus ante acceſſionem horis,ſeruatis cataplaſmatibus pane & aqua, & oleo ro-

faceo,& lini femine,cum pofca:vel polenta cum fœnugręco,& aqua mulfa vfum diffimilium cataplafmatum permifcens. Etenim mulfum atq; fœnugræcum relaxant atq; mitigant tumentia: oleum verò rofaceum, atq; acetū,vel alica conftringunt. Et propterea in augmento tumores fupertendūt. Intem poraliter etiam vtitur cataplafmatibus,quū ante duas horas acceffionis vẽturæ adhiberi iubet,& fit eo tẽpore requies adhibenda. Dehinc inquit fi vehementer fuerit oppreffus ægrotans, vt neq; dimiffionis tempore eum valeamus excitare,fi præcordia mollia fenferimus atque vocem nō iftā obtufam, fricationibus corpus calefaciemus. Tunc frigida caput fomentamus coaceruatim,atq; iugiter & quodā percuffu vt altius à capite demiffa veniant fomenta. Tunc ad balnea ægrotantem ducemus, vt denfitatem frigoris relaxemus. Hoc igitur vexationum perdendæ falutis magnitudinem vehementer excedit: quod enim paffio crefcere facit(hoc eft torporem fenfuum) hoc etiam frigida fomẽtatio cogit augeri. quò fiet vt fi fortè temporaliter quifquam ægrotantium raptu quodam erroris frigidę excitetur, vehementius tamen acceffionis tempore opprimatur,ficut & ipfe eodem in libro nefcius cōfitetur. Dehinc affectās ftationem fenfuum emouere fomẽto frigidę,videndum eft,vtrū ne in acceffione id fieri eligat,aut in dimiffione. Sed fi in augmẽto,ecōtrarium aduerfum eft etiā naturale lauacrum. Sin verò dimiffionis tempore,feriuntur ea quæ dimiffionis ratione indulgentia quadam tenues vias agnouerant. Pręterea poft frigidam allutio-

nem,balneum ſanos quoq; incõmodat implendo caput. Quid igitur prodeſt frigidæ ablutio, quæ ſtationem atque torporem viarum excludere putatur,ſi neceſſario magis denſitas acquiſita ægrotantem opprimere perſpicitur?Ita corpuſcula quorum ſtatione viarum obſtruſionẽ factam exiſtimat,facile vtique tranſire vel reſilire poſſunt,ſi capacitas exitũ dederit, in quam veniſſe,vel ex qua exiſſe videntur. Huic autem rei perficiendæ frigida repugnat: denſat enim atq; conducit vias:fatetur ſanè neq; ſe hoc vti adiutorio cum ſit melius,quanquam nominare quod ſit metuat:etenim inimicum, & neq; ipſius dogmati conueniens eſſe probatur.Heraclides Tarentinus primo libro de internis paſſionib9 proponens lethargos fieri multitudine cruditatis,& craſſitudine humoris, adhibet clyſteres: quibus etiam admiſcet aquam in qua etiam centauriũ fuerit decoctum, vel abſinthium.Dat etiam bibere caſtoreum,& aquam ſalſam,& epithymũ, os ægrotantium diſtendens ſenſim, hæc infundit guttatim, quæ in os labuntur, decurrentia. Caput autem poſca fouet, in qua fuerit laurus decocta,& ruta,raris quoq; capillis vngit caſtoreo, vel ſpondylio & aceto, cum oleo veteri, & ex pollinibus adhibet cataplaſma quod appellamus omen lyſin ex poſca & abſinthio & nitro vel cantabro ex aceto. Dehinc ſinapi cum aceto,& fico,& iiſdem clyſteribus poſt raſuram capitis vtitur. Dat etiam & radices maſticandas ex ſinapi, vel pipere apophlegmatiſmum prouocat.Vtitur etiam balanis, ſi clyſtere ventrem mouere non valuerit, & omne corpus aceto &

oleo perungi iubet, sternutamentis commouet & odoramentis castorei & spondylij ex aceto acri resolutis. Sed si ex humorũ acrimonia fuerit ægritudo confecta, aquam dulcem potare ægrum iubet, ac deinde vinum. Post hæc, acetũ cum melle, ob virium tutelam adhibendam probat. Tunc viscellum tenue dat anseris, vel perdicis aut gallinæ & per profectum oryzæ succũ, vel ptisanæ ex ordeo, tunc panẽ cũ radicib9 fluxis ac mollib9, vel cappare, dehinc cũ piscicu lis. sic enim quasi acceptis his lethargicos iuuandos existimat, cum omnimodo tumentia acrioribus virtutib9 accensa grauentur. Hoc est clysteribus supradictis atque potionibus, & infusionibus & perunctionibus & odoramentis & fomentis, & apophlegmatismis & vini dationibus intemporalibus, & cibis acrioribus & indigestibilibus, & radicibus, & cappare, & viscello innutribili, atque corruptibili. In quos errores ceciderit nobilis videlicet empiricus, claret cum liquidarum materiarum causas attendit, & neq; tempora neque quantitatis modum dare perspexit, sine quibus solas materias nominauit, nõ adiutoria constituit. Alia quoque multa varia opinatione composuit quæ non imprincipaliter dicenda suscepit, sed expugnanda, quæ ab alijs posita videbantur adiecit. Quæ propter fastidium prolixitatis tacenda melius existimo: quippe cum ex his quę narrabim9 prętermissorum conijci varietas possit.

De apprehensione vel oppressis, quos Græci cataleptos appellant. Cap. X.

Icina atque similis est lethargię passio, quam Græci catalepsin appellant, nos apprehensionem vel oppressionem vocare poterimus, de qua nunc dicemus. Nomen igitur ab accidenti sumpsit, sed Hippocrates libro suo sentẽtiarũ, & Diocles libro prognostico hãc passionem aphoniam appellauit. Praxagoras secũdo libro peregrinarũ passionum cathoden appellauit. Item Antigenes Cleophãtinus libro quem de febribus & tumoribus scripsit, anaudiam vocauit. Asclepiades libro quẽ de periodicis febribus scripsit, catalepsin appellauit, atque plenum corpus scripturæ composuit, quo constat errasse Philippum libro quo de ipsa passione scripsit, appellãs cathocham, hoc modo: passionẽ, inquit quam appellamus cathochã. Veteres etiã medici hãc passionem non tacuerunt, sed facilè, sicuti etiam nunc plurimi, lethargiam esse senserunt. Alij horum successores pauci quidẽ Asclepiadis sectatores, hanc passionem à lethargo discreuerunt, & nomine adiecto catalepsim vocauerunt. Equidem nihil ei nouitatis ascribentes, quod propriũ passionis videretur, sed omnia cõmunia quæ etiam de lethargo dixerũt. Sed neque alius quisquam hanc passionem cognouit vsque ad Methodicorũ tempora. nã ex nostris primus Magnus eius argumenta constituit, atque mox Agathinus, dehinc Archigenes, qui plurimum passionem à cæteris discernendo separauit. Sed neque proprium nomen passioni omnes vnum

posuerunt. Praxagoras eam cathoden appellauit. Neq; si quisq̃ nomen passionis dedit prim⁹, etiam eius signa recte agnouisse probatur. Neq; asclepiadis sectatores soli catalepsin vocauerũt, verum etiam & ipse Asclepiades aliã dixit esse passionem, quàm lethargiam, sed cũ hoc solum præciperet, nouum non dedit nomen. Nunc ne supradicta omnia simplicia atque nuda posuisse videamur ipsas quoq; significatiões singulorum prosequemur. Hippocrates ait repente voce captos quos aphonos appellauit, fieri venarũ causa, quum spiritum sumpserint. Multos denique talia prosequentur, rubor vultus, atq; oculorum statio sine vlla palpebratiõe, manuum neglecta atq; distensa abiectio, dentium stridor & membrorum saltus, ac musculorũ, quibus buccæ colligantur, conductio, quos appellant siagonitas, articulorum frigus, quum spiritus inuaserit venas. Item Diocles ait, defectiuas febres tutas, atque innoxias esse frequentius, q̃ sũnt continuæ, quanq̃ & in his periclitentur, qui in accessionibus apprehensi conticescunt, vel raptu quodam alterno per membra tentãtur cum suprà dictis signis: quod sæpe (inquit) est accidens pueris. Itẽ Praxagoras ait esse quasdã febres ex anno duodecimo vsque ad sextũdecimũ vel septimũdecimum, quæ quadã priuata pernicie mortis habeant effectum. Atq; id in seruis magis q̃ in liberis euenire, sed excesso dierum numero passiões fiant, catochę vehementes, vt etiã voce capiãtur ægrotantes. Horũ aliquos etiam lethargos fieri. Deniq; inquit, de catocha passiõe quidã liberati, ac deinde sanitatis creduli plurimũ quicq̃ sumẽ-

tes, repente in mortẽ venerunt. Hos deniq; pluri-mus modo sequitur somnus, atq; febriũ instauratio, & cætera quæ corpus passione habitari demõstrent. Item Archigenes ait esse difficiles etiã periodicos typos, horum difficiliores esse tertianos, in quib⁹ quotidianæ accessiones fiãt, sed alterna diei interpositione, suæ similitudini respõdeat. Quando in accessione vehemens occurrerit oppressio, & appellauit rhigos. Difficilis inquit etiãsi quotidianis diebus in accessiones sibi similes fiant, & in accessione ęgrotãtes supra dicta patiantur. Dehinc progrediẽs paululũ idem dixit periodicos typos non esse perniciosos, sicut supra dictũ est, sed horum esse molestos, quib⁹ accessionis tempore pressuræ vehementes adueniunt, & quodã nubilo corpus demergitur, quod item rhigos vocauit. sed hoc, inquit, est accidens magis tertianis, aliquando etiam quotidianis, qui similibus respondeant accessionib⁹. Item Asclepiades ait quotidianũ perseuerantem nõ sine periculo esse, atq; multos ex eo in aliũ morbũ induci, hoc est, corporis defluxionẽ, aut hydropẽ venire, & quicquid potest per corporis debilitatem accedere. Apud Rhomã vero inquit frequẽtare aduertimus has febres cũ corporis atq; mẽtis oppressione, in similitudine lethargiæ quæ secundo vel tertio in statu accessionis constitutæ statim recalefacto corpore vel cessante vehemẽtia, in resumptionẽ atq; resurrectionẽ mediocrẽ reuocant ægrotãtes. At si leui figmẽto cessauerint semel, apprehẽso ęgro nullã resurrectionem dabũt, sed in sudores & respirationem celerẽ, in pulsum febricitãtẽ occidũt. Item similia de his

scribit,& nõ semel,sed frequẽter,dicens certa ratione mẽtis apprehensionẽ typorũ in accessionibus fieri,atq; hoc apud Rhomam frequẽtare, dans etiã causas, quibus hæc singula fiãt. Item Chrysipp⁹ particulariter signa passiõis percurrit futuræ & præsentis, vel in peius eũtis. Discernit etiam ab lethargo & alia plurima, & varia digerit. Quibus ita se habẽtibus, erit indignum tanta dissensione conscriptæ passionis eorum cuiq̃ ascribere firmitatẽ. Quippe cũ cæterarũ etiam passionũ omnibus cognitarũ aliqui plurima accidẽtia atq; signa, aliqui pauca cõscripserint, nec quisq̃ vera significatiõe finierit. hæc sunt quę pter eos qui specialiter istã passionẽ perniciosam dixerũt ponẽda credidim⁹. Quod etiãsi lateret in partib⁹ periculũ methodicis afferebat, qui generalib⁹ cõgruas passionibus posuerũt curationes etiam quibus particulariter latentia curentur. Sciẽdũ igitur quia hæc passio ex iisdẽ causis antecedentib⁹ fiet, quib⁹ aliæ quoq; passiões efficiũtur, indigestione, vinolẽtia, carnali cibo, & horum similibus rebus cuius hæc sunt quæ nostra mediocritas latinizãda existimauit, se vidisse plurimos memorat ex intẽporali cibo vel plurimo persicorũ, ista oppressos passione, sed non inquit necessariã precedentiũ causarum differẽtiam, in curationibus preuidere. Siquidẽ presentia sint à methodicis intuenda, sic etiã super dicit tẽporis attẽdere frequẽtiã, quod autũno tẽpore hæc passio magis irruat corporibus, atq; in puerilib⁹ frequẽter ætatib⁹. Itẽ sexus causa mulierib⁹, & humorosis, & vacuis corporib⁹, & edacib⁹ hominib⁹, vel post ægritudinẽ resumptiõis

tempore inordinate atq; impatienter agẽtibus. Prẹterea omni febriculæ hæc passio irruere potest: siue cõtinuis siue dimissionib9 intercapedinatis, hemitritaicis etiam febribus, vel quotidianis, & tertianis, & quartanis, quãq̃ rara atq; fræquens secundũ febriũ fiat qualitatem. Hinc etiã grauis vel leuis pro earum magnitudine fieri intelligatur, frequentius tamen quotidianis accessionibus, vel tertianis accessionibus ægrotantes ista passiõe afficiũtur, & propterea diuturnis accessionibus admoniti tertianis similitudinẽ seruant ad typum quotidianum, sed omniũ earum febrium grauius, quoties cum articulorum frigido torpore fuerit qualitas: leuius, quoties tremore ægrotantes afficiũtur. Item magis ac magis leuius quoties sine his quæ supra diximus, solo feruore initium febres accipiunt. Sequentur autem eos qui in passionem venire meditãtur alia communia cum lethargo, vt segnities & tardus corporis mot9, vel nulla querela ex his quę ægrotantes afficiunt, hoc est tacita sui laboris relatio, & veluti somn9 vltra modum prolixus, vel grauis: item alloquentib9 nobis eius tarda responsio. propria autẽ sunt quę in propriã passionem venturi patiũtur, vt est genarũ rubor plurimus, sine febrium leuigatione, saliuarum fluor, pulsus erectio atq; plenitudo, ventris retentio, aut coaceruata atque fluxa effusio. Eos vero qui sint in passiõe iã constituti, sequitur schema iacẽdi iugiter supinũ, colli distentio, genarũ rubor, febris, vocis amputatio, sensuũ torpor atq; hebetudo, palpebrarũ distãtia, & infixa atq; immobilis intẽtio luminũ tanq̃ quicq̃ intẽto obtutu cupien-

tiũ,aut boũ ceruicis repẽtino motu cadentiũ.Sequitur etiã lachrymatio tanq̃ sentientiũ atq; dolentiũ,saltus latenter commouens musculos,qui buccas colligant,quos siagonitas appellant.Mouens etiã labia & supercilia & digitos atq; manus,singultus creber ac resonans,pulsus celsior,humectus,plenus,vehemens retentio ventris,& neq; extenta recolligũt membra,neq; conducta distendunt.Ventris inflatio aliquib[9] tanq̃ ex vẽto magis ac magis circa stomachi sensionem,aliquibus tanq̃ ex humore,vel cibo cũ sonitu intestinorum.Dentiũ concubitus,hoc est cõfixio vehemens.Aliquãdo etiã stridor, & cũ statũ sumpserit accessio,horum recessus adeo,vt sit quædã interiecta distantia.Oris hiscens atq; dimissa hebetudo,cum plurimũ saliuarum fluore per eius obliqua foras decurrit,nũc atteståte sonitu trãsuoratur.Discurrit etiã si quid fuerit liquoris infusum,aut inuito ægrotãte percipitur. Itẽ labia sæpissime cõducẽtes cõtrahẽtésq; & tãq̃ i mœstitudine cõstituti suspirãt.Atq; ita si ante oculos eorũ quisq̃ digitos circũ moueat palpebrãt ægrotantes,& suo obtutu manuũ traiectationẽ sequuntur.Vel si quicq̃ profecerint etiã toto obtutu cõuerso attendũt,& inclamati respicientes lachrymãtur,nihil dicentes,sed volentiũ respondere vultũ simulãtes,odoramẽtis admotis iucũdis delectãtur,atq; iugi adducto spiramẽto.Odorib[9] autẽ tetris delectationẽ non accõmodant, sed aduersa volũtate eorũ fugiũt putorẽ. dulcia atq; amara sentiũt,si eorũ linguæ fuerint admota.Itẽ perpuncti sentiunt,vel si eorũ manũ quis extẽderit,hãc recolligũt,vel lacessiti horrescũt,

& eorũ vultus in ruborẽ florescit. Cũ sudore sę-pius plurimo atq; feruẽti, & in dimissiõe synce-ritati ꝓpinquantes rursum admonẽtur. At si ad peiora passio fuerit deuoluta, feruor plurimus corporis in sũꝑficie magis sentitur spiratio, ocu-lorũ cõuersio, menti quoq; fixa cõditio, manuũ cõtract⁹, & musculorũ qui buccas colligãt tanq̃ ridentiũ, sudor igneus, & quibusdam in thorace atq; vultu emergẽtes discolores, vel stãtes in ro tunditate maculę in similitudine scatebrarũ cor poris, quos Græci ionthos vocãt, & è magnitu-dine repẽtinus casus, gutturis stridor, quẽ Gręci rhogmõ vocãt, torpor frigid⁹, & albid⁹ vult⁹, & in vltimo effatio, atq; vitæ periculũ. alij vero in phreniticã, aut lethargicã passionẽ reciderũt, si-cuti & ipsæ passiones in semet per temporum motũ venire cõsueuerũt. His igiť qui in phreni-ticã passionẽ ex ista deueniũt, pulsus sensim mi nuitur, atq; densatur, & oculorũ fixus obtutus mutatur, atq; mobilis efficitur, leuiter etiã tanq̃ in somno murmurãtes nõ recta secũ loquuntur, & incerto motu, atq; tardo, suas trãsferũt man⁹, vel digitos cõplicãt. Qui autẽ in lethargicã pas-sionẽ deueniũt, inani afficiũtur pulsu, atq; tardo, & eorũ palpebræ conducũtur, & in torpore sen suum, vel hebetudine perseuerant. Qui autẽ in declinationẽ passiõis deueniũt, plurima, vel par-ua accidẽte humiditate releuãtur, quibusdã ac-cedentibus signis. Nam plerisq; plurimo pẽr in-testina exeunte vento, vel mucilẽto humore, vt stercore, vẽtris subsedit inflatio: alij vero humo-re plurimo, atq; crasso, ꝑfecta dentiũ distantia ex ore detracto loquuti sũt, & alij sapiẽtes qui-

dem sed cōcisis sermonib⁹, alij iugibus. Proprie igitur passionē supra dictā, hoc est, catalepticā, siue catochā, vt Greci appellāt, designant febres acutæ, vocis silentiū, sensuū hebetudo, pulsus magnus, ac vehemēs, & plenus, & humect⁹, & oculorū stans atq; fixus obtutus. Est autē passio celeris, atq; acuta, etiāsi in chronias venerit febres. & est magna, atq; strictura & raptu corporis, quē Greci spasmon vocāt, fieri perspicitur, nisi p immodicū fluxū diaphoreticus tanq̄ in cardiacis fuerit effectus. Huic igitur similis est lethargia, apoplexia, stomachica passio; in febribus vocis ingerēs silentiū. Itē animi defectio per nimiā ieiunitatē & matricis præfocatio, & lūbricis vocis depressio, de qua capite de lūbricis scribētes memorabim⁹. De alijs vero leuiter, atq; coactē nūc discretionem ponemus. Nanq; lethargicis maior quidē pulsus, sed tardus, atq; inanis inuenitur, & palpebrarū conclusio. Catalepticis autē pulsus maior, sed plenus, atq; celer, & vehemens inuenitur, palpebrarum attestante distantia. Item apoplecticis paruus, celerrim⁹, durus, ac sine febrib⁹ pulsus inuenitur. Siquidem hæc repente accidāt. item stomachicis qui nimietate etiam voce capiuntur, pulsus paruus, & imbecillis inuenitur cum stomachi solutione, vel tumore manifestius apparente, & frigido torpore, qui sequitur post oppressionem factam, & non antecedenti febricula cucurrit, sicut in catalepticis.
Item stomachici intelliguntur ex eo quòd iam frequenter fuerint admoniti passione, & propterea typorum tenuerunt tarditatem, quibus accessiones lōgo interuallo respondeant. Item à

ieiunitate, vel abstinẽtiæ defectu, siue ex capitis causa quã Græci scotosin vocãt, demersi videntur. discernuntur hoc modo ꝙ primũ oculos habeant distentos, dentium concadente iunctione, attestãte pulsu paruo, atq; ibecillo: ita vt aliquãdo interire videatur cũ frigido torpore. Sed hæc & cito circũscribũt, & is qui patitur facile resurgit. Nam si perseuerauerint cataleptică passionẽ designăt, Itẽ nõ aliter facile resumere perspiciũtur, hi qui odore carbonũ, vel vnguẽtorũ sensuũ oppressione vel torpore afficiũtur. Itẽ matricis prefocatiõe oppressæ discernũtur, primo ꝙ ipsa matrix se sustollat, atq; supra vmbilicũ, vel ventrem extans videatur. Antecedente querela earum partiũ ante oppressionis tempus. Aliquãdo etiã longis atque solutis accessionibus admoneri ęgrotãtes inueniũtur cũ pulsu paruo, celeri, imbecillo. His etiã collũ latius fiet cũ palpebrarũ cõclusione, atq; frigido corporis torpore, ex duplici tertiana cõfectis. In vehemẽtiore accessiõe similiter alternis respõdẽte dieb⁹ lethargica fuisse oppressi passiõe, & veluti cõplexu earũ fuisse, accessionib⁹ demõstrãdo lethargicũ simul atq; catalepticũ esse cõfirmat ægrotantem nõ aliter q̃ sũt ex typorũ cõplexione in vna atq; eadẽ egritudine repẽte. hæc sunt quæ intelligẽda passiõe atq; à similib⁹ discernenda posuimus.

Quomodo curandi sunt hac passione laborantes. Cap. XI.

Ehinc ob curationem adhibẽdam, oportet ęgrotantẽ iacere sicut stricture laborantes sæpe docuimus, adhibita abstinentia, pro viriũ qualitate, atq; fomẽto ex oleo dulci, &

calido capiti & medianis partibus. Sed prętactis membris, quæ frigido mortis torpore afficiũtur, calefactionibus etiã adhibitis cum obuolutione atq; modica strictione ex lanis effecta. Item ori, vel faucibus sensim infundendus humor, vel mulsum illis temporibus quibus alias passiones curãtes docuimus. Clyster etiam simplex adhibẽdus, si ventris cessauerit officium, in declinatione vero, vel dimissione os ægrotantis sensim distendimus, atq; hiscere tentabimus. Alijs item dimissionibus cataplasma medijs adhibemus partibus, & clunibus, ob abstinentiam vrinæ soluẽdam. Item ceruici, vel maioribus neruis quos tenõtas appellant, & musculis qui buccas colligant, quos siagõtas vocant, iniectione parua olei per clysterẽ vtimur, & cucurbitæ appositione nũc simplici, nũc scarificatione adiecta, ob singultum & tumorem ventris atq; stomachi. Tũc vaporationes spõgiarum, atq; cerotaria releuatis partibus medijs caput tondemus, atq; apposita cucurbita, ex quib⁹ nihil in catalepticis inuenitur. præterea scarificamus occipitium, & tempora, vel cogentibus causis alia quoq; capitis loca, si qua potuerint cucurbitæ appositionẽ accipere. Tũc fomẽto vtimur olei atq; embasin toto adhibemus corpori, acopis etiam leuioribus vtentes, quæ mitius neruorum faciant laxamẽtum. Tunc post punctionẽ, cibum dabimus declinationis tempore varium, atq; bibilem, vt ouum sorbile, cerebrum, olus qđ non sit virtutis acrioris, & magis nutribile. Dehinc adhibemus lauacrum sine vllo cibo, qui in se habeat vini qualitatem. Tunc proficiẽti ęgroto pomorum quicq̃ damus, vt ficum recentem,

vel pyrum ex melle. tunc mulsum vel aquam. atq; completo sanitatis officio & depulsis omnibus quæ passionis recursum fore sollicitant, dabimus vinum tenue, leue, sicut salutaribus præceptis docuimus.

Quomodo aliarum sectarum principes istam curauerunt passionem.

Caput. XII.

Multi aliarũ sectarum principes, quos inter etiam Chrysippus scribens de catalepticis in vltima parte libri etiam catocham nominauit, sed in his qui mediocriter tardasse, in eadẽ passione inueniuntur, acrioribus vtitur vnctionibus, ob stuporem articulorum, vel tremorem, hoc est cyprino admixto pipere, & nitro, & fomẽto ex aqua salsa concoctis sulfure & bitumine. Dehinc perunget vnctione, quã appellauit tripticen, quã cõficiẽdã dixit ex calamo aromatico, schœno, cachry, pyrethro, irino, manna, singulorum partib9 oleo admixtis, atq; contritis, sed hæc nos ob acrimoniam reprobamus. Siquidem sit passio celeris atq; acuta, etiam sicut iandudũ tardantibus atq; inueteratis febribus irruerit, quippè cũ chroniæ febres ista passiõe necessario in superpositionem veniant, quam græcè epithesin vocãt, quæ similis fiet necessario acutis passionibus, & ob hoc mitigationẽ deposcat. Prohibemus etiam supra dictis rationibus vnctionem ex illo liquore articulis adhibendam, vel ex eo quicquam potandum, aut cibo admiscendum, item sternutamenta, vel rasuram capitis, aut articulorum sinapismum, aut supponenda podici acria collyria ob

prouocandum ventrem, quæ appellauit balanos. Item diagridium atque castoreum & omnia grauabilia fomenta, ex quibus tumor magis augetur, & soporifera pressura geminatur. His etiam compeccauit Themison libris quos periodicos dixit, adhuc quidem in iuuentute constitutus, nec dum Asclepiades in libris suis eos discreuerat. Ait enim si iam tardantibus atque insidentibus febribus apprehensiones, vel oppressiones aduenerint sensuum, atque in accessione vocis silentium fecerint, cæteris vt supra diximus similiter adhibitis ante accessionem tribus, vel quattuor horis seruatis, si venter non fluit, diagridij obolum, cum tribus vel quatuor obolis castorei dabimus cum aqua, occipitium atq; tempora capitis inũgentes thapsia quã nos ferulaginem dicimus, aqua contrita, vt quendam sensum atque leuationem mediocrem per corporis faciat superficiem. Cibos etiam inquit dandos solidiores, nisi præcordia fuerint in tumore constituta: quod si obstiterit, bibulos dabimus cibos. Nec dum quidem ait prouidens, quia etiam si in alijs partibus tumores fuerint corporis, sorbiles interea cibi conueniunt. Siquidem laxamentum passio deposcat, quam necessario accendet, atque erigit thapsia magnificum tumorem. Est etiam castoreum acre inueteratæ qualitatis causa, sicut omnis caro reposita. Prohibemus propterea ob dentium faciendã distantiam immittendos violenter cuneos. etenim ex his cõmotæ partes atq; quassatæ asperãt tumẽtia. Quãobrem dentium cõcasus vehementior fiet, cũ magis sit inutile: ac necessariũ in tensione partibus cõstitutis, requiẽ

adhibere, vt declinationis tempore, vel potius dimissionibus laxatis musculis, sine vlla vi digitis immissis dentium facilius distantiam faciamus. Nocent etiam succi frigidi, vt hederæ fomentatæ atq; capiti impositæ. Etenim tumores constringunt, & passionis asperāt motum. Et si qua his fuerint genere similia, sicuti in lethargicis cōtra sectarum principes scribentes docuimus, prohibemus. Est autem improprium atq; loco carēs nimium frigidis vti fomentis, in declinationibus vero calidis, atq; feruentibus iusta imitatione recentium vulnerum. In his enim priusquam tumor emerserit, frigida probantur, sed omnis sen suum pressura, vel apprehēsio in ista passione tumoris esse perspicitur, vel hoc præcedentes super fieri. Hæc sunt quæ de catalepticis sua potentia Soranus ordinauit.

De pleuritica passione. Cap. XIII.

Pleuritis à parte corporis quæ magis patitur nomen sumpsit, latus enim ipsa passione vexatur, quod græci pleuron vocauerunt, fit autē ex varijs antecedentibus causis, vt ceteræ passiones: magis tamē profunda perfrictione, aut vinolentia, aut vsu venereo, plurimo nimis potu, indigestione continua, aut percussu vehementi, aut pōderis magna subuectione, vel cursu vehementi: sed neq; secūdum has differentias differens erit adhibenda curatio. Vna est enim atq; eadem passio, ex qualibet veniens causa, quæ vna atq; eadem indigeat curatione. Hanc definiens primo de adiutorijs libro Aristoteles sic tradendam credidit. Pleuritis (in-

quit) est liquidæ materiæ coctio , siue densatio. Nec tamen differuit vtrum ne totius,quod falsissimum:siquidem phlebotomati ægrotantes liquidum sanguinem reddant,an vero particulæ, sed cum hoc tacuit,non promisit.Mitto etiam oculorum suffusionem nihil aliud esse,q̃ liquoris coeuntis densitatem,nec tamen pleuritim.item Apollonius qui appellatus est Mys volumine vicesimooctauo , quem de secta Herophili conscripsit: Pleuritis (inquit) est cõmuniter passio temporalis,atq; celeris,secundum laterum membranas quas hypezocotas vocant , atq; inter earum carnẽ:aliquando etiam in pulmonis partibus sępissime sine tumore , vel ex solis caussis effecta. Propriè autem tumorem secundum supradictas membranas vel carnem laterib⁹ interiectam:aliquãdo etiam pulmonis partem,sed in vtraq; diffinitione peccauit.Primo enim sunt prolixæ atque narrabiles . Secundo plurima alia prætermisit,nam necessario passioni febris non est.Correptum autem atq; vsurpatũ dicimus in pulmone passionẽ posse constitui,sicut ex consequentibus docebimus. Itẽ Asclepiades libro diffinitionum, Pleuritim dicit esse humoris fluorem,temporis parui atq; celerem interiorẽ lateris partiũ cum febre atq; tumore, sed erat melius tumorẽ dicere atq; humoris fluorem.Etenim quoties ex complexa passione conficitur,tumorem perspicimus superare.Est igitur secundum Soranũ pleuritis dolor vehemens interiorum lateris partium cum febribus acutis,& tussicula,qua variæ qualitatis liquor excluditur . frequentat autem hæc passio in masculis q̃ in fœminis,atq; in senibus

magis q̃ iuuenibus. Tussiculosa enim atq; frigida senilis est ætas, quo intelligimus profecto hãc passionẽ pueros difficulter incurrere: frequentat etiã hyberno magis q̃ autũni tempore, quo hyemi vicinatur. Æstate vero difficulter occurrit. Est præterea passio acuta, atq; celeris & vehemens, & aliquando sola ex strictura confecta. Aliquando admixta solutione ob plurimum tussiculę liquorem. Etenim ventris defluxio non implet in pleuriticis signorũ concursum, sed magnitudinẽ passionis docet. Quapropter ex his solũ dicim⁹ agnoscendã, quæ supra memorauimus. Alia vero concurrunt plurima, atq; differẽtia pro passionis magnitudine, ac temporũ mutatione, quæ quia prætermittenda non sunt, prosequamur.

Quæ consequuntur Pleuriticos. Cap. XIIII.

Rosequetur in passione constitutos acuta febricula, dolor cum tussicula lateris vehemens, atq; vsq; ad iugulum, & palam eiusdem partis perueniens, quibusdam etiam brachiũ tangens, & pectus atq; iliũ, & est stimulosus, ac pulsuosus, & igneus, iugis aut intercapedinatus, seruato ordine aut confuso, & infixus atq; perseuerans iisdem locis aut mobilis, & recurrens atque mutabilis cum suspirio, & difficili spiratione, quã græci Δύσπνοιαν vocant, attestante tussicula, aliquibus arida, frequenter tamen cum liquidis excrementis & primo spumosis, dehinc sanguinolẽtis, ita fellosis, ac inde saniosis. sequit̃ etiã ægros supra id latus iacendi difficultas, atq; cum se supra contrarium latus verterint, dolor, vt adduci sentiant suo pondere euidentia tumentium par-

tium viſcera. ſequentur etiam vigiliç atque ſiccitas,& aſperitas linguæ, peiorante paſſione augētur omnia ſupra dicta. Addit etiam, articulorum frigidus torpor, genarum rubor, oculorum ſanguineus color, ventris fluor ſpumoſus, ac felleus. Vrinæ quoque frequens, atque paulatim albida egeſtio, pulſus denſior, celer, fortis, & veluti fluctuans, & ſuo percuſſu preſſuram ſignificans, ſpiratio etiam circumdolens, atq; frequens, & obtuſa, vultus & thoracis roſcida humectatio, mētis alienatio, gutturis ſtridor, vel ſonitus interius reſonans aut ſibilans in ea parte quæ patitur. Acceptorum etiam per vomitum recurſio, & iacendi negata, atque diſplicens omnis poſitio, ſputa facile ſiccantia, & magis ſaliuoſis ea quæ fuerint contra naturā, vel in denſitatem coacta. Etenim ſpumoſa ſanguinis in qualitatem tranſeunt, ſanguinolenta in liuorem: Item fellea, æruginoſa, atque praſina, vel nigra efficiunt, ſanioſa, fœculenta, vel fumoſa & odore grauia & inæqualia, mutato etiam ſæpe ordine ſuæ egeſtionis, itē poſt felleam, vel ſanioſam qualitatem in ſanguineam tranſeunt, vel quamlibet coloris varietatem. Tumoris etiam vehementia luctante alia in ſoliditatem coguntur, alia in nigredinem veniunt, ob feruoris vſturam. Aliqua ruptis vaſculis funduntur, quapropter ea neque ſanioſa qualitas, poſt ſanguinea perſeuerat, ſed ſpumoſa rurſum fiet cum ſingulas per partes tumor quatiens liquida ſpiritu turbato ſpumoſam ſufficit qualitatem. In vltimo autem cogente periculo celerrima fiet ſpiratio, & præcordiorum ſuſpenſa adductio, pulſus inordinatus, aut deficiens, aut deferens

in his quæ in peripneumonicam paſſionem, aut apoſtema tranſire noſcuntur. At ſi ipſa fuerint leuigata, ſingula miteſcunt, & uẽtris egeſtio coagulatur, aut fellea carebit qualitate, & per tuſſiculã excluſa ſanioſa minime in ſanguinolẽta redeũt. Diſcernẽdũ etiã quæ ſint ſputa ſanioſa, & quæ ſit ſanies. Nam ſanioſa iam miteſcentis tumoris, atq; declinantis ſolutione eſſe probantur. Sanies vero ex apoſtemate quod etiam vomicã dicere poterim⁹, vel certe ex vlcere probatur venire. Diſcernitur autẽ exercita inuẽtione. hoc eſt colore, & ſubſtantia, & odore. frequẽter enim tetri odoris eſt ſanies. Item ſanioſa admixtione aquæ facile ſoluuntur. Sanies autem difficile, dolorem vero peiorem, alij dexteri lateris probãt ob pulmonis vicinitatem; alij ſiniſtri vicinãtis cordis cauſa forſitan. Et quia frequẽtius ſiniſtra dextris debiliora videntur. Item pleuritis, nunc eodẽ tempore febriculæ concurrit, nunc ſuperuenit, nunc antecedit, ceſſante febricula perſeuerat.

Quomodo intelligimus pleuriticam paſſionem in peripneumonicam tranſeuntem, aut in vomicam venientem. Cap. XV.

Ntelligimus eos qui in augmento pleuriticæ conſtituti paſſionis proni atq; faciles, in peripneumonicam videntur, quum cęteris omnibus peiorantibus ſignis atq; in magnitudinem extentis ſolus dolor minuitur, atq; iacendi poſitio ex parte facilior ac leuior ſupina ęgro fuerit viſa, aucto genarum rubore. Conductu etiam ſuperciliorum ẽ medio vehemẽter tanq̃ in mœ-

ſtitudine conſtitutus articulorum atteſtante feruore. Eos etiam qui in vomicam tranſeunt intelligimus ex eo, ꝙ dolor infixus eodem permaneat loco, accedente tuſſicula arida, atq; tremore typico, & inordinato, ſpiratione difficili, quam græce dyſpnœan vocant, cum dolore leuiore & pulſu denſo.

Quis locus in pleuriticis patitur.
Caput X V I.

Væſitum etiã eſt à veteribus quis in pleuriticis locus patiatur, & quidam pulmonem pati dixerũt, vt Euriphon, Euenor, Praxagoras, Herophilus, Philotimus. Itẽ quidam hypezocota membranam quæ latera, & interiora cingit, vt Diocles, Eraſiſtratus, Aſclepiades, & eorum plurimi ſectatores. Horum primi aiunt non eſſe in lateribus tumorem, quum neq; extantia vlla earum partium inſpectione ſentiatur, neque rubor, nec motu, nec tactu, dolor acutus vel fortis tanquam manifeſtis tumoribus: accedit etiam quòd facile ſupra id latus quod patitur, iacere poſſint ægrotantes, ſupra aliud verò quod paſſione liberum videtur, ſi ſe iactauerint, difficultas ſpirationis accedat, ſiquidem nunc ſuſtentatę pulmonis partes iaceant: nunc veluti pẽdere ſentiantur. Dehinc etiam tuſſicula ſignum eſt ex accedentibus conſequẽs fibrarum pulmonis eſudati corporis liquoris, ſiue canna gutturis, ſingula etiam & tuſſita de pulmone venire manifeſtum eſt, qui neque venis, neque arterijs, neq; fibris contiguus, vel admixtus eſſe lateri videatur, vt per ipſum latera accepta excludi poſ

ſe credamus. Vnde igitur dolores? nunquid ne pulmonis ſenſibiles partes in paſſione conſtitutæ cauſa ſunt? an vero eius tumore latera viciniantia comprimuntur,& propterea dextrarum fibrarum tumor dextri lateris dolorem facit: ſiniſtrarum ſiniſtri? Sed in peripneumonicis totus tumet pulmo,nec vllus tamen ſequitur dolor. Sed huic quidem ſententiæ contrarij aiunt propterea neque ruborem, neque extantiam, vel dolorem ægrotantes conſequi, ſiquidem in alto tumor eſſe videatur. quòd autem ſupra patiens latus quoſdam iacere prohibet, alios vero contra, miteſcendo releuat, illa cauſa eſt,quòd incumbendo obiectu ſtraminum preſſa materia refugiat,atq; ex partibus quæ patiantur,ad ſanas partes rediens, dolorem non faciat. At vero partibus non patientibus expreſſa,atq; fugata ſe patientibus impartiens,& has diſtendens,dolorem facit. Tuſſicula vero fiet cum patientibus hypezocoti membranæ vicinis, atque contiguis partibus. Et tuſſita itidem ſputa per pulmonem feruntur,ſiquidem in ipſum veniant ex vicinis accepta per vias mente ſenſas, quas logotheoretos appellat,ſicuti & in vomicis contingit,quanquam frequenter ad externas partes verticem faciant,vel fracto latere ſanguinolenta excludantur ſputa. Nam profecto inſenſibilis omnis eſt pulmo, debuit igitur nullus fieri dolor. Sed ſi ex oppreſſione hypezocotis membranę ex pulmone vicino tumente dolor fiet,debuit magis ægrotans tunc dolere,quoties iacuerit in latus. ſiquidē tunc magis incumbens opprimit pulmo, dehinc etiam peripneumonicos dolere oportuit. Si enim

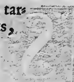
ex parte tumens pulmo dolorem facit, magis omnis in tumore constitutus facere debuit. Patitur itaque hypezocos membrana, & propterea dolorem vehementem facit. Siquidem sit neruosa atque lateribus infixa. Hinc denique quoties tumore densatur, ossibus vicinantibus abstenta ire latius prohibetur, & eorum conuersione naturali quatitur motu, atque acuti doloris accipit causas. Item spirationum thoracis addu cti spiritus vicinitate pulsata insustentabiles dolores facit. Manifesta nanque coniectura est, quòd ipsa patiatur. Siquidem tumoris augmento collectionem in pleuriticis faciat, & expirantibus sæpe ægrotis nigra inueniatur. Hos denique venenatos quidam vocaueruntiigitur pleuriticam videntes passionem, non simplicem lateris dolorem, verum etiam febre acuta attestante totum corpus pati videamus. Etenim febres totius corporis sunt, plus tamen pati hypezocota membranam recte dicimus, siquidem sint in ipsa dolores constituti.

Quæ sunt similia pleuriticæ passioni. Et quomodo internoscuntur.

Caput XVII.

Similia pleuriticæ passioni dicuntur, dolor lateris, collectio in eius medio constituta. Item vomica, quam græci empyema vocant. Suspirium siue spiratio difficilis, quã iidem dyspnœam vocant. Item cum ad nares catarrhus, quem vocant coryzan, & anhelatio. Siquidem supradictis tussicula, atque spiratio difficilis adiuncta esse videatur, & febricula, & dolores ac-

cedentes pleuriticam passionem fingant. Sed discerni atq; internosci suis proprietatibus possunt. Nam dolor lateris etiam sine febre plerũque est, & longo tempore perseuerat : vel quoties celer est, sine varietate sputorum, vel excrementorum esse perspicitur. in pleuriticis vero dolor acutus, cum febribus acutis, & sputis supradictis inueniuntur. Itẽ ab empyicis hoc est vomicosis, siue collectione laborantibus discernitur pleuritis, quòd febres noxiæ atque acutæ & inordinatę in pleuriticis inueniantur. Vomicosis vero vel collectione laborantibus antecedente corporis horrore frigido, atque dolore pungenti eodem tempore hoc est quo in vomicam transeunt ægrotantes sputa sequentur, quæ antea nulla fuerant, reiecto prius pure coaceruato in latere collectionis causa. Laterum quoque veluti conuersionem sentiunt. Aliquando etiam sub ipsis extans, vel prominens collectio sentitur. In pleuriticis vero febricula ex initio vehemens. Atque sputa contra naturam, & varia reperiuntur. Item ab spiratione difficili, & ortopnœa & catarrho quẽ supra diximus ad nares fieri, & anhelatione, celeritate discernitur, & febri atque dolore, siquidem illa tarda sint, & sine febribus, aliquando etiam sine dolore.

Quomodo curandi ſunt pleuritici.
Caput. XVIII.

Acere pleuriticos conuenit molli-bus ſtramentis, loco lucido, atque calido, & mediocriter amplo, ſchemate quo ſe melius ac facilius haberi peruiderint, adhibita requie, & cibi abſtinentia vſque tertium diem acceſſionis tempore, vigilantia cum articulorum tenaci, blandáque defricatione manuum calidarum. Vaporanda etiam quæ ſunt in dolore conſtituta calidis pannis, & cum acceſſio ſtatum ſumpſerit, lanis limpidis, ex oleo dulci calido, expreſſis contegenda. Adhibenda fomentatio lenis capiti, atq; inguinibus & ſub vmbilico locis ex eodē oleo ſimiliter calido & magis quādo fuerint indulgentia corporis releuati ægrotantes. Sin minus, addenda etiam cataplaſmata ex polline atq; lini ſemine, & fœnugręci cum aqua, & oleo cocta. Tūc oris collutione, & potus aquę calidæ moderate quidem ne plurima liquoris humectatio ſputorū prouocet fluorē. Tunc ſomno dimittendus ægrotans. At ſi vēter influxerit, poterit ſomnus ante dimiſſionē pmittente hoc eſt declinante acceſſione prohibitis accerſiri, ſcilicet laxatiuis cataplaſmatibus. Sed ſi dolor vehemēs fuerit, phlebotomiā cōuenit adhibere, ſi nullus vētris fuerit fluor intra tertium diē. Sin vero fuerit adiuncta ventris ſolutio, in ipſa diatrito erit phlebotomia adhibēda, vt prædiſcere poſſimus, vtrū ſit perſeuerans, atq; ſuperior ſtrictura magiſq; ſolutio, ſæpe enim concurrēs ventris ſolutioni ſanguinis detractio, ægrotanti nouiſſimam intulit

defectionem, quapropter perspiciendum vtrum vsque ad dimissionem accessionis fluor ventris perseueret, vel eius meatio mordicationem quandam faciat podici, vel intestinis, suspecta etenim habenda est istiusmodi defluxio, atque ita adhibenda phlebotomia, sed ex alio brachio, quod fuerit dolenti lateri contrariũ, certæ rationis causa quam sæpe memorauimus. Tunc post medio crẽ sanguinis missionẽ quæ magis cõijcienda est ex cõiunctione q̃q̃ leuissimæ solutiõis, quiescere permittimus ægrotãtem, atq; resumptum laxatiua perunctione curari, oris etiam adhibita fomentatione, digesto scilicet adiutorij turbore dabimus sorbilem cibum ex oleo dulci confectum siue melle, ne liquidorũ prouocẽtur sputa importunitate temporis, hoc est initio, siue augmento passionis, dabimus etiã pultem calidã atq; madidam sine sale, vel panẽ ex aqua calida: sed si venter influxerit, pultẽ dabimus crassiorem, sed calidam, siquidem tumentes prius partes incurrat, tunc post cibum somno dimittimus ægrotantes vsq; ad solitum accessionis tempus, quæ cũ fuerit effecta, erunt adhibenda quæ supra memorauimus congrua. Adhibẽdus etiã cucurbitæ leuissimus raptus. Sed cũ statũ cæperit accessio, adiecta etiã scarificatione: cũ ad dimissionẽ declinãdo peruenerit, tunc spongiarũ vaporatio atque cataplasmata laxatiua frequenti mutatione nouata, sed si ventris fuerit fluor, erit quidẽ his vtẽdum ob tumorem, siquidẽ immutabilis dolor augeat liquidorum defluxionem, vigiliarum atque corruptæ digestionis causa initiandi sunt, igitur ægrotantes plantaginis succo reficiuntur. Et ali-

quando ſimplici, aliquando admixta acacia,aut ptiſanæ ſucco, quo ſit præcoctus mali punici cortex, vel myrti, aut agreſtis celſæ coma, quam rubum vocant,aut roſa, vel galla,& his ſimilia. Etenim alia queq; nimiũ conſtrictiuæ virtutis,vel multorum admixtione cõpoſita,in modica denſatione maiores membranarũ fieri prouocant neceſſario tumores,quos paſſionis nequitia & tardare faciles, & adiutorijs medicinalib⁹ cedere difficiles facit, adiuncta ſcilicet ſolutione. Quare cum prolixiores fieri viderimus dimiſſiones,clyſtere vtemur,ſolutione ceſſante.Cataplaſmatibus autẽ & cucurbitæ ſcarificatione,cũ doloris fuerit dimiſſio.At ſi ſolut⁹ fuerit aut leuigatus dolor,vt ordinem acceſſionum ſeruans,magnitudine tamen minutus eſſe videatur,vrgente etiam ſolutione, iniectione vtemur ſupradicta prohibita ſcilicet vaporatione atque cataplaſmatibus ſubmotis, & ſcarificatione ſupra dicta,apponentes palmulas quas patetos vocant contritas,atque pannis calidis,potum dabimus calidũ quidem,ſed omnino pauciſſimum,vt neq; liquore plurimo ſputorum,vel ventris augeatur deflu xio, & tepore quodam tumentia mitigentur. Omne etenim frigus tuſſiculam cõmouet. Deinde denique pulticula,ſed conſtrictior,vel panis ex aqua calida diligenti infuſione atque innouatione calidæ elutus, & expreſſus, vt ſuæ denſitatis poſitu elenteſcat. At ſi iugi vexatione tuſſiculæ, atque conatu frequenti eruptio venulæ ſanguinem per os emitti coegerit,dabimus plantaginem dimiſſionis tempore,oleris vice mãdendam. Etenim in acceſſione omne quod datum

fuerit, corrũpi atq; acescere necesse est, olera præcipue, dabimus etiam decoctorum aquam cydoniorum. At si in ipsa accessione id facere coacti sumus insistente periculo dabimus poscam. Tūc in dimissione cibum, vt liquori soliditas accedat. Alicam ex aqua calida, in qua fuerint præcoctæ palmulæ Thebaicæ, vel mala cydonia, vt eorum frigore sanguinis fluor teneatur, feruore vero tussicula leniatur. Erit præterea si vires ægrotantis permiserint, alternis diebus dandus cibus donec passio declinet. At si imbecillitas coegerit etiam ante declinationis tempus erit quotidie nutriendus ægrotans. In statu vero mitescentibus atque segnescentibus sputis, & nullis irruentibus nouis saniosæ etiam qualitatis effectis sine ventris fluore, conuenit post cataplasmata atque vaporationem ante cibum dare bibendum mulsum diebus duobus, vel tribus. Etenim tussiculam mitigat, & spirationem facilem facit, liquidorum tenacitatem laxat, & eas partes ex quibus sputa feruntur, depurgat. cibum dabimus sorbilem ex melle, atque halicam, vel siliginis panem & amylum, aut ptisanam, aut panem ex mulso, aut ouum hapalum. declinante passione, si aliqua fuerit sputorum difficultas, ob debilitatem virium, vel liquidorum crassitudinem, erit fœnugræci succus admiscendus melli hoc genere confectus. Duobus diebus erit fœnugręci semen infundendum, sed frequenti mutatione aqua innouanda, præfusa scilicet anteriore. Tunc donec color virescat aqua coquenda, & eliquata admixto melle, ægro supra dicta moderatione bibēda.

Poteſt etiam ipſum fœnugræci ſemē tritum cū melle lambere, vel lini ſemen aſſatum, melli admixtum, vel vitellum oui aſſati nucleis recentibus cōtritum, atq; decocto melli admixtum, vel ſimul omnia, admixtis etiam amaris amygdalis. Tunc conuenit vario iam cibo ægrotantem reficere pultib9, ouis hapalis, vel cerebro porcino, ant hœdino, aut agnino, coctis cum ſale modico, vel pede porcino ī ptiſana decocto, aut molli gallinaceo pullo, vel colūbinaceo. Tūc poſt tres vel quatuor dies ſolutis febrib9 adhibendū, lauacrū ſed â vino tēperādū. illis quoq; partib9, quæ dolore tangūtur cerotaria ponēda ex oleo dulci, vel cyprino confecta admixto fœnugræci polline, vel meliloto tuſo atq; creto admixtis etiam adipibus. Vtendū quoq; medicamine quod diateſſaron vocant, cera, reſina terebinthina, iri illyrica, pice, æquis ponderibus. Dehinc poſt vnum vel duos adhibendum lauacrum, & dandum vinum, apponendum malagma, quod diachylon vocant, vel diamna. Hæc ratio ſecundum Soranum curationis. antiquorum vero Eraſiſtratus & Herophilus de pleuriticis nihil dixerunt.

Ad Hippocratem. Cap. XIX.

Ippocrates volumine, quo de ptiſana ſcripſit, ad pleuriticos curandos hæc ait. Lateris dolor ſiue ex initio effectus, ſiue ſupernatus principio vaporis erit curatione tentādus, in qua meliorem probamus, ex aqua calida in ventriculo, vel veſica conſtitutū, hunc ad modum, vel in æneo vaſculo ſiue teſteo, ſuppoſito

quolibet ſtramine molli, ne quaſſatio fiat locorum, ſcilicet qui in dolore ſunt. Probat etiã ſpongiam mollem, magnam, ex feruẽti aqua expreſſam, atque inuolutam tunc apponendam, circũtectus, inquit, enim atque incluſus vapor plurimo tempore perſeuerat. Admouenda etiam tãquam odoramentum ori, vel naribus ægrotantis vt ſpiramento adducta, ſuo ingreſſu laxamẽtum partibus adminiſtret. Vtendũ inquit etiam bono aceto, miti, macerato, & calefacto, & celeriter ſacello incluſo: tunc appoſito ſiue cantabro eodem genere feruefacto, vel aridæ atq; ſiccæ vaporationes adhibendæ: vt ſunt ex ſale, ſiue milio frixo in ſacellis laneis aptiſſime appoſitæ, etenim lene atq; conducibile eſt milium, ſoluet nanq; naturali quadam mollitudine illos dolores, qui iugulum in ipſis paſſionibus pulſant. Nõ aliter etiam illos qui has partes pulſauerint ſoluit. At ſi dolor vaporationib9 minime fuerit mitigatus, vel abſceſſus, nõ oportet plurimo tẽpore in hac perſeuerare curatione. Etenim pulmonem vaporatio ſiccat, atq; purulentum fieri cogit, ſed ſi doloris ſignificatio ad iugulum vel ad brachium tetenderit cum grauedine, vt etiam pectus vel mamillam tangere videatur: oportet in brachio venam diuidi, ſed in eo, ex quo multa fieri detractio poſſit, donec plurimum rubrior ſanguis excludatur, vel cum rubro limpido liuidus. Vtraq; inquit enim eueniunt. Sed ſi ſub pectore fuerit dolor: & ad iugulum non tetenderit, emolliendus eſt venter, aut helleboro nigro: aut peplio nigro, admixto dauco, vel ſeſeli, aut cumino, ſiue aniſo. Vel aliud quodcunque tran-

quillum admiſcendum putat id eſt portulacã' vel peplij ſuccum præſtare, quæ enim admiſce' mus ſibi ſimiligeria. Hæc ſunt quæ ſupra diximus. Deducit autem melius ventrem helleborũ nigrum, quàm deducit peplion. peplios autem helleboro nigro ventoſitatem melius tollit, per podicem prouocatam. Hæc denique vtraque dolorem ſoluunt. mitigant etiam alia plurima. Hęc ſunt, inquit, deducentia ſiue detrahentia per effuſionem, ſumma, quæ ipſe ſciui atque poſui, quæ etiam in ſorbilibus dantur, deductoria quæ non ſatis ſunt inſuauia, aut amaritudinis cauſa, aut alia qualibet, vt copiæ, vel coloris. Ptiſanam igitur quãdo medicamen biberit ſtatim ſuperbibere nihil minus à congrua eſt ratione, vel quãtum accipere conſueuerit, dehinc paulatim inter ventris deductionem nouerit ſorbenda, ſed quando humorum declinauerit exitus, tunc modicum ſorbeat ægrotãs, vel quantum conſueuit. dehinc detractio perſeuerare debet, donec dolor ceſſet: vel nihil cõtrariũ occurrat. Hæc mihi (inquit) ratio eſt, & in ſucco vſus ptiſanæ. etenim dixit melius eſſe ſtatim ſorbendi initium ſumere, & in omnibus magis ventris antecedentibus deductionibus ſumendo. ergo eſt initium ſorbẽdi tertia, vel quarta, vel quinta, vel ſexta, vel ſeptima die, niſi intra id tempus fuerit ægritudo præiudicata. Hæc ſunt quæ in primis partibus libri ordinauit. Alias quoque paſſiones curans, in vltima ſcripturæ parte rurſum peripneumoniam atq; pleuritim curans, hæc ait: In peripneumonico, & pleuritico oportet inſpicere vtrum ne acuta febricula, atq; dolores alterius,

vel vtriusq; sint lateris. Et vtrum ascendēte spiritu dolor admoneat, & tussicula vel sputa fuerint abundātia, flaua, vel liuida ac tenuia, vel spumosa, vel florida, aut alia qualibet qualitate à supra dictis differentia, sic agi oportet, vt si dolor pungens, penetrans ad iugulum, vel cinctum vel brachia tetenderit, venam incidamus in quacūq; parte facilior fuerit visa, detractionis autē modus conueniens secundum corporis habitudinē atq; temporis, ætatis, vel regionis cōsiderationē accipitur, plurimā enim detractionem ostendit celer atq; acutus dolor, quæ vsq; ad animi defectionem erit facienda. Tunc clyster adhibendus si inferius thorace fuerit dolor, & plurimū ægrotans distenderit ventrē: sed medio tempore purgationis hoc est quo vētris officium cessat, nihil (inquit) accipiendum, sed post perfectam effusionem mulsum ex aceto exhiberi iubet, quod oxymeli vocant. Item quartanum typum medicamine curans, tribus alijs diebus adhibendum clysterem probat, & si passio fuerit releuata, tūc inquit purgatione vtendum. Precauendū etiam monet, donec dies septem intacti febribus trāsigant ægrotantes. Tūc (inquit) tutò succum dabimus tenerum, atq; paruum. At si facilius agere cœperit sputa, attestante spiratione meliore, & sine vllo dolore, atq; vt supra dictū est cessante febricula, paulatim crassiore, ac plurimo & bis in die vtendum precipit succo: sin vero facile hæc fuerint releuata, leni potu, atque sorbili vtemur cibo, hoc est succo paruo & semel in die tempore scilicet quo leuius æger habuerit. Atq; id intelligi vrinæ inquit inspectione. Tunc dan-

dum sorbile quidem, nec prius tamẽ quàm vrina, atq; sputa visa fuerint mitiora. Sed si medicatus plurima excluserit, necessario paruum atque tenuem dabim⁹ cibum. Nõ enim potest inanitate, somno, vel plena affici digestione, neque passionis atq; naturæ conflictus sustinere, quos Græci Crises appellant. Sed cum corporis defluxio tenuem fecerit ægrotantem, retentione cessante (qua naturali vigore corporis nutrimenta tardantur) succorum nihil valebit retinere. Intelligimus autem mitiora sputa, quando sunt similia. Item vrina cum fuerit rubrior vini similitudine, nihil etiam (inquit) prohibet doloribus lateris adhibere tepores, atq; cerotaria, & vnctionẽ crurum & clunium pingui atq; calido oleo frequentare. Præcordia verò semine lini cataplasmare vsq; ad papillas. His Soran⁹ respõdẽs ait: In calefactionibus acres esse sales, ac necessario tumorem prouocare, febrem accendere. Poscam etiam constringere, & stricturam passionis augere. Item miliũ frixum graueolens & nidorosum atq; capiti graue, maxime acute febricitantiũ esse perspicimus. spõgijs etiam erat melius quẽquam in dimissione patientes partes vaporare, atq; oleo calido pfundere. Est pręterea ĩpropriũ, ac sine ratione, tunc vti phlebotomo, quoties ad superiora dolor tetẽderit: prohibere autem quoties ad inferiora descenderit. Oportet ergo sub hoc argumento neq; difficultate tumorum impeditos phlebotomare: neq; etiam podagricos. Siquidem interiora tumere videãtur, sed necessario quoties dolor ad superiora tetẽderit, phlebotomiã adhibendã videmus. Siquidem sępe peio-

rante ventris fluore, hoc adiutorij genus prohibeatur. Neq; etiam (vt ait) oportet interiorē venam diuidi. Siquidem & exteriori & media diuisa, corpora releuentur. quippe quum econtrario interiorem prohibeant propter magnitudinem, ne tumor augeatur. Item sanguinis mutatio iners est detractionis moderationi, sicuti de adiutorijs scribentes demonstrabimus. sese denique idem Hippocrates impugnat in consequētibus dicens vsq; ad animi defectum faciendam detractionem. Quod magis vehementer est nocens, siquidem fit periculosa defectio, & neq; fit tēporaliter defectionis causa, sensu carens ęgrotans, dolore releuatus, videbitur (quū resumptus fuerit) rursum dolere. Quum magis atq; magis eiusdem magnitudinis passionis debilia corpora vehementius afficiant. Item purgatiua medicamina (quæ Græci καθαρτικὰ vocant) acrimoniæ causa stomachum tumentem atq; hypezocota membranā acuunt, in tumorem & in periculum ventris effusionem prouocantia magnificam passionis ingerunt vehementiam. Nutrire etiam cibo post medicamen nō oportebat. pugnat enim purgationi faciundæ illatum cibi nutrimentum. Quippe quum medicamine corruptum, officij sui careat viribus. mitto etiam quòd ex initio acescere facile ptisanę succ⁹ perspiciatur. Confectus quippe ex ordei succo qui fit digestione difficilis. Dehinc ægrotantis corpus non valeat tantum sustinere nutrimentum, quantum sanitatis tempore solitum videbatur. Item mulsum ex aceto (quod oxymeli appellauit) sine discretione accipimus. Est etiam immo-

dica vſque ad ſeptimum diem cibi abſtinentia, quam cuſtodiendam ordinauit. Quippe cũ nullus vehementiam paſſionis ſuſtinere valeat, niſi nutrimento quanuis paruo toleratus: & neque in declinatione paſſionis aliquid humanius cibo largiatur, ſed in iiſdem ſorbilibus perſeuerãdum exiſtimat ſuccis. At cum fuerint ſputa ſegniora, tunc (exiſtimat) erit primo æger nutriendus, quomodo neceſſario hæc declinante paſſione occurrunt intolerato. In cæteris relinquendum temporibus ęgrotantem apertiſſime indicauit, quum ſemper plurimum vtilitatis adiutorium cibi, quàm cætera poſſunt adiutoria, largiantur. Omne etiam corpus erit vnctione coęquandum, & non eius particula, quippe cum totum cibo nutriatur, ipſa quoque vnctio non exerta anxietatem ingerit ægrotantiæ, qua latentem difficultatem, atq; acceſſione veniente corpus prouocat incendium.

Ad Dioclem. Cap. XX.

Diocles etiam ſimiliter phlebotomat ægrotantes, eadem diſcretione adhibita. Purgat etiam catharcticis medicamẽtis. Quapropter eadem dignus accuſatione iudicatur. Cibum vero iuuenibus vndecima die dandũ ſtatuit, ſed æſtatis tempore elixum magis & frigidum. Hyemis vero aſſum atq; feruentem. Eſt enim ſummæ peritiæ in ordinandis qualitatib9 non paſſionum genera ſed tempora hyemis vel æſtatis attẽdere, ſcilicet vt æſtate tumore laborantes, frigido cibo nutriti altiora percutiant.

Ad Praxagoram. Cap. XXI.

Raxagoras signa docens futuræ pleuritidis præcauendũ iubet, dãdo bibẽdum piper cum mulso ex aceto, vel abrotanum, aut absinthium. phlebotomat etiam nõ vltra quintum diem, sed eos qui nõ perfrictionẽ incurrerint neq; frigido tempore, & neq; senes neq; debiles corpore ante ęgritudinem fuisse videãtur, omnia inquit corpore curãda, & fame magis vtendum, dandũ bibere mulsum ex aceto, aliquãdo etiam hyssopo admixto. item succum ptisanæ sorbilem, si celerius, quarta die: si tardius, sexta: atq; ex illo quotidie: item celerius senibus, atq; à sanitate debilibus, dehinc vsq; ad septimum diem ventrem emolliendum iubet, & vnctionib9 vtendum pauide persuadet, atq; respirationẽ inquit intuendam vtrum sit calida & odoris tetri. Quibus autẽ redũdantia est humorum in venis, exceptis senibus, & à sanitate debilib9, helleboro nigro purgãdos existimat. Item deponendos secunda vel tertia die ægrotantes in aquam calidam iubet, vel vtribus eos calefacere, fouendo crura donec dolor excludatur. Hic verò etiam non futuram pleuritim ex his quæ ordinat, efficit. Omnia enim constrictiua, atq; acria esse videntur, vt mulsum ex aceto, & piper & absinthium, quæ necessario tumores accendunt. Eo maxime tompore quo etiam aqua sumpta ĩ qualitatẽ deuenit fellis, ob nimiũ in alto feruorẽ, dehĩc phlebotomari oportet etiã eos, qui ex frigore incurrisse videntur, & eos qui senilibus annis videntur affecti. Non enim ne-

cessario debiles esse probantur. Quapropter etiã illis qui in sanitate corporis debilitate videbãtur affecti. Exigit eni magnitudo passiõis adiutoriũ. Purgatiua vero medicamina quę cathartica appellantur, prærumpũt corpus, atq; solicitã eidem passioni solutionẽ prouocant. Item fames tantum noxia q̃tum refectio cõmoda. Nũquid igitur sexta die cibum iudicamus dandum? Longa est enim ieiunitas & neq; semper quarta die, sæpe enim etiam tertia die caput implet. fit autem hoc ex aromatibus. dehinc calidæ aquæ fomẽtatio importuna est, & frigescere facit ægrotantes.

Ad Asclepiadem. Cap. XXII.

Asclepiades secundo volumine celerum, vel acutarum passionũ, pleuriticos phlebotomat, prędicens primo ab his, quæ locis consistũt vel cõmorãtur, vtrum regio adiutoriũ phlebotomiæ permittat adhiberi. se enim vidisse testatur apud Ahenas atq; vrbem Romã phlebotomia vexatos, vel pei⁹ acceptos esse pleuriticos. In Pario verò atq; Hellespõto resumptos ac releuatos. Prohibet propterea sitim atq; clysterem vel ante cibum bibere, & si (inquit) oportuerit deducendi ventris causa, adhibendũ semel vel secundo clysterem. Potum dat magis ac plurimum mulsum, aliquãdo etiam & rutã & hyssopum cum mulso. Nocere inquit radicem herbæ, quam Græci phlomon vocant, quapropter omnino dandam negat, vel certè semel dãdam vbi dolor coegerit. Cibũ inquit dandum præcauta secunda die, siquidẽ alternis admoneãtur dieb⁹: & quarta, siquidem grauior sit, quinta: tertia (in-

quit) die dabimus succũ,& vt sæpe sufficiens semel probauimus dandum. At si plus defecerint, nutriendos etiam post accessionem quintæ diei permittimus, declinante passiõe vinum damus, & varium cibum. Huic Soranus occurrens ait, semper phlebotomãdos pleuriticos, strictura cogente, & apud Romam deniq; nos(inquit) vtemur phlebotomo, nulla regionũ discretione confusi. Etenim quærẽdum vtrum Asclepiades proprietate regionis noceri suspicatur eos qui fuerint in eodem phlebotomati pleuritici: An vero proprietate passionis, ex quibus si primum putat, hoc est, regionum proprietate, vexari omnes oportuit, nõ solum pleuriticos, verum etiam synanchicos, & qui fuerint phlebotomati, curati, & epilepticos etiam, quos phlebotomandos imperat aptissime. At si secundum, hoc est proprietate passiõis vexari putat, nõ apud Rhomã solũ phlebotomatos pleuriticos, sed in omni regione noceri debuit indicare. Clysterem vero rectè prohibet propter acrimoniam, sed non rectè semel vel secundo adhiberi permittit. Multo enĩ melius est omnino innoxium quicq̃, quàm leuiter nocens. Hinc etiam phlomi herbæ radicem tanq̃ natura noxiam reprobans rectè semel adhiberi, vbi dolor coegerit. Dehinc omni ex parte ratione caret, prohibere clysteres tanq̃ augẽtes incendia, & rutã, vel hyssopũ adhiberi, quæ sunt vehementius ardentia, ob suæ qualitatis acrimoniam. Item mala atq; caduca intentione confirmat circa quartum diem cibum dandum generaliter, ac necessario quintum diem seruandum. His enim qui iugibus afficiuntur febribus, quo-

ties initium ex die sumpserint, quarta die necessario dandus est cibus. Nō aliter qui maiore hemitriteo ęgrotāt, & ex nocte sumpserint initiū. Ipse quoque Asclepiades in phreniticam passionem venturos grauiter indicat affici quarta die. Neque tutò ante dimissionem declinante accessione dandus, vt existimat, cibus est, atque semel datum sufficere: nisi pulsus fuerit defectio. Non enim oportuit virium debilitate captata cibum dare, quum fuerit nostræ potestatis oportunè antè ægrum, quàm deficiat reficere. Vinum etiā & varium cibum declinante passione dandum recte consulit, sed non suo conueniens iudicio. Etenim phreniticis atque lethargis ante declinationem vinum dedit.

Ad Themisonem. Cap. XXIII.

T Themison aliàs quidem pleuriticos recte curauit, peccauit autem quarta die cataplasmādo, dehinc cerotarium apponēdo, ex aliquo virtutis feruentis vngendo, atque ruta. sunt enim acria. Dehinc cerotarij tempus declinante est passione.

Ad Heraclidem. Cap. XXIIII.

Eraclides Tarentinus sanguinis extimens abundantiam secunda die vtitur clystere bis aut tertio, atque post paululum phlebotomat, conturbans corpora requie indigentia. Etenim quærendum quid magis esse confirmat, vtrū ne fluorē ventris, aut tumorē & retentionē stercorū sed si fluor est, hūc duplicat adhibēdo

clysteres. At si tumor est, hunc eorum duplicat acrimonia. Credas etiã eãdem iniectiõe suspensam raptu quodam patientibus aduenire partibus, & propterea vehemẽtius nocere. Hic quoq; etiam phlebotomiæ vtilitas. vexatæ etenim tribus clysteribus vires, sanguinis prohibẽt detractionẽ. Dehinc neq; omnes, neq; secunda necessario phlebotomandi sunt die, sicut supra docuimus. Cataplasmat etiam aqua solutis pollinib⁹ (quod Greci omen lysin appellãt) admixto fico vel panace aut chamępity, quorũ complexio ob qualitatis actrimoniam noxia iudicatur. Probat post vsum cataplasmatis, malagma, quod Apollophanis appellamus, siue polyarchion. Item sua inuẽtione cõscriptũ, quæ omnia sunt acerrima, & propterea recusanda. Dat præterea mulsum præbibendũ in quo præcocta vel præinfusa fuerit ruta. At si sputa excludi cœperint: dat medicamẽ bibẽdum quod conficit ex hyssopo, iride, & melle. Si (inquit) non fuerint congrue vel sufficienter exclusa, addendas absinthij drachmas sex: sed si nausea occurrerit, apium vorare iubet ægrotantes, vel oliuam ex aceto mandere. Hæc quoq; sunt acria, & stomacho inhærẽtia. Ipse deniq; tentatione expertus ex supra dictis euersionem fieri stomachi, ordinat ob nauseam retinendam incongruam scilicet, quę constringere possint. Ait enim, si non recesserit sputorũ emissio, sequenti die inijcienda atq; excludenda, cõmoueat iris, eadẽ clyster per ventrẽ detrahi pro uocet, noxia noxijs cõmittens. Siquidem etiã per clysterem iniecta, ex eadem sint materia, ex qua sunt ea, quæ bibenda ordinauit, quo fiet vt com-

mouens tumorem,magis faciat excludenda quę putat retineri.Dat etiam viscellum gallinaceum cum mulso ex vino,vel succo ptisanæ quæ sunt in corruptione facilia,atq; inflantia & ventrem in fluorẽ mouentia.Dari præterea vinum iubet his qui fuerint viribus debiles,nisi caput(inquit) doluerint,non aduertẽs quia temporis opportunitate permittente omnibus conuenit dare:vtq; econtrario resistente,neque imbecillib⁹. Etenim si (vt existimat) valentes viribus vexat,multo magis imbecillos.Neque recte sentit ita dandũ, nisi caput doluerint.Dolor enim si prohibet capitis, nõ aliter etiam lateribus prohibere perspicitur,prius quàm passio declinauerit importunũ datum. nanque omnia quæ patiuntur exagitat, nec solum caput. dicit etiam declinante passione gobiones pisces dandos,accedente profectu etiam carnem,atq; panem,non conijciens, quia omnis acrimonia tussientibus,vel spirationis difficultate laborantibus, vel spuentibus sanguinẽ inimica est: etiã declinante passiõe. Simile enim quiddam facit,quale contingere videmus in externis corporis partibus vulneribus constitutis, quæ cum sunt adhuc tenera, cicatrices nouitate acrioribus exusta facile resoluuntur.

De peripneumonia. Cap. XXV.

Onsequens atque vicinum est peripneumoniæ dicere curationem, quæ nõ vt priores voluerũt,à parte corporis quæ patitur nomẽ sũpsit, sed ab ea quæ plus patitur. Si quidem neq; sine febribus esse videatur. Perficiunt hanc passionẽ causæ quæ etiã

pleuriticam faciunt, vt venenum sumptũ, vel ex opio atq; hyoscyamo confecta tussientibus medicamina, vel his similibus virtutibus. Item catarrhus vel coryza, vel, quod est rarissimum, synanchica precedens passio. Nam frequenti⁹ antecedẽte pleuritica peripneumonia sequitur, quò fiet vt perniciosior sit antecedẽte, siquidem vexatis prius virib⁹ atq; adiutorijs ex parte incassum prærogatis in secundam veniant ægri passionẽ. Afficiuntur autẽ iuuenes magis atq; ætatis mediæ: at senes vel pueri atque mulieres difficile. Hanc igitur quidam diffiniẽtes passionẽ vt Demetrius Herophilus libro duodecimo de passionibus, peripneumonia, inquit, est tumor in toto pulmonis corpore, ex parte enim si fuerit pleuritis dicitur. Addere autem debuit cum febribus, siquidem sine his peripneumonia esse non possit.

Quæ est peripneumoniæ intelligentia. Cap. XXVI.

IffinireMethodici iuxta Sorani iudicium declinant. Asclepiadis sectatores aiunt esse peripneumoniam parui temporis solutionem cum tumore, atque febre, solutionem (inquiunt) ob humorum emissionem: parui temporis, ad discretionẽ phthisicæ passiõis, quæ est & ipsa solutionis vel effluentis humoris per tussiculã exclusio. Peripneumonia (inquiũt) ad discretionem aliarum passionum, parui (vt supra diximus) temporis solutionem ingerentiũ,

vt oculorum vel aurium, adiecerunt etiam cum tumore atque febre. Si quidem solutio, hoc est, eruptio parui temporis ad pulmonem fiat, peripneumonia ad eas partes sine febribus. Huic Soranus occurrens diffinitioni ait: Quum semper strictura in his obtineatur, nõ oportuisse passionem rheumatismũ vel solutionem dici cum tumore, sed forte tumorem cum rheumatismo. Etenim parua maioribus postponuntur. Est igitur secundum nos peripneumonia strictura vehemens, atque acuta pulmonis cum sputis & siti & febricula celeri atq; acuta.

Quomodo intelligitur peripneumonia. Cap. XXVII.

Ntelligitur ex his quæ cõcurrunt. Etenim peripneumonicos sequentur febres acutæ, grauedo thoracis, & sensus laborantium quadã difficultate laterum, atque mediũ papularum. Iacendi etiam facultas supinæ positionis atque paulo erectior. Frequens etiam sedendi delectatio, atque supra latus iacendi difficultas, ita vt præfocabilis esse sentiatur, vultus rubor, tanquam florens, oculorum veluti pinguis aspectus, atque etiam splendor, scilicet in partibus albidis quæ præter pupulam videntur. Et magis cum alterna conuersatione aspiciunt ægrotantes. Sequitur eosdem etiam anhelitus celeritas, tussicula sanguinolenta, atque fellea, vel fumosa iactans sputa,

& in comparatione pleuriticorum fuluiora, vel ſpumoſiora, ſpiratio difficilis, deſiderium frigidi atq; plurimi aëris hauſti rapiendi, frigidi etiam potus appetitio, os ſiccum, lingua aſpera, ac primo ſubalbida, dehinc rubra, pulſus vehemẽs & celer, anxietas, iactatio, vigiliæ iuges, ingemens atq; turbulentus ſomnus. Peiorãte paſſione thorax etiam extantior fiet, accedente ſpirationis perſecutione cum quodam ſibilatu vehementi, atq; aſpero. Sequitur etiam colli ac vultus inflatio, & oculorum aut immobilitas, aut difficilis motus, viſus nubiloſus vel nubilus, mentis alienatio, articulorum frigidus torpor, atteſtante liuore, lingua craſſior atq; conductione breuiata, ſudor ſuperiorum partium, pulſus latens aut formicabilis, quem græci myrmizonta vocãt. In vltimo etiam pectoris reſonans ſtridor, quem rhogmon appellant. At ſi ſalutaribus proſperata ſignis paſſio cœperit in melius vergere: omniũ ſupra dictorum fiet paulatim deductio, aliquib9 etiam ſemel amputata deciſio. Quidam deniq; in pleuriticam paſſionem redeuntes releuati vixerunt, accedente dolore, & plurima ſpirandi difficultate. Etenim prædicta quæ peripneumoniam deſignant, vel concurrentia cõplent, ſunt hæc, febres acutę, ſpirationis celeritas, ac difficultas, tuſſicula, atq; ſputorum varia emiſſio, grauatio ſine vllo dolore, aut cum paruo præfocationis ſenſu. Eſt autem paſſio generaliter acuta, atque ſtrictura ſuffecta, adiuncto leui humoris fluore, quem rheumatiſmum vocant. quo fiet vt magis ſtricturam vocemus, etiam ſi dolor non fuerit. quippe cum ineſſe grauedinem atque

pressuram videamus,& asperitatem, & siccitatem, & accessionem,vel his similia signa.

Quis locus in peripneumonicis patitur. Caput XXVIII.

Dati in peripneumonicis Diocles venas pulmonis inquit,Erasistratus vero,arterias,Praxagoras eas inqt partes pulmonis pati,quę sunt spinæ cõiunctę,etenim omnem inquit pulmonem pati Herophil9,si febrẽ(inquit) fuerint passi,pleuriticam facit.Asclepiades vero,eas pulmonis partes pati,quæ arterię sunt adhærẽtes,quas appellãt bronchia.Item Apollonius Herophilus inquit, ipsius pulmonis venas atq; arterias pati. Soranus autem cuius verissimas apprehensiones latino sermone describere laboramus,totum inquit corpus passione vexari:sed pulmonem vehementius, quod quidem æstimatum,& non ad expressam fidem accipiendum iudicauit.Est etiam inutile curationi, quippe quum nihil obstet locorum neglecta specialis apprehensio,vbi totũ corpus laborare senserimus,& neq; mutabilis sit adiutoriorum qualitas, pro patientibus locis,sed talis perseueret in genere, donec passio ipsa perseuerat.Manifestũ autem ex supra dictis,quomodo possunt similia quæq; peripneumonicæ passionis internosci accipimus.Pleuritici enim,vehementi dolore lateris afficiuntur: dyspnœici verò quos Anhelosos dicere poterimus, siue suspiriosos,sine febribus esse noscuntur.Et nõ solum celeri atq; acuta afficiuntur passione:sed aliquando etiam tarda,atq; obtusa. Nam græci chroniam

vocant. & cætera.

Quomodo curandi sunt peripneumonici.
Caput XXIX.

Onuenit peripneumonicos iacere in loco medie lucido atq; calido, & ita haberi vel componi, vt reclinato leuiter thorace collocētur. Ad hoc enim passionis siue schematis genus, ipsi quoque ægrotantes releuentur, dehinc abstinentia adhibenda, vsq; ad primam diatriton. Si nulla obstiterit vrgentior causa, seruandi etiā à somno vigiles accessionis tempore, adhibita articulorum leni atq; calida manuum defricatione. Calefactionibus etiam lenibus ex pannis vtendū. Tunc quum statum sumpserit accessio, lanarum appositione thoracem secus, atq; medio scapularum. Sed quæ sint ex oleo calido ac dulci expresse. declinante accessione os colluendum, ac deinde potus dandus aqua calida. Tunc somnus permittendus, adhibita etiam phlebotomia, permittentibus viribus, sed si intra diatriton in passionem venerint ægrotantes, quod quidem est rarissimum, erit tum phlebotomia adhibenda. Si autem non in ipsa diatrito, tunc vnctione, dehinc aqua ora fomentamus, & damus sorbilem cibum, atq; tenuem ex alica. Etenim ptisana inflationem facit. Item oryza constringit. simyla quoq; in initijs grauis est. conficiendus itaq; erit vt supra diximus sorbilis succus melle, atq; anetho & oleo. At si æger sorbilia quæq; horruerit, vel recusauerit, alicam dabimus ex aqua calida, aut ouum sorbile. Tunc vsque ad declinationē totius passionis alternis cibabimus diebus, si vi-

tes ægrotantis permiserint. Atque ita thoracem cataplasmamus, & interscapulam, quod græci metaphrenon appellant, leni scilicet cataplasmate, vel mulso mediocriter decocto, aut pane ex aqua calida, ex polline, atq; fœnugræco, & aqua mulsa, vel fici aridi decoctione, eius quanquam sit reflata succositas, tamen manet veluti mellosa dulcedo. Tunc cucurbita eisdem locis cũ scarificatione adhibenda, sed dimissionis tempore. Leues autem, quas κούφας appellamus, etiam in accessione adhibere possumus, & frequentes atque multis partibus. Tunc vaporatio spongiarũ & cataplasmatum apta, & si sese ad tempus grauari sentiunt ægrotantes, eorum appositionem ægre tolerantes: tamen ex his plurimum deinde commodi consequentur. Erunt adhibenda angusto licet tempore detracta, atque rursum apposita, quo etiam tussiculæ mitigetur inquietudo, & ea quæ egeruntur facilius lapsa sine vllo tormento reddantur. Erit decoctum mulsum dandum, vel fœnugræci decoctio cum melle: facit etiam nucleorum contritio mulso admixta, vel amylum aqua contritum. dabimus etiam eclegmata sorbilia ex lini semine, ac fœnugręci nucleis, & melle decocto, & ouorum vitellis confecta. Quum statum sumpserit passio, gestatione leui vtemur. Quum vero declinauerit, vario nutrimus cibo seruantes ac præcauentes multo tempore ex liquamine & oleo cibos, siquidẽ tussiculam commoueant, tunc lauacrum adhibemus, & vltimo vinum damus. Pectori autem atque à tergo circulatim cerotaria apponimus, ex oleo dulci confecta, vel cyprino, admixta iridis

radice decocta vel meliloto, & secundũ aliquos sampsucho. Sed est hoc acerrimum, quãquam sit calidæ virtutis. Post cerotarium vero apponim⁹ quod appellatur diachylõ, vel Mnasei. Aliqui etiam adhibuerũt illud quod Nileus appellatur. Itẽ Antisophantis quæ non sunt ita vehementia, & propterea permittẽda. Horum sane compositiones de medicaminibus scribentes, interrogationũ docuimus libris. Ex antiquis autem Erasistratus, & Herophilus de ista passiõe nihil dixerũt. Hippocrates verò libro regulari (quem diæteticum vocauit) peripneumonicę inquit remediũ aptãdum ex cocco, atq; galbano, atque attico melle, vel abrotano, ex aceto mulso atq; pipere admixto, & helleboro nigro. Sũmum (inquit) est etiam panacẽ in mulso ex aceto cõfecto decoquere, & liquatum dare bibendum. Sed hæc somnia Soranus esse iudicauit, & propterea reprobanda, adijciens, quòd mulsum ex aceto factũ constringat, & sit inconueniens tumori. Item Diocles ait peripneumonicos qui annũ sextum natu excessẽrint, post iniectionem succo cibari oportere. Sed fortiores atq; validos viribus leuius, imbecilliores vero plenius. Omnes tamen communiter parum refici iubet, qui vltra annum quartumdecimum fuerint hac passione ægrotantes, adhibens acerrimos clysteres, & propterea noxios. dehinc sine ratione ad dierum numerum cibum dandũ putat. Item libro quem de passionibus atq; causis & curationibus scripsit phlebotomandos dicit, & adhibendum tempus tacuit. Dehinc ventrem commouendum existimat, exagitans atq; exsuccans interiora. Addit etiam vnguentũ na-

tibus admouendum,& succum scamonię quam diagridium appellamus,& helleborum & opium succo consparsum obsidens odoramentis perniciosissimis caput vsq; ad quintũ diẽ mulsum ex aceto solum dandum præcepit,excitãs profectò tumorem constrictiuæ virtutis causa, & immoderata abstinentia vires absumens. Vtitur etiam cum his potionib9 vexatiuis absinthio infuso & thymo decoctis,& eisdem dans quoq; transuorãdum,atq; sorbendum passum cum aceto & mulso confecto. Quæ omnia (vt ratio demonstrat) sunt acria,& propterea tumori contraria. Item Praxagoras eandem pleuriticorũ atq; peripneumonicorum tradidit curationem. Asclepiades vero, secũdo libro celerum vel acutarum passionũ phlebotomiam recusauit. Siquidem nullo dolore ægrotantes afficiantur, & propterea si fuerit adhibita ex initio,sanguis tenuis atq; subtilis exire videatur. Sed errans plurimum (vt Soranus ait) neq; enim moderatio detractionis sanguinis mutatione demonstratur: Neq; etiam solos dolẽtes phlebotomandos accipimus,sicut idem Soranus libris quos de adiutorijs conscripsit edocuit. Dehinc ipse Asclepiades ait,quosdam peripneumonicos dolere oportuit. Igitur etiam nunc sicut in pleuriticis, non ex causa reprobare phlebotomiam,sed à commorantibus inquirere, vtrũ in omnibus peripneumonicis obesse regionaliter videatur. Prohibet etiã cataplasmata & vaporationes quorum est vtilissimus vsus ob relaxandam stricturam. Item reprobat clysteres,atq; omnia medicamina,& quidem rectè,sed non suis conuenìens placitis. In phreniticis enim clysteres adhi-

buit. Itē libris quos de vini datione scripsit, in febricitantibus iugibus inquit vtēdum clysterib⁹. dat etiam cum aqua mulsa hyssopum vel tragoriganum, & sunt hæc acria, atque medicosa, quæ græci pharmacode appellant. Mitescente inquit interea passione, cataplasmata adhibenda, atque cibis asperioribus diebus nutriendos ægrotantes existimat. Quum nos oporteat sæpe leuioribus diebus cibos dare. Tunc puriores siquidem dimissiones occurrant. Item Titus huius sectator bis in die adhibendam inquit defricationem, quā quidem veluti quassantem in acutis passionibus reprobamus. Themison vero, alia quædam de passione rectè composuit. Sed peccat iubendo eos secunda vel tertia die gestari, quoniam nondum sumpserit passio statum. Iubet etiam cum scarificatione adhiberi cucurbitam declināte accessione, quum sit adiutorij genus destrictiuū, & propterea proprium dimissionis. dat etiam bibere aquam frigidam, vel frigidæ vicinam, & non est consequēs sorbilibus cibis atque curationi laxatiuæ potus cōstrictiuus. Si, inquit, incensa atq; longa fuerit accessio, vt ardore ac siccitate difficultatem faciat excludendi ea, quæ tussicula emitti coguntur, dabimus pityidas vel nucleos aut cucumeris semen bibendum cum aqua, aut secundum modū collecta, & sunt hæc maxime contraria. Augmenti etenim atq; accessionis tēpore etiā aqua quę nullius est qualitatis noxia pspicitur. Vtitur etiam amygdalis amaris, quæ ob amaritudinē tumores vehementius accēdūt. Itē Heraclides Tarentinus eandem indicauit curationē adhibendam, quæ pleuriticis est ordinata.

Multi Empirici potionibus atque sorbilibus cibis vsi sunt. Item pityida & ruta & menta & tragoriganum & abrotanum & pulegium atque origanum. Alij hæc singula: alij secum mixta adhibentes, sic denique amylum cum aqua præcoctũ atque melle mixta admiscuerunt. Tunc amygdala amara & hæc sorbilia mouent ramo hyssopi. dant etiam irin & gentianam decoctam cum pulegio & anagallide herba, & eryngio, & marrubio, & his similibus, quæ omnia ratione circũscripta reprobanda sunt.

De Cardiacis. Cap. XXX.

Ardiacam passionem aiunt quidã duplici significatione nuncupari, cõmuni & propria. Sed cõmunem dicunt eam, quæ substãtiã in stomacho atque ore ventris habuerit, vbi etiam mordicatio sequitur supradictarũ partiũ, vt Hippocrates primo & secundo libro epidemion commemorat, & Erasistratus libris quos de vẽtre scripsit. propriam autem dicunt eam, quę cum sudore fuerit, atque pulsu imbecillo, de qua nunc dicere suscepimus. Nomen autem hæc sumpsit passio, vt quidam volunt, à parte corporis quæ patitur. Siquidem putent principaliter cordis esse ægritudinem. Alij vero aliter sentiunt. Siquidem vulgus quadam consuetudine propria atque dominantia magis nominibus appellet, vt magnũ mare, sacrum mare, atque luem deificam vel epilepticam passionem. Est igitur in nobis propriũ, atque vigens, & dominium vitæ continens, corquapropter tanquam magna passio quam summę potestatis habet, nomen sumpsit.

Quid est cardiaca passio: vel quomodo eius agnitio tradenda. Cap. XXXI.

DEfinitiones enim Soranus dicere declinauit. cognitio igitur siue intelligētia eius passionis ab Artemidoro Sidensi Erasistrati sectatore tradita est hoc modo. Cardiaca (inqt) passio est tumor secūdum cor. Item Asclepiadis sectatores aiunt tumorem secundum cor corpusculorum coaceruatione siue obtrusiōe effectum. Soranus vero (cuius hæc sunt) tumoris inquit signum nullū subesse quod in cardiacis videatur. Item cor pati, non valde plurimis probabile videtur: sed ait cardiacam esse passionē solutionē celerem atq; acutam, qua disiici corpora per omnes viarum particulas apprehendit. Fit autē magis æstatis tempore: atq; in viris potius q̄ in mulieribus: & calidis atq; iuuenibus corporibus, vel habitudine plenis & excercitis, sed p̄cedētes causæ quibus hæc passio sufficitur, multæ atq; variæ sunt: magis autem iugis indigestio vel vinolentia, aut post cibū lauacra, aut post cœnā vomit⁹, aut mœstitudo vel timor, in quę consentiens corpus soluitur in sudores. Emergit autem frequentius quinta vel sexta die, in febribus cōtinuis, vel ardentibus, atq; flammatis.

Quomodo intelligimus eos, qui in cardiacā venire possunt, aut etiam in ipsa constitutos. Cap. XXXII.

INtelligimus eos qui in cardiacā passionem decliues atq; proni vidētur, & eos qui sunt iam in eadem constituti, ex his signis quæ concurrunt.

Sequitur enim in passionem pronos, febris acuta atque celerrima & flammosa, pulsus celer, dẽsus, humilis, & quasi humectus toto accessionis tempore. Aliquãdo etiam vsque ad dimissionem, vt, etiam si feruoris releuatio fuerit quadam circumscriptione collecta: non tamen simili profectu pulsus quoque erigi videatur, quippe cum magis sui comparatione demersior esse noscatur. Aliquãdo etiam vt inordinatus occurrit, sed non ita vt deficiẽs intelligatur, sed celeritate coactus, implicatis saltibus, ordinib9 careat modo. Sequitur etiam fastidium, sitis immodica, somnus paruus & facilis in suscitatione, hallucinatio, hebetudo, iactatio: Item genuũ gelidus stupor, atq; cubitorum & tibiarũ, crescente accessione, vel vsq; ad eius finẽ. Hæc concurrunt aliquãdo non præuexatis viribus: sed ratione passionis effecta. Aliquando vero præuexatis ob nimiam sanguinis detractionem: vel ventris coaceruatam effusionem: vel cuiusque materiæ corporis immoderatã eliquationẽ, vt peiorantibus febribus dissolutio fiat. Addunt vel attendunt quidam etiam aëris ęstus, vel vtrum temporaliter abundent solutiones, aut æger sit lactea corporis habitudine, vel communiter si tenerum atque albidum, & diffusum ac pingue habuerit corpus, & aquatum colorem, sit ne etiam hac passione tentari consuetus. Sed hæc (vt Soranus ait) sunt incerta & instabilia. At vero si iam fuerit præsens, sequitur ægros articulorum frigidus torpor, aliquando etiam omnium crurum vel manuum, aut totius corporis: pulsus densus, celer, par-

uus,imbecillis, inanis, & quasi fluens: increscente passione etiam demersus,obscurus,tremulus, & formicabilis,& inordinatus,ac deserens,attestante halucinatione,despõsione cum vigilijs iugibus,& quibusdam repentinus atque coacerua tus per totum corpus sudor. Quibusdam verò primum ceruice tenus & vultus, paruus,tenuis, aquatus, dehinc per totũ,vt supra diximus,corpus plurimus. Tunc crassus,& tractuosus,atque viscosus,vel male redolens, tanquam lotura carnis,respiratio parua atq; anhela,& in sustentabilis, & per profectum rara loquutio ac tremula. Ora pallida,oculi concaui,thoracis grauedo,debilitatis causa animi defectus imminentibus accessionibus. Aliquando etiam translatis lingua humecta: aliquibus vero ob complexionem tumoris parui in visceribus constituti,arida atque sicca,attestante desiderio frigidi potus. Deficiente ergò,visus obscuritas, articulorum liuor, vnguium vncatio, quam gryposin vocant, & plurimis mentis integer sensus, quibusdam vero falsitas intellectus, cordis saltus crebrior. Dehinc deficiens corporis superficies rugosa, & ea quæ pereuntibus frequenter occurrunt, vt solutio ventris. Perniciosum etiam signum est inuoluntaria lachrymatio, hoc est sine vlla ratione, vel oculorum ex aliqua parte saniosa atque purulenta similitudo, vel ex oculi circulo, quæ nigro cum colore apparet nata albida,quæ in vnguis similitudinem, vel nascentis, vel crescentis lunæ cornibus respondens paulatim sumat augmentum. Hanc græci ὄνυχα vocauerunt. item

coaceruata atque non masticata cibi transuoratio, cum quodam sonitu, perniciem denuntiat, & magis si immutata atque indigesta post sumptionẽ fuerint immorata plurimo tempore, & tanquam in vtriculo moto ventre sonitum reddant, quem græci βόμβον vocauerunt. Est enim signum mortuorum corporum, vt tanquã inanimato atque insensibili tegmine cibus depositus videatur. Peius etiam omnibus cibi sumptionibus priuari fastidio, atque omnino accipienda recusare, vel etiam vinum non appetere, aut post acceptum cibum grauari potius vel febrire. Tunc rursum in solutionem recurrere, vt leuiter resumptum, celeriter restringi, vel accepta reijcere & ventrem fluere, aut labiorum pati tremorem. Mordere etiam in accipiendo cibo vel potu cochlearia, vel poculorũ labra. Etenim deficientis spiritus est signum tanquam lassantis, nec valẽtis oris partes attollere, sed morsibus inuoluntarijs succumbere: Est etiam grauius diaphoreticum delirare. Siquidem neque vini datione, neque varietate ciborum ad subleuandas vires constãtius vti possumus. Itẽ grauius est post dationẽ ac resumptionẽ rursum in febres recurrere. Tunc cũ quadã mœstitudine latenter disijci per sudorem, atq; marcere. Etenim solubile ac dimissum fit ęgrotantibus corpusculi robur, atq; vultus visus obtusus. Lingua aspera, & arida, prę cordiorũ etiã raptus ad supiora, & post cibũ grauatio, sic enim ægrotãtes multis dieb⁹ marcore quodã demersi moriũtur. Neq; enim paruo atq; simplici cibo sufficiẽter refici possũt, neq; multo ac solido valentius tolerata occurrere digestione.

in quibusdam etiam sine sudore vires soluuntur, & naturalis vigor, disiectione occulta, quã græci ἄδηλον διαφόρησιν vocant, extinguitur: quum omnis corporis habitudo laxior, atque dimissa, & friabilis fuerit facta. At si in salutaria signa venire cœperint ægrotantes, pulsus resurgit, corporis frigus frangitur, & difficultas respirationis minuitur, accedente animi quadam securitate, & post sumptionem cibi virium profectu: somnus quoque altior tãquam post laborem dormientium.

Vtrum ne febricitent cardiaci.

Caput XXXIII.

Væritur etiam vtrum cardiaci febricitent, & plurimi quidem ante Asclepiadem febricitare cardiacos negauerunt. Alij vero contraria dixerunt, vt Apollophanes Erasistrati sectator. Item Asclepiades plurimos inquit nõ febricitare. libris enim quos ad Erasistratũ fecit, & appellauit contradictorios, dico, inquit, cardiacos non febricitare. sed secundo libro oxeon non inquit febricitare frequenter cardiacos. Item Themison & Thessalus, Demetrius Aponieus quosdam febricitare aiunt: quosdam negauerũt. Demetrius vero Aponieus incipiente inquit passione atque crescente omnes febricitare. Post vero cum vehementescere cœperit febris, passio recedere fertur. Igitur qui nullum aiunt febricitare cardiacum, dicunt quòd febricitantibus plurimus necessario feruor adsit, & grauedo cum difficili motu corporis, & ariditas, vel tanquam vul-

nerationis singularum viarum sensus, & rubor atque extentio præcordiorum, nihil inquiunt horum in cardiacis incurrere, quapropter neque febricitare probamus. Dehinc secundum Asclepia dem febricula est, feruor plurimus in omnibus, siue plurimis corporis partibus: commutatióve pulsus in vehementem ob obtrusionem facta. At in cardiacis neq; maior est pulsus, sed magis humilis, neque vehemens, sed magis imbecillus, neque feruor plurimus, sed magis in alijs paruus corporis partibus: in medijs omnino leuissimus. Vtendum igitur clysteribus in his qui sine febribus fuerint iubet constantissime. Quidam vero conclusioni viarum causam febrium ascribentes, aiunt disiectionē siue diaphoresin diraratis partibus fieri totius corporis, in his vero febrem den satis, quarum ex affricatione quadā nasci ac proficisci feruorem. Apollophanes omnes inquit cardiacos febricitare secundum Erasistratum, siquidē cardiaca passio ex cordis tumore fieri videatur. febricula quoq; magni tumoris fit ex causa. Item aliqui nouelli scriptores aiunt signum esse periculosæ passionis, non sine febribus ægrotare, atque malignas passiones accedētibus fieri febribus, tunc diaphoresin venire, vel cessantibus sudoribus perseuerare febrium reliquias. Sed hæc vtraque Soranus excludit, nam primo dicto respondens ait aliud esse signum, aliud accidens. Nam signum, neque recedit, & semper significato coniunctum est. Accidens autem, quod græci symptoma vocant, nunc aduenit, nunc recedit, ex quibus esse intelligimus singula quæ febricitantium accidentia dixerunt, vt corporis diffici-

lem motum,grauedinem,tensionem præcordiorum.Etenim aliqui febricitãtes nulla ex ipsis patiuntur, si febricula secundum solutionem fuerit facta,sed feruor mordicans , atque febrem designans,tanquam ex alto quibusdam cardiacis inest . Asclepiades ait secundo libro acutarum vel celerũ passionũ nõ semper, sed frequenter ex febricula fieri hãc passionẽ.At si omnes cardiacos sine febribus esse voluerit,siquidẽ nõ adsint secũdũ ipsum febriũ signa,respondere poterimus,eũ peccare non videndo vera febrium signa.nã manifeste atque prompte in initijs accessionis articuli frigidi reperiuntur, & pulsus humilis & imbecillus: quod secundo poterit obijci,quo putant densitatem viarum esse febrium causa.Item aliqui aiunt complexa ægritudine ægrotare cardiacos,qui cum febribus fuerint,atque ita cum aliç fuerint viæ laxatæ,aliæ densatæ:raritate diaphoresis fiat,dẽsitate vel adfricatione febricula.Nos vero Sorani sequentes iudicium,& solutione absoluta fieri febres accipimus,hoc est raritate viarum,vt & ipsis est consequens, sicut libris de febribus docuit . Item Erasistrati sectatoribus respondebimus,falsum esse omnes febres ex tumore fieri : siquidem quædam fiant solutione . at si hoc parum etiam probauerint , cardiacam tamem nullo ex tumore fieri non negabunt.Nam quum sint ægrotantes integro iudicio mentis , & nullo sensu doloris, vel cęteris stricturę signis afficiantur,cordis inesse tumorem erit falsissimũ, atq; omnes cardiacos febricitare.Sed neq; periculosas passiones signo febrium designari rectè dixerunt.Est enim cholerica grauis atq; periculosa

passio, quæ nunquam cum febribus fie t. Antecedere autem febres cardiacam passionem verum est. Sed aliquando sudoribus solui, sicut etiam tumor soluitur in humorem purulētum conuersus collectione suffecta. falsum etiā esse perspicim⁹, cessantibus sudorib⁹ manere febriculæ reliquias. Pleriqȝ enim sine febribus reperiuntur. Dicimus igitur (sicut omnes nostri methodici) quosdam sine febribus: quosdam cum febribus esse cardiacos, vt eos qui sanguinis emissione soluūtur: quosdam vero febricitare. nanqȝ inanibus & celatis locis, vel supra quæ iacuerint antea, apposita manu, tarda perseueratiōe occurrat plurim⁹, & mordicans ascendens feruor ex alto, febrium referēs signum, attestante anhelatione feruenti cum delectatione frigidi potus. Quibusdam etiam lingua sicca atque aspera inuenitur.

Quis in cardiacis locus principaliter patitur. Cap. XXXIIII.

Ræpati in cardiacis Erasistratus, & Asclepiades cor dixerunt: Alij membranam quæ cor circumtegit: alij diaphragma, hoc est membranam, quæ à visceribus discernit intestina: Alij stomachum: alij pulmonem, atque iecur. Sed hi qui cor pati dixerunt, aiunt primo ipsius se nominis testimonio iuuari: siquidem ideo cardiaca dicatur passio, quòd ex cordis veniat causa. Nam cardian græci cor vocauerunt. Secundo qꝫ eidem cordi, in ipsa passione cōstitutis, saltus inesse videatur, atqȝ in sinistra parte secūdū papillā thoracis grauedo. Tertio ipsius passiōis magnitudo, quæ fieri nō posset, nisi aliqua corporis parte

principali atque propria patiente. Est autem cor præstans atque salutaris corporis particula, præministrans omnibus sanguinem membris atque spiritum. sed his quidam occurrentes primæ propositioni responderunt, quòd passio à magnitudine nomen sumpserit. Secundæ quomodo similis arteriarum cordis est motus, grauedo etiam quibusdam cardiacis occurrit in toto thorace, & non solum in sinistra parte, quæ si fuerit, poterit hypezocote membrana patiente fuisse suffecta, vel cuiusquam alterius vicinantis corporis, si locis asscribendæ sunt causæ. Tertio dictæ respondentes aiunt, multas fieri periculosas passiones, quæ non patientis cordis habeant causas. non enim vbi magna fuerit passio, necessario propriam corporis partem pati accipimus. Quippe cum omnes partes propriæ sint corpori. Alij vero propterea magis falsum dicunt esse, cor ista passione vexari, siquidem eorum testimonio qui hoc asseuerant, si propria pars atque principalis saluti, & ꝓpterea mox pati cœperit, morte præueniat sensum. Vulnerata deniq; cum fuerit statim atque sine vlla mora mors vulneris antecedit effectum. At si multo paruissime fuerit læsa, nihilominus mortem necessario perfecit. Et non similiter cæteris partibus, aut emoritur, aut durescit, aut in paralysim soluitur. Sed his rursum primi respondentes aiunt, quòd vulneratum cor celerius interficiat, siquidem multis ante præcisis partibus vulnus possit accipere, & pomposa, atque coaceruata sanguinis fiat effusio, nec tamen diaphoresis. Quòd autem neque emoritur, neque edurescit, neque paralysi

afficitur,argumentum eſt quidem non omnino cor pati negans,ſed leuiter pati. Si enim cæteris ſimiliter partibus corporis eſt natura cõfectum, iiſdem neceſſario ſimiles ſuſtinet cauſas. Nos vero cum Sorani iudicio totum videmus corpus in ſolutionem laxari:totum neceſſario pati accipimus,& neque valde nobis de præpatienti loco certandum eſt,ne in occulta quæſtione verſemur. Non enim aut ſignificatio, aut curatio ſecundum hæc differenter accipitur,quũ oporteat omnibus corporis partibus adiutoria prolatari. Aliqui denique alios ex corde,alios ex mẽbrana quæ cor circumtegit,aiunt diaphoreſi vexari,& propterea eos qui ex membrana cordis ſoluuntur,adiuncto dolore laborare, qui punctionibus crebris ægrũ afficiat: eos vero qui ex corde,grauedinem ſolam ſuſtinere. Sed his quoq; reſpõdemus,quomodo ſigna ſibi quæ fingunt vera exiſtimantes ſecum,oporteat,ſicuti ſupra diximus, patiẽtibus quibuſq; vicinis atq; continguis cordi aliquando ſtimulantem dolorem, aliquando grauedinem conſequi.

Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui in ſtomacho patiente ſudauerint. Cap. XXXV.

Voniã pleriſq; ſtomachicis adeſt in acceſſione ſudor,atq; articulorum frigus cum paruo pulſu, & animi defectu & pallore,quę omnia ſũt cõmunia cũ cardiacis,horum quoq; diſcretionẽ faciendam exiſtimo. Aſclepiades igitur hęc diſcernẽs ait cardiacos, atq;

eos qui ſtomachi ſupinitate decoquuntur,ita internoſci,quòd in cardiacis omnis pulſus ſit paruiſſimus,atque imbecillus:cordis verò ſaltus maior,& vehemens cum grauedine thoracis,atque ſpiratione præfocabili.In his verò qui ſtomacho patiente deficiunt,atque coaceruant, cæteris arterijs pulſus cordis imbecillus inuenitur, exceptis cæteris accidentib⁹,quæ ſymptomata Græci vocauerunt. Nos vero magnitudinem pulſus in corde fieri cardiacis non inuenimus . quippe quum cor ipſum pati ſit exiſtimabile potius quã verum , grauantur quidem thorace atque præfocabili ſpiramento reſpirant. Quidam ſtomacho patiente cum defectione virium fuerunt depurgati,atque rurſum cardiaci quidam nulla ſpiramenti præfocatione iactantur. Dicendũ itaq; ſtomacho nunc tumente,nunc deficiente in tumore feruorem atque dolorem fieri,ſub his partibus pectoris quę coſtis teguntur,vel ex aduerſo inter palas: aliquando etiam poſt cibum preſſuram . At verò ſi defectione fuerit ſtomachus affectus,fluor ſequitur ſaliuarũ,& humecta calloſitas,& nauſea,vel vomitus liquidorum atque cibi, frigus etiam articulorum.initio enim nunc feruore nunc frigore afficiuntur.In cardiacis verò neq; dolor,neq; poſt cibum grauedo,neq; vomitus eſſe perſpicitur , & torpor frigidus idem atq; æqualis perſeuerat.Dehinc ſudor aliquando cardiacis craſſus excluditur & male redolens,vt ſaniem vel cruorem ſimulet . His vero qui ſtomacho patiuntur,tenuis omnino atque aquatus ſudor inuenitur.Item animi defectio, ſtomacho

incipiente magis accessione fiet : cardiacis verò recedente. At si vero vtreque passiones eodem concurrerint tempore,obscuratur discretionis fides, sed nihil curatio impeditur. Si quidem iisdem adiutorijs curentur. Item in cholericis & tetanicis vel tumentibus,aut matrice præfocatis, plurimus sequitur sudor, adiuncto frigido torpore, qui ita discernitur, quum singularum passionum fuerit consideratio perspecta. In alia enim vomitum : in alia colla inclinari: In alia matricem tumere : in alia tumorem vehementem esse necesse est. At si nihil ex antecedentibus causis, quæ passionem facere valent, fuerit repertum,si tamen præsens atq; prouocata corporis solutio, que cardiacam designet, certo inesse passionem dicimus, nec satis necessarium, vnde illa solutio venerit,inuenire.Non enim curatio pro differentia antecedentium causarum mutanda accipitur. Vocatur autem secundum aliquos quædam passio etiam cardimona. quam Græci cardiogmon vocauerunt.Quam necessario sequitur dolor oris ventris, quem plurimi idiotæ cordis dolorem vocauerunt. Generaliter autem cardiaca passio est solutionis, atque vna acutarum & vehementium passionum.Sed aliquando huic miscentur quædam stricturæ accidentia,vt tensio, vel tumor partium mediarum quæ non speciali concursu,ac significatione sint cardiacis ascribenda.

Quomodo diſcernimus cardiacos ab his, qui proſpero ſudore liberãtur, quẽ Græci criticum vocant. Cap. XXXVI.

Vomodo etiam proſperi ſudores quos Græci criticos vocant, hábent quiddam circa viſum ſimilitudinis cum cardiacis, ob ipſam redundãtiam, quippe in ſolutionem vehementium, vel continuarum febriũ ſalutari motu venientes, vtile duximus eorum ponere diſcretionem. Multi etenim imperiti medici proſperos, atque mediocres ſudores conſtringentes, morboſa ęgrotantibus reddiderunt corpora diaphoreticos adiuuãtes, cauſa mortis extiterunt. Quare eorum differentiam neceſſario ducimus ordinandam, quæ varia ratione colligitur. Nam primo ex præteritis, dehinc ex genere paſſionũ, & magnitudine, & temporibus, & ſudoris ipſi9 ordine, & quantitate, & qualitate ſignificatio firmatur. Ex præteritis inquã quum conſideramus vtrum ſigna futuri ſudoris diaphoretici, an ſalutaris præceſſerint. Ex genere paſſionum, quum qualitatem attendimus paſſionis. ſi enim ſolutio ineſt, ſudor etiam inutilis ac diaphoreticus eſſe monſtratur: ſin vero ſtrictura ineſt, attendenda magnitudo. Parua enim paſſio diaphoreſim pati non poteſt. Si autẽ magna fuerit, attendendum tempus. in ſtatu enim totius paſſionis, atq; temporalis acceſſionis, vel limpida dimiſſione criticus magis ſudor oſtenditur. In initio autem vel augmento pernicioſus. Ex ordine inquã ſudoris ipſius. æqualis enim bonus, inæqualis mal9 ſudor iudicatur. Ex quãtitate ſignum accipimus

moderationem conſiderantes,modicus enim ſudor bonus,immodicus malus accipitur. Sed deniq; ſudantes exceſſa moderatione, diaphoreſin incurrerunt.Ex qualitate autem ſignificationem accipimus cum tactus iudicium adhibemus. Salutaris enim ſudor calidus,tenuis, & non male redolens probatur.Pernicioſus autem ſudor,frigidus & ſuccidus, & male redolens atq; loturæ carnis ſimilis inuenitur.Dehinc ex præſentibus atq; concurrentibus ſignis confirmanda ſignificatio.Nam diaphoreticis magis paruus atq; creber & imbecillis & inanis pulſus inuenitur,thorax etiam grauatus cum reſpiratione frequenti, & iactatione,ac deſponſione animi,vocis etiam tenuitate,atteſtante pallore. Recte autem ſudãtibus pulſus erectior,reſpiratio facilior,ac leuior efficitur,&in ſomno prona delectatio,&omniũ aduerſorum minutio cum animi atque corporis releuatione.

Quomodo curãdi ſũt cardiaci Cap.XXXVII.

Ehinc cardiacorum ordinamus curationem,(Deridendi etenim ſunt qui hoc paſſionis genus incurabile iudicantes reliquerunt.)Multos enim omnes medici iuxta ſententiam Sorani liberari videmus.liuore nanq; commoti,argumẽtatione turpi,aiunt quidam eos liberari, non qui ſint, ſed videantur eſſe cardiaci. Quapropter Sorani nos iudicium ſeruantes, iacere facimus locis refrigerantibus, atq; vmbroſis,& obſcuris, vt ſunt plerunque hypogea vel ſpeluncoſa, atq; ad aquiloniam partem concluſa, vel certè ſolis tactu difficilia. ſemper enim

atque magis in ista passione solem præcauendũ accipimus. Et propterea vehementię eius ingressum, si qua ex parte venerit, prohibemus. Conuenit etiam neque maiora loca esse: solubilibus enim plurimus aër esse perspicitur. sed neque satis breuia: sunt enim præfocabilia, & quæ facile feruorem ex ingressu hominum concipiant, quos naturalis spiratio aerem accipere, atq; reddere anhelitus raptu necessario cogit. Denique si non fuerit naturaliter frigidus locus, hunc affectabimus, specularia detrahentes, nisi sol obstiterit, aut aeris inęqualitas. adiungitur frigori inducto purgatior aër, ingrediens locum, qui sua nouitate ac miti accessu reficiat ægrotãtem, flabellis etiam latenter aërem frigerandum dicimus, aqua frigida aspergentes solum, & ea quæ influxione sui, quam Græci aporrheam vocant, spirationem facilem ęgrotantibus facere valent, circum proijci iubemus, quæ tamen sine vllo percussu atque odore graui valeãt aërem facere cõstrictiuum, vt vitis folia, aut myrti, aut quercus & pini atque lentisci, & mali punici, vel rosæ, atque his similium. Sic enim corporis fluor aëris occurrentis afflatu densatus prohibetur. Decocto denique supra dictarum materiarum liquore, frigido tamen, terram perfundimus: cooperimenta pręterea, atque stramenta tenera & tritiora probamus. etenim noua vaporatione sui corpora resoluunt. Generaliter autem ipsa lecti concubatio neque dura, siquidem vigilias faciat, neque satis mollis, vt est floccorum, vel leuium plumarum, erit procuranda. Etenim re-

cessu facili corpori cedens vtrique orarum circũleuigat tegmina, que amplexu quodam corpus cingendo vaporationes sui resoluant. Denique etiam quum fuerint molliores, erunt coarctanda straminum velamento, ne facili (vt supra diximus) recessu concaua faciat stramina. Lecti etiam latitudo atque spatium tãtum probatur, quantum sufficiat ægro, alterna conuersatione alterius loci frigus accipere, ac desertum vapore carere, quo mutua vice semper veluti noua repetendo, frigida inueniat, vt sine vlla lectorũ mutatione, in eodem lecto mutatio fieri videatur. In altera enim parte ægro constituto, alterã sternere poterimus, quippe cum sæpe translati ægrotãtes ex lecto ad lectum senserint defectionem, atque paruo motu asperata passionis fuerit magnitudo. Tunc amplexu, atque ligatione paulo tenaci vtemur articulorum, iubentes eos quiescere, non solum corporis officio, sed si fieri poterit, etiam cura animorum, lecto mutato ad grabata ægros transferendo. augetur enim solutio meatu quolibet. Multum denique sanguine fluentibus prodesse immobilitas valuit. In statu autem accessionis fouẽdum dicimus caput oleo frigido, atq; hispano recenti adhibito, etiam æquali motu aëris accommodato, densantur enim corpora aëris motu percussa, atque plurimus sudor, non solum cedentis aëris, verum etiam irruentis tanquam repercussus abstinetur. Vtendum etiam spongijs teneris ex aqua frigida expressis, quibus ora atque colla ægrotantes circuntegentibus virium resumptionem

faciamus, temporum interuallis innouãtes. Tũc to tum etiam pectus atq; oris partes, eodẽ modo percurramus frigidæ infundentes spongias, admiscentes etiam aceti quiddam ac iugiter mutantes, ne perseueratione tactus ex vapore tepescant, & amisso frigore nõ valeant facere densitatem. Aliquãdo etiã linteola tenuia tingentes similiter aut succo plantaginis, aut polygonij, aut portulacæ, aut herbæ pulicariæ, vel semper viuẽtis, aut myrti, aut rubi comę, aut rosarũ, vel mali punici decoctionibus, aut hypocistidis herbæ, aut acaciæ resolutæ ex posca aut oleo hispano, vel lentiscino, pectori atque ori ventris apponimus. At si sudorum perseuerauerit fluor, probandam etiã aspergine quæ suo frigore ac propria virtute, vel obstrusione constringat, iudicamus: cuius frigerantia, atq; obtrudentia tactu, & densantia sunt hæc, terra samia & cimolia: frigerantia verò, rosa arida contusa, atq; creta. In ista etiam alumen scissum, plumbum exustum, atq; lotum gypsum, atq; mala punica, œnãthe, acantha ęgyptia, quam nos latinè spinam ęgyptiam dicere poterimus. Hæc singula commixta, atq; corpori aspersa per linteolum rarum, sudantib⁹ locis, vel omnib⁹ locis prodesse probãtur. Oportet autem hæc singula diligenter conteri, atque ad summã tenuitatẽ deduci, vt patientibus irruentia in ijs ingressu quodam vehementem faciant constrictionem, & nulla corpus asperitate afficiant, qua possit æger aliter inquietari. Hinc nanq; cõmotus Thessalus vnus è principib⁹ nostris eorum vsum iudicauit cohibẽdum. Etenim recte quoq; valentib⁹ (inquit) parua cuiusquam

aſperitas contagio vigilias facere ſolet, ſtramentis irruens, terga iacentium, vel alias corporis partes laceſſendo inquietat. Eſt autem poſſibile ex ſupra dictis, & oleo hiſpano, aut alio ſimilis virtutis vnctionem facere conſtrictiuã non irrationabiliter. Nanque plurimi medici ad retinendos ſudores mannam thuris oui alboribus conterentes ita vt craſſitudinem mellis ſimilarent, tota corpora perunxerunt. retenta etenim, vt ita dixerim, his virtutibus corporis ſuperficie, neceſſario ſolutio conſtringetur. Probamus etiam cataplaſmata eiuſdem virtutis, ſed alia ſimplicia, alia ex ſimplicibus compoſita, vel variata: pro magnitudine etenim paſſionis extẽdi, atque minui virtutes medicaminum debent, ex quibus ſunt hæc: Palmulæ nucales quas cariotas appellant, tritę cum oleo hiſpano, aut myrteo, aut lentiſcino, aut melino, aut roſeo aſperſo, admotóq;, vel polenta, præterea & palmulæ ſæpe vino infuſæ, aut aceto, aut poſca vehementius profuerunt. Vtemur etiam præinfuſis Thebaicis palmulis & malis cydonijs elixis ſingularibus, vel admixto amylo diligenter contrito, atque creto, cogente paſſione, etiam galla tuſa, atque creta admiſcenda erit, vel acacia, vel alumen & hypociſtidis ſuccus, aut rhus ſyriacus, cataplaſmatibus alijs ſimillimę virtutis, vt palmulis, & malis contritis ſingularibus, vel cum altero ex his, vel vitis folijs, atque amylum, & rubus, quam Græci baton appellant, virgultis contuſis, & contritis, Myrto etiam, & polygonio, & ſemper viua herba, quam aizon vocant, & plantagine, & roſa, & vua lupina, & portulaca, & intybo, cum

polenta, vel palmulis, & pane. Horū singula apponenda sunt pectori ægrotantis, & præcordijs, ac frequentissime mutanda, quò frigida perseuerent, atque extenta medeantur. Possunt etiam rhus Syriaci sextarijs quatuor infusi die atq; nocte in aquę sextarijs viginti decoqui, donec quarta liquoris remaneat, atque ita colandus ac rursum coquendus vncijs duabus donec coagulata omnia fiant, inductibiliaque digitis conuoluta, nullam corpori infectionem dimittant, vt vnam vel eādem qualitatem sufficiant. Similiter enim imposita constringunt fluida, atque laxata corpora, & stomachi vigorem repræsentant. At si tumor aliquis in præcordijs fuerit, nō sine præcautione erit cataplasmatib9 localibus vtēdum: supra dictis deniq; erit panis admiscendus, quo nimietas constrictiuæ virtutis temperetur. At si plurimus fuerit tumor, adhibendū simplicis pollinis cataplasma siue panis infusi, quod Græci omen lysin vocant, ijsdem scilicet locis, sed neque calidum, ne corpus prouocet in sudorem. Nos denique iuxta Sorani iudicium præcordijs imponere hoc cataplasmatis genus solemus. Palmulas, quas Græci patetos vocant, conterentes cum melle leuiter præcocto, asperso lini semine, atque contrito ita, vt qualitatem faciat inductibilem, & vt sæpe diximus quæ attrectata manibus nihil de se inquinamenti dimittat Græci denique amolynton vocauerunt. Tunc linteolo illitum apponimus medicamen. Vtimur etiā pane cum palmulis, atque secundum pectus vel thoracem prioribus, & à tergo partibus aliqua ex supra dictis apponimus. Potum dabimus fri-

gidum paruum, atque paulatim, ne liquoris multitudine corpus irrigatum laxetur, sed magis tactu frigidæ qualitatis densetur. Tempus autem cibandi si adiūcta febricula diaphoresi fuerit, erit ex feruore corporis accipiendum, sicut primo libro de febribus scribentes docuimus. At si sine febribus fuerit passio, ex pulsu signum accipere poterimus, cum leuiter erectum senserimus, atque alia concurrentia fuerint leuigata, etenim nunquam ægros nutrire potest accessionis tempore quicquam datum. quippe cum magis opprimat, atque anxiū faciat ægrotātem. Quapropter affectandum artis industria alijs ex rebus vires vsque ad dimissionis tempus seruare, & ita cibo nutrire. Vtimur nanque odoramentis. Hæc enim sensim quodam nutrimento reficiunt, ac resumunt latentem adiectionem corporis facientia, & cum quadam cōstrictione ac densitate, denique neq; simpliciter, aut indiscrete omnibus debemus bene olentibus vti odoramentis, aut omnibus acrioribus. alia etenim percutiunt, alia diaphoresim prouocant in fluorem. Sit igitur polenta infusa, atqua panis assus aceto infusus, vel mala cydonia, aut myrta & his similia. Hæc enim defectu extinctam corporis fortitudinem retinent, sicut ratio probat, atq; Democriti dilatæ mortis exemplum fama vulgatum. Vtendum etiam mulso bene decocto ne ventrem fluidum faciat. Oportet nanq; trib⁹ sextarijs, etiam tres vncias mellis admiscere, & ad tertiam decoquere partem, & exinde singulos dare cyathos bibendos. Sic enim cor-

poris seruabimus vires, vsq; ad cibi tempus. Aliquando etiam pyra concoquenda duracina, quæ crustumina vocant, vel cydonia mala: cum nondum audemus quicquam de vino dando tentare his vtemur, quæ leniora proculdubio probantur. Erit enim suaue, atq; stomachum reficiens, & constringens supra dictum mulsum, tunc cũ cibandi tempus venerit, quod plurima cum cautione erit apprehendendum. siquidem plerisque ex initio accessionis febrium sudores concurrãt. plerisque etiam in statu, aut declinatione. Cum itaque inhumectum atque siccum fuerit corpus, erit præcurandum vnctione olei frigidi, lentiscini, aut hispani, ora etiã fouenda aqua frigida ex spongia, singulis partibus attrectatione. Tunc collutione oris aqua frigida dentiũ limus detergend9. Dandus cibus simplex, sed aliquantulum coagulat9, ac frigidus, ne statim sudorem corpori moueat adiectus. Sit autem eius materia panis ex aqua frigida diligenter elutus, vt sui careat difficultate. Itémque oryza & alica ex aqua frigida, vel suauitatis causa quiddam decocti mellis admixtum. Pultes etiam non oleatæ, oua hapala. At si vires minime fuerint reparatæ, febribus declinantibus, vt totius passionis minui magnitudinẽ demonstrent varius est dãdus cibus, vt cum prædictis demus aliquid pomorum, vt pyra duracina, & cætera quæ stringere valent, & vini similitudinem seruant. Sed hæc nunc cocta, nũc syncera dare debemus, mala etiam cydonia atq; ea quæ orbiculata vocãt, & mespila, & paleales vuas vel pensiles, quæ iãdudũ fuerint siccatæ, & damascena, carnis etiã

quiddã sed neq; indigestibilis, neq; difficilis, neq; pinguis neq; bromosæ, sed eius quæ sit & digestione facilis & corporis densabilis, ac nutribilis, & sufficiens leuamento fortitudinis extinctæ, vt sunt pulli colũbarum, vel gallinæ pastę, assę, perdices, attagenes: quorũ omnium pectora magis offerenda, & horũ interius, cocta ac tenuiter accurata ex oleo & aqua, & anetho, & sale. Facile enim corrumpunt curiosæ, atq; grauabilis conditurae. Item si friabilis fuerit caro assata, tanquã cornea efficitur. Quapropter si quisq̃ delectatiõe affectus accurari voluerit, erit primo coquenda, tunc assanda. dandi etiam porcini pedes, ora, auriculæ, & summitates articulorum: dandum etiã cerebrum & vulua. dehinc hœdina caro, vel mollium caprearum, vel syluestrium caprarum, aut aprorum clunes, quas Græci ψόιας vocant. Itẽ ex mari mullos, squillas, banchos, acus, labraces. At si fastidiosi fuerint ægrotantes, damus spõdylos & cõchylia, buccina, peloridas. Si hæc omnia fastidio erunt, dabimus ostrea, & echinos. Itẽ olerum intuba, plantaginem, asparagos. si neque ita vires surrexerint tanq̃ in cõtinuationẽ humaniorẽ indulgentiam pro dedignatione passionis accipiẽtes, ad vini dationẽ descẽdimus, quod ita summũ generaliter probamus, vt albũ, atq; non confusum, & subausterũ & medij temporis eligamus, qualia sæpe ita vina probantur, quæ surrentina dicũtur, vel falerna, & tripolina, vel albana quæ in Italia nata probantur. Item græca, chia, & lesbia. At si febres tenuerint corpus, leuiora, atque tenuiora offerenda erunt vina, vt sunt in Italia sabina, & tyburtina, & gentiliter

Surrentina appellata, vel in Asia trifolina. At si febres nihil obstiterint, erit melius surrentinũ, vel trifolinum, atque albanum. Si vehementer corpus in solutionem disiici viderimus, ex frigido torpore vexari sine vlla febricula, dabimus nutribiliora, ac firmiora vina, vt setinũ, & falernum. sunt enim hęc efficacia & quæ facilius omnia quæ de vino speramus, accelerent, sufficientia fortificare, & totam releuare habitudinẽ corporis. Omni etiã parti atq; particulæ sese insertare, & per omnes tenues vias celeri potu percurrere. Alia quoque nutrimenta secum trahere, & inducta corporibus insinuare. Sed hæc cum primum dantur medio cibo sunt offerenda cum alica, vel quolibet simili succo. Aquata etiam atque parua moderatione temperanda, vel certe cum pane dissoluto atque infuso danda. Dehinc paulo plus ac mediocriter mixta cum aqua frigida, ac recenti, vel niuium liquore. Conijciendũ etiam vt mediocriter cibum demus, sed per interualla frequentius, præsentientes iam fuisse digesta prædata: quapropter melius erit paulatim atque frequenter offerre, quàm semel ægrũ nutriendo grauare. Multi etenim largioribus cibis oppressi, refracti sũt potius quàm resumpti. Nã sicut parua scintilla plurima coaceruatione lignorum opprimitur, vel lucernæ flammã accersens, olei multa infusione frustratur, parua autem adiectione, atque sumptione recrescit, & rursum ardescit. Non aliter corporis virtus insumpta ex immodicis nutrimẽtis oppressa mortis dabit effectum. Signa autem detrahendi vi-

ni hæc sunt. Primo torpor atque stupor corporis infractus, pulsus erectior, sudoris quoque fluor primo non frigidus, dehinc abstinetur somnus insequens, & ad omnia quæq; facilis ægrotantis arrisio. Tunc denique oportet non densè atque semel vinum detrahere, sed paulatim subducere, & magis si febres nullæ fuerint repertæ. At si post sudoris abstinentiam, febrium fuerint accessiones subsequutæ, & ægrotantes sufficienter resumptos senserimus, omnino vinum extemplo detrahim⁹. Sin vero adhuc imbecillos viribus viderimus, dabimus vinum moderatione cautissima. At si forte cibum reiectauerint, debilitate stomachi concurrente, constrictiuis medicaminibus vtemur, non solum anterioribus partibus, sed etiam posterioribus pectoris apponẽtes, addita articulorum ligatione, & appositione cucurbitæ, multa flamma subiecta, quæ infigenda erit ori ventris, atque interdum à tergo, nunc ante cibum, nũc post cibum. Qui quidem frequenter ac pene continue erit offerendus. At si in toto non tenuerint cum vino accipientes, tunc ex aceto dabimus quicquam. Si neque ita, rursum ex aqua tentabimus dare. plerique enim ex vino atque aceto sumentes, cum accepta non tenuissent, aqua coniuncta magis cibos tenuerunt. In his vero qui fastidio vexantur, erit tentandum ciborum varietate pugnare. Solent enim veluti tentandi pulmenti causa ex multis parua sumendo vnam facere cibi sumptionem. Affectanda etiam odoramenti resumptio erit, vel nutribilium cataplasmatum atque in-

ductionum appositio. At si omnis spes fuerit absumpta, erit per clysterem cibus iniiciendus, sed neq; ptisanæ, aut cuiusq; labilis qualitatis, quod facile lubrica faciat intestina. Est enim hoc perniciosissimũ in cardiacis, quippe fastidio attestãte ventris fluorem cõmouere. Quapropter erũt hęc ex lenticula adhibenda, & primo paruissima. Tunc vino cũ aqua panis attritus & expressus, sic enim corpori fiet additio, atq; vires resurgũt, & stomachus iamdudũ supinus fortificatur. Altiora constringẽtur. At si omnes partes fuerint solutione laxatæ, similiter hæc omnib9 sunt adhibenda, in illis etiã quæ occulta diaphoresi cõtabescunt. Differentia etenim accidentiũ mutata videtur, genus autem passionis idem manet. Dehinc si profectus quisq; fuerit supra dictorum adiutoriorũ, erit implẽda resumptio vsq; ad perfectionẽ desideratã, sed tunc à lauacro temperãdum, aũt multo tardius adhibendũ. At si febres perseuerauerint, vt in marcorẽ venire ægritudo meditetur, quẽ Gręci marasmon vocant, ad eius curationem descendemus, sicuti libris de febrib9 scribentes docebimus. Hæc est secundũ Soranũ cardiacorum methodica curatio.

Quomodo aliarũ sectarũ principes cardiacos curauerint. Cap. XXXVIII.

ANtiquorũ plurimi cardiacorũ curationẽ tacuerũt, aliqui vero mẽorauerũt, vt Serapiõis, atq; Heraclidis sectatores, & quidã Herophili, itẽ Asclepiades & Themison paruissime quidem, at iisdem deceptionibus implicati. phlebotomãt enim, & clysteres adhibẽt acerri-

mos,& ob calefaciẽdũ articulorũ frigus pannos applicant calidos,& lanas oleo infusas, ac sulfure fumigatas. Terunt etiam oleo veteri ac sycionio cum pipere sulfur & cachry & ammoniaci guttam,& laserpicium cũ bulbis. Cataplasmant preterea ex lasere & bulbis,sympesmatibus vtẽtes,quæ nos aspergines dixerimus, item & calce cum pipere,cibis acribus vtentes, atq; edacibus: alij salsamẽto, & lasere,& per totum diem atq; noctem vino vsq; ad ebrietatẽ replerũt. Alij vero in aquam frigidam ægros deposuerunt. Eudemus Themisonis sectator ait per clysterẽ aquã frigidam inijciendam. Sed hæc omnia grauia,atque execrabilia, & ægrotantibus perniciosa esse perspicimus,etenim phlebotomiam nihil iugulatione differre ratio testatur, quippe cum hæc faciat quæ ipsa nititur passio,mentem disijcere, & corpus in mortem per sudores soluere, ac ad sua primordia reuocare defluxionem,atq; casum virium augere. Quibus deniq; cõmoti eorum successores aiunt esse eos phlebotomãdos qui proni ac decliues in cardiacam sint passionem. Nõ aduertẽtes,quia ipsa quoq; in passionem prona decliuitas nulla re alia corpus affici quàm solutione testatur. Clysteres etiam adhibentes corpora resoluunt, & ob acrimoniam aperiunt,quos vtiles probauerunt. Sed aiunt coaceruatam atq; celerem per superficiem corporis insumptionem retineri cum ad ventrem,vel intestina fuerint cõuersa fluentia. Hoc quidem si more mechanico, ac simili miraculo se facere posse promittunt,vt aperientes ventris interiora, superficiem corporis claudant,erit credibile quod promittunt. Sin

vero,vt in omnibus videmus,ſuperficiem fluentia augeri potius q̃ minui interiorum fluxu, debilitate creſcente cognoſcunt,contrarius procul dubio clyſteris vſus accipitur,atq; fluentium relaxator. Dehinc conſequens non eſt, imò etiam incongruum iudicandum articulos igneis medicaminibus confricare, vt ex alto ad ſemet materiam ducãt: inijcere quoq; inteſtinis acriora,vt illuc concurrens ex articulis materia,atq; ex omni corporis ſuperficie attrahatur rurſum ad altiora corporis conducta, ſimilis erroris eſſe probatur. Eſt igitur melius propria viarum ac natura ſpiramenta ſeruare,& non infracta corporis fortitudine, acutiori atque celeri ſolutioni corpus aptare,feruentia vero & ignea & vrentia ad viſa mentis ſimplicia,quæ appellãt phantaſiam,ſunt frigori atq; torpori congrua. Ad virtutem tamẽ incõgrua, eſt enim ſolutioni accidẽs atq; comes corporis frigid⁹ torpor,qui feruẽtibus rebus aucta paſſiõe neceſſario duplicet.ſeruiũt enĩ dominãtibus appẽdentia.dehinc acria, ſiquidẽ nõ ſint mitigatiua, celeritatẽ paſſionũ acutiorẽ faciunt adiuuãdo.Prohibemus iniectionẽ aquæ frigidæ, ſiquidẽ celerrime calefacta interiorũ feruore adſuuet ſolutionẽ,faciat etiã delectatione quadã vẽtris officiũ prouocari. Nõ aliter & in aquã frigidã deponẽdos ꝓhibemus ægrotos,nõ enim manet lenis atq; mitis cõſtrictio.Itẽ ex ſinapi cataplaſma ꝓhibemus,ſiquidẽ ſit recorporatiuæ virtutis,quã greci μεταςύγκρισιν vocãt, cũ paſſio atq; eius celeritas mitẽ demõſtret atq; exigat curationẽ.Preterea ſinapiſmi acrimonia hortationẽ fieri ſudorũ,nemo eſt qui neſciat.Sicut enĩ ſemp

lachrymā cōmouet oculorū acrioris humectatio collirij,nō aliter supradicta cōtingunt. Itē bulbo rū putamina molliūt,nō cōstringūt.Illa vero quę eorū corpulēta vidētur,recorporatiuę virtutis esse noscūtur.Reprobamus etiā aspergines ex calce atq; fęcibus,& pipere.Hęc eni singula corp9 incēdūt,& in ignis vicē suburūt, & superficiem corporis vulnerāt:quo fiet vt sæpe trāsitū faciant in grauissimos tumores. Nō sunt hæc deniq; ex genere mitiū adiutoriorū.Est etiā iners alliū dare atq; laser,& salsamēta,vel cōmuniter acriores cibos:sunt eni digestione in vētre difficiles,atq; in spiratione corporū tardi,& inflāt.Hæc nūc cōiter omnib9 respōdēda.Etenim Tarētinus Heraclides phlebotomat atq; clysterizat,& calidis,& laxatiuis vtitur cataplasmatibus. Nūc quomodo Asclepiadem adhuc quidam rectè loquutū accipiant,& ea quæ posuit principalia,retractemus.

Vtrum rectè Asclepiades cardiacos curauerit. Cap.XXXIX.

Ic quoq; secūdo libro celerū,vel acutarū passionū prouidēs ne qua sit in corpore cruditas, clysteres adhibet operātissimos,ob trāsuersionē faciendā.Primo nesci9 quæ sit opans in cardiacis causa,& tāq̄ Herophil9 sectator îdigestionē,atq; corruptionē intuendā existimās.Secū do ignarus quia post antecedentē diē esse in cor porib9 indigestio potest.At vero cardiacorū passio frequēter quinta,vel sexta die emergere perspicit. Tertio est grauis,atq; noxia clysteris iniectio,nō solū solutione loborātibus celeri,sed etiam in strictura affectis.siquidem cōmoueat atq;

turborem corporis efficiat, quando fuerit operosior ac frequens, vt Asclepiades iubet. in diaphoreticis vero interfici liuor esse probatur. Ipse denique Asclepiades de peripneumonicis scribens, confitetur noxios esse clysteres, dicens: clysterũ genus non in peripneumonicis solum noxium, sed in omnibus etiam sine febre passionibus insidiosum, atq; vexabile corporum, eorum vsum iu dicamus. Item specialiter indicans iniectionum vexatione eas corporum solutiones augeri, atque iactationes, & sitim vehementem. siquidem sint inquit, virium captrices. item clysterum vexationem etiam in pleuriticis demonstrauit. Similiter & in phreniticis tanquam interfectricem metuit ventris turbatam solutionem, quorum debuit memor neq; in cardiacis clysteres adhibere. Alios enim plurima stercorum grauatiõe oppressos, & propterea sudãtes salutare est releuare clystere ad mentis alienitatem detrahendam, sed hoc simplici atq; miti vsu clysteris, quos ita affectos nõ dicimus esse cardiacos. Item post iniectionẽ adhibet cataplasma sinistrę mamillæ constrictiuę virtutis, sed corpus ob excludẽdum frigidum torporem calefaciẽdum probat vnctionibus olei veteris, ac defricandum manibus calidis, & pannis circumtegenda loca, ex quibus calefactiones atque vnctiones superioribus dictis excludendas asseruimus. Constrictiua vero cataplasmata non solũ sinistræ mamillæ erunt apponenda, sed omni pectori, atq; præcordijs. Erat autem Asclepiadi consonans approbanti tumorem in corde con stitutum, similiter laxatiua cataplasmata eidem adhibere, dehinc est incongruum, atq; non conse-

quens affectare per clysterem è corde aliquid trahere, & constrictiuis cataplasmatibus è superficie corporis materiam ad id quod patitur reuocare, vt stricturam quam esse in tumore cordis aduerterat, duplicare videatur. iubet etiam dari vinum noctibus, diurnis, atque iugiter, sed id vinum cui salem miscuerimus, & appellauit tethalassomenon. Cito enī inquit currit, ac labitꝰ, & ad omnia corporis membra perueniet. Cibum dat betam cū lenticula, & appellauit seutlophacen, vel lenticulā cum ptisana, aut oryza, aut alica vel aliqua ex maritimis, & quid vltra inquit, ea nos dare conuenit, quæ ægri fuerint voluntati gratissima. Probat autem vinum dandum post cibum: siquidē solum facile penetret ac pertranseat corpora, non aliter q̄ si sine vlla fæce per liquatoria fundatur, quorum cauernæ, nullis obstantibus, facile accipiunt, atque reddunt accepta. At si post cibum (inquit) datum fuerit, manebit: non aliter q̄ si cum fęce, vt supra dictū est, in liquatoria fundātur. iubet etiam meracum mixtum dari. Hac enī ratione (inquit) exustæ viæ tanq̄ ex igni cōductę sudorem retinendo constringunt. Est nunc iners & inertiæ plenum tota die atque nocte vinū dare, & cibo nutrire. Plurima enim adiectiōe nutrimenti vires opprimi necesse est. Item ptisana ventrem commouet, in fluorem lapsum, suæ faciens qualitatis: contraria denique lenticulæ qualitati probatur. Vinum quoque incongruum, atque intemporale, & immodicum probatur. Incōgruum, siquidem sit salsum, quod appellauit tethalassomenon, & propterea ventrem soluat, & ex omni corporis parte vires deponat, sit præterea

inflabile, atq; virium vexabile non solum ægrotãtibus, sed etiã sanis hoĩbus. Forsitan hoc & feruens dederit. Tacuit enim frigidum dãdum, culpans deniq; libris, quos de lue conscripsit, Cleophanti sectatores vinum frigidum dãtes. immodicum diximus, siquidem plurimum det atque extentum, & meracum temperamento quęrit, cum etiam sani quanto plus biberimus, tanto plurimum sudoris effundimus. Intemporaliter autem: siquidem ante declinationem dandum iusserit. Est preterea ridiculum, quòd post cibum dandum vinum propterea dicat, ne citius curans corpora pertranseat, probans econtrario salsum dandum quo citius corpora penetret, ac suos effectus exhibeat. Hic est ille Asclepiades frigidans, atque calefaciens, exantlans atque replens, & contrarijs semper vtens rebus, in his passionibus.

Vtrum rectè Themison cardiacos curauerit. Caput XL.

Themison vero quædam rectè dixisse perspicitur ob cardiacorum curationem, quædam praue. vino nanque cum amylo trito cum bulbis & ammoniaci gutta cũ vino & oui albore & pipere trito cum sinapi corpora defricanda existimat. Dat etiam cibo alleum cum pipere, dehinc in scaphulam deponi iubet ægrotantes, quæ sit aqua plena calida. Item post cibũ adhibet gestationem, siquidẽ sint, inquit, imbecilla, ac debilia nimium corporis officia, & indigeant hoc adiutorio, quo parti etiam caro commoueatur, sed promota substãtia, hoc est spiritu, hoc

est nutrimento, ex quibus concreta perspicitur. Quæ omnia facere valet gestatio, omni corpori suffundens materiam. Mox deniq; inquit alleuatos, atq; magnitudinem accipientes pulsus inuenimus. Sed hæc Asclepiadis nullis sunt adiungenda. demonstrauimus enim feruentium medicaminum fricamenta esse necessario noxia, & sinapi. Tentat etiam inflabiles cibos, & quanquã hæc sint omnibus celeribus atq; acutis passionibus inimica, multo tamen vehementius cardiacis. Gestatio vero & incongrua & intemporalis esse probatur. Incongrua inq̃, siquidem sit laxatiua, omnis etenim motus viarum efficit raritatẽ. Intemporalis autem, siquidem post cibum fieri iubeatur. Etenim si sanos post cibum vexat motio, non permittens naturæ quadam requie ac tacito motu ad suos effectus accepta perducere, quid sperare de ægris ac solutione loborantibus poterimus? Pulsus vero post gestationem erigitur cardiacorum, nõ ob resumptionẽ virium, sed ob turbationem corporis motu conceptam, ex qua magis adiuuari passionem dissolutione corporis iudicamus. Hic ratio celerum cum febricula passionũ curationis terminatur. Nunc transeundum ad eos qui sine febribus esse noscuntur.

Libri Secundi finis.

CAPITA LIBRI TERTII.

CAELII AVRELIANI METHODICI SICCENsis Oxeon Liber Tertius.

De Synanche. Caput I.

Elerum cũ febricula passionum curationem præscriptis tradidim⁹ libris, nunc autem earum quæ sine febribus esse noscuntur ordinabim⁹, quo cunctarum perfecta distĩctio cõpleatur. initium nanq; à synanchica passionẽ sumem⁹, quæ nomẽ à suspẽdij similitudine habet ꝙ non aliter q̃ laqueus præfocans interficiat, nã græci Anchonas suspendia vocauerũt: siue quòd spiritũ continendo spirationẽ neget, græci enim συνέχειν continere appellãt. Alij vero etiam Cynanchen, vel lycanchen hanc passionem vocauerunt, siquidem frequenter hæc animalia afficit. Nam canes cynas, lupos lycos vocauerunt, quorum quoq; similes voces siue vlulatus in synanchica passione constituti, cum præfocari cœperint, emittunt. Synanches igitur alia est sine manifesto indicio, alia cum visibili atq; manifesto: & alia intra oris spatium, alia exterius, alia ex vtroque hoc, exteriore atque interiore: parte dextra vel sinistra, aut in vtraque. denique quidam specialem discretionem etiam nominibus posue runt, vt Valens physicus libro tertio curationũ. Eam igitur quæ sine manifesto tumore est, sine nomine reliquerunt. Eam vero quæ cum mani-

festo, si in vtraq; (aiunt) parte interiorũ fuerit, cynanchen vocandam, siquidem faciat difficultatẽ spirationis, atq; oculorum prominentiam, & linguam procidentem tanquam canibus auidis sæpe contingit, cũ ea quæ minime transuorare possunt, admonente natura auiditate impauida minas contemnentes inuadunt, quæ sæpe faucibus inhærentia atq; ancipiti retentione tardata, neq; percipere, neq; reddere valuerũt. Eã vero, quæ in altera fuerit parte, paracynãchen vocauerũt. Itẽ in exterioribus, atq; vtraq; parte tumore constituto hyanchen appellauerũt, siquidẽ suum colla his sępissime inflationibus afficiantur, quos græce hyas appellãt. At si interius atq; exteri9 & in vtraq; parte fuerit tumor, tunc proprio nomine synãchen memorant nũcupandã. At si in altera fuerit parte, parasynanchen. Nihil autem refert speciales differẽtias proprietate nominum separare. Antecedentes causæ quibus hæc sufficitur passio aliquę sunt occultę, aliquæ manifestæ, atq; cæteris quoque communes passionibus, maxime tamen conabiles atq; laboriosi vomitus, plus etiam si post cibum iam corruptum: Item vinolentia, vel niuis potatio, aut exclamatio vehemens, atq; eodem modo perseuerans, quam græci monotonon vocant. Item Catarrhus & acriores cibi præter consuetudinem accepti, item feruẽtia, atque ignita medicamina pota, vel purgatio per helleborum prouocata, quibusdam etiam fœminis menstrualis retentio purgationis. Afficiuntur autem hac passione magis viri quàm mulieres, quorũ plus ætatis mediæ & iuuenes, quàm pueri atque senes. Hanc diffiniens Asclepiades pas-

ſionem ſecundo libro explanatorio aphoriſmorū Hippocratis ſynanche, inquit, eſt humoris fluor, ſiue humectatio fauciū, vel ſummitatis ipſarum ſæpiſſime ex capite accidens, ſed hoc peccanter diffiniūt. Omnis enim humoris fluor quē rheumatiſmum vocant, multi liquoris eſt lapſus, ſiue egeſtio. In ſynanchicis verò tumor videtur, & non, vt ſupra diximus; humoris plurimi egeſtiões, niſi hoc aliquãdo ex preſſura venerit. Nos vero iuxta Sorani ſententiam ſynanchen dicimus difficultatem tranſuorandi, atque præfocationem acutam ob vehementiam tumoris faucium, ſiue in locis quibus nutrimenta tranſuorauimus. Adiecta eſt autem tranſuorandi difficultati præfocatio celerrima, ſiue acuta, ad diſcretionem tumoris tonſillarum ſiue vuæ. Vbi enim ſynanche fuerit, etiam tumor neceſſario locorum ſupradictorum conſequetur, ſed non illico, vbi tumor fuerit eorundem, etiam ſynanche nuncupatur. ſiquidē qui mediocri difficultate fuerint trãſuorandi impediti, nondum ſynanchici videntur. Hæc enim in magno tumore paſſio intelligitur habere ſubſtantiam. Item ad diſcretionem præfocationis illatæ per laqueum. Eſt enim ipſa quoque acutiſſima, atque celerrima præfocatio, ſed non ex tumore deſcendens.

Quæ conſequantur ſynanchicos. Cap. II.

Equitur autem eos qui iam paſſione tentantur querela ſine vlla ratione, atq; difficilis mot⁹ colli, & gutturis. Item ſaliuatio plurima prȩter tumorem, & ſubdolens faucium ſenſus, cum aſperitate ſenſibili. Itē difficultas tranſ

uorandi liquoris soliti saliuarũ more collecti, tũc spirationis velut impedimentum tanq̃ obstantis crassioris humoris. Surgente vero ac crescẽte passione sic vt manifesto tumore fuerit rubẽs facta, videbitur tumor faucium, atque vuę, & supra linguam partium, & summitatis gutturis, cum difficultate transuorationis omniũ acceptorũ. Præfocatio etiam pro tumoris modo, spirationis difficultas, & nausearum prouocatio. Dehinc sicca tensio si quis os ægrotantis aperuerit, & digito linguam oppresserit, inuenitur. Crescẽte vehemẽtius passione, omnium tumor efficitur, colli atq; vultus, & humoris crassioris, ac saliuarum fluor, oculi prominentes, sanguinolẽti, & venarum extentio. At si peius increuerit, linguæ vltra dentes ad exteriora prolapsio, ariditas siue siccitas faucium, articulorum gelidus torpor, pulsus celer, densus, iacẽdi difficultas, & magis in supino schemate, vel in latere, frequẽs etiam sedendi cupiditas, item loquutio non articulata, sed confusa, atque cum dolore. At si in exitium passio cœperit ferri, liuor vult⁹, vocis amputatio, gutturis atq; pectoris stridor, & recursio, siue recursus poti liquoris, pulsus defectio, quã græci ἀσφυγμίαν vocãt, & quibusdã caninus vocis sonit⁹, quibusdã oris spumatio. Tũc etiã necessario mortis effectus. At si sine manifesto tumore fuerit passio, sequit colloru tenuitas, cũ extentione atq; subrectione inflexibili. Itẽ vult⁹, oculorũ cauitas, frontis extẽtio, color plũbeus, spirationis difficultas plurima, nullo, vt supra dixim⁹, manifesto tumore, siue inflatione aliqua apparẽte, neq; in externis partibus, hebetudo plurima, atq; imbecillitas ægrotantis,

& celerrimus,vel acutus cũ præfocatione mortis effectus. At si circũ colla se ignis acer infuderit, siue in pectore apparuerit,& fuerit perseuerans, frequẽtissime bonũ portẽdit,siquidẽ ascensus tu moris ex alto ad superficiẽ venire videatur.At si sine vlla ratione adiutorij cuiusq̃ medicinalis be neficij repente nõ apparet,salutẽ negabit.descẽ sus enim à superficie corporis ad altiora mon stratur.At si forte nõ secũdo irruens, vel ex alto acceptus ad superficiẽ fuerit ignis acer,sed ante cedens passionẽ,aut eidẽ cõcurrens,omnia mala significat.Humor autẽ plurimus, siue saliuarum fluor in crassitudinẽ coactus si in statu apparue rit,mala ostẽdit.Post statum vero passionis,salu taria pollicetur. Aliàs enim plurimã præfocatio nẽ significat,aliàs corporis laxamentũ,in quibus dam etiã tantũ tumor increscit,vt stricturã faci at in faucibus atq; gutture,& mento.Est autem passio stricturæ acuta,atq; celeris,& vehemẽs,& sæpissime continua,aliquando intercapedinata.

Quomodo curandi sunt synanchici.

Caput III.

Portet in passione cõstitutos,iacere loco lucido,atq; moderatæ amplitu dinis,nullo etiã odore corrupto,ca lido.Est huiusmodi laxatiuus aer,& qui primus tumẽtibus partibus mi sceatur,iacendi schema esse supinũ cõuenit,pau lo leuatius capite collocato, firma atq; immobili positiõe,vel qua se magis releuari ægrotantes di xerint.Omnis enĩ motus dolidus est tumore op pressis.lanis etiã mundis ac mollibus & nõ infe ctis, dulci atq; calido oleo ĩfusis colla protegẽda

cũ thorace, adhibita articulorũ blãda fricatione. Trãsmittitur enim naturalis vaporis laxamẽtũ, etiã ad illas partes quæ patiũtur. Adhibẽda quoq; requies & abstinẽtia vsq; ad primã diatriton cũ gargarismate laxatiuo, cuius species siue materias paulo pòst subijciemus. Adhibẽda etiã fomẽtatio olei dulcis calidi, & apponendæ exterioribus partibus vesicæ oleo dulci calido semiplenæ. Adhibenda etiã phlebotomia si vehementer passio coegerit, intra diatriton. Etenim indiget repentina sanguinis detractione, ob celerrimũ laxamentũ. Si autem minus necessitas impulerit, in ipsa diatrito, vel durantibus viribus etiam post ipsam phlebotomia poterit adhiberi, si tunc necessitas emerserit faciendi. Cuius facti rationẽ de specialibus adiutorijs scribentes docebimus. Igitur ĩtra diatriton phlebotomato erit post detractionem sanguinis caput fouendum, atq; collum oleo calido, & ex eodem auribus quiddam immittendum, tunc gargarizandum. Potum dabimus aquam calidam, vel mulsum, & non coaceruatim, sed paulatim, ne transuoratione graui ac percussu tumentia indignentur. At si in ipsa diatrito flebotomiã adhibuerimus, oportet post detractionem factam circũ vngere corpus ægrotãtis oleo dulci, atq; calido, & faciẽ aqua calida mediocriter fouere. Tũc sorbilẽ cibum dare, sed omnino tenuẽ, vel fluidum, vel panẽ ex mulso tinctũ. At si transuoratio fuerit difficilis, qua obsistente nõ percipiãt ægrotãtes accepta, erit sufficiens viribus fulciendis mulsum guttatim faucibus infusum, perseuerandũ etiã vsq; ad declinationẽ passionis in alterna dierũ cibi refectiõe. Cõ

uenit præterea post phlebotomiam sequentibus diebus cataplasmatibus vti, quæ circum colla erunt extrinsecus apponenda, miti tamen simplicitate confecta, vt est panis calidus ex aqua & oleo, vel mulso diligenter emollitus, vel pollines tritici, aut hordei, aut seminis lini, aut fœnugræci. Singula hæc siue commixta ex calida & oleo & melle, vel aqua in qua fuerit hibisci radix, aut cõtrita & admixta. mutãda præterea frequẽtius erũt hæc cataplasmata, ne pseueratiõe sui corrupta corporis exhalatiõe in acorẽ veniãt. erũt etiã calefaciẽda, quo tardi⁹ maneãt euaporata, positis extrinsec⁹ saccellis ex cãtabro aq̃ cocto cõfectis, vel vesicis calida & oleo semiplenis. Cõuenit etiã spõgiarũ vaporatio, expressarum ex aqua calida, aut admixto oleo, vel decoctione mitium materiarum laxatiuæ virtutis. Apponendæ quoq; spõgiæ collo atq; gutturi, & his partibus quæ haustũ negãt, vel ori & naribus, iubendus æger apto ore ad semet vaporẽ rapere. Descẽdẽtes enĩ ad altiora haustu raptæ vaporationes tumorẽ relaxãt. sũt etiã gargarismata cõgrua cataplasmatib⁹ vt oleũ dulce est, atq; calidũ, vel calida & oleũ, tũc mulsũ aquatũ, & decoctũ, & lac singulare, siue cũ melle, aut aqua admixtũ, vt oĩa detergãtur, quæ forte lactis tactu fuerãt derelicta, ne remanẽtia feruore locorũ in acorẽ veniãt. Itẽ vtẽdũ decoctiõe cantabri atq; glycyrizę, vel lini seminis, ac fœnugręci, sed nusq̃ ad crassitudinẽ succi decoctiõe ob viscosã tenacitatẽ humorũ fluori cõnexa difficultatẽ faciãt spiratiõis. Tũc etiã decoctiõe hibisci, vel maluæ agrestis, aut myxarum syrarum, aut musci herbæ atq; palmularum pinguium, vel fici

ſucculenti. Item ſucco halicæ aut ptiſanæ. At ſi paſſio cœperit declinare, cõuenit etiã cybariticũ & creticũ paſſum. Ea vero quæ ſunt leuiter ſtringentia quæ appellant ſtymmata, nunc incõgrua iudicamus. His enim vtemur quoties initia fuerint paſſiõis, leuib⁹ adhuc querelis affecto ægrotante, aut dolore leui in faucibus, vel vua. Tunc enim etiã Theſſalus adhibendã poſcã iudicauit, ſiquidẽ pronos atq; in paſſionẽ ſynanchicã decliues, nec dum tamen patiẽtes vocauerit. Vtendũ deniq; nõ ſolũ poſca, ſedetiã decoctiõe leuiter cõſtrigẽtiũ materiarũ, vt roſarũ, palmularũ thebaicarũ, lẽticulę, myrti, lẽtiſci, maſtichis, quæ ſingula erunt in mulſo decoquenda, vel quolibet ex ſupradictis ſucco, quoties viderimus conſtrictiuam virtutẽ admixtione laxatiui liquoris eſſe frangẽdã. facit etiã oryzæ ſuccus, atq; diacodion medicamen mulſo reſolutũ, ac ſæpe ſubſtãtia ſeruata faucibus illitũ. Nõ aliter etiã quod diamoron appellatur, & dioporon, & dyamyrrhinon, ſiue Andronios, & Polyidæ ſphragis, & Anthera cũ melle, & omne medicamẽ quod confectũ ſit ex malo cotoneo, aut punico, vel roſæ floribus, vel mali punici cortice, ſiue galla, vel omphacio aut lycio, & his ſimilib⁹, ſed in augmẽto paſſiõe cõſtituta illis vtemur, q̃ ſupraiãdudũ memorauim⁹. humorẽ p̃terea ex feruore nutritũ, ſi glutinoſum viderimus factũ, tãq̃ in oculis ſupnatãtẽ, ſpõgia calida detergimus, ſin vero in alto fuerit cõſtitutus, dypyrenã imiſſa p̃tecto eius capite lana molli, ac lipida. Etenĩ ſi remãſerit, p̃focationẽ magis accelerat. At ſi nimiũ altiora tenuerit, vt videri non poſſit, erit tenuãdus, dãdo mulſũ, ſed p̃coctũ. Eſt enĩ

efficacioris virtutis,q̃ si non fuerit coctum. Quidam etiam ptisanam dederunt paruo sale admixto.sed sunt fugienda quæ vsque ad sensum veniunt mordicationis:siquidem tumoribus prouocatis fluor quoq; humorum crassescat. At si venter officium non agnouerit,etiã clystere vtemur, inijciẽtes aquam calidam cum oleo,nunc solam, nunc admixto melle. Etenim surgens ex isto liquore vaporatio collaxat tumentia, & egestus venter facilia facit spiramenta,non solùm synãchicis,sed etiam sanis hominibus. Manens enim alienitas grauat, atq; oppressione quadam acerrimas facit corporis exhalationes,quibus tum ẽtia prouocentur,caput impleatur. Sed post clysteris vsum erunt etiam cucurbitæ cum scarificatione apponendæ, dimissionis tempore. At si continuatio fuerit,initio lucis,quo tempore etiã cæteris districtiuis adiutorijs vti cõducit. Apponendæ aliç igitur collo tenus,vel gutturi quę loca anthereona Gręci vocauerũt. Item ceruici siue neruis maiorib⁹ quos tenontas appellant,Itẽ singulas ex vtraq; parte sub auriũ lacunis, quibus in locis etiam faucium positio esse perspicitur. At si passio perseuerarit, & æger ad perferẽdam curationem fuerit mollis, vt ferri cuspide metu se contingi prohibeat, sanguisugas, quas Græci βδέλλας appellant apponemus ijsdem locis,quæ supra memorauimus. Tunc post earũ casum si minime factam sanguinis detractionẽ viderimus, cucurbitas apponemus, vt præfecta sanguisugarũ vulneratione raptu cucurbitæ detractio compleatur,& olei fomẽto vtemur,atq; cataplasmatibus consequentibus & vaporationi-

bus, dehinc epithematib9 oleo calido infusis, tũc superpositis spongijs ex eadem materia expressis vaporamus. Etenim saccellorum siccam vaporationem tanq̃ densabilem reprobamus. At si maior fuerit tumor ipsam quoque linguam scarificamus, atq; fauces & palatum tenui ac lõgiore phlebotomo. eteni locali sanguinis detractione tumentia relaxãtur. Tũc post scarificationẽ mitibus gargarismatibus vtemur. Si declinare passio cœperit, etiam subunctionibus faucium, vel interiorum vtemur, vt melle decocto, vel medicamine confecto decoctione agrestis maluæ, & fœnugræci seminis, & lini cum amylo & melle, & oleo vel vuæ passæ medio proiecto, ac secreto semine contritis cum pane vel decoctione lini seminis, vel melle & passo cretico quibus incocta sit radix agrestis maluæ, vel alicæ, atq; lini seminis pollines. At si passio perseuerauerit, secundo vel tertio scarificationem adhibemus, nõ solum gutturi, vel tonsillarum vicinitati, quam Græci antheona vocant, & neruis maiorib9 ceruices quos tenontas appellant, sed etiã occipitio & palis, & interscapulæ, quod Græci metaphrenon vocant, & pectori. Etenim quanq̃ vehemẽter loca transuorationis patiantur, cæterę quoq; partes corporis necessario consentiũt. Multi deniq; nõ aduertentes rationem reuincendę passionis sola auersione materiæ pugnantes, atq; in liquidis causis ponentes principaliter aiunt inguinibus cucurbitas infigendas tũc præcordijs, tũc supra mammas cum scarificatione, dehinc gutturi atque collo eiúsque partibus. At si declinatio fuerit confirmata, dabimus cibo pultem atq;

oua sorbilia, vel porcinum cerebrũ, longè seruã-tes omne quod fuerit acre, siue immodice appe-tibile, vel inurens, vel vinosum, vel asperum, aut aridum, vel quod valeat transuorationis loca la-cessere, facilè etenim passio ex occasione parua recurrit. Apponenda etiã cerotaria ex oleo dul-ci, aut cyprino, vel glaucino, aut irino confecta, vel malabathrino, cum radice hibisci. Tunc la-uacro vtendum ac deinde vino.

Quomodo Synanchicos aliarum sectarum principes curauerunt. Cap. IIII.

Ntiquorũ Hippocrates libro quẽ ad sententias Cnidias conscripsit, ex vtroque inquit brachio synan-chicos phlebotomari. Sed hoc erit euitandũ, siquidem coaceruata san guinis effusio, animi faciat defectionem, & pro-pterea prohibeat tantum detrahi, quantũ suffi-ciat ad relaxãdam stricturam. Diuidit etiam ve nas sub lingua constitutas, quod est non solum inutile, verum etiam noxium. siquidem incon-grua sit ex locis patientibus sanguinis per ve-nas detractio. Plurima etenim in exitum prouo cata materies confluens, necessario completis lo cis abstenta modum superat detractionis, vt grauatæ partes potius aduentu, quàm rele-uatæ recessu materiæ videãtur. Dehinc subleuã-darũ venarũ causa erit laqueus circũdandus, & tunc maxime, quãdo sine vllo manifesto tumo-re synãchica fuerit passio. Laqueus autem, quòd præfocationẽ augeat, nulli dubium est. quinetiã sanguinis fluorem ex supra dictis venis difficile

posse abstineri perspicitur. Neq; enim aliqua cõstrictiua adhibere sine vllo periculo poterimus, neq; diuisa colligare erit cuiquam possibile. Est etiam naturale tumentia loca post diuisuram in fluorem sanguinis facile deuenire. vtitur quoque gargarismatibus calidis, atq; vaporationib9, quorum materiam non enarrauit. Dehinc caput corradi, & iugiter vaporari iubet spongijs, tunc cõtegi cerotario, atq; lana. potum dat aquam calidam, & mulsum, passione declinãte succo cibãdos dicit, cuius speciem non enarrauit. Nescius etiam quòd in plerisq; declinatio post quinque dies, vel sex adueniat, & sit immodica vsque ad eius initiũ cibi abstinẽtia. Vaporare verò oportet, sed nõ caput magis q̃ colla atq; gutturis exordiũ, quod Græci anthereona vocãt. Tũc post vaporationem fouere, atq; cerotarium declinãte passione apponere. Itẽ neq; potũ, q̃tum dandũ, vel quomodo, vel quando, manifestauit. Præterea secundo libro de morbis clysterizãdos inquit, atq; purgatiuis medicaminibus releuandos, quæ Græci cathartica vocant, quorum ex acrimonia magis tumentia prouocãtur. phlebotomari quoque ex locis sub mamilla constitutis, noxiũ atq; putidum iudicamus. Noxiũ, siquidem plurima oporteat corpora diuidi, cum neq; facilè sub visum venæ deuenire possunt. Putidum, siquidem sine vlla difficultate ex brachio potuerit sanguinis approbari detractio. Dehinc iugis atq; coaceruata materiarum detractio, clysterum & purgatiuorum medicaminũ, & phlebotomiæ, vexabilis esse perspicitur. Itẽ si plurima (inquit) præfocatio occurrerit, clysteris aulis cum quem nos

tibiam dicere poterimus, faucib⁹ inquit immittendum, incendens hyssopum, sulphur, bitumẽ, quorum rapere odorem præcipit ægrotantem, per eandem fistulam, quorum sine dubio promptus est error. Nititur enim immittere fistulam faucibus, quæ neq; aërem tenuissimum percipere possunt vi passionis oppressę. Dehinc austero fumo ægros implẽdos existimat, quo sępe etiã sani præfocatione afficiuntur. Vltimo etiam ex duobus brachijs atq; venis sub lingua constitutis sanguinem detrahendum probat, quod supra damnantes frustrauimus. Non enim sine multa corporis vexatione fiet. Diocles verò libro, quo de passionibus & causis & curationibus scripsit, sanguinosos inquit homines ex vtroq; brachio phlebotomandos. Eos autẽ qui minus sanguinis habuerint solum scarificandos. Tum felle taurino cum herba pediculari quã staphida agrian vocãt & nitro & cocco cnidio iugiter inquit vngẽdos, vtẽs etiã gargarismatibus ijsdem. Dat quoque sub lingua piper continendum, vaporans spongijs collũ, & cerotarijs contegens, pręcipiẽs ægrum tenuandum vltra q̃ fas est. Neq; nũc solos phlebotomandos sanguinosos probamus: sed omnes passione affectos, permittentibus virib⁹: neq; ex vtroq; brachio, vt supra docuimus: neq; acerrimis vtendum vnguentis, & gargarismatibus, sicut neq; in tumoribus oculorum similibus inunctionibus. Etenim staphisagria etiam sanos plerunque synanchicos fecit. quum repente inflationem faucium fieri cogit. Dehinc omnino neq; tenuari deducendo corpus siue ei⁹ habitudinem, cõuenit medicinę, sed relaxare tu-

mentia rebus congruis ac remissiuis. Item Praxagoras quarto libro curationum synanchicos clysterizat, & sudoribus ꝓuocatis deducit, aliquando etiam phlebotomat, dans quoq; medicamen vomificum, quod emeticon appellant. Tũc vuã prę cidit, vel aliquando diuidit, & pice lenta vulnera curat, sed horum iudicium ex alijs accipiẽdum probamus, nam vomitus ingens distentione & pręfocatione sæpe peremit. Dehinc tumẽs vua laxatione indiget, nõ amputatiõe, sicut neq; aliæ quoque corporis partes, quæ necessario erũt mitigabiliter relaxandæ. Erasistratus secundo libro anatomicorũ de singulis passionib⁹ scripto, in quibusdã inquit synanchicis vaporatione vtẽdum spongiarum, atque cataplasmatibus, & ex vino medicamen transuorandũ quod catapotiũ appellauit ex castoreo cõfectũ, sed omnia peccãter. etenim vinũ constringit, castoreũ vero acerrimæ esse virtutis nemo negat, quæ indubitãter sunt tumori cõtraria. Herophilus de synãchicis nihil dixit. Asclepiades verò secũdo libro celerũ vel acutarũ passionũ inquit, synanchicis conuenit sanguinis detractio atq; ventris depurgatio, & cataplasmata & oris collutiões & gargarismata, & superunctiones tenuabiles, atq; apertibiles vt sunt ex hyssopo, origano, & thymo, meliloto, absinthio, fici coctiõe, nitro, staphide agria, centaurea, elaterio, felle taurino, cedria, adijciens etiam cucurbitę vsum cũ scarificatione. Negans quidem quicq̃ posse sanguinis elicere, siue, inquit, quòd cum febrib⁹ sit passio, siue quòd maior causa sit tumentiũ partiũ, quę cõtrario raptu

ſuperet cucurbitæ feruorē,& non poſſit efficere detractionē. Tum phlebotomiā probat ex frõte faciēdam vel angulis oculorum,vel venis quę ſub lingua ſũt,vel è brachio. At ſi maior(īquit) paſſio fuerit,diuidendæ ſunt fauces,hoc eſt tonſillæ,& partes ſupra vuam conſtitutæ : etenim ſumma eſt in his æqualis ſiue par inciſura , quā appellauit homotomiam. Dehinc à veterib⁹ probatam approbat arterię diuiſurā ob reſpirationē faciendam,quam laryngotomiam vocant,varię ac multipliciter peccans . Omne etenim quod acre fuerit atque tenuans incendet humorem. Ipſe denique in phreniticam venturos paſſionem multa inquit affici materie, ad hæc eiuſdē acrimonia. Eſt etiam noxia & patientibus locis phlebotomia,ſicut ſupra docuimus. Item clyſteribus vtendum ob auertendam materiam, vel auocandam à locis patientibus inconſequēter iubet. Eſt enim contrarium detractioni per venas ex patientibus locis faciendæ,quam ipſe probauit. Item inordinaliter ſcarificandum primo,dehinc phlebotomandum iudicauit. Etenim locales detractiones inſidente atque infirmata, & ſtante paſſione , adhibendas probamus . Eſt etiam inexerciti medici ob febrium cauſam ſuſpicari materiam raptu cucurbitę non elici. In vſu enim videmus ſine vllo impedimento in febricitantibus effectũ cucurbitæ prouenire, atq; eductam detrahi materiā. Adducitur nāq; caro & ſpiritus & ſanguis. Dehinc neq; creſcēte acceſſiõe cucurbitas īfigim⁹ tēpore quo ad altiora materia cõducitur. Eſt præterea tumētiũ partiũ

molestissima atq; periculosa diuisura. vehementes namque sanguinis effusiones efficit, & quæ prohiberi minimè possint. Si enim easdem constringere voluerimus, celerrima præfocatio cõsequetur. At si abstinere neglexerimus, celerior mortis effect⁹ sanguinis effusiõe perspicitur: vel si forte sanguinis fluorem effugerit quis, cancrũ atq; gangrænã nõ effugiet, ob augmenta tumoris. Non enim naturali habitu cõstituta condiuiduntur, quanq̃ constrictiue tractata sæpissime tumescere videntes, in tumore constituta cũ diuisura fuerint, at si constringendi caruerint facultate, vehementius in tumorem venire desperare poterimus. Nã omnino in tanto tumore, in quo digitorũ immissio improba esse perspicitur, atq; cataplasmatum, & anagargarismatũ vsus æger atq; difficilis ægrotanti videtur, quomodo nõ altiorũ diuisura inimica saluti probatur? Est etiã fabulosa arteriæ ob respirationem diuisura, quã laryngotomiam vocant, & quæ à nullo sit antiquorum tradita, sed caduca atq; temeraria Asclepiadis inuentione affirmata. Cui ne nunc occurrentes, latius respondere videamur, aut tantũ scelus angusta oratione damnemus, libris quos de adiutorijs sumus scripturi, respondebimus. Themison verò sine febribus passiones rectè curare Asclepiadem probãs, huic accusationi subijcietur. Serapion primo libro curationum clysteribus synanchicos euacuat, atq; phlebotomia, & cataplasmatibus, & vnguentis acriorib⁹ vtitur, & prouocatiuis & apertiuis, quæ anastomatica appellant. præcauet autem in omni abstinentia cibum vel potum dare. sed est etiam hic facilè

accusabilis. Etenim acria atq; tenuantia excitare tumorem nemo dubitat, phlebotomia verò adiecta clysteribus vexabilis esse perspicitur. Dehinc dicens materiarũ nomina, ea ex quib⁹ adiutoria cõficiũtur scribere neglexit, cũ nullo alio quolibet adiutorio minus vtilis cibatio, atq; potus probentur, arte adhibita, atq; formata. Heraclides Tarẽtinus tertio libro curationũ de internis scribens, eos, inquit, qui sanguinis multitudine vexantur clystere præpurgatos phlebotomamus, nunc ex brachio, nunc ex venis, quę sub lingua sunt, vaporationibus spongiarũ admotis collo atq; gutturi, ex aqua calida, in qua fuerit præcocta ruta, vel pulegium. Tunc cataplasma apponẽdo probat quod omen lysin appellam⁹, ex mulso confectũ. Cui erit admiscenda chamępitys, vel iris illyrica, aut ficus. Nocte vero, inquit cerotarium apponendũ ex irino oleo, atque resina iusta parte, in cõparationem põderis cerę. In his vero quibus locorum crassitudinẽ suspicatur, vngẽdas inquit fauces melle atq; omphacio, & anagargarismate vtitur mulso, in quo pręcoquit ficũ, vel origanũ, & admiscet piper. Dat etiam elaterium in pondere denariorum septẽ. Multis vero obolũ dimidium cũ melle & aqua, aut mulso. Dehinc medicamen quod appellauit emeticon vomificæ virtutis, & conficitur hoc modo: Origani atq; heracleotici panacis manipulum accipiẽs, demerge, inquit, in vasculum rubri æris, tum rhus quod appellamus rubrũ heminas quatuor, atq; cepulas germanas viginti, quibus circũtollemus exteriorem corticem, & has quassantes immittimus. Tũc infundim⁹ vinũ Chiũ,

vel Rhodiũ,aut Cnidiũ quatuor heminis,& sub sole ante ortum caniculę viginti diebus,atq; post ortum viginti diebus ponemus. Tunc cum fuerit liquor insumptus infundemus alias quatuor heminas,atq; alia sub sole linquimus. Tunc iisdẽ diebus mittimus medicamentũ in pilam,& cõterentes formamus trochiscos,quorum maiores erunt drachmarum singularum,& dimidię. Alij vero drachmarũ singularum, item alij dimidiarum drachmarum.singulos dabimus,viriũ comparationi congruos,cum mulso, vel pro eclectario cum melle.etenim vomitum humoris viscosi efficit & ventrem deducit. Aliqui,inquit, etiã melanteriam admiscent,& tapsiæ succum obolos tres. At si difficilis fuerit vomitus,penna oleo veteri intincta,atq; faucibus immissa prouocandum probat. Vtitur etiam aliquãdo medicamine ex omphacij succo, & elaterio confecto,atq; diagridio cũ nigro helleboro,& sale,si fuerint in vomitum difficiles ægrotantes,vel elaterio cum aceto & ruta,& rursum elaterio cum sinapi & salib9. Eos inquit qui perfrictiõe synanchici fuerint effecti,phlebotomari prohibemus,atq; clysteribus depurgari,cęteris vero omnib9 ex qualibet causa synanchicis effectis erunt hæc adhibenda,fulciendos etiam omnes iudicat vel nutriendos sola aqua,vel mulso, cætera quoq; ciborũ prohibet.Sed hoc omne experimentum siue tentatio promptissime ex occultis suspicionib9 videtur esse prouisa. Etenim empiricus solã seruationẽ intuẽs,quã teresin vocãt,sanguinosos nũc phlebotomandos existimat,non aduertens quia omnes synãchicos ob stricturę vehemẽtiã opor-

tet phlebotomari,permittētibus virib⁹. Denicꝫ ridendū eſt etiā, ꝙ eos,qui ex perfrictione ſynā-chici fuerint effecti,phlebotomandos negat,non aduertens præſentia,& inquirēs factorū cauſas. Noxia etiam ſunt cataplaſmata,quæ adhibenda probat,atcꝫ vaporationis genus acrimoniæ cauſa earū ſpecierū quas admiſcēdas iubet, ſiquidē ſunt incendioſa.Itē vomifica,quę emetica appellat,etiam nō tumentia in tumorem faciūt deuenire,etenim ferulago, quā thapſiā appellāt,ſufficiens eſt etiā putredinē partiū quas attigerit facere,atcꝫ inflare naturali habitu cōſtitutas. Non aliter etiā illa quę cōficiūtur ex cepe & omphacij ſucco &rhu rubro,vel horū ſimilib⁹.Itē oleū vetus acre eſt.Illa vero,quæ cathartica appellat, per clyſterē adhibenda,quæ nos purgatiua vocamus,turborē magnū faciunt,atcꝫ ſtomachū vexant,& cætera quæcꝫ neruorū. Eſt præterea iners,tempus dandi cibi nō definire.Noſtræ etiam ſectæ quidā adhuc veterū errore detenti, inſuetas graues materias adhibēdas probauerūt.Nūc vrinam ſiue fimū humanū,cum melle, & myrrha,atcꝫ ruta,nūc centaureā & abſinthiū,& abrotanū,& thymum, & ariſtolochiā,& tymbrā quā nos ſatureiam dixerimus,& ſinapi . Nunc pythagoricū atcꝫ Iſyperium trochiſcū nomine inuentoris appellatū,nūc polyidę ſphragida quā adpellāt atcꝫ cōſtrictiua,tum vnctiones & cerotaria ex vnguentis ſampſuchi atcꝫ roris marini quorum ſingula tumoris ſunt prouocatiua ob feruoris nimietatem,atque deſiccandi virtutem, & recorporandi,cū ſit celeritas paſſionis,ac ſimplicibus curanda virtutibus.

De Apoplexia. Cap. V.

Poplexia dicta est, quod tanquam ex letali percussu repetinum faciat casum. Est autem oppressio sæpe sine febribus repentina, & quæ sine febribus priuet corpora, & semper celerrima, & nunquam tarda esse probatur. Sed eius antecedentes causæ cõmunes cum cæteris esse accipiuntur, magis tamen iugis adustio, & perfrictio vehemens, & indigestio frequens, lauacris exercita, vsus etiam veneris, & magis in senibus. Item vulneratio membranæ, in pueris vero etiam vehemens saltus membranæ cerebri. Quibusdam igitur ante casum nullum præuidetur signum, quibusdam vero præcedunt quædam significantia passionem, vt grauedo, vel dolor capitis, aut vertigo, aut aurium tinnitus, & in solitos vsus difficilis motus, vultus mœstitudo, saltus membrorum, & magis præ cæteris partibus labrorum, tremula loquutio, & veluti minus expressa, aut interruptio proferendi sermonis, sine vlla ratione, vel obliuio mox dictorum, vultus etiam plenitudo, egestionum difficultas. Sed hęc cõmuniter antecedunt, vel præeunt etiam his qui in epilepsiam, vel furorem venturi videntur: irruente passione vocis amputatio sequitur, & mentis opressio ex repentino casu, immmobilitas perfecta totius corporis, atque conductio vultus. Quibusdam etiam suspensio palpebrarum, atque oris hiscens distantia, pulsus densus, & quadam persecutione fugatus, articulorum gelidus torpor, parua respiratio, color plumbeus, atque inuoluntaria lachrymatio. Peiorante passione atque in exitium ęgrotantis crescente, vultus addu-

ctio,ita vt longior nota videatur imago,præcordiorum prominentia, atq; totius corporis frigidus torpor, pectoris stridor,& superiorum partiũ sudores frigidi,immobilis etiam & super suspensa palpebrarũ ac superciliorum positio. At si passio fuerit leuigata, & in salutaria deuenerit signa,corporis fugabitur torpor, atq; frigus redeunte feruore, partes etiã quædam saltu errantes mouebũtur,in his qui omnino caruerãt,& distillat⁹ humor faucibus trãsuoratur, q̃q̃ difficile, nec tamẽ prisca intercessione impeditur.Pũctus etiã vel inclamat⁹ ægrotãs palpebrã mouet,atq; labia cõducit,significans sese audire vocantẽ posse,&vniuersali dicto,quod Græci catholicon vocant,quidã prima die moriuntur,quidã duobus, vel tribus diebus superuiuũt. Alij vero saluãtur, quorũ alij statim sese resumunt,alij paralysi partis,vel partium corporis vexãtur. Item quidam parua cõuersione mentis afficiuntur, vt aut alienentur,aut tristes,& somniosi videãtur,vt si eos quisq̃ è somno excitauerit,aliquid alienũ loquãtur.Est autẽ passio stricturæ,atq; celeris & acuta,& vehemens,& in senibus abundans,& hyemis tẽpore & autũni fine.Vocatur etiam à quibusdam paraplexia.Vehementius autem in ista passione patitur caput,sicuti conijciendũ ex his quæ antecedũt atq; corporis oppressiõe.Et sunt difficiles curationes fortium hominum , debiles etenim oppressionibus magis superantur,atque ferre maiora adiutoria minime possũt.Hinc etiã specialiter difficili⁹ viris curari perspicimus,atq; senes & pueros,à perfectis ætatibus, & tabidos magis q̃ qui habitudine vigent.Itẽ eos qui præ-

tacti fuerint ægritudine, magis q̃ qui nulla fuerint morbi contagione sauciati. Adiuuat etiam difficultatẽ hyems, nõ solũ ꝙ corpora denset, verum etiam ꝙ quibusdam adiutorijs oppugnet, vt gestationibus liberis ac nudis. Similis autẽ ac vicina est apoplexię lethargia, epilepsia, matricis præfocatio, secundũ aliquos, & paralysis & grauatio, quam Græci caron appellãt, & dissolutio. Discernitur ergo à lethargo, siquidẽ õnis lethargus in febrẽ atq; cũ febre fiat, rarũ habeat pulsum, & neq; semper sensibus priuet. Apoplexia vero & sine febribus fiat, & paruũ atq; densum faciat pulsum, & repentinum tanq̃ ex letali percussu faciat casum. Itẽ ꝙ ex membranæ vulneratiõe apoplexia fiat, lethargia vero nũq̃ discernitur etiã ab epilepsia. siquidem epileptici quidem totius corporis conductione agitẽtur, & spumas agãt, apoplecti vero nũq̃. Item post accessionem epileptici integro habitu cõsurgãt frequentius, apoplecti vero paralysin partiũ sustineant. Item apoplexia acuta atque celeris semper accipiatur. Epilepsia vero eriam tarda sæpissime inuenitur. Item matricis præfocatione discernitur. siquidẽ præcedat capitis querela, matricis pręfocationẽ. Item in accessione conducta atq; sese sustollens matrix inueniatur, in apoplecticis vero hoc nũq̃ contingat. Dehinc cessante accessione apoplectæ fœminæ nesciunt gesta. Illæ vero quæ matrice fuerint præfocatę, resipiãt atq; narrẽt queãdmodum fuerint oppressæ. Itẽ matricis præfocatio tarda esse perspicitur, hoc est chronia. Apoplexia vero nũq̃. discernitur etiam paralysi apoplexia, quanquã idem multis videatur veteribus vt

Hippocrati & Diocli & Praxagoræ, & Ascle-piadi Titiensi & Demetrio, & si qui præterea. inquiũt enĩ apoplectos toto corpore vitiatos paralysi. Parapoplectos vero particulis. Themison vero capitis vel in capite paralysin cum mentis impedimẽto proprie apoplexiã vocat. In aliis vero partibus corporis, sine impedimento mentis, hanc ipsam paralysin. Sed non oportet certare de his ex quibus curationis ratio nõ sumetur. Solum tamen commemorandum est, quòd apoplexia celeris atq; acuta natura intelligatur, paralysis vero propria quę dicitur, tarda semper intelligatur. Itẽ grauatio & dissolutio inter resumptionem veniunt, & nunq̃ præcordia suspẽdunt. & neque difficultatem resurgẽdi vt alij faciunt. curationem vero principaliter apoplexiæ nullus nobiliũ priscorũ tradidit. Siquidẽ paralysi generaliter hãc ascribendam. solus Hippocrates ait, apoplexiam vehementẽ soluere impossibile. Imbecillem vero non facile. Itẽ aliarũ sectarum successores aceto atq; oleo caput fouent, cęteras autẽ partes corporis vino & oleo lanis cõtegentes rudib⁹, atq; intrectatis. Secũdo studiose caput fouẽt, admiscẽtes hederã vel serpyllum, aut peucedanũ, quorũ fugienda est acrimonia atque constrictiones. Adhibenda est igitur passioni congrua curatio. Nam locandi sunt ægrotantes loco lucido mediocriter, atque calido. Vtendum etiam articulorum blandi tactus continentia, atque limpidæ lanæ tectione medijs partibus capitis & collo. Adhibenda etiam olei fomenta dulcis atque calidi, & expressa ex aqua calida spongia vultus circuntegendus. Potus

dandus aqua calida, vel mulsum distillādum sensim faucib⁹. Adhibēda etiā phlebotomia, nō necessario expectata diatrito, dimissiōis tamē tempore, vel circa primæ lucis exortū, cū ex aliqua parte corporis frigidus torpor visus fuerit egelari. Etenim qui prius q̄ hæc prouisa sunt, in materiæ detractionē festinare latēter accessiōis tēpore decepti phlebotomiā adhibēt, vel certe iam expirātes ęgrotos phlebotomādo nihil prodesse potuerūt, siquidē neq; materię fieri potuerit exitus, cū corpus desertū exitum sanguinis negat. Quāq̄ diuisa venula videatur adhibēda etiā abstinentia, vsq; ad primā diatriton, tum vnctio calida, atq; spōgiarū calida expressarū vaporatio, & sorbilis cibus, vel panis aqua calida infusus, vel mulso. At si ventris officiū nō cessauerit, clyster simplex adhibēdus, cū cucurbitę appositione cū scarificatione, tempore quo sæpissime docuimus, occipitio atq; omni spinę: spongiarū vaporatiōe vtendū, & cataplasmatib⁹ laxatiuis, tū radendū caput totū, & multis partibus eius cucurbitæ similiter apponēdæ, & vsq; ad declinationē passionis, alternis dieb⁹ cibus dandus vel si virib⁹ fuerint ægrotātes fatigati, erunt quotidie nutriēdi. At si passio declinauerit, cerotaria apponēda, & in oleū, vel in calidā & oleū deponēdum, atq; fouendū corp⁹. Tūc varius cibus dandus, adiectis oleribus, tunc piscibus & volantū carnibus, dehinc etiam lauacrū adhibendū, atq; pomorū quicquam dandum, dehinc vinum. Seruādus etenim magis est supra dictorum counatus atq; coaceruatus vsus, ob passionis difficultatem. At si quisquam ex apoplexia liberatus

aliquas corporis partes paralysi vitiauerit, harum curationem ex libris quos de tardis passionibus scribentes docebimus, sumendam iubemus. Eos verò qui membranæ vulneratione in hanc passionem cadunt, ita curandos monemus, vt inferius demonstrabimus.

De Conductione, quam græci spasmon vocant: & distentione, quam Tetanon appellant: & earum speciebus. Cap. VI.

Onsequens est de conductione atque distentione, & earum speciebus dicere. Vtraque igitur passio ab accedente nomen sumpsit, conductio, à conducendo atque contrahendo: extentio, ab extentione patientium partium. Sed eius species sunt, emprosthotonia, & opisthotonia, quas nos pronum raptum, atque supinum appellare poterimus. Alterum habeo quod in anteriora conductionem facit, alterum quod ad posteriora. Sed antecedentes causæ supra dictarum passionum, sunt hæ, percussus maiorum neruorum, quos tenontas appellant, vel supra ipsos iacendi iugis positio, duris incumbens suppositis, vel graue quicquã ceruicibus impositum, vel meracum potũ, aut profunda perfrictio, aut, vt sæpe contingit, vulneratio neruorum, vel musculorũ, atque vinum iisdem vulneribus manentibus potum, vel frigidum, & magis eo tempore, quo sordibus carentia purgari vulnera videntur, vel in cicatricem venientia, sæpissime raptus occurrit. Aliquando etiam celerius, hoc est, adhuc vulneribus in tumore constitutis. Est autem iuxta diffinitionis formam con-

ductio, quam spasmon græci appellant, inuoluntaria tensio, atque conductio partium cum vehementia & acuto dolore, ob stricturæ nimietatem. Distentionē autem, quā tetanon vocant Asclepiadis sectatores dicunt extentionem corporum, vt alij verò partium, nescij quomodo etiam voluntate tēdimus quasdam partes, & in his qui satyriasi vexantur, vel podagra, extensio est genitalium partium, vel pedum, nec tamen distentio, quam græci tetanon vocant. Alij aiunt distētionem esse tensionem musculorum secundum colla, atque buccarum, quos siagonitas vocant, cum tensione ac dolore effecta. Alij nostræ sectę scriptores pro tēsione conclusionem vocauerūt, sub alio nomine id ipsum significātes. hanc enim causam passionis esse voluerunt. Sed his omnibus communiter respondendum est, quomodo causa à passione plurimum differt. Dicendum est igitur non quæ causa sit distentionis, sed quæ sit distentio. Etenim causa, siquidem sit occulta, discrepat, atque pro captu mentis signorum varia esse inuenitur. Ea vero quæ concurrunt passioni, hæc esse cōductioni prompta atque manifesta, & omnibus intelligibilia esse probantur. Et est amandum vt vires patiuntur ex his quæ non discrepant disciplinam tradamus. Secūdum nos igitur, distentio est siue extentio quam, vt supra diximus, tetanon græci vocauerunt, inuoluntaria tensio, recto atque inflexibili porrecta cremento collorum ob vehementē stricturam, siue tumorē. Raptus vero posterganeus, quē opisthotonon græci vocant, est inuolūtaria refractio ob nimiam stricturam, siue tumorem. Pronus item

raptus, quem græci emprosthotonon vocauerunt, inclinatio colli in anteriores partes inuoluntaria, ob vehementem tumorem siue stricturam. Sed inuoluntaria hæc dicta sunt, ad discretionem eorum, qui voluntate sua colla hoc schemate componunt: ob tumorem autem, siue stricturam, ad discretionem qui ligationibus tormētuosis organi eas partes positas habent. Tentantibus igitur in has passiones deuenire hæc obueniunt, difficilis ceruicis motus, iugis oscitatio, & magis locis volentibus, sequitur etiam non sine dolore iacendi positio, atque neruorum maiorum quos tenontas appellant, leuis tentio, & durities, punctio interpellans ex spina vsque ad occipitium, atque bibendi difficilis transuoratio, contemptibilis tamen, temporum dolor & magis eo tempore crescens, quo hiscere atque os aperire voluerint patientes, auditus grauis, linguæ impedimentum, & imprompta loquutio, saliuarum fluor, continuus surarum atque vestigiorum dolidus sensus, & sine ratione veluti ridens vultus, cū quadam mobilitate suarum partium. Ascendente passione atq; erumpente distētio dura, & durities partium fiet, cum dolore vehemēti colli, atq; musculorū qui buccas colligāt, rubor vultus, & colligatio supradictorū musculorū, dentiū quoq; concubitus, hoc est, incūbēs cōfixio, sudor plurimus, articulorum frigidus torpor, pulsus obscurus, extensio colli, spiratio difficilis, contractio crurū atque manuum, & infusi & destillati liquoris in os recursio per nares fiet, quibusdam etiam mentis alienatio, cum celerrima spiratione sequetur, gutturis & pectoris stri-

dor. Sed tetanicis recto ductu distenta magis videntur colla atque ita, vt inflexibilia fiant. Opisthotonicis vero cõtractus ad posteriores partes fiet, cum nimia tensione, atque dolore dorsi, & clunium. His etiam crura conducuntur, & neque manus distenduntur, digitos conductos atq; implicitos habent vt Hippocrates ait, & maiorem digitum, hoc est, pollicem cum cæteris tenent, vt frequentius contingit, se quoq; continere non possunt, sed quadam mobilitate resiliunt, cum dolor irruerit. Hi sunt peiores tetanicis, & omnes ab alteris, quoties non sine vulnere sed in vulneribus propriorum ac salutarium locorum his fuerint affecti passionibus. Emprosthotonicis autem colla conducuntur in anteriorem partem, atque mentum pectori configitur, tenduntur ilia, & præcordia cum frequenti delectatione vrinæ egerendæ, & difficili flexu digitorum. Liberari verò ex his omnibus difficile est ægrotantes, si in vulneribus spasmus emerserit, vel si spinæ fuerit innata durities. At si sine febribus spasmus irruerit, facilius liberantur. Febrem verò secundum Hippocratem in spasmum venientem, salutarem accipimus. Spasmum autem in febrem, pernitiosum, quanquam eius excludant sententiam, dicentes quia secundum ipsum febres corpora grauant, multo magis geminant incommodum, cum vehementibus doloribus. Laxat enim, inquiũt, tumorem naturalis ac mediocris feruor: febrium verò acer, & contra naturam immodicus, vexat. Quapropter ex minutione eorum, quæ passionis sunt spem futuræ sanitatis melius accipimus.

Quomodo discernimus raptum quẽ græci spasmon vocant,à tremore atq; saltu.

Caput VII.

Iscernens raptum à tremore,atque saltu Demetri⁹ Herophili sectator ĩ corporib⁹ inquit raptu vexatis,motum fieri per extentionem,atq; cõductionem: in ijs verò qui tremore afficiuntur,agitatione crebra.Item in his qui saltu afficiuntur,leuabilem & possibilem motũ fieri indicauit,& magis in partibus sensibilibus, ac neruis qui volũtario motu subiecti sunt: spasmũ verò etiam in colligationibus membrorum fieri sensit : & non solùm in quibusdam sensibilibus partibus : verum etiam in his quæ sensu carent, atq; ita inquit,gaudio quædam membra saltum sustinere,quædam verò nunq̃: item senectute tremorem fieri non raptum asseruit.Addendum tamen quomodo sine vlla distentione saltus mouetur,atq; tremor efficitur: cum tensione autem vehementi raptus membrorum fiet. Item secundum Asclepiadem extensio atq; conductio partium tarda,& perseuerans esse perspicitur : spasmus verò breuissimi tẽporis & celerrimi tremor. Sed saltum ab his discernentes quidam Asclepiadis sectatores aiunt , non extensione vel conductione fieri,sed lauatione ac depositione:quod quidam non consenserunt:etenim ex tanta lauatione inquiunt atq; depositione sustinent atq; leuata vt deposita,extentionem,atq; incuruationem vel flexum probant.Hos deniq; motus manuũ, quos ita fieri perspicimus,medium aiunt esse sal-

tum raptus atque tremoris magnitudine. Hac distantia temporis ingem extentionem atque conductionem in tremore fieri magis quàm in saltu, raram verò in raptu. Item paruam extentionem ac conductionem in tremore, maiorem vero in saltu, item ingentem in raptu. Dehinc nomen quoque dicunt communius esse atque latè diffusum. saltum solemus etiam cordis saltum vocare & arteriarum motum. Hippocrates denique inquit frontis venas saltum sustinere, & neque tremor in his partibus fiet, est enim passio neruorum. Sed his respondendum est, oportere etiam venas atque arterias & raptu vexari, atq; tremore affici, quantum in ipsis est, siquidem etiam motus earundem partium, alios atque alios fieri magnitudine atque temporis distantia differenter videamus.

De Curatione. Cap. VIII.

Egrotãtes iacere oportet loco sufficientis magnitudinis, lucido mediocriter, atq; calido, nullo etiam odore infecto, mollibus atque calidis stramentis. Prima enim celeritatis morborum mitigatio est straminum mollities. Dehinc sine cibo facimus ægrotos vsque ad primam diatriton, si vires permiserint, summo cum silentio iacentes. Tum lanis mollib9 ac mũdis oleo dulci & calido infusis colla circũtegemus, & buccarum musculos quos siagonitas vocant, & maiores neruos ceruicis, tenõtas appellãt: tũ clunes atq; omne quod doluerit. Sed ob permanentẽ feruorẽ erũt extrinsecus apponẽdi sacelli, vel cuiusq; materię vaporatio-

nes,aut vesicæ oleo calido repletæ, aut pãni calidi,aut,vt supradictũ est saccelli lini semine torrido pleni,vel cantabro feruente aqua,& oleo decocto. Articulos quoque manibus tenentes calefacimus, & sudorem ob pressuram ac turborem venientẽ pãnis calidis excipimus.Frigescit enim permanens & consensum partium in passionem germinat. At si vehementes fuerint dolores, erit adhibenda phlebotomia, dimissionis tempore atque ante tertium diem,si passio coëgerit: si minus, in ipsa diatrito, aut post ipsam, viribus permittentibus. Tunc colluere aqua calida permittimus,& potum accipere.In ipsa verò diatrito oleo dulci atq; calido,& mulso corpus omne perungemus.Ora etiã aqua calida fouẽtes,tũc cibo nutrim⁹ sorbili,atq; tenui ex alica, vel amylo,aut pane ex mulso,vel pane insuccato ex eodẽ mulso,oportet enim etiã cibũ ebibi potius q̃ masticari,ob dentium conclusionem:quã leuiter digitis aperire tentabimus, prohibẽtes ligneos, vt pleriq; adhibẽt,cuneos. etenĩ quassationẽ partiũ atq; indignationẽ faciũt,toto tẽpore cibi sumendi permanẽtes.Tũ cæteris diebus ea q̃ fouimus cataplasmatibus curamus,dehinc etiã spinã totã lini semine cũ polline,& fœnugræci semine,singularib⁹vel cõmixtis ex aqua mulsa cataplasmamus,superponentes extrinsecus quicquam de supra memoratis calefactionibus,quò possint cataplasmata multo tempore calida permanere.Itẽ per clysterẽ oleum calidũ iniịcimus,vel calidã & oleũ,aut aquã,in qua fuerit decoctũ semẽ fœnugræci,vel radix agrestis maluæ. simul etenim & stercora detrahimus præminentia, & tumentes

partes fouendo relaxamus. Vtimur præterea cu curbitis,& magis cum passio sumpserit statum. Sed in accessione,leuibus:in dimissione verò,etiã scarificatione adiecta. Erunt autem infigendæ oc cipitio & collo. Sed aliquando ante impositas cu curbitas,expressas spõgias ex aqua calida & oleo aut decoctione fœnugræci, aut lini seminis, aut hibisci apponemus. Apta etenim vehementer ex his vaporatio lentescentis liquoris neruis laxan dis accipitur,& quæ musculos buccarum , quos siagonitas vocant, sit sufficiens relaxare . Tunc post vaporationem cataplasmatibus vtendum. Aliqui deniq; non sine ratione commoti etiã te neris & exercitis pellibus agnorum,vel hœdorũ oleo calido tinctis atq; madefactis loca patientia vaporauerunt. Damus etiam oleum calidum ore continendum,& quanquam omni tempore con ueniat,magis tamen cum cataplasmata aponi mus hoc probamus faciendum,quo ex interiori bus quoq; buccarum colligatio laxatur,cibũ dã tes alternis diebus,donec passio declinet,si vires ægrotantis permiserint,in ijsdẽ perseuerabimus, solam aquam calidam vel mulsum calidum, di missionis tempore,offerentes. Tunc cum ex par te passionem mitigatã senserimus,embasim oleĩ, vel aquæ & olei adhibemus:cuius rationem atq; ordinem libris specialium adiutoriorum docebi mus. Dehinc quotidianis diebus humaniore cibo nutrimus, præcauentes etiam nunc dura quæq; ac difficilis transuorationis dare mandenda, sed magis pultes offerentes,vel olera,vel cerebra,vel pisces teneros,& omne quod facile accipi, ac di geri potest : ne ob vehementem masticationem

naturales colligationes buccarũ, quas græci chalinos vocant, moueantur. Erunt pręterea loca ipsa quæ patiuntur cerotario curanda ex oleo dulci, vel cyprino confecto. Item diachylon medicamento, & quod appellant Mnasei. Tunc etiam acopis vtemur quę fiunt ex amylo, atque adipe, & ex infusionibus ac decoctionibus fœnugræci, & lini seminis, & his similibus. Tunc lauacrum adhibemus, præcauẽtes aquam frigidam, dehinc dabimus etiam vinum, vt sæpe docuimus, qualitate atque natura & quantitate congruum. Veterum medicorum Erasistratus tetanicam passionem nõ memorauit. Herophilus verò nihil plus inquit, nisi quòd vehemens opisthotonia rectiora faciat ea quę nodorum spinę euulsione arcuata vidẽtur, & ꝙ febricula irruẽs passionẽ soluat. Item Serapion primo libro curationũ sic inquit curãdos tetanicos, quẽadmodũ phreniticos, quapropter sumẽdæ sunt cõtra ipsum respõsiones, quas de phreniticis dicẽtes docuimus. Itẽ ex his curationẽ huiusmodi passionis tradiderunt. Hippocrates libro quem ad sententias Cnidias scripsit, cerotario inquit vngendos opisthotonicos, & aqua calida eorum crura fouenda. Iacere iubet in lineis stramentis, vtens ad ventrem mouendum collyrijs quę appellauit balanos, & potionib⁹ ex radice bryoniæ & dauco atq; vino cõfectis. Offert præterea farinam coctam tepentem in partem cibi, vt sæpissime facit, permittens etiam vinum superbibendum, quando voluerint ægrotãtes. Tetanicos verò phlebotomat, non aduertens adhibendã vere phlebotomiã, sed non solam. Nõ enim dignũ atq; sufficiẽs tantæ passionis vnum

adiutorium esse probatur. Item collyria siue balani & potiones suprà memoratæ, & vinũ intẽporaliter datum patientibus, contrariũ atq; salutí noxiũ monstratur. Alia enim tempore importuna neruis officiũt. Item secũdo libro quem de moribus scripsit, ait esse aliquãdo cõducibile tetanico sine vulnere effecto atq; primęuo corpore & habitudine vigenti, æstatis tempore plurimæ frigidę ablutionẽ, siquidẽ feruorẽ reclamet ac reuocet. Dat etiã nigrũ helleborũ cũ pipere, & lacte asinino carne cõcocto potat, atq; sternutamẽtum cõmouet. Mirãdum igitur ꝙ in his qui tali passione afficiũtur frigida vtẽdũ existimat Hippocrates, qui iamdudũ ait frigida quæq; esse inimica ossibus, neruis, dẽtibus, & cerebro. Sternutamenta etiã cõmouere tumores nulli dubiũ est. Item asininũ lac nulla ratione laxare tumẽtia ꝓbatur. Dehinc stomachũ euertet: siquidẽ sit tetri odoris & saporis. Itẽ helleborũ nigrũ neruos obsidet, atq; purgando, vel deducẽdo corpus exagitat. Diocles libro quo passiones atq; causas atq; curationes scripsit, tetanicis inquit adhibẽda mictoria medicamina, quæ appellauit diuretica. tũ ventrẽ deducendũ atq; vacuandũ. dat etiã bibẽdum passum aquatum pueris, vel his qui ex vulnere in passionẽ ceciderũt. prohibet etiã cibũ dari, & iubet ea quæ passione tendũtur vaporari, & emolliri. Item tertio libro de curationibus similiter clystere vtitur, & vinum dulce dat bibendũ, adhibens voporationes nunc siccas, nunc humectas, & vngit cerotario, atq; lanis patiẽtia cõtegit loca. Sed ex his primo mictoria vesicam mouẽtia omnes prouocãt neruos, qui tunc summo at-

que attento sensu habitantur. Dehinc clysteres acerrimi adurendo tumores asperiores efficiunt, quos adhibendos existimant. Est etiam vinum repugnans, priusquã passio declinauerit. Et quãq̃ omne, magis tamen dulce quod opportune datũ inflat, deniq; etiã sanos & indigestos atq; inutiles & implicitos facit. Est etiam profecto peccatius prohibito cibo vinũ dare. Itẽ vaporatiões humidę siccis atq; aridis repugnãt, & vsus cerotariorũ soli passionis declinationi cõueniẽs inuenit. Praxagoras tertio libro curationũ vaporationib⁹ vtitur, & clystere & vomitu. Quanta autẽ vexatio sit vomitus, arbitror superfluum dicere. Est enim etiam impossibilis vsus eius in his, qui neque ad trãsuorandũ potũ os aperire possunt. Heraclides Tarentinus secũdo libro interiorũ passionũ tetanicos & opisthotonicos clystere curat, & prępotat iure gallinaceo & lasere, cum primò sint hæc ventris inflabilia. Itẽ laseris virtus acerrima, clysterum verò incendiosa. Dehinc Asclepiades secundo libro celerum vel acutarũ passionũ, incipiente, inquit, dolore tetanicos aqua calida fomentamus, nocte atq; die scilicet, vt præter incõgruę qualitatis percussum etiam temporis peccato atque immodicæ quãtitatis dolẽtia prouocẽtur, cũ sit tunc mitigationis atq; blandimenti opportunitas. Interea inquit saccellis ex milio confectis, vel cachry, vel salib⁹, quæ quidẽ sine dubio ob acrimoniã acutis passionibus sunt cõtraria, tanq̃ acre collyriũ his qui acutis doloribus oculorum afficiũtur. Hic pręterea etiã inquit aridas vaporationes operãtius mederi q̃ cataplasmata medent. Non aduertẽs, quia tunc nerui ob colligationem

tumoris indigent laxamento atque indulgentia. Ex siccis autem vaporationibus, vt etiam ipse cõfitetur, siccantur, & tenuantur & arescunt corpora. Conuenit etiam (inquit) cataplasma simplex quod omen lysin appellãt, pueris atq; mulierib⁹, & viris quorum corpora fuerint dimissa, atque molliora vel tenera, cum potuerit id omnibus cõueniens dicere. Quid enim tam vanum atq; (vt ita dixerim) ridiculum, quàm ob vsum cataplasmatum naturam vel ætates ac vitæ consuetudinem præseruare? Dehinc possunt pueriles ætates vel muliebria corpora non liberè educata, neque molliora inueniri: quo fiet vt communiter in omnibus vtilissimum cataplasmatis adiutoriũ prohiberi videatur. Ob istius errorem qui non manifestis intentionibus res aduertendo falsis curationibus implicatur, adhibet etiam clysteres acerrimos atq; vehementius operantes, salutarem putans ex his febrem generari, quo raptus siue adductio materiæ è partibus patientibus ad intestina fiat. Quæ igitur maior accusatio esse potest acerrimi clysteris, q̃ quòd febrem facere promittatur? Quid enim vtile ex eo sperare possumus, ex quo id perficitur quod etiam sine tetanica passione graue corporibus existimatur? Probat etiã vehementes feruores similis acrimoniæ, iubẽs saccello sale pleno aqua calida tincto partes quę patiuntur vaporari. Tunc duobus cauteribus alternis sales incendi, vt ex ipsis inuadens quædã spiratio penetret altiora. Sed horum acrimoniam iampridem reprobauimus. Idem ignem plurimũ accendens & superponens ægrotantem omnes spondylos spinæ oleo per diẽ atq; noctẽ iugiter

fricat,at eſt vehemẽter culpabile.Omnis etenim
impreſſio & tumentia & dolorẽ geminat.Itẽ iu
giter diem atq; noctẽ id facere iubet,vſu etiã ſa
nos poteſt quadã vexatione in cõſenſum mitte-
re,quippe cum ſæpe in vno latere iacentes, atq;
eodẽ tardantes ſchemate vexemur.Itẽ plurimꝰ
denſat,deniq; etiã in feruentibus lauacris corpo-
ris ſuperficies perſpicitur.Et quid vltra dicam?cũ
ſit euaporatiuæ virtutis paroptesis,tetanos autẽ
mitigatione indigeat,ob celeritatem ſui. Itẽ ait
cucurbitam vtilem magis q̃ phlebotomiã huic
probari paſſioni,niſi (inquit) febres prohibuerit
materiæ detractionẽ:vel in venis plurima fuerit
plenitudo. Tunc enim erit phlebotomia adhibẽ-
da in ipſa vehemẽtiæ ſummitate.difficile enĩ in-
quit detractionẽ fieri corpuſculorũ poſſe tẽpore
dimiſſionis.ſed dicimus cõtra neq; raptũ cucur-
bitę poſſe febribꝰ cohiberi,ſicut in ipſo ſæpe ope
probauimus:neq; melior phlebotomia,vel p̃lati-
or vſus cucurbitę eſſe poteſt. etenĩ in augmento
phlebotomia locũ habet, quo tẽpore cucurbitã
adhibere nõ licet.Neq; cucurbitę tẽpore phlebo
tomiã,quo noxia probat.tẽpus etiam phleboto
miæ illud eſt,quod etiã aliorũ amputantiũ adiu-
toriorũ,vt eſt dimiſſionis,in totius augmẽto paſ
ſionis.in acceſſione enĩ ſimpliciter mitigantibus
vtemur adiutorijs. Aſclepiades autẽ ob extinctã
falſis intẽtionibus cauſam neq; aptũ ſcire potuit
phlebotomiæ tempus. Declinãte igitur paſſione
ægrotantes nutrit,atq; ſuccis & ſorbilibus cibis.
Sera igitur ſi fuerit quã expectandã ob nutrien-
dũ putat,aut vt ſæpe cõtigit poſt decẽ dies effe-
cta immodica atq; iterfectrix ex tãta abſtinẽtia

iudicatur. Dehinc quæ ægro adhibenda sint, docere neglexit. Vtrúmne piscium an volantium vel quadrupedum, sed omne genus corruptibile atq; inflabile. Hic verò linquens verè resumptoria adiutoria, quæ magis fuerant demonstranda, aliena ordinauit. Hæc sunt quæ Asclepiadi respõdenda probamus. Communiter autem respondẽda est omnis alia, quæq; fuerit acrior materia. Etenim quidam, sicut Clodius Asclepiadis sectator memorauit, laser, quẽ græci opon cyrenaicon vocant, cera inuolutum bibendum tradiderũt. Dãt etiam castoreum præbibendum, & ferulagine, cũ euphorbio colla perungunt, atque spinam. Itẽ plerique superficiem vulnerant ignis vstura, & ex sinapi atque fico adhibent cataplasma. Alij frigida fouent, cum nimiam viderint tẽsionem, & post perfusionẽ frigidæ fricant calidis rebus. Alij vtũtur etiam baccis, & thymo, & origano, & nepeta, & hysopo, & herba saluia, & butyro & cedria, & herba pulicaria, & semper viua, ausi etiam quidam viscellum ranarũ dare, quæ omnia prompta atque manifesta peccata probantur. Alia enim ob acrimoniam tumorem prouocãt, vt euphorbium, & ferulago, & laser, & sinapi, vel his similia. Alia constringendo perfectam stricturam contendunt, vt herba pulicaris, quam silphion vocant, & semperuiua, quam aizoon vocant, & aqua frigida. Viscellum autem ranarum experimentum esse dicitur, & est odiosum: in semet nihil habens commodi, quod ratio probet.

De hydrophobia. Caput IX.

Einde hydrophobia quę nomē sum psit ab accidēti. Est enim vehemēs tumor aquę. Nā gręci timorē phobon vocant, aquā hydor appellant. Qui denique detracta litera delta adijciētes gāma hygrophobiā vocauerūt, ꝙ oēm liquorē metuat, sed cōsuetudo magis primū obtinuit nomē, siqdē plus aquā timeāt ęgrotātes, vel ꝙ īter cæteros liquores plurimū pſtet. Alij quoq; phobodipson appellāt, ꝙ cū timore sitiat. Itē Polyb⁹ pheugydron: siqdē aquā fugiat. Nos deniq; aqfugā dicere poterim⁹. Itē Andreas q cynolysson vocauit, veluti ex rabie canina morbū cōceptū. Accēdens autē causā passiōis, est canis rabidi morsus, velut quidā memorāt. Cęterorū quoq; aīaliū q̄ sint similirabie obnoxia, vt luporū, vrsorū, leopardorū, equorū, & asinorū. Hoīm hydrophobarū quidā deniq; ī hydrophobicā passionē deuenerūt soli⁹ aspiratiōis odore ex rabido cane abducto, cū deflectiōe q̄dā naturalis spiratio vexata venenosū aērē adducit, & talib⁹ inserit partib⁹. Itē alij rabidi aīalis vnguib⁹ lęsi in rabiē deuenerūt. Memorātdeniq; sic mulierē ī hydrophobicā passionē venisse, cui facies fuerit leuiter à paruulo catulo lacessita. Itē quidā à gallo gallinaceo pugnante leuiter læsus in rabiem venisse dicitur. Sartrix etiā quędā quū chlamidē scissam rabidis morsibus sarciendam sumeret, atq; orę stamina cōponeret lingua, & artuū iuncturas lamberet assuendo, quo transitum acus faceret faciliorem, tertia die in rabiem venisse memoratur. Est preterea possibile, sine manifesta causa hanc passionem corporibus innasci, cum talis fuerit stri-

ctio sponte generata, qualia venena. Interea post morsum quidam celerius in passionē veniunt, quidam tardius. Ideo etiam post annum aut eo amplius afficiantur, sed magis plures post quadraginta dies.

Quæ est diffinitio siue agnitio hydrophobiæ. Caput X.

Est agnitio hydrophobiæ appetentia vehemēs atq; timor potus, sine vlla ratione, ob quādam in corpore passionē. adiectum est autē, sine vlla ratione, atq; ob quandam in corpore passionē, quod alij timeant potū, vt veneni admixti suspicione, vel arte prouidētes, quia si intempora liter sumpserint, periclitabūtur. Neq; illico hi ratione timētes, hydrophobi esse vel dici possunt.

Quæ sequuntur eos qui in hydrophobicā passionem proni ac decliues esse videntur. Caput XI.

Sequitur eos qui in istam passionem proni ac decliues esse noscuntur, cū iam ꝑtangi cœperint, anxietas quędam sine vlla ratione, atq; iracūdia, & corporis difficultas, insolitus motus, sonus etiā suspēsus atq; turbat9, vel vigilia, & simul cibi corruptio, stomachi grauedo, crurū atq; brachiorū extēsio, oscitatio iugis, & īpigens leuādi volūtas, insueta etiā querela aëris tanq̄ astrini, q̄uis serena fuerit quies: Item difficilis toleratio atq; tædium, & recusatio imbrium, parua bibendi voluntas contra consuetudinem. Obtinente passione appetentia bibendi atque timor, & primum ad ipsius aquę visum, secundo etiam

si eius audierint sonitum, vel nomen. Dehinc timor fomentationis olei, pulsus densus, paruꝰ, inordinatꝰ, quibusdam febricula, saltus stomachi, torpor, atq; stupor articulorum, subreptio atque extentio præcordiorum ad superiores partes, & officij ventris abstentio. Vrinæ reddendæ paulatim frequentatio, tremor atq; conductio neruorum, vox obtusa & velut latrabilis, * & corporis spui similis, siue canina inuolutio, spiratio difficilis, iactatio corporis omnis ad ingressum hominum, tanq̃ secum aquam afferẽtium. Rubor vultus, atque oculorum & corporis tenuitas, attestante pallore cum sudore partium superiorum, veretri frequens tensio cum seminis inuoluntatio iactu, lingua prominens. In vltimo etiam singultus, & vomitus fellis ac frequẽtius nigri, quibusdam etiam timor manus oculis tenus admotę, vel circum tractę, quidam se agnoscere fateãtur esse naturalem vel consuetum aquæ liquorẽ, cum sibi monstratur, sed commoueri cum viderint, vt seipse quoque Soranus vidisse testatur in hac passione constitutum sese hortatum liquorẽ vt sumeret, nec tamen potuisse. aiunt & militẽ quendam, vt Artorius memorat, in passione cõstitutũ sibi indignatum ꝙ in bello nulla timuerit vice, sed nunc aquam cũ vidisset, quæ esse cõsuetudini iocunda solet, metu inenarrabili terreretur. Item Eudemus Themisonis sectator memorat fuisse hydrophobum medicum, qui cum prænosceret periculum, suppliciter ingredientes exoraret, & cum lachrymarum fluore guttis destillantibus tangeretur, exiliens vestem consciderit. Dehinc Soranus memorat se infantem hy-

drophobum vidisse vbera matris expauescentẽ. Item ait quendã Atheniẽsem sibi retulisse, quòd viderit hydrophobum ex domo fugatũ ad locũ venisse, vbi inclusus corpore implicato vitã finiuerit, sed in ipso loco fuisse canem iacentẽ, quem rabie accensus repente accurrens momorderit. Communiter autẽ est passio stricturæ, atq; vehemens & acuta, vel celeris. etenim ob nimiũ tumorem & humoris defectũ ægrotantes celeriter interficiuntur. Nec Demetrio danda fides est dicenti quòd etiã tarda hæc passio possit esse, hoc est diuturna, quam Græci chroniam vocant, siquidem dicat in ista passiõe leui tumore affectos biennium transegisse. Neq; Asclepiadis sectatores intelligibile quiddam afferunt, qui propterea passionem tardam putant, quia post plurimum tempus morsus inflicti morte afficiuntur. Cum non oporteat illud tempus ægrotanti imputari quo nondum rabie vexatur. quippe cum passio necdum corpus afficiat, & cum emicuerit, non habeat superpositiones, seu dilationes, quòd specialiter tardis afficiuntur passionibus, & ob hoc celerrime ægrotãtes interficiat, non solũ vt acuta, sed etiam vt continua passio.

Quæ sunt similia hydrophobiæ: & quomodo internoscuntur. Cap. XII.

Imiles sunt hydrophobicæ passioni phrenitis, mania, quam nos furorẽ, siue insaniam dixerimus, sed hæ discernũtur, siquidem plus in ipsis caput patiaẽ, in phreniticis vero etiã febres sequãtur. Item in hydrophobicis plus stomach⁹ & sine febrib⁹ esse perspiciatur, & acuta

ſit atq; celeris paſſio. Mania vero etiã tarda frequentius inueniatur. Eudemus Themiſonis ſectator inquit melãcholiam eſſe hydrophobicã paſſionem, ſed ab hac quoq; diſcernitur. ſiquidẽ tarda ſit melancholia, acuta vel celeris hydrophobia. Alij quoq; aërophobas aiũt eſſe ſimiles ſupra dictis, ſed internoſci. ſiquidẽ aëris ſit timor, qui generaliter phreniticis aſcribitur. Etenim phrenitici quidam aërem lucidũ extimeſcũt, quidam obſcurũ. item Andreæ ſectatores memorãt eſſe pantophobas, quos nos omnipauos dicere poterimus, ſiquidem omnia timere dicantur. ſi vere tamen hæc eſſe poterit paſſio. Diſcernitur autẽ ꝙ nõ ſolius pot⁹, ſed omniũ rerũ timorẽ faciat.

Vtrum ne animæ an corporis paſſio ſit hydrophobia. Cap. XIII

QVęſitum etiã vtrũ animę an corporis paſſio ſit hydrophobia, etenĩ quidem eſſe aiunt animi paſſionem. ſiquidem appetere vel deſiderare ſit animæ ſpeciale, nõ corporis. Deniq; purpurã cupientes, vel ſtatuã, vel militiã, aut regnũ, aut pecuniam, neq; venis neq; neruis ægrotare dicũtur, vel arterijs, ſed animæ affici paſſiõe: quo fiet vt etiã hydrophobia animę ſit paſſio. Eſt enim appetentia potus, quippe cũ timor & mœſtitudo & iracundia paſſiones ſint animę. Timẽt igitur aquã hydrophobæ, quo neceſſario animo ęgrotare noſcũtur. Nã õnis phãtaſia cuius diuerſitates latini viſa vocauerunt, vt Tullius, ſiue illa naturalia, ſiue contra naturam fuerint, animi non corporis eſſe noſcuntur. hydrophobæ igitur phantaſia iactantur, ſcilicet ea quæ contra naturam eſſe videatur, quo

assumitur eos animi affici passione. Sed his qui hæc asserunt cõsentiendum non est. etenim appetere vel delectari potu, sicut etiã mandere ex corporis quadam nascitur passiõe. Timor enim per consensum animæ corporis compatiẽtis nasci perspicitur, quo fiet vt corporalẽ esse passionem hydrophobicam manifeste perluceat. Etenĩ antecedens morsus, ex quo causa descẽdit, vtiq; corporis fuit, & non animæ. Antecedentia autẽ atq; consequentia, vt est singultus & difficilis corporis motus, & grauedo, & his similia corporis esse noscuntur. Nam animæ passiones, vt Philosophi volunt, nostri sunt iudicij: hydrophobica autem passio ex corporis necessitate descẽdit, quo fiet vt sit corporis passio, sed etiam animæ occupet qualitatem, tanquam in furiosis vel melancholicis.

Quis locus in hydrophobicis patitur. Cap. XIIII.

Icina etiã quæstio est supra dictæ, quis nam in hydrophobicis locus corporis patiatur. Equidem Democritus cum de Emprosthotonicis diceret, neruos inquit: cõijciẽs hoc ex corporis conductione, atque veteri tentigine. Item Asclepiadis sectatores alij membranã aiũt cerebri, siquidem secundum Asclepiadem omnis passio quæ mentem turbauerit in ipsa consistat, vt phrenitis, lethargia, epilepsia. quo assumitur, vt etiam hydrophobica passio eidem membranulæ ascribatur, quæ animum cõturbat. Alij aiunt diaphragma pati, siquidem in ipso sit dolor constitutus. Arthemidorus Erasistrati secta-

tor, & Artorius Asclepiadis sectator de hydrophobia scribentes atq; plurimi nostræ sectę scriptores aiunt stomachum pati:siquidem singultus sequatur & vomitus fellis, & appetentia insatiabilis bibendi. Quorũ singula stomachi passionis esse noscũtur. Consentire tamen etiã mẽbranas cerebri. sed nonnulli Asclepiadis sectatores stomachum atq; ventrem pati dixerunt. etenim bibendi appetentiam non solum stomachi paruissimis vijs, sed etiam ventris fieri probãt. Vomitum quoq; vtriusq; partis effici passione. Itẽ Gaiꝰ Herophili sectator libro quo de timore aquę scripsit, ait cerebrum & eius membranam pati. Etenim voluntario motu seruiẽtes nerui atque stomachum colligantes initium vel originẽ inde sumpsisse noscũtur. Magnus vero Ephesius secundo libro epistolarum, ait sigillatim esse dicendũ, omnia quæ difficultate motus in hac passione afficiuntur, pati. Hoc est cor, stomachum, diaphragma, caput, ilia. Non enim pulsum malignum fieri posse suspicatur, nisi prepatiente ea parte corporis, vnde initium sumit, quę necessario sine vlla fuerit vexabili passione. Pulsus mutari in peius nunq̃ potest, neq; difficultas spirationis fieri, si diaphragma atque pulmo naturali positiõe maneãt, ac nullo modo tentata, neq; tẽtigo frequens atq; vltra naturam, nisi virilia siue radiꝰ virilis fuerit in tumore constitutus: neque visa mentẽ fallentia, quę Greci phãtasmata vocauerunt, nisi capite patienti fieri possunt. siquidem in ipsa vel in ipso sensus omnes sint constituti, vel ꝙ sensuales viæ ex ipso ad cor referãtur, quorum nihil est ad medicũ necessario per-

tinens. sufficit enim agnouisse caput pati tẽpore quo mens fuerit alienata: quippe cũ etiã ex antecedentibus signis pati noscatur. Præcedit enĩ quibusdã dolor capitis atq; aurium tinnitus. Visus quoq; falsitas prouolantiũ veluti animalium minutorum, tanq̃ culicũ, quapropter palpebratione frequentant. Nec nõ etiã vultus feruor cũ rubore per ora insinuans, attestante lachrymarũ fluore, cum angulis oculorum sanguinolẽtis, extantib⁹ venis ex vtraq; parte temporũ apparet, sed horum singuli ratione cõmoti vera quidem, sed deficiente, hæc posuerũt. præpatitur enim ea pars, quæ morsu fuerit vexata. Vnde initium deniq; passionem sumere nemo negat. Patitur enĩ totum corpus, quod probamus ex his quæ singuli dixerunt. Cum enim alij alias asserunt pati partes, omnes pati confitentur. Fit autẽ probabilius ex his quæ manifeste hydrophobicos sequũtur, saltus mẽbrorum, raptus siue contractio neruorũ, sitis timor, tentigo, abstinẽtia, vel retentio egerẽdorũ. Plus tamẽ stomachũ pati, atque ventrẽ recte dicim⁹. In ipsis enim plurima sunt accidẽtia signa, & manifestiora, vt singultus, saltus, retentio, cõductio, vel cõtractio, sitis intolerabilis. Sed nihil horũ ad curã necessario refert, vbi enĩ passionẽ iuenerim⁹, eidẽ parti iuxta magnitudinis cõparationẽ adiutoria adhibemus.

Vtrũ noua passio sit hydrophobia. Cap. XV.

Vidã logicorũ quæsiuerunt pro loco vtrũ noua passio sit hydrophobia, vt si nouã inuenirẽt, nouã etiã causã atq; curationẽ iquirerẽt, quod à nobis quidem alienũ est, fieri enĩ potest vt particulares vel

ſpeciales paſſiones nouæ fieri poſſint, generales autem vel principales,quarum dominio cæteræ queq; ſubijciūtur,fieri nūquā poſſint. He deniq; conſuetis atq; congruis curationib9 ſimiliter curantur: ſed vt plenius omnia perſpiciantur, ſingulorum placita ſiue viſa vel exiſtimationes ordinamus. Etenim quidam aiunt nouam eſſe hydrophobicam paſſionem,quidam negauerūt. Et alij omnino,vt Artemidorus Sidenſis. Alij specialiter,vt Caridemus ſectator Eraſiſtrati. Item nō nouam eſſe paſſionem plurimi dixerunt, ſed ob aſtructionē probādæ noue paſſiōis aiūt neminē veterū hāc memoraſſe paſſionē, ſed ſoli inquiūt nouelli inuētores eādē aduerterūt. Certe ſi ſunt apud veteres,nec tamē memorata cognoſcitur. Secūdo cōfundit atq; turbat hæc paſſio nō ſolū inertes,ſed etiā artifices:quo ꝓbatur ob tantam oſtētationē magnitudinis noua īueniri. Dehinc aliarū paſſionū cauſæ apprehenſibiles ſunt,ſcilicet actiuæ atq; operātes,quas ſynecticas vocāt. Iſtius autē paſſiōis incōprehēſibilis eſt,quod eſt ſignū probabile nouæ paſſionis. Additur etiā ꝙ ſit incurabilis. ſed his cōtraria ſentiētes falſum eſſe inquiunt,ꝙ hāc paſſionē nullus veterū memorauerit. Eteni Democrit9 qui Hippocrati cōuixit nō ſolū hanc memorauit eſſe paſſionē, ſed etiā eius cauſam tradidit, cū de opiſthotonicis ſcriberet. ipſe quoq; Hippocra.,etſi nō pricipaliter de ipſa paſſione tractans,ſenſu tamē dictorum hāc memoraſſe mōſtratur. In prædictiuo libro dicēs phreniticos paruibibulos, ſono quolibet pulſatos tremore affici. Alienatione autem mētis hydrophobas vexari videm9,quapropter hos Hippocra. phreniticos dixit paruibibulos,

quos brachypotas vocant, hoc est, ꝙ modicum biberent, ob timorē liquoris. Item polybus hanc passionem memorauit, dicens aquifugas cito interire, quos pheugydros appellauit. Homerꝰ quoque hanc agnouisse passionem probatur: conijcit enim per figuram cum de Tantalo dicit. Itē vbi inducit Teucrum occisis octo, Hectorē non potuisse percutere, atq; ita loquutum vt diceret se hunc interficere nō posse rabidum canem. Cum igitur memorauit Homerus ex quo fieri hydrophobæ possunt, erit consequens, vt &, quòd fieri possint, scierit. Itē Comicus Menander inducens senem irascentem istius passionis imaginem violentis adscripsit, dicens non posse bibere eos qui vinū vsq; ad vexationē potant. Ratio quoque hoc ostendere videtur, etenim superioribus temporibus aut erant canes, aut non erant: sed nō fuisse nemo quis dicere audeat. Passionis etenim causam prompte Homerus memorauit. Si igitur fuerunt, etiam rabie affecti sunt, quo fiet vt cum fuisse causa ex qua hydrophobæ fierent, atque homines qui fierent vel pati potuissent demonstretur, erit rationabile, vt apud antiquos hęc passio fuisse credatur. expauescere autē siue confundi, vt aiunt, non solū inertes, sed etiā artifices hac passione, non necessario signum est eandem incurabilem pronuntiandi: etenim plurimæ aliæ passiones non aliter videntium mētē confundunt, vt satyriasis, apoplexia. Item causa precedens, eius passionis incomprehensibilis vt putant, nō est: quā plurimi medicorum atq; philosophorum tradiderunt. At si esset, incōprehēsibilis, quod ex ea sequetur, manifestum esse ap-

prehenſibile,nulli negāt, vel ſi eſſet incõprehẽſibile,id quod ſequitur,hoc eſt paſſio,non tamẽ incurabile. At ſi incurabile,nõ neceſſario nouũ, vt neque carcinoma. Sed aiunt principaliter ex his quæ ſequũtur vel deſignant hydrophobicã paſſionẽ nihil eſſe eiuſdẽ propriũ, vt ſingultus,qui quanq̃ eos ſequatur,ſit tamen cõmunis eorũ qui hydrophobę non ſunt.ſitis etiã ſequitur,atq; vomitus fellis,ſed febricitãtib⁹ hæc ſępe cõtingũt. Item turbatio mẽtis atq; timor, ſed etiã phreniticos ſępe comitãtur.Si igitur nihil ꝓpriũ ſequitur hydrophobas,ſed ſunt õnia communia alijs paſſionibus,non poterit noua paſſio nuncupari. Nos quoque his conſentimus. videtur etenim hæc paſſio etiam frequentare quibuſdam temporibus,vel locis,vt apud Cariam atque Cretam. Hæc enim inſula aliorum venenoſorum animalium difficilis atq; pene libera,ſola canum rabie vexatur frequentiſſime.Poëtarum quoque teſtimonium longe vetuſtiſſimum atque non rectis neceſſario verbis deſtinatum, accipiendum ducimus.Item Hippocrates magis phreniticos memorauit,non hydrophobas,paruibibulos: nã inquit eos qđ in quibuſdã phreniticis frequẽtare videmus,aut faſtidio poſſeſſos,non ſolum ad cibum,ve ũetiã ad potũ,vel certe traductos viſis, quæ Grręci phantaſiã appellãt,vt(ait Eudemus) accipẽdũ non exiſtimẽt potũ,vel ſuſpicione delirationis affecti admixta putẽt venena liquori: tremũt quoq; nõnunq̃ debilitate neruorũ,& ad omnẽ ſonitũ cõmouẽtur, ſcilicet alienatiõis ꝓprietate & nõ neceſſario hydrophobicæ paſſionis.Quapropter alijs vtẽdũ eſt rationib⁹ad de-

mõſtrãdũ nõ eſſe nouã hydrophobicã paſſionẽ.

Quomodo curãdi ſũt hydrophobæ. Cap. XVI.

Vrandos hydrophobas cõuenit iacere loco mediocriter calido, atq; lucido adhibita articulorũ defricatione, ſeruatos etiam inſomnes vſq; ad laxamentũ temporale. His quoq; partibus quæ rapiũtur, vel conductione vexantur, calidis atq; mundis lanis, vt pannis prætectis, adhibendæ etiã molles vaporationes. In ſtatu acceſſiõis dulci atq; calido oleo clam lanis tinctis, vel foris à cubiculo infuſis. Tũ immiſſis, ne viſu liquoris ægrotãtes in commemorationẽ timoris reducãtur. At ſi aliqua fuerit indulgẽtia paſſiõis, quæ erit apprehendẽda, ſi etiã febres fuerint ex minutione feruoris, ſi etiã nõ fuerint minutiõe timoris, erũt phlebotomãdi ex brachio, quo vena facilior occurrerit. Ita in fluẽti ſanguine aduertenda ſunt ægrotãtiũ ora, atq; manu excipiẽdus eſt fluor, ne ſonitu perculſi cõmoueãtur. In diatrito vero erũt primo pungendi, ſed pãnis oleo tinctis (eorũ enim tractu latẽter corpora perungentur) extergẽdi quoq;: at alia fouẽtur alijs calidis atq; immũdis cõſequẽter pãnis, vel linteolis: tũc poſt perũctionẽ cib9 dãdus tenuis & ſorbilis: quo latẽter cũ cibo etiã potus inducatur: & panis aqua infuſus, vel alica ex aqua, facile enim accipiũt, ſed oportet magis tẽpora dãdi ſeruare cibũ & potũ: quod fiet hoc genere, vt ex obliquo fabulãtes de conſueta vita loquanť, lauacra memorãdo atq; bibẽdi copiã. Tũc ſi ęgri his dictis placidi pmãſerint, fidẽter offerim9 potũ dimiſſionis tẽpore inuẽto. At ſi cõmoti, vel irati fuerint, audito lauacro, vel potu, erit differẽda obla

tio:dandus interea potus in fictili vasculo subtili cauerna perforato, tanq̃ sunt papillæ vberũ, & dandus ægrotãtibus, præfecto obstaculo oculorum, vel temporaliter clausis fenestris. Est enim omnifariã mitigatione passionis prouidendũ vt nulla occasio detur excitãdi furoris. Oportet deniq; etiam ministros aptissimos esse, & primo vt sint taciti, neq; fabulas inijcientes, sed eiꝰ respõdentes dictis, & ipsa respõdentes, vt cedenter ac sine vlla cõstantia eum cõsentiendo coerceant: Atq; eius visa, quę mentis falsitate efficiũtur, eidem sensim displicere, atq; incredibilia faciant. Dehic cõuenit laxatiuis cataplasmatibꝰ thoracẽ curare, & à tergo inter vtrasq; palas, quod Græci metaphrenũ vocãt. cum autẽ statũ sumpserit passio, etiã cucurbita apponẽda ijsdẽ locis, cum scarificatiõe, tũ spõgiarũ vaporatiõe vtẽdũ, quęquidẽ latẽter erunt ex oleo atq; calida exprimẽdę, & apponẽdę obuolutę pãnis vel linteolis, ne humoris sensus aut sonitꝰ exagitẽt ægrotantẽ. Tunc etiã caput detondendũ & ijsdẽ adiutorijs cõcurandũ: gestatio adhibẽda, in lectulo suspẽso, siue portatoria sella. At si passio pseuerauerit, ijsdẽ pseuerabimꝰ adiutorijs. Illud etiã erit affectandũ, vt si omnino potũ recusauerint qualibet tamẽ parte quiddã liquoris assumãt, & nulla indignatiõe ægrotãtes afficiãtur visu ptetriti. Qđ ita facere poterimꝰ, si calidã atq; oleũ ex clystere per podicẽ inijciamus, vt hoc si fieri potuerit, diurnis diebꝰ paruũ quidẽ: tũc enĩ potuerit cõtineri. Nã si fuerit plurimꝰ humor, sua redũdãtia ac pondere prouocat excludi. erit enĩ eiꝰ cõtinẽtia vtilis ad minuendã sitim. Nam neq; solum

dysentericis iniectũ medicamen superiora inuadẽs sępe stomachũ atq; caput vexare accipim⁹, siquidem eò necessario perueniat, sed etiã calida & oleum peruenire posse concipim⁹, quo partibus iisdem irrigationis prębeat laxamentũ. Post iniectionẽ deniq; manibus admotis impressione moderata ex inferiorib⁹ ad superiora ducẽtes liquorem ascendere prouocamus, declinante passione erũt ægrotãtes resumẽdi, sed multo tẽpore à lauacro abstinendi, atq; vino, ne in periculũ redeant. At si ex ista passione vt sæpe contingit satyriasis fuerit effecta, erunt adhibenda ea: quæ paulo post dixerimus. Antiquorũ autem medicorum nullus istius passiõis tradidit curationẽ. Aiunt deniq; Themisonem quãq; volentem nõ potuisse: siquidem ex rabido cane quondam fuerat vulneratus, etsi eius curationẽ assumeret mẽte: quippe scripturus continuo admonitus in eãdem laberetur. Democritus vero iubet origani decoctionem dari, atq; ipsum poculum quod bibũt in sphæræ rotunditatem formari. Est autẽ hoc genus decoctionis acerrimum atq; stomachum vexans, & incendens. in quo etiam idem sibi repugnare perspicitur. Ait enim hydrophobiam esse incẽdium neruorũ. Item quidam medici, vt Artorius memorat, alios in vasculũ plenum frigida miserunt. Alios in puteũ posuerũt, saccis immissos vel inclusos, vt necessitate bibere cogerentur. Alij in aquã calidam, nescij quòd passionis curatio illa sit, non vt bibant ægrotantes, sed vt bibere velint. quod fiet cũ passio fuerit adiutorijs destructa. Multi deniq; etiam bibentes raptu affecti sunt grauiore. Quapropter

etiam toto corpore infundendos, vt putant, & in aquam frigidam magis vexabile comprobamus. Omne etenim frigus extendit tumentia. Nam propterea, vt Artorius dixit, raptu interficiuntur. Item Aristoxenus ad corruptionem atq; abundantiam liquoris intentus, prædandum dicit potum, atq; clysteribus vtendum, cõmuniter omnibus, depurgatiuæ vel temperatiuæ virtutis, sed hęc tumorẽ passionis intendẽdo geminãt comitãtia. Item Tullius Bassus etiam sternutamentis vtitur, & clysteribus, cũ generaliter hæc passio mitigatione indigeat ob acutissimam celeritatem, & nõ, vt hic putat corporatiuis adiutorijs sit aspergẽda, quæ Græci metasyncritica vocant. Itẽ Niger eius amic⁹ etiã albũ helleborũ dedit. Eudemus autẽ phlebotomans helleborũ dat secunda vel tertia die, atq; cucurbitas affigit vsq; ad partiũ pustulationẽ. Itẽ Agathin⁹ libro de helleboro cõscripto iubet etiã dari helleborũ in initio passionis. Alij podicẽ cataplasmandum iubent helleboro. Alij collyria ex ipso facientes quæ appellauerũt balanos, podici supponũt. sed erunt cõmuniter omnes culpandi, cum sit passio acuta atq; celeris, & vehemẽs, ac sæpissimè cõtinua. quippe cum nunquã purã atq; syncerã habeat dimissionẽ, & est helleborũ recorporatiuæ virtutis, ac propterea tardis passiõib⁹ cõueniẽs, quas Græci chronias appellant, & in earũ principaliter lenimẽto, atq; regulis ciborũ ægrotante præparato, quod Græci diætam vocant, quod vtiq; non sine tempore prolixo fieri potest. Sine his igit̃ nihil veneno differet helleborũ datũ. Est etiã graue vsq; ad pustulationẽ corporis cucurbi-

tas apponere. Et ſimile quiddã, tumentes oculos ligneo baculo inũgere. Itẽ quidã caſtoreo potandos iubẽt hydrophobas, alij roſaceo oleo, alij diagridio, aut elaterio, aut lacte vel pinguib9 incõgrue iuſculis, & agitãtes atq; grauãtes ægros, & nõ eo tẽpore quo pmitti potuit vſus ſupra dictorũ, præcautiõis cauſa effugiẽdæ paſſiõis. Nũc etiã præſens indigeat cõgrua curatione: clyſtere depurgant vel tẽperãt vim veneni, quæ ſemper poſt effectã paſſionẽ cõtemnẽda eſt, vrgentiore cogente cœnoteta. Itẽ nihil aliud q̃ potum dare quoqno mõ nitũtur, nũc gelu, vel niuẽ offerẽtes ęgrotis, nũc viridẽ ficũ, vel pyrũ, aut cucumerẽ, & his ſimilia, alij calami pforati initiũ ori ęgrotantis immittũt, dehinc ex alia parte per aliã cauernã aquã infundunt. Alij poculo lineo panno ſubter impoſito, vel beluæ pelle potandũ putãt, ſcilicet ſupſtitione traducti, qꝫ naturalis authoritas beluarũ quę canib9 eſt cõtraria, timorẽ ęgrotantiũ ſoluat. Sed hæc quæ vulg9 per experimẽta pbata putat, longè aliena ab arte mõſtrãtur. Alia quoq; quæ faciẽda ordinauerũt, ratiõe reijciẽda ſunt, vt ea quæ ſũt vinoſa ante declinationem offerenda. Itẽ frigida ſunt ob tumorẽ incongrua, conſtringũt enim atq; extendunt ſtricturæ difficultatẽ, ex qua ſine dubio hydrophobica paſſio confecta probatur.

De acuto tormento, quod Græci ileon appellant. Cap. XVII.

Ormentũ dictũ eſt, qꝫ exiſtiment ægrotantes cõuolui, atq; torqueri ſuorum inteſtinorũ verticula, vel quòd ſpiritus ob abſtinẽtiã clauſus ſeſe in-

uoluẽs,vinctiões atq; tormẽta efficiat,vel q; vehementia dolorum supra eas partes quæ patiũtur ęgrotãtes arcuati cõuolutiq; plicẽtur. Salimach[9] autẽ ait quosdã Pythagoricos apud Siciliã medicãtes græco nomine phragmõ vocare,siquidem obtrusis naturalib[9] vẽtris officijs fieri videatur. Item hãc passionẽ tertio libro acutarũ vel celerum passionũ Asclepiades diffiniuit hoc modo. Tormẽtũ est cõtortio extenta, atq; lõgi tẽporis intestinorũ.sed hoc improprie dixit,q; sit etiam lõgi tẽporis tormentũ.Est enĩ acuta atq; celeris passio. Deniq; hoc intestinorũ dicim[9] tormentũ esse,cõtortionẽ extentã,atq; pnıciosam.sunt enĩ eius antecedẽtes causæ cõmunes, quæ etiã alias facere valẽt passiões, sed magis perfrictio,indigestio,atque cibi grauabiles & inflabiles, vel noui,aut venenũ potũ,aut cibo datũ,aut fungi comesti,sequitur autẽ in passione cõstitutos ventris vehemens inflatio,& intestinorum,& dolor nimius iliorũ, atq; ossium, quæ à pube vsq; ad ilia perueniũt,quę Græci ephębia appellauerũt, totius quoq; ventris atq; superpositæ cutis inflatio,membranæ maioris,quã peritonæũ vocãt, scilicet quæ omnia interius tegit atq; cõtinet viscera.Cõsensus etiã vesicæ & officij vẽtris perfecta abstinẽtia,stomachi euersio per nauseam, saliuarũ fluor,sitis vehemẽs,spiratio hirta,atque anhelatio,articulorum frigidus torpor, pulsus densus, singultus, exitus per podicem venti nihil releuantis,ac si quicquam per clysterem fuerit iniectum,aut non admittitur ob nimietatẽ stricturæ, aut admissum retinetur exitu negato:aut si fuerit redditũ,erit cõnexum pinguibus

ac veſiculoſis. Mulieribus etiam matricis adductio ad ſuperiora fiet, vomitus quoq; humorum pinguiũ, qui in vẽtriculo & ipſius orificio adhęreſcebãt cõtumaciter. His vero qui pernicioſius atq; ſpecialius iactãtur, etiã ſtercorum vomitus fiet. Tũc quoq; pulſus concidit, nigreſcit corpus cum nimia linguæ aſperitate. Aliquando etiã vt Heraclides Tarẽtinus memorat, quarto libro de internis paſſionibus inteſtinorũ verticula diſtẽtis cutib9, apparent, cum peritonęo diſiecto ſola fuerit ſuperpoſita cutis. Alij vero memorãt ventum per podicẽ redditũ ſine odore tetro pernicioſum fore, ac ſi fuerit odoris tetri ſalutẽ promittere. in illis enim ob nimiã ſtricturam, tanq̃ liquatus ſpiritus purior excluditur. In his autem ob quandam laxamẽti facultatẽ infectus exhalationibus ſtercorũ, excludetur. Torminoſa igitur ab iſta paſſione, quam ſpecialiter tormentũ diximus, magnitudine differre monſtramus. Hi enim leui dolore afficiũtur, & ob hoc ventriculoſi ſiue torminoſi vocantur. Item diſcernũtur dolore ventris. Ventriculatio enim ſuperius magis ventre eſt, atq; ſub præcordijs, & ſæpe ſine inteſtinorum tormẽto. Diſcernitur etiam à coli vexatione, eſt enim principaliter coli vexatio vni9 inteſtini paſſio, atq; tarda, quã Græci chroniam vocãt, & diutiſſime pſeuerãs. Tormẽtũ autẽ ſoli9 acutę paſſiõis, eſt omniũ inteſtinorũ vexatio. Itẽ alij hãc paſſionẽ Chordapſon vocauerũt, ꝙ nõ aliter q̃ chordę inteſtina tẽdãtur. Nã veteres Gręci ĩteſtina chordas vocauerũt, ſed hoc quoq; nomẽ alij cõmune vocabulũ tormẽto poſuerũt, vt Hippocrates, Praxagoras, Euriphon Gnidi9.

Alij differre dixerunt, vt Diocles libro de passionibus atque causis & curationibus scripsit, etenim tormentum non sine ructationibus dixit, atque permisso per podicem vento, sine stercorum egestione, ventrem quoque non necessario durum fieri, & clysteris iniectionem accipere, doloris etiã initiũ superioribus magis accedere. Item reijcere ægrotantes, si mediocris fuerit passio, humorẽ: si vehemens, stercora: & neque iniectionem clysteris admittere, ventrem quoque durum, atque extentum iugiter in orbem tumoris subleuatum, interiores autem intestinorum partes doloribus affici, stomachum quoque immobilem ac fixum, vel inflexum permanere. Sed de his huic dissentire necessarium non est, oportet enim intentionem adhibere, atque intelligere quod sit passio stricturæ, atque acuta vel celeris, & vehemens. Quapropter habendi sunt ægrotãtes loco mediocriter calido, atque lucido, adhibita requie cum silentio, & abstinentia cibi vsque ad primam diatriton, prohibito quoque somno, donec accessio declinet. incipiente autem eadem, articulorum adhibenda est blãda ex manibus calefactio, & partes quæ doluerint contegendæ mundis, & mollibus lanis. Apponẽda etiam mediocris vaporatio, qua mitigari dolor possit, vt sunt panni calidi, atque linteola, vel vesica calida ex oleo semiplena, vel saccelli ex cantabro calido completi, vel polline, vel lini semine ex aqua mulsa. Cum autem statum sumpserit accessio, iubemus eos, si pati potuerint, iugiter foueri oleo dulci atque calido, scilicet vsu dextero, quo prærepto nuper infuso mox nouum superfundatur oleum. At si dolor coegerit phleboto-

mandi erunt, ſcilicet ex brachio dimiſſionis tempore. Et ſi ante diatriton id factum fuerit, fouentes primo os, deinde colluere permittimus ex aqua calida, dabimus potum paruum, ob mitigandum. Si enim plurimum ſumpſerint grauatis tumentibus, prouocabitur paſſionis aſperitas, ſicut fiet cum graue quiſquam cataplaſma apponendum putauerit, ex plurima, atq; corporoſa inductura. At ſi in ipſa diatrito fuerit adhibita phlebotomia, parum differentes ob reſumptionem vnctione corpus curam⁹, & ſorbile damus quiddam, tenue, atq; panem ex aqua calida non quidem plurimum. Ea enim quæ ob appoſitionem cataplaſmatis exterius admoti aſperantur, hæc magis plurimum diſtenduntur cibis vberioribus grauata. Alternis deniq; diebus cibum dabimus, donec paſſio declinet: dehinc cataplaſmata adhibemus ex pollinibus, & lini atq; fœnugręci ſeminibus, ex mulſo confecta, vel calida & oleo, illud curantes, vt calida perſeuerent plurimo tempore, & neq; valida atq; robuſta inductione grauabilia fiant pondere. Faciunt enim ægrotis dolores augeri. Tũc etiã cucurbitas apponim⁹, ſed eas quæ ſint oſculo latiores atq; labijs flexis. Lenius enim atq; blando tractu arripiunt membra. Tũc etiam ſcarificatione vtemur, vel in cucurbitarũ vicem, ne earum pondere graue quicquam ægrotantes ſentiant, vitrea apponimus vaſcula, vel teſtea, quæ græci ãphoras vocauerũt. Tunc ſpõgijs vaporamus expreſſis ex calida, & oleo, vel decoctione fœnugræci, aut lini ſeminis, aut agreſtis maluę, & rurſum cataplaſmamus. inijcimus etiam per clyſterem oleum calidum, vel calidã

& oleum ex supra dictis decoctionibus quicquam. Est etiam consuetum nobis aquam oleo dulci æquali modo commixtam, cum hibisco coquere, donec aqua insumatur. Tunc oleum remanens concepta lenitate, atque pinguedine ex radice supra dicta, inijcere per clysterem. Nam si solum oleum fuerit cum radice hibisci nō admixta aqua decoctum, necessario nidorosum fiet. Adhibemus etiam encathismata ex calida, & oleum, vel quaruncunque laxatiuarum materiarum decoctione. Cum autem declinare passio cœperit, etiam embasim adhibemus ex oleo, vel calida & oleo, aut decoctione laxatiuarum materiarum, non sine cautione, declinanda est enim perfrictio, quapropter erit facienda in calido loco, vel balnei fornice, quē appellāt achicholum, siue cameram. At si sensus aliquis, permanens erit duritiæ, cataplasmabimus ex ordei farina, & adipe porcino recente, & pice liquida. Tunc cerotaria apponemus, & malagmatum leniora, ordinantes etiam lauacrum, & varium cibum, & vinum vltimo, præcauentes multo tempore frigida quæque, atque indigestionem & inflabiles, vel acres, & minus digestibiles cibos. Veterum autem medicorum, vt Hippocrates secundo libro de morbis, communiter inquit, frigeranda superiora, particulariter autem adhibenda vomifica medicamina, & phlebotomia ex brachio, & capite. Tunc sacculum aqua calida plenum deponendo iubet ægrotantes facere, etiam collyrium decem digitorum quem appellauit balanum, atque hunc summo tactu felle taurino vngendum. Tunc si nihil perfecerit

clysterem adhibendum. Vel si hoc quoq; minus valuerit, & folliculo artis ęrariæ immittēdum inquit ventum per podicem, quo distantia ventris atque intestinorum replicatis folliculis fiat, tunc statim adhibendum clysterem probat, detracto supradicto folliculo, & podicem cum spongia obstruendum, atque in aquam calidam ægrotantem deponēdum. Vtendum inquit primo tēpore passionis melle decocto, atq; vino. Secundo libro epidemion multum vini meraci, atq; frigidi dari iubet, donec somnus vel dolor fiat crurū, suspicione causarum sollicitatus: existimat enim vel constituit fieri passionem incendio superiorū, & frigore inferiorum. Contrarias igitur virtute materias adhibendas iudicauit, non intuens passionem ex tumore fuisse confectam. deniq; principio vomitus, quem adhibendum probat aspeRat eius celeritatem, siquidem disijciendo corpora commoueat: phlebotomare autem conuenit non post vomitum, sed laxamenti causa, non vt Hippocrates affectandum putat, ob frigidādum corpus. Dehinc ex brachio non ex capite neq; simul ex multis partib9 phlebotomare, etenim repentina sanguinis effusio defectum faciens non sinit congruam fieri detractionem, vel quantum magnitudini passionis est conueniens: collyrium autem felle taurino perunctum, omnifariam nocens accipimus, etenim ob acrimonam fellis atque mordicationē tumentia prouocat in feruorem, & ob longitudinem digitorum decem immissum premit eas partes, quæ neq; tenuem liquorem sine grauatione accipere, vel ferre valēt. Nam ex ærario folliculo quid dicere oportet, si

vbi inflationis metus eſt,ĩmittẽdum extrinſecus exiſtimat ventum,atq;,quod eſt maximi peccati,frigidum his partibus, quæ etiam naturali tactu prægrauantur,non aliter,q̃ ſi quemq̃ in tetanica paſſione conſtitutum cum ſit poteſtatis, laxatiuis curare virtutibus,eundem organis diſtendere contendamus. Aduertendum igitur,quoniã magis roborat vexationem, vel duplicat corporis inflationem,adijciẽs grauiora, quo etiam per clyſterem liquorib⁹ magis prægrauet corpus, & tumentia importune vento vexata,etiam liquoris percuſſu intemporali feriantur. Item ſpongia apponenda quam probat,extẽta magis premit. Vtitur autem vino,malis quidem,ſed ſuis ſimilibus conſilijs. Neq; enim temporaliter declinationem paſſionis obſeruauit. Præterea vſu immodico,ſiquidem plurimum dari iubeat, & intemperato , quod ſæpe in ſanitate conſtitutos alienari mentẽ perficit. Tunc etiã incongrue,ſiquidẽ frigido. Omne etenim frigidũ,tumẽtia auget:repugnanti iudicio vinum dare perſpicitur, effectum ſomno atq; dolori crurum aſcribens,ſomnus etenim leuigata atq; ſoluta paſſione efficitur. Dolore autem peiorante & aſperato tollitur. quod ita manifeſtum eſt vt demonſtratione non indigeat. Diocles autem libro quo de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcribit, phlebotomat in paſſione conſtitutos,atq; cataplaſmatibus curat ex polline,quod græci omen lyſin vocant,& adipe & vino,& fęce. Tũc præpotat atq; clyſterizat,ex abrotani ſemine cum mulſa,ex aceto & ariſtolochia & cumino,& nitro , & fœniculi radice decocta ex vino,admixta aqua marina, vel

passo, vel acriore vino, siue lacte cum decoctione lini seminis, & mellis, vel similibus. Quarto autem libro de curationibus iuuenes, inquit, atque habitudine robustos, & magis quibus dolor ad latera fert, phlebotomãdos ꝓbo ex manu dextera interiorẽ venã, & submittẽdos in aquã calidam, fotis, ventri iniicere admixto sale clysterẽ, & rursum in aquã calidã deponere, & fouere. Præpotãdos autem iubet etiã medicamentis, hoc est, panacis dimidia drachma, in mulso ex aceto tepido resoluta, & myrrhæ obolos duos cum peristereonis herbæ folijs in vino albo, vel cumino æthiopico. Adiuuat etiam plurimos plumbi catapotium transuoratum. Impellit enim pondere, & excludit obtrudentia. Diurnis, inquit, præterea diebus sitientibus potandum vinum dulce, vel aquam temperatam, aut marinam cum vino albo, aut centauream herbam, aut nitrum vel eius spumam, vt ea quæ potuerit soluat. Dãda etiam sorbilia, vel cantabri lotura cum melle, vel bromi succus, vel ptisanæ, aut cũ farina olera cocta, alia ex adipe, alia ex halica atque sale, sorbendum etiam & iuscellum scari piscis, & carabi, & buccinarum & cancrorum. Tunc resumptio, inquit, adhibenda. Cuius quidem materies percurrerit quas superfluum est recensere. Etenim ex supra dictis varia atque iners commixtio materiarum demonstratur. Non enim solos oportet iuuenes phlebotomari, sed etiam alios in alijs ætatibus constitutos, neque semper è dextera manu vel interiore vena, sed etiam ex sinistra atque exteriore facta, detractio enim tumentia relaxat. Vsus atque acrimoniæ causa erigit in feruorem tu-

mentia. Est præterea vexabilis præbibendi medicaminis potio, etenim sunt acria atque mordentia & quę non sint mitigatiua celeritatis, neque tumoris relaxantia. Plumbum vero transuoratum premit quidem, atque impellit pondere, sed tactu necessario frigidat, atque intestina densitate coacta vexatione distendit, iuscella autem in corruptione facilia, & inflantia esse noscuntur. Item ptisanæ, eadem perficere: vinum quoque in augmento inimicum. Praxagoras tertio libro curationum clysterem iubet adhiberi, dans medicamina purgatiuæ virtutis, atque per vomitum corpora desiccare, cōtendit etiam potandum mulsum, ex aceto cum pipere atque nitro, & recenti lacte cum mulso, & aqua. dat etiam radices circa vesperam comedendas, prædato aut super dato oleo. Vtitur præterea ad podicem collyrio & inijcit, atque præpotat absinthio ægrotantes cum aceto, & vino syncero, cum oleo irino, sed vomitu vtitur, donec stercora faciat euomi. Aliquos etiam post vomitum phlebotomat & vento per podicem replet, vt Hippocrates. Item libris de causis atq; passionibus & curationibus vinum dulce dari iubet, & rursum Hippocratis ordinem sequitur, cōgerens omnia peccata & nihil aliud quàm facere diruptionem intestinorum affectans, per acrimoniam medicamentorum tentat, & inflabilium potionum, & iniectione virtute similium, quæ infesta tensione, ac tumore intestinorum, aut retenta ruptione perficiunt, vel putredinem, aut aceruatim excluso alio genere, interfectionē faciant. Item omne stercus per vomitū emissum

tumoris inteſtinorũ eſt argumentum. Non enim ſine tumore nimio hoc perfici poteſt, ex inteſtinis expreſſum per ventrem tranſiens, ſtomacho incidens ſtercus per partem excutitur, quo probatur magnificam mortẽ Praxagoras magis quã curationem voluiſſe ſcribere, quibuſdam etiã manibus premens inteſtina, magna quaſſatione vexauit, quibus inteſtinum, quod greci τύφλον ἔντερον appellant, in folliculum fuerit lapſum, plurimis ſtercoribus confectum. item confectis quibuſdam ſupradictis adiutorijs diuidendum probat pubetenus, diuidendum etiam inteſtinũ rectum, atq; detracto ſtercore conſuendum dicit, in proteruam veniẽs chirurgiã. Oportebat enim ſi ad hoc accedẽdum neceſſitas imperabat, enterocelicorum approbare curationem. Temere Eraſiſtratus ſecundo libro de ventre ſcribens culpãs copiam atq; acrimoniam clyſterum ab antiquis ordinatã, ipſe quoq; vtitur clyſtere, ex nitro atq; ſale. Inijciẽdum etiam probat acre collyrium, & ſimilibus vtitur cataplaſmatib9, hoc eſt, ome lyſi cum myrto vino, fico, & chamelæa, & abſtinet à cibo vſq; ad paſſionis declinationem. Tũc dat mulſum tepidum, dehinc ſorbilem ptiſanæ ſuccum. ſed hic aliorum accuſationi iungendus eſt, etenim culpans tanquam nociuam acrimoniam iniectionum, nõ cuſtodit earũ vexationem, quin etiam ex cataplaſmatibus conſtringens atq; denſans tumentia, grauius ægrotantes affecit. Eſt etiam quibuſdam vſq; ad paſſionis declinationem abſtinentia vexabilis. Hic autem iam declinante paſſione mulſum dandum probat, quod ante declinationem fuerat ordinandum. Herophilus dẽ

his nihil loquutus est. Asclepiades tertio libro celerum, vel acutarum passionum, aliqua gratissime, aliqua valenter ordinauit, in quibus est etiam inhibitio vaporationum ex aqua calida, tanquam facile frigentium, sed fricandas inquit partes, quæ patiuntur oleo plurimo tempore, atque operose quantum loca ipsa pati potuerint, fugan da inquit etiam declinationis tempore lauacra, non conijciens quoniam vsum vaporationum, nō genus damnauit. Potest enim quisque etiam in alia vaporationū specie perfrigescere, nisi dextro vsu fuerint adhibitæ. Defricatio autem adiutorium est chronicæ passionis non acutæ, vel celeris, sed magis si, vt iubet, operantius fuerit adhibita, atque multo tempore. Si igitur vera intẽtione loquamur, neq; sibi hæc quæ ordinauit cõueniunt. Ait enim debere fricationem adhiberi multo tempore, vel quantum ipsæ partes patiuntur. Cum neque tumentia ex initio fricationẽ fieri admittant, quippe cum neque cataplasmata grauia valeant sustinere: lauacra in declinatione adiuuant passionis solutionem. Vtitur etiam embasi ex oleo adhibita, & tempus non finit adiutorijs. Serapion vero tertio libro curationum alia similia Erasistrato ordinauit, denique eius accusationi iungendus est. Vtitur etiam catapotio ex plumbi ramento, & cocco cnidio, & sale & elaterio, & resina, & castoreo, & diagridio, quorum singula acerrimæ esse virtutis probantur: atque percutientia, & neque celeritati passionum, neque tumori congrua. Heraclides autem Tarẽtinus libro quarto internarū curationum, existimabiles constituens suspiciones, aliter inquit cu-

randos tumore affectos, aliter eos qui crassiorib⁹ intestinis laborāt, & stercorib⁹ opprimūtur. Vtitur autē per diē, & per noctē cerotarijs ex cera & resina & irino oleo, vel cyprino oleo, aut anethonio, miscet etiā omę lysi panacē tritū, & chamæpityn cum absinthio & cyprino oleo. scribit præterea potiones, quibus inquit præpotandos ægrotātes, ex aniso, castoreo, nitro, hyssopo, calamo, mulso ex aceto. Clysterē etiā adhibet admixto absinthio, vel cētaureo aut cucumeris agrestis radice. Dat etiā mulsum ex aceto, & purgatiuū potandū medicamē, ex diagridio. Alia quoq; virtutū milia conscribit purgatiuorū medicaminū, quæ prębēda iubet, nō aliter q̃ cæteri acriora medicamina, & nullā curā adhibet mitigationis laxatiuæ, respiciēs qua possit tumor mitigari. Sed ait cōmuniter omnib⁹ aliarū sectarū principib⁹, quomodo intestina tumore dēsata, atq; cōtenta plurima materia, & acerrima & vulnerabili, vt illi probant, onerata, interfectionē faciūt ægrotātis. Deniq; si forte quisquam iliacam euaserit passionē, necessario ex supradictis dysentericus fiet. Item Thessalus primo libro de regulis quas græci diætas, alia quidem vt methodicus scripsit, alia culpabiliter adijciens, quòd potum dare debeamus, siquidem ad loca patientia descendat: quod contra sectæ disciplinam videtur sensisse, & contra seipsum inconsequenter fuisse commotus, siquidem pro patientibus locis nolit esse mutabilem curationem. Secundo libro quem comparationem appellauit, contradicens Erasistrato, hæc ait, apertissime discordantia sermonibus. Non enim pro differentia partium mutatur liquido-

rum quantitas, sed ob stricturam, vel solutionẽ. Inconsequenter igitur idem in iliacis patiẽtis loci causa, potus quantitatẽ minuẽdam existimat. Erat enim prompte dicendum, atq; demonstrandum, quomodo consideratione acutæ atq; celeris passionis minuenda fuit potus quãtitas. Item quidam nostri scriptores Themisonis sectatores cuminũ oleo decoxerũt ob adhibendũ fotũ, aut tritum lanis asperserunt. Itẽ alij oleo rutã decoquentes, inijciunt per clysterẽ, & iubent vaporari ex cineribus: mixtos etenim oleo vel quodam laxatiuo liquori, ex decoctione congruarũ materiarũ præfecto, in vasculo ex duob9 digitis alto, atq; ambitu simili loci patientis mittendos suppositis carbonibus, nõ flãmosis, donec liquor insumatur. Tũc circũtento linteolis vasculo, atq; parum refricto cõuertẽdos in linteola, ac refundendos cineres. Tunc colligato vasculo fundo tenus, & cõstricto linteo fortiori, patientia vaporare loca. Equidem vere obtunditur admixtione olei & aquę, cumini vel cinerum asperitas, sed est meli9 ex initio vsque ad finem recta intẽtione cõgrua passionibus adhibere.

De satyriasi. Cap. XVIII.

Satyriasis, est vehemens veneris appetẽtia, cũ tẽsione ob ęgrã corporis passionẽ. Vocat̃ autẽ, vt qdã volũt, trãslatiue ã similitudine satyrorum, quos, vt vulgus loqt̃, siue fabula fingit, vinolẽtos, atq; in vsũ veneris ꝓnos dæmones accipim9. Itẽ vt alij dicũt ab herbę virtute quã satyrion vocãt. Hãc enĩ accipiẽtes ĩ venerẽ ꝓuocãtur, cũ tẽtigine genitaliũ partiũ. Sed antecedẽtes

istius passionis causę sunt epota medicamina, ob vsum venereum excitandum, quæ satyrica vel entatica vocant: quæ sunt acria, atque incentiua, & neruis improba. Item immodici atque intemporalis vsus in venerem. Est autem cōmunis passio viris atq; fœminis, quæ solet accidere ætatibus medijs, atque iuuentuti. Hortatur etenim in vsum venereum prouocās ætatis vigor. Sequitur autem ægrotantes vehemens genitalium tentigo cum dolore atq; incendio, cum quodam prurītu immodico in veneream libidinē cogente, mētis alienatio, pulsus densitas, anhelatio crebra, atque creberrima desponsio, vigilię, hallucinatio, sitis, cibi fastidium, & difficilis vrinæ egestio. Ita vt plerunq; stercorum abstentio fiat, quibusdam etiam febres: omnibus tamen in vltimo conductio neruorum fiet, quam græci spasmon vocauerunt, & inuoluntarius seminis iactus. initio autem se leuiter putant releuatos ex vsu venereo, atq; seminis iactu, sed paulopost vehementer extendūtur: nocētur enim atq; vexantur hoc vsu, quanquam parui temporis releuationem falsam sentire videātur. Non aliter quàm si scabiosi prurītu affecti, vel lippientes manuum contactum affectare frequentent, quod græci chirapsian vocauerunt. Declinante passione omnia supradicta minuentur, quæ greci symptomata vocauerunt, nos accidentia passionis. Hæc omnia etiam mulieribus passione affectis, sed plus in ipsis præualet prurigo ob naturam. Indecenter enim ipsa in loca manus mittunt, prurientibus verēdis, atque omnes ingredientes appetunt, & suæ libidini seruire supplices cogūt. Differt autē à satyriasi go-

norrhœa,quã nos ſeminis lapſum vocamus,ſiqui dẽ ſine tẽſiõe veretri ſit ſeminis inuolũtaria atq; iugis elapſio. Debinc ꝙ ſatyriaſis tarda non ſit, quã græci chroniã vocãt,ac ſimile quiddã paſſio ni, q̃ à græcis ſit appellata priapiſmos, eius memor eſt ĩ libro ſignorũ Demetri⁹ Attale⁹ dicẽs ꝙ hoc in quodã viderit ſene,atq; in ſeipſũ manu operãte,nec quicq̃ tamẽ potuiſſe peragere:tẽſionẽ autẽ fuiſſe veretri nimiã cũ paruo dolore, vt cornu putaretur,& ita perſeueraſſe multis mẽſibus. Nullo quoque adiutorio medicinali ceſſiſſe, ſed tardo atq; longo tẽpore requieuiſſe. Quo fit vt ſit priapiſmus diſcernẽdus à ſatyriaſi,ſiquidẽ illa celer ſit & nõ tardet in corpore,fiat ſane cõtactu neruorũ & ſtimuloſo deſiderio in venereã voluptatẽ.Eſt autẽ paſſio ſtricturæ & celeris atq; vehemens.Patitur enim tota neruoſitas,quod eſt conijciendũ ex mẽtis alienatione,& cõtractu mẽbrorũ,ſed plus atq; pręſtãtius pati ſeminales vias accipim⁹,q̃s gręci ſpmaticos poros appellãt. pati etiam eas partes grauius,quarũ cõgreſſione vſus venereus celebratur.Curãtes igitur iacere facimus ægrotãtes loco calido,atq; vigilãter ſilere iubemus,lanis limpidis eorũ clunes atq; pubetenus,quod græci ἦτρον appellant,cũ inguinibus & ipſo veretro cõtegentes, prohibentes etiã hominum ingreſſum, & magis iuuenum fœminarum,atque puerorum.pulchritudo enim ingredientium admonitione quadam prouocat ægrotantes: quippe cum etiam ſani ſæpe talibus vſi ſtatim in veneream veniant voluptatem, prouocati partium effecta tentigine. Initio itaque acceſſionum conuenit nos eorum articulos manibus

apprehensos continere, & ipsorum manus à locis patientibus arcere. Cum statũ sumpserit accessio, & ex dulci atq; calido oleo lanas expressas, vel decoctiõe fœnugræci, aut lini seminis, vel hibisci apponere. In dimissione vero ob vehemẽtiã etiã phlebotomiã adhibere, cogẽtibus rebus ĩtra diatriton, permittẽtibus autẽ, in ipsa diatrito. Intelligimus sane dimissionẽ si etiã febres affuerint ex earũ indulgẽtia. Necesse est enĩ quãdo passio asperat̃ tũc etiã febres extẽdi, & cũ rursum fuerit remissa, febres quoq; leuigari. At si febres nõ fuerint, ex cęteris accidẽtibus, quę gręci sympto mata vocãt, cũ ea indulgentiora viderimus, vt rubore, feruorẽ, pruritum, vel in vsum venereũ cupiditarem, aut genitalium tentiginẽ, vel his similia. Post phlebotomiã corpus perungemus, atq; ora lauãtes cibum damus halicam ex melle, vel panem lotum ex aqua, & oua sorbilia. Alijs autem diebus eas partes quas lana texeramus cataplasmate curamus, ex fœnugræci atque lini seminibus, aut pollinibus aqua resolutis, quod græci omen lysin vocãt, aut aqua & melle. Tunc etiam cucurbitas apponemus, sed in accessionis statu leues, in dimissione autem cum scarificatione, clunibus, atq; pube tenus perrasis capillis. Apponimus etiam sanguisugas, & spongiarum vaporatione vtimur, præcoctis in aqua quibusdam laxatiuis. Adhibentes etiam clysterem ex oleo calido, aut calida ex oleo. Tunc rursum cataplasmantes ante cibum, præterea etiam encathisma tibus vtimur. Nunc ex oleo confectis vel calida, & oleo, nunc ex decoctionibus mitigantur laxatiuis. In mulieribus autem etiam pessulum oleo

calido infundẽtes,ſenſim cum ſexualibus manibus in muliebre veretrum mitti iubemus. Exteruas vero partes per latitudinem lanis contegemus,vel cataplaſmamus & vtriq; fibræ cucurbitas inſigemus.Declinante paſſione geſtationẽ adhibemus,& in oleum vel calidam ęgros infundemus,ſcilicet embaſim facientes.Tunc etiã lauacrũ adhibemus,atq; meliorib⁹ ſuccis,& varijs cibis nutrimus,fugiẽtes acriora,pulmẽtũ atq; vinũ,multo tẽpore.Cerotaria etiã patientib⁹ partibus apponimus.Mulieribus vero liquidiora faciẽtes acriũ vice vtimur.Adhibẽtes etiã aquę ex adipib⁹ atq; medulla & meliloto vel his ſimilib⁹ peſſaria,de quib⁹ latius in libris quos de mulieribus ſcripturi,docebimus. Aliorũ autẽ medicorũ excepto Themiſone nullus hãc paſſionẽ conſcribit,cũ nõ ſolũ raro verũ etiã coaceruatī ſępiſſime inuaſiſſe videat̃.Memorat deniq; Themiſon apud Cretã multos ſatyriaſi interfectos,qđ quidẽ,q̃tũ credit̃,factũ eſt ignorãtia ciborũ,q frequẽter ac plurimã mãderẽt ſatyriõ herbã.Ait præterea apđ Mediolanũ iuuenẽ atq; aliàs decẽtẽ nuptã cuidã nobili ſe vidiſſe ſatyriaſi interfectã. Ponit etiam eius paſſionis curationẽ ſecũdo lib.epiſtolarũ ad Aſiliũ ſcribẽs, imperãs phlebotomiã,atq; fomẽtatiões,& cataplaſmata frigidę virtutis adhibenda,qbus poſſit extingui veneris appetẽtia.Dans etiã potũ frigidũ:quæ oia ſunt incõſequẽtia,atq; incõgrua,ſiquidẽ pugnẽt phlebotomiæ laxamẽto,ex quo ĩdulgẽtia corporis fiet,& eſt cataplaſmatib⁹,&fomẽtis ex frigido potu cõſtrictio,atq; cõdẽſatio,vt ſupra dixim⁹ cõtraria,qppe cũ appetẽtia ac delectatio cõcubit⁹ accidẽs ſit verẽdorũ

partibus ob tumorem:ſicut etiam mentis aliena tio membranis cerebri tumentibus, quo fiet vt ex frigidis atq; conſtrictiuis rebus augeatur etiã vel geminetur veneris cupiditas.

De Cholericis. Caput XIX.

Holericã paſſionem aiunt aliqui nominatã à fluore fellis per os atq; vẽtrem effecto, veluti felliſluam paſſionem. Nam cholen fel appellãt, thœam fluorem, alij à multitudine fluentium qui ſint ſimiles felli. Nõ enim inquiũt eſſe fella, ſed eſſe liquida in eundẽ colorẽ trãſeuntia. ſed hoc differt nihil. Non eſt enim neceſſariũ de etymologia certare paſſionis. Aſclepiades libro de finibus hanc diffinitionẽ paſſionis dedit: Cholera, inquit, eſt humoris fluor celer ac parui tẽporis vẽtris atq; inteſtinorũ ex cõcurſu ſiue obtruſione corpuſculorũ, atq; vt ſæpe cõtigit ex indigeſtione initiũ ſumẽs. Hãc quoq; diffinitionẽ quidã differẽtes aiũt humoris fluorẽ dictũ, ſiquidẽ hæc ſint generaliter cholera: parui etiã tẽporis, adiectũ ad diſcretionẽ cœliacorũ. ſiquidẽ etiã ipſis fluor eſt humoris, ſed longo frequẽti⁹ tẽpore: cõcurſu autẽ corpuſculorũ, ſiquidẽ etiã nauigãtiũ quidã humoris fluxu afficiãtur, nec tamẽ ex corpuſculorũ cõcurſu. Adiectũ etiã frequẽter ex indigeſtione hoc fieri, ſiquidẽ ex alijs quoq; cauſis fiat cholerica paſſio. Itẽ aliqui noſtrorũ tradiderũt eandẽ diffinitionẽ, ſolũ cõcurſum corpuſculorum detrahentes, atq; viarum raritatẽ adijcientes. Nos autem ſuperfluum fuiſſe cauſas paſſionis dicere iudicamus, cum ſit neceſſarium id quod ex cauſis conficitur edocere. Multo autem

ac magis superfluum dicimus, etiam causas antecedentes diffinitionibus adiungi. quippe cum nec sola cholerica passio ex indigestione fiat, neque sola indigestio hanc faciat passionem, sed etiã alias speciales, atque contraria virtutis, quarum nihil ex ista diffinitione mõstratur. Dehinc quod rheumatismus siuę humoris fluor, non solum ventris atq; intestinorum sit, sed etiam stomachi. quapropter vt Soran9 ait, Cholerica passio est solutio stomachi, ac ventris, & intestinorum cum celerrimo periculo. Sed antecedentes causas eius passionis dicimus, vinolentiã, vel malum medicamen potum, aut aquarum calidarũ potationem, vel iactationem maritimam primę nauigationis, quæ commoueat insuetos: sed vehementius hoc facere dicimus vbi continuamus indigestionem ob plurimam sumptionem cibi, aut insueti, aut curiose conditi. quorum sane intellectus aptus rationi est ob causarum scientiã, inutilis vero ac necessarius curationi, vel naturę. huic passioni similis ac vicina est diarrhœa atq; stomachi resolutio. Sed diarrhœã Asclepiadis sectatores discernũt, in cholericis aiunt ventris & stomachi rheumatismũ, hoc est humoris fluorẽ, in diarrhœa vero vltimarũ partiũ profluuium. Nos vero dicim9 in stomachi solutione solũ vomitũ frequentare, & neq; simul ventris fluorem, qui si fuerit rursum vomitu non attestante solius ventris significat solutionem, & appellabitur diarrhœa, in cholerica passione cõcurrit, hoc est vomitus atque vẽtris fluor cum alijs quibusdam accidentib9 signis, quę post memorabim9. Item indigestionem aiunt genere differre, sed

Aſclepiadis ſectatores magnitudine inquiunt, ſiquidem paruus ex indigeſtione corpuſculorum concurſus ſiue obtruſio, maior autē in cholericis tēpore inquiūt, ſiquidē præcedat indigeſtio cholerica, ſed horum prompta atque facilis eſt diſcretio, etenim indigeſtio cōficitur ex corruptione ciborum, etiam ſi quis neque vomat neque humoris fluorem ſuſtineat, quē Græci rheumatiſmum appellāt, per ventrem effectum. Cholera autem ex vomitu atque ventris fluore turbatio, etiā ſi cib⁹ nō fuerit corrupt⁹, & ex alijs antecedentib⁹ cauſis fuerit veniēs, intelligi poteſt.

Quæ ſequuntur eos qui cholerica paſſione afficiuntur. Cap. XX.

Ræcedit frequenter cholericos ſtomachi grauedo atq; tenſio, āxietas, iactatio, vigiliæ, tormentum inteſtinorum cum ſonitu, quem Græci borboriſmon vocant. Ventris dolor atque per podicem venti fluor nihil releuans, ructationes fumoſæ. Nauſea, ſaliuarum fluor grauedo thoracis cum membrorum defectu, ſurgente paſſione iugis vomitus, & primo corrupti cibi, ſicut frequenter occurrit, & humoris atque fellis flauidi, dehinc vitellis ouorum ſimilis, tunc praſij, atq; eruginoſi, vltimo etiam nigri, ventris quoq; turbatio cū dolore & egeſtio vomitorū ſimilis, hoc eſt ſpumoſa & acerrima, cū frequenti delectatione vomendi. Creſcente paſſione aquati atque tenuis liquoris fiet egeſtio, & aliquando ſimilis loturæ carnis. feruntur etiam cum his humoribus plerunque ſubalbida deſputa, ſequitur etiam denſitas pulſus & articulorum, atque

vultus nigrore fuſcatus, ardor, atque ſitis inſatiabilis, ſpiratio celerrima, & contractio vel conductio membrorum, cum neruorum tenſione, ac ſurarum & brachiorum. Præcordiorum etiam ad ſuperiora raptus cum dolore iliaco ſimili. aliquando etiam egeſtio ventris ſanguinolenta, vultus in maciem atque tenuitatē deducti, oculi rubri, & in vltimo ſingultus. ita denique acuta atque celerrima paſſio eſſe à veteribus memoratur, vt nunquam in ſecundum veniat diem. At ſi in meliorem partem vergere cœperit, vt leuior fiat, articulorum atque corporis frigus infarctū miteſcit, & pulſus aſſurgens manifeſtior fiet ex altioribus ad ſuperficiem veniens, paruę etiam, atque interuallis longioribus egeſtiones fient, & paulatim releuatior æger efficitur. Acceſſiones autem apprehendimus ex his, quæ ſunt paſſioni conſequentia. Cum enim anxietas atque iactatio, confluentibus ad ſtomachum liquidis, & contractio articulorum occurrerit, acceſſionem præſentem dicimus. At ſi poſt vomitum minus ſibi æger cœperit diſplicere, ſtomachi occurrerit releuatio, & mitigata ventris mordicatione, vētris cūcta minui aduerſa cœperint, dimiſſionē pronuntiamus. Generaliter autem paſſio eſt vehemens, atque acuta, vel celeris, & aliquādo ſolius ſolutionis, aliquādo adiuncta ex aliqua parte ſtrictura, vt dolores oſtendunt ſtomachi atq; ventris & inteſtinorum, & articulorum contractio. Magis autem patitur in iſta paſſione ſtomachus, & venter & inteſtina, cætera vero vel omnia corporis conſentiunt.

Quomodo curandi sunt cholerici. Cap. XXI.

Holericos oportet primo similiter vt cardiacos locari, atq; vt indigestos, vel qui cibos excludunt: potum dari decet tepidæ, vt quod immutatum corruptione videatur, tanquam veneni materia per vomitum depurgetur. At si hęc corrupta excludi desierint, erunt ægrotãtes seruandi in eodem schemate, prouocabiles sunt enim liquidorum fluctionibus motus. Conuenit etiam articulorũ leuis atq; impressa defricatio cum quadam perseuerabili tenacitate. Tũc etiam eorum ligatio, qua cum fuerint densa phthisicũ consentire stomachum cogãt. sed ne ex his ligamentis superiora torpescant, erunt sæpius commutandæ ligationes. Tunc stomacho atque ori ventris spõgiæ admouendæ iugiter ex aqua frigida expressæ, dehinc etiam ex posca, atque iisdem facies detergenda, quò defectione submota in resumptionem veniant ægrotantes. Vtemur etiã odoramentis sicut in cardiacis ordinauimus, atque flabris & cataplasmatib⁹ frigidæ virtutis, secũdum thoracem, ac ventrem. sed vt non sæpius hæc mutare cogamur, neque contrario permanendo calida efficiantur, spongijs frigida expressis atque superpositis ea frigidamus, vt non sæpius virtute constrictiua, verum etiam frigido tactu fluorem constringant. At si dolor, vel intestinorum tormẽta, plurimum coegerint, pro frigidis spongijs. aliqua temperantia admouem⁹. Tunc tectionem mundarũ lanarum, vel olei dulcis, atq; calidę infusionib⁹ vtemur. Similiter etiã

propter contractiones, articulos lana circuntegimus, & pannis calidis colligamus. Insigimus præterea cucurbitas leues, quas Græci κούφας vocant, scilicet sine scarificatione, has frequẽter detrahemus, atque differentibus locis insigimus, quo latenter ac sensim etiam strictura, quæ irruerat, resoluatur. At si dolores coegerint, & plus vrgere vomitum viderimus, solutiõe obtinente, ita cucurbitas insigemus, vt in cardiacis memorauimus, hoc est, constrictiuas ori ventris, atque subsequentibus partibus. Aliquãdo etiã à tergo per interualla damus dimissionis. Prȩterea aquã frigidam sorbendam, per interualla quidem, at si vehementius vires amputari, ac solutionẽ crescere viderimus, præcuratis ægris, vt in cardiacis docuimus, cibum damus dimissionis tempore, non expectata prima diatrito, defectionis coacti periculis. Dabimus igitur panẽ ex aqua frigida, diligenter prælotum, halicam, vel oryzam ex aqua, vel posca, aut oua hapala, aceto prius infusa, & pulticulam sicciorem. At si accepta reiecerint paululum requiescentes, post interuallum rursum cibo nutrimus. Tũc si res coegerint etiã tertio id facimus, vel quarto: & ob retinendum cibum cucurbitam latioris osculi vnam vel secundam plurima cũ flamma insigimus ori vẽtris, infra costarum finem eodem tempore quo cibum damus. Tunc post eius sumptionem idem facimus, quo constrictione atq; raptu corporis ad inferiora venire, & permanere cogãtur accepta. Oportet prȩterea adiutoriorum mediocritatem intueri. Nam plurimo atque iugi cibo opressione præfocati sæpe sunt ægrotantes. At

si distantia temporis longiore fuerit vomitus intercapedinatus, & ventris effusio iisdem dilationibus dirarata, tunc vt in declinatione totius passionis, ob destructionem dabimus quicquam pomorum, vt pyra, vel mala cydonia, aut sorba, aut mali punici grana, aut damascena, vel recentium vuarum, palealiũ, intybi thyrsum, atq; volantium pectora, sed non pinguium vt perdicis, vel phassę, vel similium in posca decoctorum vel assorum cum aspergine corticis mali punici, in puluerem comminuti. Dehinc è cellario quem Græci apotamiam vocant, colymbadas oliuas fractas. At si sufficienter ægrotantium surrexerint vires, dabimus etiam panem ex vino mediocriter austero & aqua frigida temperato. Dehinc etiam bibendum dabimus ex ipso mixtum potum, sed eo tempore quo cibũ dabimus: multum enim bibere prohibemus, siquidẽ sitis siccare valeat humecta. At si febres fuerint consequutæ, & vires ægrotantis permiserint, abstinentia cibi abstinemus vna die: si autem hoc ferre non potuerint, dabimus cibum dimissionis tempore: sin vero febres non coẽgerint, & passionẽ cessasse viderimus, non sine cautione ac diligenti cura resumimus ægrotãtem paulatim, atque modicis adiectionibus motus, vel ciborũ præcauentes superfluos cibos, ne in commemorationem passio reducatur. Resumptis igitur viribus etiam lauacrum adhibemus. Hæc est secundum nos cholericorum cura. Veterum autẽ medicorum sententiæ variant. Hippocrates fel quoddam appellans choleurecã nominauit, atque iliacæ passionis esse particulam siue concursum

constituit. Nunc denique eius curationem, neque memorare dignum est, sed quinto libro epidemion cholericorum signa tradēs helleboro dicit vtendum cum lenticula, vel singularem succum lenticulæ bibendum. Tunc inquit vomitū prouocandum. quod est non aliter contrariū, quàm si quis fluore sanguinis pereuntem, vel diaphoresi dissolutum phlebotomare, vel ita vt cardiacum sudore defluentem calido lauacro vel sudoriferis vaporibus velit adiuuare, quod id ipsum quod passio nititur, adiutorium quoque fieri vehementius cogat. etenim in helleboris vomitus factus etiam his qui nulla solutione afficiuntur cholericæ passionis periculum solet fieri, & magis cum non præparatis corporibus adhibetur. At si quisquam Hippocratem defendens dixerit ab eo nō datum, sed memoratum, quod quidā cholericus acceperit, vel sibi ipse dederit, frigida vtitur defensione. Ait enim Hippocrates profuisse datum, quod si displiceret, culpare debuerat. Item Diocles libro quo de passionibus atque earum causis, & curationibus scripsit, frigerandos inquit cholericos, & donec depurgentur nihil accipere. Tunc cum tēpus visum fuerit dandam frigidam & in vomitum prouocandos. balanos etiam per podicem indendos. At si hyems fuerit, calida aqua vtendum, tunc nigrum dandum vinum cum polenta, atque post positum somnum quiescendum. singultui vero absinthium dicit conuenire, & ad solutionem bubulum vel caprinum lac, dimidiæ heminæ quantitate, cum papaueris albi succi cyatho

dimidio,&mali punici succo. scribit etiam aliud curationis genus, quo memorat cumino quoque atque sale & origano,&his similibus potis vtẽdum. Culpandus igitur primum est, quòd calidũ potum dari iubeat cholericis cum tempus hyemis intuetur, & non passionis considerat vires. Neque conijciens quòd calidum quicquid est laxando prouocet vomitum. Addidit etiam nihil dandum, donec ægrotantes depurgentur,& nõ docuit tempus cibi offerendi, neque demonstrauit, quia post depurgationem corruptorum dimissionis tempore erunt ægrotantes nutriendi, deniq; tempus vini dandi nõ memorauit. Item absinthium est acerrimæ virtutis, & propterea incongrue, atque imperite singultientibus ordinatum. est enim ex tumore stomachi veniens singultus. Lac etiam in eiusmodi passionibus facilius acescit,& effusionem ventris prouocatam extendit. Cuminum quoq; & origanum acerrimę virtutis esse nemo est qui nesciat, quo fiet vt aperiantur magis quàm claudantur fluentia, & prouocentur mordicationib9 quæ forte sunt in tumore constituta. Praxagoras primo libro de curationibus contrà docens, iubet dari plurimũ mulsum ex aceto confectum ebibendum,& calido passo, atque absinthio potãdos probat. Vomentibus vero prius inquit calidum potum dandum. Tunc si plurimus inquit vomitus fuerit lauandos ęgrotos calida,&post lauacrũ somno dimittendos. At si dormire non potuerint, danda polẽta atq; bibenda ex mulso, vel passo, vel frigida. Et cum vomitus quieuerit, lenticula nutriendos & vino potandos. At si vomitus perseuera-

uerit post datione̅ rursum lauandos,atq; iisdem vtendum:at si perseuerauerint ea quæ per ventrem feruntur manente etiam vomitu, alia die rursum lauandos atque similia adhibenda. Apparet etiam in hoc morbo erroribus implicari. Etenim mulsum ex aceto doloribus est incongruum, vt quod inflet tumentia ex aceti qualitate:absinthium vero sit nocens,vt superius memorauimus. Item calidus potus, vomitibus est inconueniens,lauacrum quoque fluenti corpori vehem ẽter inimicũ,quod iste non semel sed sæpius adhiberi confirmat:& neque cibo nutriẽs, quo facilius vires ægrotantis diuersis intereant detrimentis. Neque saltem semel sub hac lauacri frequentia dormire permittẽs,vt ipse voluit. Item mulsum ventrem dissoluit, quippe non decoctum. Non aliter etiam dulce vinum. ridiculum quoque est,atque cachinnos commouens, pausante vomitu lenticulam dare, perseuerante vero lauacrum adhibere, cum sint hæc in vtroque contraria. Etenim lenticula constringit præsentem fluorem,lauacrum vero corpus coequat post vomitus cessationem. Item Erasistratus secundo libro salutarium vtitur tepido potu: vomitum prouocans, vel acrimoniam temperans fellis:contra dolores autem tepidis vtitur vaporationibus,& cataplasmatibus ex vino,at si sitis & defectio coegerit,vino potat lesbio, cũ aqua frigida, sed in aquæ cyathum vini guttas duas admiscendas iubẽs, vel tres,vt solũ,inquit,odorem vini habere aqua videatur,atque hoc bibendum post singulos imperat vomitus,& post singulas ventris effusiones,plus,inquit,aquæ admi-

ſcendum ſi febres irruerint, & ſimiliter lenticu-lam dandam & vinum, aut malorum infuſio-nem, vel decoctionem aut pomorum, aut pyro-rum, & etiam lauacrum probat & reſumptio-nem adhibendam. Sed hinc quoque excludēdus in quibuſdam eſt, etenim contra dolores quomo do calidis, ſic ſine vino cataplaſmatibꝰ vtendum: ſiquidem rigore quodam naturali ſiue mordica-tione, quam Græci rhigos vocāt, vino conſtrin-gant. Eſt præterea eorum datio ante declinatio-nem paſſionis contraria, & magis cum ſine cibo danda ordinantur, & immodice: ſiquidem poſt ſingulos vomitus, id fieri præceperit, cum pro-pter virium ſolutionem oportuerit etiam cibi quiddam offerre, & non ſolum vinum potādum dare: febribus quoque irruentibus, & quantum credendum eſt humore interpoſito, inconueniēs eſt lenticula & infuſiones ſiue decoctiones con-ſtringentiū materiarū. Harū enim vomitum co-gentium fuerat vſus neceſſarius. At Herophilus cholericorum curationē ſecundū ſe alijs nullam tradidit. Aſclepiades vero tertio libro celerū vel acutarum paſſionum affectans vomitum ex ra-paci hauſtu tranſuoratis potionibus, eadem die leuat ægrotantes & vino potat cum polenta: & quid vltra? cum plurima approbet veterum curationum, ſolum prohibens ea die leuādos ni-ſi vires fuerint reparatæ. oportebat etiam vini tempus diffinire, atque poſt cibum dandum or-dinare. Empiricorum Serapion primo libro cu-rationum iſtius paſſionis medelam tradidit. Itē Heraclides Tarentinus libro quarto, ſed com-muniter vterque rationalis logicorum conſen-

tiunt curationi, adijcientes etiam medicamina quæ catapotia vocauerunt, multis ex speciebus confecta: quæ pharmacode dicuntur. Necnon potiones etiam ad retinendos exitus fluentium materiarum, ex quibus sunt hyoscyami seminis, quem nos altercum dicimus, drachmę duæ, anisi drachma vna, opij drachma semis, contrita & superfusa aqua dulci. Tunc collecta & in triginta partes diuisa, singula faciũt catapotia, & dantur in aqua frigida, cyathis duob9. Abstinet, inquit, etenim ventrem. His vero qui fuerint viribus illesis conuenire dicit medicamẽ ex myrrha atque papauere & croco confectum in quantitatem erui datum cum vini cyatho, sed hæc vehemẽtius ostendit Heraclides Tarẽtinus, dans etiam halicam cum vino vltimę depressionis, hydatode græci vocant, nos abusiue torticum, vel cũ absinthio & oryza, vel lenticula, aut ptisana, cũ contrariam virtutem halicæ lenticula atque ptisana obtineat. Item primo libro regulari siue vt græci dicunt, diætetico, nutriẽs cholericos prima die, cæteris vtẽs congrue. Postera inquit die eos ante vomitum vsque ad tertiũ diem neque cibo nutriendos, neque os colluere permittendos, si quicquam fuerit suspicione solicitum. Post tertium vero diem continenter atque cum cautione resumptionem faciendam. Sed huic erit respondẽdum: Vtrum in declinatione passionis dari dixerit vinum, atque varium cibũ, an ante ipsam, quod est intemporale atque importunum. Sed si in declinatione, cur declinante passione, & quantum creditur forsitan & exclusa, vsque ad primã diatriton abstinendos existimat ægrotantes? His

enim qui forsitan ob eius defensionem dixerint eum præcauere rursum ne febres irruant. Respõdemus hoc esse occultum, & non oportere methodicum esse suspicionib⁹ incertis occupatum, & vere. at si ob irruentem febriculam, quæ iam presens esse videatur, abstinentia putat vtendũ, erat melius dicere, quia cessante vomitu, emergente febricula abstinentia est adhibenda, quod idem facere vel memorare neglexerit.

De defluxione, quam græci diarrhœam vocant. Caput XXII.

Defluxio, est secundum Asclepiadem rheumatismus, siue fluor parui temporis vltimarum partium coli atque sessionis, siue longanonis, vt nos appellamus. Quę fit, inquit, ex conuentu siue concursu atq; congressu corpusculorum. Sed huic quidam responderunt, quòd non solum vltimarum partium coli defluxio esse videatur, sed etiam superiorum, item ex corpusculorum concursu, siue conuentu, quem entasim appellauit, negant fieri posse defluxionem, sed magis abstinentiam vel retentionem. Alij rursum defluxionem dicunt fluorem, siue vt græci rheumatismum parui temporis intestinorum, atque sessionis vel longanonis secũdum viarum raritatẽ. Sed superfluum est causas adijcere, cum passionem diffinimus, quibus fuerit confecta defluxio. Item alij defluxionem esse dixerunt ventris turbationem celerem, vel acutam, quæ fit ex corruptione ciborum. Sed etiam nunc habet quædam

ſuperflua, diffinitio. Dehinc etiã ſine corruptione ciborum, aut ſimili cauſa poſſe defluxionem fieri præuideamus. Sequitur autem defluxione laborãtem ſine vllo dolore effuſio liquidorum per podicem, hoc eſt, per anum quæ corporis faciat corruptionem. Aliquando etiam perſeuerando inteſtinorum vulnerationem, ex qua dyſenteria ſæpe ſequatur. Vtendum deniq; ægrotante locato, ſilentio atque abſtinentia cibi & vini. Tunc cataplaſmatibus cõſtrictiuis ſecundũ clunes atq; ventrem vel pubetenus. Alia die ſi defluxio ceſſauerit cibus adhibendus conſtrictiuus. Tunc etiã vinum atque lauacrum adhibendum, & cætera quæ reſumptionibus conuenire videntur.

CAELII AVRELIANI METHOdici Siccenſis Oxeon Libri tertij finis.